

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Doktora Programı

ÇOCUK KİTAPLARI VE ÇİZGİ FİLMLERDE ÇOCUK GELİŞİMİNE YÖNELİK İLETİLERİN İNCELENMESİ

Ruhi UYSAL
Doktora Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGİN

Burdur, 2020

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Doktora Programı

**ÇOCUK KİTAPLARI VE ÇİZGİ FİLMLERDE ÇOCUK
GELİŞİMİNE YÖNELİK İLETİLERİN İNCELENMESİ**

Ruhi UYSAL
Doktora Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Mustafa BİLGİN

Burdur, 2020

Bu çalışma Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından 0365-DR-16 nolu proje numarası ile desteklenmiştir.

MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**DOKTORA JÜRİ ONAY
FORMU**

Burdur M.A.K.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 27.12.2019 tarih ve 318-16 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 16.01.2020 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Ruhi Uysal'ın "Çocuk Kitapları ve Çizgi Filmlerde Çocuk Gelişimine Yönelik İletilerin İncelenmesi" konulu tez çalışması İlköğretim Anabilim Dalı'nda DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE (TEZ DANIŞMANI) :Dr. Öğretim Üyesi Mustafa BİLGİN

ÜYE: Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ

ÜYE: Prof. Dr. Derya ARSLAN ÖZER

ÜYE : Doç. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

ÜYE : Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin MERTOL

ONAY

Burdur M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA / MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

[] Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[] Tezim/Raporum sadece Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[x] Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Ruhi UYSAL

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimime başladığım ilk günden bugüne kadar her konuda destek ve yardımlarını gördüğüm danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Mustafa BİLGEN'e, çalışmalarımın her aşamasında çok önemli katkıda bulunan ve destek olan Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ ve Prof. Dr. Derya ARSLAN ÖZER'e teşekkürlerimi sunarım.

**Çocuk Kitapları ve Çizgi Filmlerde Çocuk Gelişimine Yönelik İletilerin
İncelenmesi
(Doktora Tezi)**

Ruhi UYSAL

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, çocuk kitapları ve çizgi filmlerin çocuğun bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal, ahlak, dil, psiko-motor ve cinsel gelişimine yönelik iletilerini belirlemektir. Araştırmada, ilk olarak nicel verilerin toplanması ve çözümlenmesi ardından nitel verilerin toplanması ve çözümlenmesi yöntemlerinden oluşan karma yöntem kullanılmıştır. Nicel verilerin toplanmasında çalışma evrenini, Burdur İli genelinde 2015-2016 eğitim-öğretim yılında ilkokul 3. sınıfta olan öğrenci ve bu öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Örneklem, amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Nicel veri olarak çocukların severek izledikleri çizgi filmlerin ve severek okudukları çocuk kitaplarının belirlenmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan öğrenci ve veli anketi kullanılmıştır. Nicel verilerin analizi, SPSS programı ile yapılmıştır. Nitel çalışma için nicel araştırma sonucunda belirlenen, severek okunan yerli kaynaklı çocuk kitabı olarak “Keloğlan”, yabancı kaynaklı çocuk kitabı olarak “Saftirik Greg’in Günlüğü”; severek izlenen yerli kaynaklı çizgi film olarak “Rafadan Tayfa”, yabancı kaynaklı çizgi film olarak da “Harika Kanatlar” veri kaynaklarını oluşturmuştur. Çizgi filmlerin ve çocuk kitaplarının içerik analizi incelenmesinde, araştırmacı tarafından geliştirilen “Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Sonuç olarak gelişimsel iletilerin daha yoğun olduğu çocuk kitapları ve çizgi filmlerin çocuklar tarafından daha çok sevildiği bulunmuştur. Belirlenen yerli ve yabancı yapıtların gelişimsel iletiler açısından incelenmesi sonucu, gelişimsel iletiler en yüksek frekansta yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg’in Günlüğü”nde bulunurken, en düşük frekansta yine yabancı kaynaklı çizgi film olan “Harika Kanatlar”da bulunmuştur. Gelişimsel iletilerin en fazla tekrar ettiği alan, “fiziksel ve psiko-motor gelişim alanı” olurken en az tekrar ettiği alan “cinsel gelişim alanı” olmuştur. Yerli kaynaklı çocuk kitabı olan “Keloğlan”da en yüksek frekans “bilişsel gelişim alanı” olurken, yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg’in Günlüğü”nde “fiziksel ve psiko-motor gelişim alanı” olarak ortaya çıkmıştır. Hem yerli hem de yabancı kaynaklı çizgi filmlerde gelişimsel iletiler frekansının en yüksek olduğu alan “kişilik ve sosyal gelişim alanı”dır. Geliştirilen ölçütlerin, çocuklara yönelik film ve çocuk kitaplarında yer alan iletilerin, çocukların gelişim özelliklerine uygunluğunun belirlenmesini sağlayarak çocuklara yönelik yapıtların daha etkin olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çizgi Film, Çocuk Kitapları, Gelişimsel İletiler, İlkokul.

Sayfa Adedi: xiv+199

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Mustafa BİLGİN

**Investigation Of Messages For The Child Development In Children
Books And Cartoons
(Doctoral Thesis)**

Ruhi UYSAL

ABSTRACT

This work aims to examine the effects of child literature and cartoons which, cognitive, affective, personality, social, ethic, language, psycho-motor and sexual development. In this work, explanatory sequential design which is a mixed research methods of firstly, collection and analysis of quantitative data then collection and analysis of qualitative data, is used. Third grade students and their parents/guardians in the province of Burdur in 2015-2016 school year, constitutes the quantitative data collection working environment. Cartoons and children's books that kids love to watch and read are determined by conducting a survey designed by researcher for children and parents, to be used as quantitative data. Quantitative data analysis is done by SPSS. As a result of quantitative research, local origin and loved book Keloğlan, nonlocal origin book Diary of a Wimp Kid, local origin cartoon Rafadan Tayfa and nonlocal origin cartoon Super Wings is determined and used for qualitative research. To analyze the content of the cartoons and children's book "Developmental Message in Documents Evaluation Form", which was designed by the researcher, is used. It is indicated that children's book and cartoons with intensive developmental messages are liked more than the others by children. As a result of the examination of determined local and nonlocal works for developmental messages, it is noted that highest frequency of developmental messages is found in nonlocal origin book Diary of a Wimp Kid while the lowest frequency is found in nonlocal origin cartoon Super Wings. Most repetitive field is the physical and psycho-motor developmental field while the least repetitive one is sexual developmental field. Local origin children book Keloğlan possesses the highest frequency in cognitive development field while physical and psycho-motor developmental field are found in nonlocal origin children book Diary of a Wimp Kid. The highest frequency developmental messages are in the field of personality and social development for both local and nonlocal origin cartoons. It is thought that the developed standards can ensure the developmental messages in children's book and cartoons to be more suited to children's developmental features, which would contribute to the works done for children to be more active.

Keywords: Cartoon, Children's Books, Developmental Messages, Primary School

Pages: xiv+199

Supervisor: Dr. Lecturer Mustafa BİLGENCo-supervisor : (if available)

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	11
1.2.1. Alt Problemler.....	11
1.3. Araştırmanın Amacı	11
1.4. Önem	11
1.5. Sınırlılıklar.....	14
1.6. Sayıtlar	14
1.7. Tanımlar	14
BÖLÜM II.....	15
KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	15
2.1. Kuramsal Çerçeve	15
2.1.1. Çocuk Edebiyatı.....	15
2.1.2. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi.....	19
2.1.3. Çocuk Kitaplarının Özellikleri ve Çocuk Eğitime Katkısı.	23
2.1.3.1. Çocuk Kitaplarının Özellikleri.....	23
2.1.3.1.1. Biçimsel Nitelikler.....	23
2.1.3.1.2. İçeriksel Nitelikler	25
2.1.4. Dil Gelişiminde Çocuk Edebiyatı.	26
2.1.5. Çocuk ve Kitap İlişkisi.	27
2.1.6. Çizgi Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Etkileri.	29
2.1.7. Çocuk Gelişimi	33
2.1.8. Gelişim Dönemleri.....	34

2.1.9. Gelişim Alanları.....	34
2.1.9.1. Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim	34
2.1.9.2. Bilişsel Gelişim	35
2.1.9.3. Duyuşsal Gelişim	39
2.1.9.4. Ahlak Gelişimi	40
2.1.9.5. Kişilik ve Sosyal Gelişim.....	41
2.1.9.6. Dil Gelişimi.....	42
2.1.9.7. Cinsel Gelişim.....	46
2.1.10. Çocuk kitapları, Çizgi Filmler ve Televizyon Alanında Çocuk Gelişimine Yönelik Yapılmış Çalışmalar.....	46
2.1.10.1. Yurtiçi Çalışmaları	47
2.1.10.2. Yurtdışı Çalışmaları	54
BÖLÜM III	59
YÖNTEM.....	59
3.1. Araştırma Modeli	59
3.2. Evren ve Örneklem.....	60
3.2.1. Nicel Evren ve Örneklem	60
3.2.2. Nitel Veri Kaynakları.....	62
3.3. Veri Toplama Araçları.....	65
3.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları.	65
3.3.1.1. Nicel Verilerin Toplanması Çocukların Sevdikleri Çizgi Filmleri ve Çocuk Kitaplarını Belirleme Anketi	65
3.3.2 Nitel Veri Toplama Araçları	66
3.3.2.1. Dokümanlarda Gelişimsel İletişim Değerlendirme Formu (7-11 yaş)	66
3.3.2.2. Dokümanlarda Gelişimsel İletişim Değerlendirme Formu (7-11 yaş) Hakkında Uzman Görüşleri Arasındaki Tutarlılığın Belirlenmesi	68
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	77
3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması ve Analizi.	77
3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması ve Analizi.....	77
BÖLÜM IV	80
BULGULAR VE YORUM.....	80

4.1. Öğrencilerin En Çok İzledikleri Çizgi Filmler ve Okudukları Kitaplara İlişkin Bulgular	80
4.2. Seçilen Çocuk Kitaplarında Bilişsel, Duyuşsal, Kişilik ve Sosyal, Ahlak, Dil, Psiko-Motor ve Cinsel Gelişim İletilerine Yönelik Bulgular.....	82
4.2.1. Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Bulgular	82
4.2.2. Saftirik Greg'in Günlüğü Kitap Serisine İlişkin Bulgular.....	97
4.3. Seçilen Çizgi Filmlerde Bilişsel, Duyuşsal, Kişilik ve Sosyal, Ahlak, Dil, Fiziksel ve Psiko-Motor, Cinsel Gelişim İletilerine Yönelik Bulgular	109
4.3.1. Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.	109
4.3.2. Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular	125
4.4. Çizgi Filmlerde ve Çocuk Kitaplarında Gelişim Alanlarına Yönelik İletilerin Benzerlik ve Farklılıklarına İlişkin Bulgular.....	140
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	146
5.1. Sonuç Tartışma.....	146
5.2. Öneriler.....	162
KAYNAKÇA	164
EKLER.....	179
Ek 1.....	180
Ek 2.....	184
Ek 3.....	186
Ek 4.....	200
ÖZGEÇMİŞ	201

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1	Örnekleme Giren Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı... 64
Tablo 2	Örnekleme Giren Velilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı..... 65
Tablo 3	0,05 anlamlılık düzeyinde KGO'ları için minimum değerler. 72
Tablo 4	Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO VE KGİ Değerleri..... 73
Tablo 5	Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO VE KGİ Değerleri..... 74
Tablo 6	Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişime İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO ve KGİ Değerleri..... 75
Tablo 7	Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO ve KGİ Değerleri..... 76
Tablo 8	Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO ve KGİ Değerleri..... 77
Tablo 9	Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO ve KGİ Değerleri..... 78
Tablo 10	Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO ve KGİ Değerler..... 79

Tablo 11	Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek okunan yabancı kaynaklı çocuk kitapları.....	83
Tablo12	Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek okunan yerli kaynaklı çocuk kitapları.....	84
Tablo13	Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek izlenen yabancı kaynaklı çizgi filmler	84
Tablo 14	Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek izlenen yerli kaynaklı çizgi filmler.....	85
Tablo 15	Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans (f) Bulguları.....	86
Tablo 16	Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları	89
Tablo 17	Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları	91
Tablo 18	Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları.....	93
Tablo 19	Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulgular.....	95
Tablo 20	Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları.....	97

Tablo 21	Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları.....	99
Tablo 22	Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları	100
Tablo 23	Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları.....	102
Tablo 24	Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları	104
Tablo 25	Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları	106
Tablo 26	Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları	108
Tablo 27	Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları	110
Tablo 28	Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları	112
Tablo 29	Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	114

Tablo 30	Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	116
Tablo 31	Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	118
Tablo 32	Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	120
Tablo 33	Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	122
Tablo 34	Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	125
Tablo 35	Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	128
Tablo 36	Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	130
Tablo 37	Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	133
Tablo 38	Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	135

Tablo 39	Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	139
Tablo 40	Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	140
Tablo 41	Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim İleti Değerlendirme Formuna(7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	142
Tablo 42	Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna(7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	145
Tablo 43	Çocuk Kitapları ve Çizgi Filmlerine Gelişim Alanlarına Göre İletilere İlişkin Bulgular.....	148

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekiller</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1	Araştırma basamakları 63
Şekil 2	Keloğlan kılıcının gücünü devlere anlatıyor..... 88
Şekil 3	Keloğlan kütüğü yatağa yerleştiriyor..... 89
Şekil 4	Devler Keloğlanın yatağa koyduğu kütüğü öldürmek için vuruyorlar..... 89
Şekil 5	Keloğlan ve kardeşinin çoban olarak iş buldukları için mutlulukları..... 91
Şekil 6	Keloğlan eşiği cambazlara satarken..... 93
Şekil 7	Keloğlan değirmenciye görünce babasının sözünü hatırlaması ve değirmenden ayrılması..... 95
Şekil 8	Keloğlan ve devlerin gülle atması..... 99
Şekil 9	Saftirik 2 Rodrick Kuralları kitabından karikatür. Greg abisinin yaptığı davranışa öfkeleniyor..... 104
Şekil 10	Saftirik 6 Panik Yok kitabından karikatür 106
Şekil 11	Salça zamanı çizgi filminden görüntü..... 116
Şekil 12	Oyun makinası çizgi filminden görüntü..... 118
Şekil 13	Oyun makinası çizgi filminden görüntü (Akın'ın kazanma sevinci.)..... 118
Şekil 14	Salça zamanı çizgi filminden görüntü..... 120
Şekil 15	Tiyatro kulübü çizgi filminden görüntü (Hayri'nin arkadaşlarını güldürmesi)..... 124

Şekil 16	Tiyatro kulübü çizgi filminden görüntü (Hayri'nin kendini padişah sanması).....i.....	125
Şekil 17	Salça zamanı çizgi filminden görüntü (Kamil'in hareketleri)....	127
Şekil 18	Salça zamanı çizgi filminden görüntü (Sevim'in hareketleri).....	127
Şekil 19	Salça zamanı çizgi filminden görüntü (Halat çekme yarışması) .	128
Şekil 20	Tiyatro kulübü çizgi filminden görüntü (Kamil'in iğneye iplik geçirmesi)	130
Şekil 21	Tiyatro kulübü çizgi filminden görüntü (Halenin dikiş dikmesi)	130
Şekil 22	Madenci Sorunu çizgi filminden görüntü (Madene girme kararı).	132
Şekil 23	Madenci sorunu çizgi filminden görüntü (Jet'in karar vermesi).....	133
Şekil 24	Çöl Kızağı çizgi filminden görüntü.....	135
Şekil 25	Çöl Kızağı çizgi filminden görüntü (çocuğun mutluluğu).....	135
Şekil 26	Muhteşem Morthiz çizgi filminden görüntü (Sihirbazlık gösterisi).....	137
Şekil 27	Muhteşem Morthiz çizgi filminden görüntü (Mendil yok oluyor)	138
Şekil 28	Muhteşem Morthiz çizgi filminden görüntü (Jet'in teslimat yapması).....	138
Şekil 29	Muhteşem Morthiz çizgi filminden görüntü (Jet'in piyanoyu kurtarması).....	139
Şekil 30	Çöl Kızağı çizgi filminden görüntü (Ali'nin kayması).....	144
Şekil 31	Çöl Kızağı çizgi filminden görüntü.....	145
Şekil 32	Prencesin Yavru Köpekleri çizgi filminden görüntü.....	147

Şekil 33	Küçük Muhafız Köpekleri çizgi filminden görüntü.....	147
Şekil 34	Muhteşem Gondollar Köpekleri çizgi filminden görüntü.....	148

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde sırasıyla problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, önem, sınırlılıklar, sayıtlar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlu varoluşundan bu yana kendini sözel, yazılı ve görsel işitsel iletişimin çeşitli araçlarını kullanarak ifade etmeye çalışmıştır. Yazının kullanımıyla uluslar, yüzyıllar boyunca kendilerine ait oluşturdıkları deneyim, bilgi ve kültürleri kendilerinden sonraki kuşaklara belirli bir sistem içinde aktarmışlar ve aktarmaya devam etmektedirler. Çünkü her millet kültürel hafızasını zenginleştirmek, yaşatmak ve çeşitli vasıtalarla başkalarına aktarmak ister. Kültür aktarımının sözlü, yazılı, görsel, işitsel ve görsel-işitsel eserler aracılığı ile gerçekleştiği görülmektedir.

İnsanlar kendinden sonraki nesillere, kültür aktarımını sağlamak için yazılı ve görsel eserler oluşturmuş ve çeşitli eğitim programları hazırlamışlardır. Erdi (2008, s.143) eğitimin amacına ulaştırmada rol oynayan en önemli faktörlerden birinin iletişim olduğunu ve yazarların yapıtları vasıtasıyla okuyucu ile iletişime geçtiklerini belirtmiştir. Ayrıca yazılı ve öğretici nitelikteki eserlerde, yazarların eserlerini belirli bir amaç için kullandıklarını ve bu amacın gerçekleşebilmesi için yazarın bir ileti sunması gerektiğini açıklamıştır. Yazılı ya da görsel yapıtlarda bulunan iletiler en çok bu yapıtlarla etkileşim halinde olanları etkiler. Bu etkileşime maruz kalanlar kendisine gönderilen iletileri kendi bilgi birikimine göre değerlendirip tepkilerde bulunabilirler.

Bu etkileşim ve kültür aktarım süreci, çocukluk döneminde sözlü, yazılı ve görsel eserler aracılığıyla başlar ve onların iletileri ile gerçekleşir. Bu iletiler, çocukların düşünce dünyasının oluşumunda önemli bir yere sahiptir. İleti, Türkçe sözlükte “Yazı veya sözle verilen, gönderilen bilgi, mesaj” olarak tanımlanırken; edebi bir metinde, okura iletilmesi istenen mesaj olduğu söylenebilir. Erdi (2008, s.144) iletinin

“bireylerin bilişsel, duyuşsal ya da Psiko-Motor davranışlarında değişiklik yapmak amacıyla düzenlenen işaretler örüntüsü olarak” tanımlamıştır. Sever (2003, s.134) de ileti kavramını, “edebiyat yapıtlarında sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı sanatçının çocuklarda oluşturmak istediği temel duyarlık, onlara iletmek istediği yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşünce” şeklinde belirtmektedir. Çizgi filmlerde ise bu mesaj görsel ve işitsel olarak iletebilmektedir.

Yukarıda belirtilen duygu, düşünce, mesaj içeren iletileri insanların birbirlerine dil vasıtası ile ilettikleri görülmektedir. Bu dilin estetik bir şekilde kullanılmasıyla edebiyat oluşur. Güleriyüz (2013, s.59) “insanın kendisini, başkalarını ve doğayla ilişkilerinde var olan bilgileri yeniden biçimlendirme, yorumlama” şeklinde tanımlamaktadır. Edebiyatın, çocukluk dönemi içinde bulunan bireyler için özel olarak yazılan; çocuğun bilişsel, duyuşsal, sosyal, dilsel ve diğer tüm gelişim alanları göz önüne alınarak yazılan türüne ise çocuk edebiyatı denir (Can, 2014, s.9). Riitta Oittinen çocuk edebiyatının kendine özgü özelliklerinin olduğunu, Mustafa Ruhi Şirin ise “çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlendirilmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen edebiyat olarak tanımlamaktadır (Can 2014, s.8). Dilidüzgün (2002, s.43) çocuk edebiyatı yazarının her şeyi bilen yetişkin değil, çocuk okuruyla birlikte düşünen bir konumda olması gerektiği, iletileri açıkça ortaya koymadan, metne yayararak vermesi gerektiğini vurgulamakta ve yazarın aşırı öğreticilikten kaçınması ve otoriter yaklaşımlardan arınmış olması gerektiğini belirtmiştir. Güleriyüz (2013, s.75) “çocukla iletişim yoksa çocuk edebiyatı da yoktur” şeklindeki ifadesiyle çocukla iletişimin önemini belirtmektedir. Kavak (2018, s.1) yazınsal metinlerde eğitsel iletiler, yazar ve sanatçılar tarafından aktarılırken doğrudan ya da dolaylı bir şekilde yapmayı tercih ettiklerini ve çoğunlukla eğitsel iletilerin hedef kitleye uygun temalar aracılığıyla kurgunun içerisinde örtük bir şekilde aktarıldığını bildirir.

Bu ifadeler doğrultusunda çocuk edebiyatı eserlerindeki iletilerin çocukların gelişim dönemlerine uygun, onları destekler nitelikte olabileceği gibi, çocukların gelişim özelliklerine uygun olmayan, hatta onlara zarar verir nitelikte de olabilmektedir. Kardaş ve Alp (2013) bebeklikte annenin ninnileri ile uyuyan çocuğun, büyüdükçe masal, hikâye gibi ürünlerin çocuğa dinleme alışkanlığı kazandırmasının yanında

kültür unsurlarının devamını da sağlamada önemli faydaları bulunduğunu belirtmiştir. Toplumsal kültürün aktarılmasında ve çocukların her yönden gelişmesinde çocuklara yönelik eserler büyük önem taşır.

Bir eğitimci olan Jacob (1955), çocukların niçin edebiyat eserlerine muhtaç olduklarını altı nedene bağlayarak şöyle ifade eder:

1. Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.
2. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.
3. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.
4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
6. Edebiyat güzel bir dil demektir (Akt: Oğuzkan, 2000 s.5-7).

Bunların yanı sıra edebiyat vasıtasıyla çocuk kendi yeterliliklerini keşfederken bazı becerileri elde etmenin zaman aldığını da anlamaya başlar (Çılgın, 2007, s.16). Başka bir yönüyle edebi eserler, hem bireysel yaşamla hem de sosyal yaşamla ilgili olarak, insanı iyiye, güzele ve doğruya yöneltme yolunda telkinlerde bulunur. İnsanları bunlar doğrultusunda eğitir (Kavcar, Oğuzkan, Aksoy, 1994, s.23). Buradan hareketle edebi eserlerin eğitici bir yönünün de olduğunu söylemek mümkündür. Edebiyatın tüm ürünlerinde olduğu gibi çocuk edebiyatı ürünlerinde de bu düşünce doğrultusunda okuyucuya doğrudan ya da dolaylı olarak iletilmek istenen bazı iletiler bulunmaktadır. Bu anlamda eğitim ve iletinin birbirleri ile doğrudan bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir.

Eğitimde kazandırılmak istenen değerler öğrenciye çeşitli yollarla verilebilir. Bu yollardan biri de yazınsal değeri olan edebi eserlerdir (Cesur ve Baş, 2015). Sever (2003, s.65) çocuk edebiyatı ürünlerinin okul türü öğrenmelere iletileri ile katkı sağladıklarını, bu öğrenmelerin içselleştirilmesi için sezinletici birer uyarıcı olduğunu belirtmektedir. Çocuk kitaplarının bir nevi işlevi, çocuğu çeşitli yönlerden tamamlamaktır g. İyi bir çocuk kitabı, okuma davranışı ve eleştirel okuma becerisi kazandırırken, çocuğun anlamlandırma ve kavrama yeteneğini de artırır. Kitaplar sayesinde kendisine aktarılan bilgilerle çocuğun zihinsel gelişimi hızlanır. Kendisinin ya da başkalarının okumasıyla çocuğun dil bilinci artar, kelime dağarcığı zenginleşir.

Çocuk fiziksel özelliklerini tanıma ve kendini keşfetme fırsatı bulur. Eserlerde işlenen konu, olaylar, duygular, karakterler ve bunların özellikleri çocuğun ahlaki, duygusal, sosyal ve kişilik gelişimine katkıda bulunur. Çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan edebî ürünler, eğitim açısından çocuğun başarısız olmasına neden olabilmekte, çocuğun zihinsel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu etkilerin gerçekleşme biçimi çocuk kitapları ve çizgi filmlerde çocuğa yönelik yazılı, sözlü ve görüntülü ifadelerle gerçekleşmektedir.

Çocuklar; bilişsel gelişim, duygusal gelişim, fiziksel gelişim, sosyal gelişim, dil gelişimi ve ahlak gelişimi açısından çok hızlı bir değişim ve gelişim gösterirler. Bu sebeple de eserler hazırlanırken çocukların gelişim ve dönem özellikleri dikkate alınırsa çocuklarda olumlu ve kalıcı etkiler oluşturabilir. Çocukların bu dönemde çizgi filmler ve kitaplardaki iletilerden etkilenmeleri kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkar. Çünkü insanın etkisinde kaldığı bir durum ne kadar uzun olursa ondan etkilenme oranı da o derece büyük olur.

Geçmişten günümüze doğru çocuklara özgü edebiyat yanında radyo ve televizyonlarda; çocuklara yönelik çizgi film, müzik, sinema, yarışma gibi programlar mevcuttur (Kardaş ve Alp, 2013). Günümüzde sadece çocuklara yönelik basılı edebiyat eserleri yanında tiyatro, sinema filmleri ve tematik çocuk televizyon kanalları bulunmaktadır. Tiyatro, sinema filmi ve çocuk kanallarındaki filmlerin ana kaynağı yine çocuk edebiyatı ürünlerine dayanmaktadır. Çocuk edebiyatı eserleri yazılı metinler dışında da birçok alana kaynaklık etmiştir. Bunlardan biri de çocuklara yönelik çizgi filmlerdir.

Demir (2013) özellikle, çocukların sosyalleşmesi ve kültürlenmelerinde televizyonlarda sunulan çizgi filmlerin rolünün önemli olduğunu ve çizgi filmlerin çocuk eğlencesinin önemli bir parçası olduğunu bildirmiştir. Çizgi filmler, özellikle ilköğretim çağındaki çocukların yaşamında hâkim unsur konumundadır. Nitekim İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırmasına göre (RTÜK, 2006) ilköğretim çağı olan, 5 ile 11 yaş aralığında olan çocukların çizgi filmleri seçme oranı % 12 ile diğer yaşlarla kıyaslandığında en yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Bu çalışma, çocukların ilköğretim çağındaki çizgi filmleri seçme oranının yüksek olduğunu destekler niteliktedir.

İlkokul döneminde çocuklar için çizgi filmler, onları yaşadıkları dünyadan hayal dünyasına götüren bir unsurdur. Çocuk, hayalindeki dünyada kendisini çocuk kitaplarındaki ya da çizgi filmlerdeki kahramanlardan biriyle özdeşleştirerek yaşadığı dünyadaki olayları istediği gibi kurgulamaktadır. Bu duruma bağlı olarak çizgi filmler, çocuğun yaşamını değişik yönlerden etkileyebilmekte; bir anlamda onun hayatını, düşüncelerini, eylemlerini değişik yönlerden biçimlendirmemizin mümkün olduğu söylenebilir.

Bandura (2002) yaşamın medyayı model aldığı, bir toplumda medyanın modellik yapma etkisine sahip olduğunu belirtmiştir. Kullanılan simge, sembol ve işaretler; içsel model oluşturarak izleyende tecrübe ve yaşanmışlık duygusu oluşturmaktadır. Bu da kitle iletişim araçları ile öğrencilere iletilen doğru ya da yanlış her türlü kavramın benimsenmesine neden olabilmektedir. İlk süreçte birey, gözlemci olarak yapılan davranışı anlamlı bir şekilde kavrar ve dikkatini bu davranışa verir. Bireyin dikkatini çekmek ve arttırmak için özellikle anormal büyüklük, şekil, renk veya sesler kullanılabilir (Senemoğlu, 1997. S.95; Schunk, 2011, s.88). Çocuk, gelişim açısından gözlerini dünyaya açtığı, çevresini tanımaya başladığı andan itibaren televizyonla iletişim içinde büyümektedir. Bu durum çocuğun gelişiminde televizyon programları vasıtası ile çocuğa verilen iletilerin önemini artırmaktadır.

Pek çok çizgi film yapımcısının çizgi filmlerin, eğitim, reklam ve kültür aktarımı amacıyla kullanılması işlevine kayıtsız kalmadığı görülmektedir. Çizgi film sektöründe, ülkemizde yakın zamana kadar etkin yapımlar ortaya çıkmaması sebebiyle ülkemizde yaşayan çocuklara sunulan çizgi filmlerin bu işlevi farklı kültürlerin etkisi altında şekillenmekteydi (Türkmen, 2012). Son yıllarda çizgi film alanında önemli çalışmalar olmasına rağmen, küreselleşmeyle birlikte, iletişim ve medya alanlarında meydana gelen hızlı değişim sonucunda bu alanlarda daha nitelikli çalışmaların yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Televizyonun, çocukların yaşamında da önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir (Bonnin, Gilbert, Rousseau, Mason, Maheux, 1991). Bazı ülkelerde çocukların günde üç veya dört saat televizyon izledikleri görülmektedir (Corrigan, 2010). Birçok ailede televizyon artık bir çocuk bakıcısının yerini almakta ve aileler bu büyüğü ekrana çocuklarını emanet etmekte pek sakınca görmemektedir. Televizyon çok farklı içerikleri olan programlar yayınlamaktadır. Bu yayınlar arasından çizgi filmlerin;

çocuklar tarafından en çok izlenen programlar olduğu görülmektedir. Ayrıca çizgi filmler görsel olarak etkili olmasından dolayı çocukların en fazla etkilendiği programlar arasında yer almaktadır (Can, 1995).

RTÜK (2006) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması”nda öğrencilerin boş zaman etkinliklerinin dağılımına bakıldığında “kitap okumak” % 64,9 ile birinci sırayı, “televizyon seyretmek” % 64,6 ile ikinci sırayı almıştır. Bu iki etkinliği % 37,9 ile “arkadaşlarımla oynamak/vakit geçirmek” takip etmektedir. Aynı araştırmada ilköğretim çağındaki öğrenciler arasında en çok izlenen program türleri sırasıyla şöyle sıralanmıştır: çizgi film (% 72,1), yerli diziler (% 70,1), yarışma programları (% 49,3), filmler (% 45,8) ve çocuk programları oran olarak sıralanmaktadır. 12 yaşa dek çizgi film, çocuklar açısından en gözde film türüdür.

RTÜK (2013, s.124) Türkiye’de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları adlı araştırmasında ise, evde ‘hangi iletişim aracının bulunduğu’ sorusuna en fazla % 97,9 oranla televizyon cevabını vermişlerdir. Aynı çalışmada televizyonda çocukların izlemekten hoşlandığını program türünde birinci sırada çizgi filmler bulunmaktadır.

Çocuğun çok kolay ve hızlı erişebildiği, zamanının büyük bir kısmını harcadığı, televizyon ve kitaplar çocuk gelişimi bakımından önem kazanmaktadır. Çocuklar okulda ve evlerinde kendilerine uygun kitaplara rahatlıkla ulaşabilmektedirler. Televizyona erişim ise bir düğmeye basmak kadar kolaydır. Çocukların çok kolay erişebildikleri ve zamanlarını büyük bir bölümünü etkileyen çizgi film ve kitapların çocukları birçok yönden etkilediği düşünülmektedir. Giffard (2011) sevilen kitapların okunmasının çocukların okuma ve düşünme becerilerini geliştirdiğini bildirmiştir. Diğer yandan Kirkorian, Wartella ve Anderson (2014) araştırmalarında iyi tasarlanmış çizgi filmlerin çocukların gelişimini olumlu yönde etkilediğini bulmuşlardır. Bu çalışmalarla, okullarda formal eğitim yanında çocukların kitaplar ve çizgi filmlerden etkilendikleri ortaya çıkmaktadır. Eğitim vasıtası ile kazandırılmak istenen bütün bilgi, beceri ve değerler, çocukların etkileşim halinde oldukları çizgi filmlerde ve çocuk kitaplarındaki iletilerden doğrudan etkilendiği görülmektedir.

Giffard (2011), Kirkorian, Wartella ve Anderson (2014)’in ve RTÜK (2013)’nın araştırmaları çizgi filmler ve kitapların çocukların dünyasında önemli bir yeri olduğu

bildirmektedir. Çizgi filmler, eğitim, reklam ve kültür aktarımı amacıyla kullanılmaktadır. Beğenilen pek çok çizgi karakter, kırtasiyeden tekstile, müzikten mobilyaya kadar birbirinden farklı birçok alanda çocukları etkilemek için kullanılmaktadır. Okul malzemelerinde, kıyafetlerde ev tekstili ürünlerinde, mobilyalarda ve daha pek çok alanda/üründe çizgi karakterlerin varlığını görmek mümkündür. Beğenilen çizgi karakterlerin gördükleri ilgi onları, yukarıda belirtilen alanlarda birer araç göreviyle hizmete sunmaktadır. Böylece çizgi filmlerden çeşitli amaçları gerçekleştirmek adına yararlanılabileceği görülmektedir. Filmler de çocuk gelişimine yönelik iletilerde bu bağlamda büyük önem taşımaktadır. Çocuklara doğru iletiler veren bir film onların eğitim ve gelişimine olumlu katkı yapacaktır (Türkmen, 2012).

Bu sebeple de eserler hazırlanırken, çocukların gelişim özellikleri dikkate alınırsa çocuklarda olumlu ve kalıcı etkiler oluşturabilir. Bu eserler hazırlanırken çocukluk döneminin özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocukluk dönemi ile ilgili olarak çeşitli betimlemeler yapılsa da her çocuğun fiziksel gelişim özellikleri farklı olmaktadır. Oğuzkan (2000, s.28) çocuk kavramını “2 yaşından ergenlik yaşına kadar süren büyüme evresi içinde bulunan insan yavrusu” olarak tanımlamış ve bu evreyi 2-6 yaş oyun çağı, 6-12 yaş okul çağı olarak iki aşamaya ayırmıştır.

Güleryüz (2013, s.34) de

“Çocuk edebiyatı açısından dil temelli bir edebi metin ele alınırken, çocuğun bilişsel gelişimi, duyuşsal özellikleri ve bunu eyleme çevirebilecek devinışsel becerileri de dikkate alınır. Bu bağlamda çocuk edebiyatının da duygu, eylem, bilgi temelli olduğu bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun gelişim aşamaları birbirinden kopuk değil iç içe ağacın helezonları gibidir.”

şeklinde ifade etmiştir. Somut işlemler döneminin 7-11 yaşı kapsayabileceğini ve bu dönemde çocuklarda mantıksal düşünmenin başladığını, somut nesnelerle problem çözebildiklerini, okuma, yazma, dinleme, konuşma becerilerinin geliştiğini belirtmiştir. Bu dönemde çocuklara yönelik eserlerde soyut kavramların çok

kullanılmaması ve onların sözcük dağarcığına uygun eserlerle buluşturulması gerektiği üzerinde durmuştur.

RTÜK (2006, s.219)'ün yaptığı araştırmada 5-11 yaş aralığı, çocukların kitap okumaya başladığı, çizgi film izlemeye ve kitap okumaya en çok vakit ayırdıkları dönemdir. 5-11 yaş dönemi çocuklar için formal eğitim olarak ilkokul dönemini kapsar. Bee ve Boyd (2009, s.876) bu dönemde fiziksel beceride artış, görüşlere daha az bağlı kalma, altta yatan niteliklere ve özelliklere daha fazla dikkat etme görüleceğini belirtmiştir. Ayrıca akranların çocuklar için daha önemli hale gelmeye başladığının üzerinde durmuştur.

Gelişim, çok boyutlu ve disiplinlerarası bir alandır. İnsan gelişimi; fiziksel gelişim, zihinsel gelişim, duygusal gelişim, sosyal gelişim olmak üzere dört temel boyuttan oluşan karmaşık bir süreçtir. Her bir boyut, gelişimin belirli bir yönünü vurgulasa da söz konusu boyutlar arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Örneğin, bilişsel gelişim fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimden etkilenirken sosyal gelişim de biyolojik olgunlaşma, zihinsel gelişim, duygusal gelişim gibi farklı gelişim süreçlerinden etkilenir (İnanç, 2017, s.173).

Piaget, çocukların ilkokul çağlarının bilişsel gelişimine ilişkin olarak bu dönemi somut işlemler dönemi olarak adlandırmıştır. Bu dönem 7-11 yaşları kapsar. Çocukların bu dönem boyunca hızlı bir bilişsel gelişim gösterdiklerini, mantıklı düşünmeye ve düşündüklerini organize etmeye başladıklarını belirtmiştir. Çocuklar bu dönemde toplumsallaşır, çevreleriyle sürekli iletişim ve etkileşim halindedir. Nesneleri belli özelliklerine göre sınıflandırır. Bu evrede şemalar gelişir ve olumlu yaşantılarla desteklenmesi halinde kavramlar gelişerek zenginleşir (Bee ve Boyd, 2009, s.341; Yalçın, 2010, s.112).

Çocuk okula başladığı dönemde duygular, çocuğun eğitiminde ve öğrenmesinde en önemli etkenlerden biridir. Düşünceleri gibi duyguları da insanın bir alt sisteminin bir ürünüdür. İnsanın duygusal sistemi, çevresinden uyarı alır, bu girdileri duygulanma süresince işler, duygulara dönüştürür; değişik türde duygular üretir; duyguların niteliğine bakar, bunlardan dönüt bilgileri alır ve duygularını geliştirir. Böylece insan duygusal büyümesinin sürdürür. Bu dönemde temel güven duygusunu

kazanmış çocuk, verilen görevlerin üstesinden gelebilir. Böylece kendine güveni artar (Yalçın, 2010, s.124).

Çocuğun gelişiminde ilkokul dönemindeki fiziksel gelişimi, son çocukluk ya da ikinci çocukluk olarak adlandırılır. Çocuklar bedensel ve psikomotor olarak gelişirler. Bu dönemde çocuklar yavaş yavaş güç, dayanıklılık ve çeviklik kazanır. Temel motor becerileri gelişir ve tüm bedenlerini koordineli bir şekilde kullanmaya başlarlar (Erdoğan, 2010, s.48).

İlkokul dönemindeki sosyal gelişim, başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu olarak ifade edilir. Çocuklar, bu dönemde tek başlarına bir şey yapamayacaklarını fark ederek başkalarıyla birlikte çalışmaktan zevk almaya başlarlar. Ortaya çıkardığı ürünlerle başkaları tarafından tanınmak ister. Bu dönemin en önemli tehlikesi çocukta aşağılık duygusu ve yetersizliğin gelişmesidir. Çocuklar çevreden övgü dolu sözler duymak, yeni arkadaşlıklar kurmak, kabullenilmek ve değer görmek isterler. Çocuk kurduğu arkadaşlıklar sayesinde yaşama dair deneyimler kazanır; kendi duygu ve düşüncelerini fark etmeye, çevresindekiler ile kendi durumunu irdelemeye başlar (bkz. Yalçın 2010, s.67; Erdoğan, 2010, s.85).

Ahlak, bireyin doğrunun ya da yanlışın belirleyebilmesini sağlayan ilkeler ve yargıların toplamıdır. Her milletin kendine özgü kuşaktan kuşağa geliştirerek getirdiği ahlaki davranışları vardır. Ahlak gelişimi; bireyin toplumun değer yargılarını içselleştirerek, içinde bulunduğu çevreye uyumunu ve kendi değer yargılarını oluşturmasını hedefleyen bir süreçtir. İyi veya kötü, doğru veya yanlış olarak değerlendirilen davranışlar ahlaki oluşturur. Ahlak gelişimi sırasında kişiler tüm çevrelerinden etkilenebilirler (Bee ve Boyd, 2009, s.345; Erdoğan, 2010, s.67) Freud, kişilik ve ahlak gelişiminin büyük ölçüde ilk 6 yılda tamamlandığını belirtmiştir. Piaget, ahlaki gelişimi bilişsel gelişime paralel olarak ahlaki gerçeklik(5-10 yaş) ve ahlaki özerklik aşaması olarak iki aşamada incelemiştir. Kohlberg ahlaki gelişim kuramını Piaget'nin aşamalarının üzerine kurar ve ahlak gelişiminde deneyimin önemli bir koşul olduğunu kabul eder (Ulusoy, 2009, s.75,76)

İlkokul çağındaki çocuğun okuma yazmayı öğrenmesine bağlı olarak dil gelişiminde bu çağda okumaktan zevk aldığı çocuk edebiyatı ürünlerini, “masal çağı”, “serüven çağı” ve “soyut konulara eğilim çağı” olarak üç başlık altında değerlendirmiştir

(Ağzıbüyük, 2008). Çocukların masallara olan ilgisi küçük yaşlarda başlamakta ve 8-9 yaşına kadar sürmektedir. İlkokulun ilk sınıflarında çocukların; kahramanı çocuk olan öykülerle, hayvan ve tabiat konulu öykülerden, masal ve efsanelerden hoşlandıkları görülür. Serüven çağı 9-10 yaşından itibaren başlar ve 12-13 yaşına kadar devam eder. Bu dönemde erkek çocukları, gezi, tarih, kahramanlık konulu öykülerden ve bilgi veren kitaplardan zevk alırken; kızlar ev ve okul hayatı ile ilgili anlatılara, yararlı bilgiler içeren kitaplara ilgi duyarlar (Ağzıbüyük, 2008, s.12). Güteryüz (2013, s.282) 3-9 yaş arasında masal dönemi, çocukların masal dünyasından koparak gerçekliğe ve akılcılığa geçtikleri 9 yaşından başlayıp 12 yaşına kadar gerçeklere yönelme çağı, 12 yaşından sonra somut işlemlerden çıkan çocuğun soyut işlemlere geçtiği serüven dönemi olarak aktarmaktadır.

Kitaplar ve televizyonda yayımlanan çizgi filmler belirli bir amaç için hazırlanmışlardır. Bu amacı gerçekleştirmek için kitaplarda yazınsal, televizyonda ise görsel ve işitsel olarak çeşitli iletiler verilmektedir. Çocuklar çizgi filmler ve kitaplarda gelişim özellikleri açısından olumlu ve olumsuz birçok ileti ile karşılaşmaktadırlar. Çocukların gelişim özellikleri bakımından hayatlarının önemli bir evresinde karşılaştıkları iletilerin, çocukları olumlu ve olumsuz etkilemesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Alanyazın taramasında gelişimsel iletilerin çocuk kitapları ve çizgi filmler bağlamında araştırmalara rastlanmamıştır.

Bu çalışma öğrencilerin boş zamanlarının çok büyük bir kısmını etkilediği araştırmalarla belirlenmiş, çocuk edebiyatı ürünlerinin ve edebiyat ürünlerinin günümüze uyarlanması sonucunda ortaya çıkmış olan çizgi filmlerin içeriklerindeki çocuk gelişimine yönelik iletileri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu çalışmanın problem cümlesini “İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin en çok izledikleri çizgi filmler ve okudukları çocuk kitaplarında gelişimsel iletiler nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt problemler. Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin en çok okudukları kitaplar nelerdir?
2. Öğrencilerin en çok izledikleri çizgi filmler nelerdir?
3. Seçilen çocuk kitaplarında bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal gelişime, ahlaki, dil gelişimi, psiko-motor, cinsel gelişime yönelik iletiler nelerdir?
4. Seçilen çizgi filmlerde bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal gelişime, ahlaki, dil gelişimi, psiko-motor, cinsel gelişime yönelik iletiler nelerdir?
5. Seçilen çizgi filmler ve çocuk kitaplarında bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal gelişime, ahlaki, dil gelişimi, psiko-motor, cinsel gelişime yönelik iletilerin benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkokul öğrencilerinin severek izledikleri çizgi filmleri ve severek okudukları çocuk kitaplarını belirledikten sonra, belirlenen çocuk kitapları ve çizgi filmleri geliştirilen eğitsel ileti değerlendirme formu çerçevesinde incelemektir.

1.4. Önem

Çocuk Edebiyatı eserleri, çocukların içinde doğduğu toplumun duygu ve düşüncelerini, değer yargılarını, kültürünü içlerinde barındırır. Çocuk edebiyatı ürünleri çocukların gelişimine ve değişimine katkı sağlarken, toplumların içinde yaşadığı dönemlerin çocuk edebiyatı eserlerine yansıdığı görülmektedir. Günümüzde çocuk edebiyatı ürünlerinin yanı sıra çocuk edebiyatı ürünlerinin ses ve görüntüye dönüşmesi ile oluşan çizgi filmlerin çocuk gelişimi ve değişimine etkisi kaçınılmazdır.

Günümüzde kitle iletişim araçları büyük önem kazanmıştır. Televizyon ise söz konusu araçlardan etkin bir biçimde geniş kitlelere ulaşması nedeniyle ön plana çıkmıştır. Kullanma ve satın alma kolaylığı nedeniyle de her geçen gün daha çok insana ulaşmıştır. Televizyondan etkilenen öncelikli kitle ise muhakeme becerisine henüz sahip olamayan, neye inanıp neye inanmamaları gerektiğini tam olarak bilemeyen çocuklardır. İzleyici kitlesinin çocuk olması sebebiyle, televizyon karşısında geçirilen süre, dolayısıyla izlenen programlar ve verilen mesajların önemi daha da artmıştır.

Toplumların gelişip, olumlu yönde değişmesini sağlayan en etkili araç olan eğitim, çocuk edebiyatı kitapları ve çizgi filmleri aracılığıyla eğlenceli, dayatmalardan uzak bambaşka bir şekilde çocuğa sunulmaktadır. Çocukların en çok taklit ettikleri kişiler, en çok gördükleri kişilerdir. Dolayısıyla gelişimsel özellikleri sebebiyle onları etkileyebilecek programlar da çizgi filmlerdir. Çizgi filmler çocuğun bilişsel, duyuşsal, ahlaki, sosyal, psiko-motor, kişilik ve sosyal, cinsel gelişim yönlerinden çocukların durumuna ve davranışlarına yakın olması nedeniyle çocuklar tarafından izlenir. Çizgi filmlerin izleyici kitlesinin çocuklar olması sebebiyle, çizgi filmler aracılığıyla verilen iletilerin önemi de büyüktür. Bu bağlamda çizgi filmlerin; eğlenirken öğrenme, kendilerini tanımlarını sağlama, nesneleri karşılaştırma, merak etme, soru sorma gibi temel becerileri geliştirmede bir araç olduklarını söylemek mümkündür.

Yapılan bu çalışmayla çocuk kitapları ve çizgi filmlerin çocuğun bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal, ahlaki, dil gelişimi, psiko-motor, cinsel gelişimine yönelik verdiği iletiler saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda yerli ve yabancı kaynaklı, çocuk kitabı ve çizgi filmlerde çocuk gelişimine yönelik iletilerin incelendiği bir çalışma bulunamamıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Genel Müdürlüğü (2008) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların serbest zamanlarında birinci sırada televizyon ikinci sırada çocuk kitapları ile meşgul oldukları belirtmiştir. Bu bağlamda televizyonun ve çocuk kitaplarının çocukların gelişimi açısından önemli olduğu dolayısıyla televizyonda ve kitaplarda çocukların karşılaştığı iletilerin araştırılarak hangi amaçları taşıdığı ve nasıl bir etki oluşturabileceğinin ortaya çıkarılması gerektiği önem kazanmaktadır. Kocabaş (1999, s.127) çocuk kitabında yer alan konu, olaylar, karakterler, duygular ve bunların özellikleri, kitabın verdiği ileti ve bu iletinin etkileri çocuğun duygusal, ahlaki, ruhsal, sosyal ve kişilik açısından gelişimine katkıda

bulunduğunu belirtmiştir. Işık, M. vd.(2008) televizyonun, çocuğun gelişimine olumlu değerler katarak sosyalleşmesine yardımcı olabileceği gibi tersine onu toplumdan koparıp asosyal bir birey haline de getirebileceğini bildirmektedir. Miller (2015) çocuk medyasında hiç araştırılmayan konular olduğunu, şu an yapımların çoğunda gelişimsel psikolojiden çok uzak olduğunu bildirmiştir. Özellikle 6-12 yaş grubundaki çocukların kendilerine has bir içeriğe ihtiyaç duyduğunu ve çocukların bu dönemde hayatı okumaya çalıştığını belirtmiştir. Çocuk gelişimine yönelik olarak televizyonda yayımlanan reklamlar ve programların özelliklerine göre araştırmalar bulunmasına rağmen çocuk gelişimine yönelik çizgi film ve çocuk kitaplarının iletilerinin incelendiği bir çalışma bulunamamıştır.

Bu çalışma ile çocukların kitap ve çizgi filmlerle ilgili olarak en çok ve en az hangi gelişim alanında iletilerle karşılaştıkları bulgularına ulaşılması hedeflenmektedir. Bu bulguları belirlemek, okul çağı çocuklarının gelişimsel iletilerle karşılaşmalarının uygun olup olmadığına karar verilmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca bu yaş grubu çocukların öğrenmesi gereken gelişimsel iletilerin bulunmadığı eserlerde eksik iletiler konusunu da açığa çıkaracaktır. Çizgi film ve çocuk kitapları karşılaştırılarak hangisinin daha verimli kullanılabileceği konusunda bilgi edinilmesini sağlayacaktır. Çizgi filmler ve çocuk kitapları yerli ve yabancı olarak incelendiğinden dolayı iki farklı kültürel kaynaktan beslenen eserler arasında gelişimsel ileti olarak ortak ve farklı yönler olup olmadığının bilinmesi, yeni eserler oluşturulurken yol gösterecektir.

Yabancı kaynaklı eserler okuyan çocukların hangi gelişimsel iletilere daha çok maruz kaldıklarını, yabancı kaynaklı eserlerin, yerli kaynaklı eserlerden hangi iletiler bağlamında farklılaştığının öğrenilmesine katkı sağlayabilir. Yerli kaynaklı yapıtların, gelişimsel iletiler yönünden değerlendirilmesinin sağlanmasında yardımcı olabilir. Bu değerlendirme sonuçlarının, daha etkili yapıtların oluşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma bağlamında geliştirilmiş olan gelişimsel ileti değerlendirme formu (7-12 yaş) çocukları bu dönemde etkileyen iletiler konusunda bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal gelişim, ahlaki, dil gelişimi, psiko-motor, cinsel gelişime yönelik iletilerle ilgili ayrıntılı bilgi sahibi olunmasını sağlar. Çocuklara yönelik geliştirilen film, kitap, program ve çevrimiçi her türlü çalışmaların gelişimsel açıdan daha uygun olması için bir referans kaynağı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca iletişim araç ve çeşitlerinin hızla değiştiği günümüzde çocukların boş zamanlarını

değerlendirmede en çok tercih ettikleri çocuk kitapları ve çizgi filmlerde öğrencilerin gelişimlerine yönelik olarak hangi iletilerle karşılaştıkları eğitimci, yazar ve yapımcılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Belirlenen problem ve alt problemler doğrultusunda bu araştırma, Burdur ilinde 2016 yılında ilkokul 3.sınıf öğrenci ve bu öğrencilerin velilerine yapılan anket sonuçlarına göre belirlenmiş, TRT çocuk kanalında yayınlanan, çocukların severek izledikleri çizgi film ve 2016 yılında çocukların severek okudukları çocuk kitapları ile sınırlıdır.

1.6. Sayıtlar

Araştırma için geliştirilen araçların çocuk gelişimine yönelik iletileri ölçmeye uygunluğunun saptanmasında uzman görüşleri yeterlidir.

Araştırma kapsamında yapılan anket çalışmasında, ilkokul 3. sınıf öğrenci ve velilerin anketlere içten ve samimi şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Çocuk Kitabı: Çocuğun büyüme ve gelişimlerine, ilgi ve ruhsal ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanan eserlerdir. Konusu, dili, resimleri, teması ve şekilsel özellikleri çocuklara yönelik hazırlanan kitaptır (Can, 2014, s.9).

Çizgi Film: Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi (TDK, 2018).

Gelişimsel İletiler: Yazarın ya da yapıtı hazırlayanın çocuklarla paylaşmak istediği çocuk gelişimine yönelik mesajdır. Yapıtın içine sindirildiğinden çocuk için bu iletiler örtüktür, yazarla okurun paylaştığı, bir durumun ya da bir sorunun çözümüne yöneliktir (Erdi, 2008, s.8).

Öğrenci: Gerekli izinler çerçevesinde araştırmaya katılan ilkokul 3. Sınıf düzeyindeki öğrencileri belirtmektedir.

Veli: Araştırmaya katılan ilkokul 3. sınıf öğrencilerin velilerini belirtmektedir.

Gelişim alanları: Araştırmada incelenen bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal gelişim, ahlak gelişimi, dil gelişimi, psiko-motor, cinsel gelişim alanlarını kapsamaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Çalışmanın bu bölümünde; çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatının çocuk gelişimine etkisi, çocuk kitaplarının özellikleri, çizgi filmin çocuk gelişimine etkisi, çocuk gelişimi, çocuk gelişim alanları üzerinde durulmuştur.

2.1.1. Çocuk edebiyatı. Çocukların değişik bir dünyası olduğu, farklı düşünce yapılarına sahip olduğu kabul edilmektedir. Çocuk edebiyatçıları, çocuk psikologları, çocuk gelişim uzmanları ve pedagogları, çocukların yaşlarına göre ilgilerini çekecek yapıtları okumaları gerektiği ve bu yapıtların onları gelecekteki yaşamlarına hazırlama konusunda yardımcı olması gerektiği düşüncesine varmışlardır. Çocuklara göre olan bu edebiyat alanının açıklanabilmesi için, ilk olarak “çocuk” ve “edebiyat” kavramlarının açıklanması gerekir. Bu kavramlar, çocukların gelişimlerine uygun olarak aşağıda açıklanmıştır.

Çocuk; bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal gelişim, ahlaki, cinsel ve psiko-motor gelişim özellikleriyle kendisine yönelik edebiyatın niteliğini, çerçevesini ve içeriğini belirlemektedir. Çocuk, TDK’nin hazırladığı Türkçe Sözlükte “Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak.” (Türkçe Sözlük, 2005, s.158.) olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk dönemi, ergenlik döneminden sonra farklılaşmaktadır. Bu dönemin, bebeklik ile ergenlik dönemleri arasındaki süre, çocukların gelişim özelliklerine göre değişmektedir.

Çocuk edebiyatı araştırmacılarından Oğuzkan (2000, s.2)’a göre çocuk, “İki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek yahut bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan”dır.

Kuşkusuz çocuk, toplumun geleceği ve toplumun temel yapı taşıdır. Çocuğun toplumun kültürüyle mayalanması ve geleceğe hazırlanması çok önemlidir. Bundan

dolayı çocuklara, içinde bulunduğu toplumun kültürel değerlerini çok iyi şekilde gösteren eserler ortaya konulmalıdır. Bu da çocuk edebiyat yapıtları aracılığı ile mümkün olmaktadır. Bu eserlerin çocuklarının özellikleri dikkate alınarak oluşturulması gerekir.

Çocuk edebiyatının içerdiği diğer kelime ise edebiyattır. Türkçe Sözlük'te bu kavram, "Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatıdır." (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 210.)

Çocukluk çağındaki çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan edebiyata "çocuk edebiyatı" denir. Çocuk edebiyatı, çocukluk çağındaki insan yavrusunun duygu, düşünce ve hayallerini söz ya da yazı ile güzel ve etkili bir biçimde işleme sanatıdır. Bu sanat eserleri çocukların duygu düşünce dünyasına hitap eden eserler olmalıdır. Bu eserleri oluşturmak çocuğun dünyasını yaşamakla olur.

Çocuk edebiyatı, çocuğa okuduğu, dinlediği eserlerden zevk almayı, çocuğun bilgilenmesini sağlamayı ve çocuk edebiyatı yapıtları aracılığı ile hayatı çocuğa tanıtmayı amaçlar. Bu eserler vasıtası ile çocuklar yaşamın iyi, kötü, değişik yönlerine göğüs germeyi, sıkıntılarla baş edebilmeyi öğrenir (Ağzıbüyük, 2008, s.3).

Oğuzkan (2000, s.10) çocukların neden edebiyata gereksinim duyduğunu altı başlıkta ifade eder:

1. Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir. Hoş vakit geçirtmeyi eğitimin başlıca amaçlarından biri olarak düşünmekten çekinilmemelidir. Elbette radyonun, resimli dergilerin, sinemanın ve televizyonun yanında okumaya da bir yer ayrılması gerekir. Eğer çocuklar okulda kitap okuma sevgisini, kitap okumaktan zevk almazlarsa kitapların hoş vakit geçirten bir unsur olduğunu kavrayamazlar. Bu bakımdan, edebiyatın hoş vakit geçirme aracı olarak öğretim programında yer alması gerekmektedir.
2. Edebiyat ruha canlılık verir, bireyin yaşama gücünü artırır. Edebiyat kimi zaman bizi, hayatın çok ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırır, götürür. Güzel bir düzyazı veya şiir okumanın kazandırdığı yaşantılarla bir insan kısa zamanda bugünkü tasalarından kurtulma olanağı bulur ve sonra da bu tasarıların karşısına daha güçlü, daha dinlenmiş halde çıkmanın yollarını öğrenir. Çocuklara okulda bu gibi yaşantılar

edinme fırsatı verilmediği sürece onlar, ruhun canlanıp güçlenmesinde edebiyatın bu şaşırtıcı, olağanüstü değerini hiç bir vakit öğrenemeyeceklerdir.

3.Edebiyat yaşamı tanımaya yardım eder. Çocuklar, yaşamı ve yaşama yollarını öğrenmek için edebi eserlere gereksinim duyarlar. Başka bir kimsenin yaşamını ilgilendiren durumları öğrenmek için edebiyat aracılığıyla elde edilen pek ilginç yaşantıları (televizyon, radyo vb.) hiçbir araç kazandıramaz. Kimi durumlarda kişisel yaşantılardan daha iyisi yoktur; ama bazı yaşantılar vardır ki bunlar çeşitli edebiyat eserlerinin okunması sonucu kazanılır. Kısaca, çocuklar yaşamı tanımak için edebiyata gereksinim duyarlar.

4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır. Edebiyat bir kimsenin kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmeye yarayacak olanaklar hazırladığı için bir rehberlik kaynağı olarak da hizmet edebilir. Şüphesiz, bütün edebiyat eserleri böyle bir hizmeti görmez ve bu hizmet de her zaman klasik ölçüler içinde yerine getirilemez. Fakat her birimizin yaşamında gereksinim duyduğumuz vakit, bize kendimizi anlamak konusunda yardımcı olan en az bir kitap bulunmuştur.

5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri özendirir. Çocuklar, başka alanlardaki yaratıcı etkinliklere geçmek için bir sıçrama tahtası olarak edebiyata gereksinim duyarlar. Başka sanatlarla ilişkileri bulunan zengin bir programın eşliğinde yaratıcılığa yönelten okuma etkinlikleri sayesinde bir sanat, başka bir sanatı desteklemiş, beslemiş olur. Okuma, çocuğu resim çizmeye ve dramatik sanat alanlarında ritmik yorumlamalar yapmaya özendirir. Çocuklar okuma ve dramatik sanat alanlarında ne kadar zengin yaşantılar edinirlerse yaşamın öteki yaratıcı alanlarında da o kadar zengin bir kişiliğe sahip olurlar.

6. Edebiyat güzel bir dil demektir. Çocuklar kendi dillerini geliştirmek içine edebiyat eserlerine gereksinim duyarlar. Edebiyat güzel bir dildir ve içimizde, çocukların anadillerinin güzelliğini en iyi biçimde öğrenmelerini istemeyecek kimse var mıdır?" Çocuk edebiyatının var olup var olamayacağı ile ilgili yıllardır süregelen tartışmalar söz konusudur.

Çocuk edebiyatının ayrı bir dal olup olamayacağı konusuyla ilgili tartışmalara Recep Nas (2002, s.39) şu düşüncelerle katılır:

“Çocuk vardır, ‘çocukluk’ diye bir dönem vardır. Çocuğun düşünme, algılama biçimi yetişkinden farklıdır. Çocuk, insandır. Bu insan edebiyattan yoksun bırakılamayacağına göre, onun için edebiyat yapılacaktır, bu da çocuk edebiyatıdır. Ama bu böyle diye çocuğa yoz, düzeysiz, kof ürünler sunulamaz. Edebiyat için ne geçerliyse çocuk edebiyatı için de o geçerlidir. Hem çocuk, hem edebiyat gözetilir. Onun için zordur çocuk edebiyatı, zor olduğu için nitelikli, çocuğa göre olan çocuk edebiyatı ürünü azdır, ne yazık ki...”

Şirin’in (2000, s.98) bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine eğilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat olarak tanımladığı çocuk edebiyatıyla ilgili düşüncesini şöyle dile getirmektedir: “Çocuk edebiyatı, çocuklara çocukluğu ya da çocuğu anlatan bir edebiyat değildir. Böyle bir edebiyat kendini sınırlandırır. Çocuk her şeyden önce iyi, nitelikli çocuk kitabından veya zarından, kendisini çocukluğundan çıkarmasını ve kendi dünyasına götürmesini bekler. Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtamaz. Bu tür edebiyatı basit ve çocukça bulabilir. Çocuk sadece kendisi için yazılanları okumakla yetinmez. Yetişkinlerin okuduğu kitaplara da yönelebilir. Çocuk edebiyatı alanı bu yönüyle daha da genişliyor. Çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyat yönü ile edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her yaştan okurun ilgisini çekebilen, okunabilen, dili, anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür”

Çocuk edebiyatını “Üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilişsel ve duygusal dünyasını sözlü ve yazılı sanat ürünleriyle besleyen etkinlikler alanı” olarak betimleyen Güleriyüz (2013, s.127), çocuk edebiyatının faydalandığı alanları çocuk edebiyatının boyutları olarak nitelendirmiş ve bunları toplum, birey, doğa, felsefe ve evrenle kurulan ilişkiler olarak şöyle ele almıştır:

Toplumsal Boyut: Çocuk edebiyatı ürünleri, toplumsal yapıya göre şekil alır; bu yapıyı biçimlemek ve yeniden yapılandırmak için de bir araç işlevini görür.

Doğasal Boyut: Doğa, insan yaşamını ve davranışlarını biçimleyen, sonuçlandıran ve insanoğlunun yeterince keşfedemediği bir güçtür. İnsanı kuşatan, insanın doğayla barışık olma, doğayı keşfederek yaşama çabası elbette çocuk edebiyatının önemli bir bölümünü oluşturur.

Bireysel Boyut: Çocuk edebiyatı, bireyin önemini ortaya koymak, dahası yaratıcılığını geliştirmek için ortak bir kültürel çerçeve oluşturur. Gelişmiş bireylerden oluşan toplumun büyük uygarlıklar kurabileceği ve daha mutlu bir dünya oluşturabilecekleri beklenir.

Felsefî Boyut: Çocuk edebiyatında çocuğa kazandırılacak düşünce biçimi, dünyaya bakışı, bilimle evrenin yasalarının tutarlılığı felsefe kapsamında değerlendirilir. Çocuğa kesin, tartışılmayan, mutlak hakikatler vermek, gerçeğin tek ve bir olduğu gibi öznel yaklaşımlar takınmak; çocuğun yaratıcı ve eleştirel düşünme gücünü kırabilir,

dahası çocuk bütünü görmeyebilir. O nedenle ele alınan konuya etki eden etmenler nedenleriyle birlikte verilir; doğanın, toplumların değişim ve dönüşüm yasaları dikkatle ele alınabilir. Bu özellik de çocuk edebiyatının felsefi boyutu olarak ifade edilir.

Evrensel Boyut: Edebiyat ürünleri, insanlığın oluşturduğu değerlerden yararlanılarak üst düzey düşünsel birleşimler sonucunda oluşmaktadır. Bu nedenle ele aldığı konular ve oluşturduğu değerlerin herkesi ilgilendirmesi evrensel boyut olarak değerlendirilir.

Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak onların düşünce dünyasına göre hazırlanırsa çocukların ilgisini çekebilir. Çocukların dünyasından uzak, sadece bizim onlardan olmalarını istediklerimizi çocuk edebiyatı ile çocuklara kabul ettirmeye çalışırsak, bu çalışmalar çocuklarda karşılık bulmayacaktır. Çocuk bakış açısı ile olaylar içinde onun dünyasına dokunmak ve dokunurken onu rahatsız etmeden, duygularını incitmeden ona saygı ve sevgi göstererek, onları bir serüvene çıkarmalıyız. Çocukların dünyasına hitap etmeyen, içinde çocukların gelişim özelliklerini içermeyen çalışmalar, biz zorlasak da, çocukta bir karşılık görmeyecektir.

2.1.2. Çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi. 16. yüzyıla kadar çocuklar için tam anlamıyla bir edebiyat ürünü yok denilecek kadar azdır. Var olan eserler de daha çok dini hikâyeler içeren, metin parçalarıdır. Batıdaki kültürel gelişmeler, matbaanın yaygınlaşması, iletişim araçlarının çoğalması, pedagoji biliminin ilerlemesi ve kabul görmesiyle 18. Yüzyılın ikinci yarısında yavaş yavaş belirmeye başlamıştır. Bu döneme kadar çocuk, erişkinlerden ayrı bir varlık olarak kabul edilmiyor; insanın küçük robot hali olarak nitelendiriliyordu. Ancak bahsettiğimiz bu gelişmeler sayesinde çocuğun kendi başına bambaşka bir birey olduğu; farklı düşünce, duygu ve hayalleri barındırdığı fikri yaygınlaşmaya, var olan edebiyatın çocuklara hitap edemeyeceği gerçeği görülmeye başlandı (Dilidüzgün, 2002, s.45; Şimşek, 2014, s.49).

Çocuk edebiyatı ile ilgili ilk ciddi çalışmalar Almanya, İskandinav ülkeleri ve Amerika’da görülür. Daha çok “Robin Hood” gibi halk öykülerinden esinlenerek yazılan bu ilk dönem ürünleri, anlatım açısından oldukça yalın, masalımsı öykülerden

oluşmaktadır (Neydim, 1998, s.16). Çocuk edebiyatının dünyadaki gelişimine bakıldığında 17. yüzyıl sonlarına doğru çocukların ders dışındaki okuma gereksinimlerini karşılamak üzere İngiltere’de eski çağlara ilişkin efsanelerin ve peri masallarının dört formayı geçmeyen biçimde yayımlandığı görülür.18. yüzyıl başlarında çocuğun kendisine özgü bir dünyası olduğu gerçeğinden yola çıkılarak çocukların zevk alacağı konular ön planda tutulmuştur. Bu dönemde “AnaKaz” adlı bir dizi ile kitap yayımlayan ve “İki Pabucun Öyküsü” adlı çocuk romanını yazan John Newbery’dir. Bu dönemde İngiltere’ de yayımlanan en önemli çocuk edebiyatı ürünleri şunlardır:

- ✓ Robinson Crusoe – Daniel Defoe
- ✓ Guliver’in Gezileri- Jonathan Swift
- ✓ Hayvan Öyküleri- Ezop
- ✓ Jane Eyre- Charlotte Bronte
- ✓ Heidi-Johanne Spyri

19. yüzyılda çocuk edebiyatı alanında İngiltere’ de yayımlanan eserlerin sayısında bir artış gözlenir. Bu dönemdeki en önemli eserleri de şu şekilde sıralayabiliriz:

- ✓ Alice Harikalar Diyarında- Lewis Carol
- ✓ David Copperfield – Charles Dickens
- ✓ Yeni Ormanın Çocukları-Frederick Marryat
- ✓ Andersen Masalları- Grim Kardeşler
- ✓ Define Adası-Robert Louis Steverson
- ✓ Mutlu Prens- Oscar Wilde

Yardımcıel, (2015, s.4) 19. yüzyıl dönemi çocuk edebiyatı alanında sadece İngiltere’de değil Amerika, Fransa, İtalya gibi ülkelerde de en parlak dönemlerinden birini yaşar. Bu yüzyılda Amerika’da Mark Twain’in, “Tom Sawyer’in Maceraları” adından sıkça söz ettiren önemli çocuk edebiyatı eserlerindendir. Yine bu dönemde Fransa’da Jules Verne’nin “Deniz Altında Yirmi Bin Fersah” ve “Aya Seyahat” adlı eserleri ön plandadır. İtalya’da ise Carlo Collodi’nin “Pinokyo” adlı yapıtı sınırları aşar ve ününü günümüze kadar sürdürür. 20. yüzyılda çocuk edebiyatı alanındaki eserlerin içeriğinde değişiklikler göze çarpar. Toplumsal sorunlar, fantastik hikâyeler, tarihi romanlar dikkat çeker. İngiltere’de yayımlanan Serrailliers’in “Gümüş Kılıç” adlı eseri ile

Rosemary Sutelift'in "Kırmızı Savaşçı" adlı eserleri çocuklara yönelik olarak hazırlanan tarihi roman türünde önemli eserlerdendir. Bunların dışında bu dönem eserleri şunlardır:

- ✓ Davullar- James Bond
- ✓ Tavşan Peter'in Öyküsü-BeatrikPotte (Çocuk edebiyatının ilk resimli öykü kitabıdır).
- ✓ Lasie (Lesi) Yuvaya Dön-Eric Knight
- ✓ Hayvanlar Toplantısı-Kästner
- ✓ Momo- Michael Ende

20. yüzyılda Fransa, çocuk edebiyatı alanında en üretken dönemini yaşamaktadır. Andre Mourois'in "Şişkolar ve Sıskalar", Charles Vildroc'un "Aslanın Gözlüğü", Paul Faucher'in "Castor Baba"sı ile "Tenten", "Red Kit", "Asteriks" gibi çizgi romanlar dikkat çeker. Ülkemizde çocuk edebiyatının gelişim sürecine bakıldığında ilk örnekler olarak sözlü edebiyat ürünleri karşımıza çıkar. Destanlar, masallar, ninniler, tekerlemeler, "Dede Korkut Hikâyeleri" çocukların sevdiği sözlü edebiyat ürünlerindendir.

Ülkemizde sözlü değil de yazılı olarak çocuk edebiyatına ait ilk ürünlerin verilme süreci Tanzimat Dönemi'nde başlamıştır. Batı dillerinde yazılmış çocuk eserlerinin tercümesi, ilk yazılı ürünleri teşkil eder; ancak o dönemde hem okuma-yazma oranının düşük olması hem de çevrilen eserlerde kullanılan dilin ağır olması münasebetiyle çocuklar tarafından ilgi görmemiş ve bu eserlerin okunma oranları çok düşük kalmıştır. Bu alandaki ilk çeviriler arasında Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği "Telemak" adlı eseri gösterilir. Vakanüvis Lütfi, Daniel Defoe'nin "Robinson Crusoe" adlı eserini; Mahmut Nedim, Jonathan Swift'in "Gülliver'in Seyahatnamesi"ni çevirmiştir. Çeviri konusunda Şinasi La Fontaine'den "fabl", Recaizade Ekrem ve Ahmet Mithat Efendi "manzum" çevirileriyle iyi örnekler vermişlerdir.

İlk çocuk gazetesi olarak 1869 yılında "Mümeyyiz" Tanzimat Dönemi'nde yayımlanır. Daha sonra 1875 yılında ilk adı "Sadakat" sonradan adı "Etfal" olarak değiştirilen ikinci çocuk gazetesi çıkarılır. Tanzimat Dönemi, çocuk dergilerinin de çıkarıldığı dönem olma özelliği açısından dikkatleri toplar. Bahçe (1880), Çocuklara Kıraat (1882), Vasıta-i Terakki (1882), Çocuklara Arkadaş (1882), Çocuklara

Talim(1887), Çocuklara Rehber(1896), Çocuk Bahçesi (1904) aralıklarla yayımlarını sürdüren çocuk dergileridir. Günümüzde ise sadece çocuklara hitap eden bir gazete söz konusu değildir. Çocuk dergileri var olmakla beraber bunların nitelikleri de tartışılacak düzeydedir (Yardımcıel, 2015, s.3).

II. Meşrutiyetten sonraki dönemde ise Alaattin Gövsa “Çocuk Şiirleri” (1911), Ali Ulvi Elöve “Çocuklarımıza Neşideler”, Tevfik Fikret “Şermin” (1914) adlı çocuk kitaplarını yayımlayarak bu konudaki boşluğu doldurmaya çalışırlar.

Milli Edebiyat Dönemi’nde de Ziya Gökalp, Ali Ekrem Bolayır, Mehmet Emin Yurdakul, İsmail Hikmet Ertaylan, Fazıl Ahmet Aykaç, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy şiirlerle çocuklara seslenirler. Yine bu dönemde Ömer Seyfettin, Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın, aslında büyükler için yazdıkları, öyküleri çocuklar tarafından ilgi görür.

1930’lu yıllarda ise dikkat çeken başlıca çocuk edebiyatı ürünleri şunlardır:

- ✓ Bağrı Yanık Ömer- Mahmut Yesari
- ✓ 87 Oğuz-Rakım Çalapala
- ✓ Köprü Altı Çocukları- Huriye Öniz
- ✓ Tahtları Deviren Çocuk- Fahrettin Sertelli
- ✓ Türk İkizler- Cahit Uçuk

Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında ise çocuk edebiyatı Milli Eğitim Bakanlığı öncülüğünde daha çok çeviriler yoluyla varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde çevirileri ile katkıda bulunan yazarlarımız ise şunlardır: Yaşar Nabi Nayır, Hayrullah Örs, Kemal Kaya, Naime Halit Yaşaroğlu, Nurullah Ataç, Vasfi Mahir Kocatürk ve Nihal Yalaza Taluy. Cumhuriyet Dönemi’nde çocuklar için yazılan öykü ve romanlar az sayıda olmakla beraber çocuklar için yazılan şiir kitapları göze çarpmaktadır. Cumhuriyet Dönemi’nde Ahmet Kutsi Tecer, Necmettin Halil Onan, Ömer Bedrettin Uşaklı, Kemalettin Kamu, Vasfi Mahir Kocatürk çocuklar için şiir yazan sanatçılardır. Çocuk edebiyatı düşüncesiyle olmasa da masalların derlenme çalışmaları bu döneme rastlar. Naki Tezel, “Çocuk Masalları” (1943) derlemesiyle bu çalışmaları başlatır. Eflatun Cem Güney’in “Dertli Kaval, Nar Tanesi, Bir Varmış Bir Yokmuş” çalışmaları önemli çalışmalardandır (Yardımcıel, 2015, s.3).

Çocuklar için yazılmış ilk biyografi örnekleri Rakım Çalapala'nın “Mustafa, Atatürk'ün Romanı” ve Falih Rıfkı Atay'ın “Babanız Atatürk” adlı eserleridir. Çocuklar için yazılmış anı türünün ilk örnekleri Halide Nusret Zorlutuna'nın “Benim Küçük Dostlarım”, Nahit Nafiz Edgüer'in “Atatürk'ten Anılar” adlı yapıtlarıdır.

Günümüzde ise çocuklar için bir edebiyatın var olmasının gerekliliği artık tam olarak benimsenmiştir ve bu alanda birçok sanatçı eser vermiştir. Aysel Gürmen, Ceyhun Atuf Kansu, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Külebi, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Orhan Kemal, Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Muzaffer İzgü, Ülkü Tamer, Güngör Dilmien, Ali Püsküllüoğlu, Ayla Kutlu, Müjdat Gezen, Sulhi Dölek, Feyza Hepçilingirler, İpek Ongun, Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Fatih Erdoğan, Aytül Akal, Ayla Çınaroğlu bunlardan bazılarıdır (Gökmen, 2017, 13).

2.1.3. Çocuk kitaplarının özellikleri ve çocuk eğitimine katkısı.

2.1.3.1. Çocuk kitaplarının özellikleri. Çocuğa okuma alışkanlığı kazandırılma ve onun bu etkinlikten zevk alma çalışmaları, çocuğun okuyacağı eserlerin çok iyi seçilmesine bağlıdır. Çocuk, içinde yaşadığı toplumun normlarına uygun kitaplar tercih etmeli ki birey olma yolunda ve toplumsal değerlere uyum sağlamada zorluk çekmesin ve okuduğu kitaplarla sosyal hayatın farkına varabilsin. Çocuk kitapları, çocuklara hitap edebilecek düzeyde olmalıdır. Çocuk kitaplarında istenen özellikler, biçimsel ve içeriksel olmak üzere iki grupta ele alınmalıdır. Bu niteliklerden birinden birisi eksik, fazla veya yarım olursa çocuğa sunulan eserler, hedeflenen sonuca ulaştıramaz. Çocuk kitaplarında bulunması gereken nitelikler, biçim ve içerik olarak iki ayrı başlıkta incelenebilir.

2.1.3.1.1. Biçimsel nitelikler. Kitapların boyutu, hacimleri ve ağırlıkları, kullanılan kağıt, kitabın ciltlemesi, sayfa düzeni, yazım puntosu, noktalama işaretlerinin doğru kullanılması, kullanılan resimler ve kitabın kapağı biçimsel nitelikler olarak dikkat edilecek özelliklerdir (Neydim, 1998, s.87; Şimşek, 2014, s.56).

1. Çocuk kitapları boyut olarak kolay elde tutulabilecek, çocuğun ilgisini çekebilecek düzeyde olmalıdır. Sürekli aynı boyutta kitaplar okumak somut işlemler döneminde olan çocuk için sıkıcı olabilir. Bu nedenle farklı boyutlarda kitapları anne babalar tercih etmelidir.
2. Çocuk kitapları hacim ve ağırlık olarak kolay bir biçimde taşımaya elverişli olmalıdır. Hacim olarak kitaplar en fazla 32, normalde ise 16 ya da 24 sayfa olmalıdır. En çok tercih edilen boyutlar ise 16X23 ebatlarıdır.
3. Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın hamur cinsi çok önemlidir. Birinci hamur fazla mat olmayan kâğıt cinsi tercih edilmelidir.
4. Kitabın cildi sağlam, dikişli ve kapağı kalın mukavva veya bezden olmalıdır ki çocuklar yetişkinler gibi değildir; bazen hoyratça kullanabilmektedirler kitabı.
5. Çocuk kitaplarında sayfa düzeni içindeki metni en iyi biçimde yansıtmalıdır. Sayfa düzeni iç açıcı olmalıdır. Paragraflar kısa tutulmalıdır.
6. Harf büyüklüğü açısından çocuk kitaplarını ele alacak olursak birinci sınıf çocukları için 20-24, ikinci sınıf çocukları için 18, üçüncü sınıf çocukları içinse 16, dört ve üstü sınıflar içinse 12 punto olmalıdır.
7. Çocuk kitaplarındaki en önemli hususlardan biri ise yazım ve noktalamadır. Çocuklar görselliğe önem verir ve bir resim gibi bazen bir yazıyı harfi akıllarında depolarlar. Bu nedenle yanlış öğrenilen bir konu veya bir kelimenin yazımı sonradan düzeltilmesi zor sonuçlar doğurur. Bu nedenle yazım ve noktalama işaretlerine ve dilbilgisi kurallarına uyulmalıdır.
8. Resim, çocuk kitaplarının en önemli özelliklerindendir. Resimler açık, net, anlaşılır, sade, konuyu özetleyecek biçimde ve konuya uygun olmalıdır. Resimler eğlendirici ve aynı zamanda öğretici bir nitelik taşınmalıdır. Resim, metinle sayfa düzeni bakımından bir bütün oluşturmalıdır; kitaptaki konuyu açıklayıcı ve onu bütünleyici olmalıdır.
9. Çocuk kitaplarında kapak ise ilk izlenim açısından çok önemlidir. Kapak çocuğun dikkatini çekecek, onda okuma zevki uyandıracak, kitaptaki konu hakkında ipuçları verecek biçimde olmalıdır. Kapakta resmin dışında kitabın yazarı, adı ve yayınevi de bulunmalıdır.

2.1.3.1.2. *İçeriksel nitelikler.* 1. Çocuk kitaplarında tema hiçbir şekilde tartışmaya yer vermeyecek biçimde açık ve net olmalıdır. Çocuk, yazarın bize vermek istediği mesajı veya öğüdü tam olarak algılayabilmelidir. Çocuk kitaplarında çocuğa ulaştırılacak tema, eğitici ve öğretici nitelikte olmalıdır. Kitapta ele alınan tema çocuğun seviyesine uygun olmalıdır. Tema, çocuğu yanlış düşüncelere sevk etmemelidir. Çocuk kitaplarında yurt sevgisi, doğa sevgisi, kahramanlık, iyilikseverlik, çalışkanlık, aile sevgisi, dürüstlük, erdemlik gibi temalar işlenmelidir.

2. Çocuk kitaplarında işlenen konu çocuğun ilgisini çekmelidir. Çocuğun hayal dünyasına, seviyesine hitap edebilmeli aynı zamanda açık, anlaşılır ve net olmalıdır.

Ayrıca konu ile tema bağlantısı güçlü olmalıdır. Çocuk yayınlarında işlenen konular ulusal kültür değerlerine uyumlu, toplumun ahlaki değerlerini, gelenek ve göreneklerini yansıtmalıdır.

3. Çocuk kitaplarında kahramanların önemi oldukça büyüktür çünkü çocuk kendisini o kahramanla özdeşleştirir ve o kahraman onun için bir anlamda rol model olur. Bu nedenle kahramanlar iyi özelliklere sahip olmalıdırlar. Toplumun değerleriyle çelişki göstermemelidir. Kahramanlar kesin ve net çizgilerle birbirinden ayrılmalıdırlar. Karakterler çocuğun aklında tutamayacağı kadar çok olmamalıdır.

4. Çocuk kitaplarında kısa ve sade cümle yapılarına yer verilmelidir. Dil açık, akıcı, anlaşılır aynı zamanda sürükleyici olmalı; günlük hayatta kullanımı olmayan ve argo olan kelimelere yer verilmemelidir.

5. Ağır bir dilde aynı zamanda çocuğun algılayamayacağı tahliller ve betimlemelerden kaçınılmalıdır.

Yörükoğlu, çocuk kitaplarında nelerin sakıncalı olduğunu belirtmenin daha doğru olduğunu dile getirerek, sakıncaları şöyle sıralamıştır:

- ✓ Çocuk kitapları her türlü kör inanç ve önyargılardan arınmış olmalıdır. Irk üstünlüğü, din ayrılığı, bağnazlık, dolaylı ya da doğrudan aşılınmamalıdır. Yurt sevgisi, ulusal değerler ve Türklük bilinci işlenirken evrensel değerler bir kenara itilmemeli, ülkeler arasında düşmanlık ve öç alma duyguları körüklenmemelidir.
- ✓ Yiğitlik abartılmamalı; çocuklara, yanılmaz insan, üstün insan, her şeyi bilen insan örnekleri sunulmamalıdır. Başka bir deyişle, etiyle kemiğiyle, olumlu ve olumsuz

yanlarıyla insan tanıtılmalıdır. Çocuk, kitaplarında çelişkileriyle, değişen düşünce ve duygularıyla insanı görmeli; başkalarında kendisine benzerlikler bulabilmelidir. Katı ahlak kuralları içinde sıkışıp kalmamalı, hoşgörü ve esneklik kazanmalıdır. Alın yazısı, yazgı gibi insanının boynunu büktüren, savaşım gücünü köstekleyen inanışlara yer verilmemelidir.

- ✓ Her kitap bir dizi ahlak yargısıyla sonuçlandırılmamalıdır. Köprüaltı Çocukları, Öksüz Ayşe türünden acıma duygusunu sömüren kitaplar en azından yararsızdır. Polyanna gibi tanınmış bir çocuk öyküsü de bu kötü örnekler arasında yer alır. Bu öyküde, çevresindekileri mutlu etmek için insanüstü çaba gösteren bir kız çocuğu anlatılır. Ne üzüntü, ne kırgınlık, ne de öfke duymayan böyle bir kahraman nasıl benimsenir? Olsa olsa erişilmez bir varlık olarak okuyucuda bir küçüklük duygusu yaratır (Yörükoğlu, 1997, s.47).

2.1.4. Dil gelişiminde çocuk edebiyatı. Dört temel dil becerisi vardır. Bunlar dinleme, konuşma, okuma ve yazma dil becerileridir. Bu dört temel dil becerisi sürekli etkileşim halindedir. Çocuklar ilk olarak dinleme becerisini kazanırlar. Annelerinden ninnilerini dinlerler. Ardından yaş biraz ilerledikçe yavaş yavaş duyduğu sesleri taklit etmeye ve konuşmaya başlarlar. Okul çağına gelince ise okuma ve yazma becerileri gelişir.

Çocukların dil gelişiminde çocuk edebiyatı ürünleri oldukça önemlidir. Resimli kitaplara bakınca çocuk orada gördüğü varlıkları tanıyarak onlara ait kavramları dile getirir.

Dil gelişiminde en önemli çocuk edebiyatı ürünlerinden biri olarak tekerlemeler gösterilir. Çocuk tekerlemeleri kolay ezberlemeyi ve hatırd tutmayı sağlar. Aynı zamanda ana dili alıştırmaları yapar ve çocukların akıcı, açık ifade etme güçlerini artırır. Günümüzde hala diksiyon çalışmalarında ve artikülasyon eğitiminde tekerlemeler kullanılır ve bunlar dil eğitiminde aktif olarak yer alırlar. Ayrıca tekerlemeler çocukların oyunlarında en çok başvurduğu türlerden biridir. Çocuk, tekerlemeler sayesinde akranlarıyla sosyalleşir ve bu da yine çocukların dil gelişimine katkıda bulunur.

Çocuğun oyun içinde aktif olarak yer alması sayesinde öz güvenini de artırır. Dil gelişiminde masalların da inkâr edilemez bir payı vardır. Boratav'ın çocukların ana dilinin gelişiminde masalların rolünü açıklayan şu cümleleri dikkate değerdir:

“Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşmayanlardan uzaklaştırıcı onu konuşanlara yakınlaştırıcı duyguyu ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında, ama her halde onlardan daha geniş ölçüde ilk aşıl原因an masaldır (Boratav 1992, s.67)”.

Çocuk, önce masalları dinler ve bu dinleme becerisini geliştirir. Ardından çocuk masallar sayesinde hayal gücünü geliştirir ve bunları ifade etmeye başlar. Yeni yeni masallar üretir çocuk. Bu da çocuğun konuşma becerisini geliştirir. Dinleme ve konuşma becerileri gelişen çocuğun yine masallara ilgisi artar ve bu ilgi yerini masal kitapları okumaya bırakır. Doğal olarak bu süreç içerisinde okuma becerisi de gelişir. Masallar aynı zamanda yazılı anlatım için de iyi bir güç kaynağı oluşturur, çocukta edebi zevki geliştirir. Dinleme, okuma ve konuşma becerileri gelişen çocuk yazılı olarak da artık kendini ifade etmek isteyecek ve gelişen kelime hazinesi, cümle kurabilme yetisiyle beraber bunları yazılarına aktarabilecektir. Görüldüğü üzere çocuk edebiyatı türü olan masalın tek başına bile dil eğitiminde ne kadar çok işlevi vardır. Çocukların dil gelişiminde çocuk edebiyatı önemli bir işleve sahiptir (Şimşek, 2014, s.98; Bilgen, 2018, s.94).

2.1.5. Çocuk ve kitap ilişkisi. Çocuk edebiyatının en önemli işlevlerinin başında çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırması gelmektedir. Kitap çocuğu geleceğe, yaşama hazırlarken aynı zamanda iyi bir arkadaştır. Çocuk kendi düzeyine uygun bir kitabı okumaktan zevk alır. Çocuğu kitapla tanıştırmak geleceğini tanıtmış oluruz. Çocuğa kitap sunarken kitabın çocuğun yaşına, gelişim düzeyine uygun olup olmadığı bilinmelidir. Çocuk kitaplarında bazı özellikler bulunmalıdır. Çocuk kitaplarının oluşturulması eşgüdümlü bir çalışmayı gerekli kılar. Yazılmasından basılmasına kadar hepsi bir bütünü oluşturur. Çocuk kitaplarında içerik, dil ve anlatıma verilen önem kapak, kağıt, punto, resimleme konularında da devam etmelidir. Her kitap, her çocuk için uygun olmayabilir. En iyi kitap çocuğun beğendiği kitaptır. Bunun unutulmaması gerekir. Masal, fabl, destan, efsane, öykü, roman, biyografi, anılar, gezi yazıları, doğa ve fen olaylarını anlatan yapıtlar, şiirler,

çocuk piyesleri, çocuk gazete ve dergi yazıları çocuk yazını anlatım türleri arasında sayılabilir.

Çocukların kitapla ilişkisi bir yaş civarında kurulmaya başlanır. Bu ilişki her çocuğa göre değişir. Bazen daha erken bazen daha geç olabilir. Zorlama olmadan çocuğun kitapla ilişkisi ne kadar erken başlanırsa, çocuk için o kadar yararlıdır. Sevdiği bir insanla zaman paylaşımına neden olan, bu paylaşımına katkı sağlayan araca (kitaba) karşı saygı ve sevgi oluşturmaya; okuma- konuşma kurallarına ilişkin ilk deneyimleri edinmeye ve dilin inceliklerini çocuk sezmeye başlar. Resimlerde gördüğü canlıların ve nesnelerin adlarını öğrenir. Bu iletişim, çocuğun kavramsal boyutlu gelişim sürecini etkinleştirir. Okuma eyleminde, kitaptaki anlatılanları dinleme ve kitabın resimlerine bakma, çocuğun düş ve düşlem gücü ile imgesel düşünme yetisinin gelişimini destekler. Bu dönemde kurulan çocuk-kitap ilişkisi, çocuğun yaşamının diğer evrelerinde kitapla kuracağı ilişkinin niteliğini de belirleyen ilk önemli etkinliktir. Çocuğun ileriki yaşlarda okuma alışkanlığı becerisini edinebilmesi için, okul öncesi dönemde kitaba olan ilgi ve sevgisini oluşturmaya yönelik çabalara ailenin de bilinçli katkılar vermesi gerekir (Şimşek, 2014, s.129).

Resimli kitaplar; çocuğun kavram, sözcük bilgisi, gramer, anlama, dinleme, sorulara cevap verebilme, öykü zincirini kurabilme, bellek, sıralı cümle üretebilme, dili kullanabilme, çözümleme yeteneğini artırır, dilin zenginliğinin farkına vardırı, kitap ve okuma zevki uyandırır, denilebilir. Kitaplar, çocuklara, anne, baba, kardeş dışında ilişki kurabileceği yeni arkadaşların, komşuların yer aldığı çevreyi tanıtır; bu ilişkileri, içinde sorunların, sevinçlerin, dayanışmanın, paylaşmanın olduğu değişik durumlarla örneklendirerek çocuk için, yeni yaşam kesitleri oluşturur; çocuklara, kendileriyle, çevresindeki yetişkinlerle, arkadaşlarıyla, kardeş/kardeşleriyle yaşayabileceği sorunların çözümüne ilişkin ipuçları sunar.

İyi bir çocuk kitabı, çocuğun kendisini daha iyi tanıması, gerekiyorsa davranışlarını değiştirmesi ve kişiliğini geliştirmesi için ona kılavuzlukta bulunurken, çocuğa yaşamın değişik yönlerini öğrenmesinde, türlü insan tiplerini tanımasında, başka ülkeler ve toplumlar üzerinde bilgi edinmesinde çok zengin imkânlar sağlar.

“Genel olarak çocuklar, okudukları kitaplardan arda kalanlarla; bir yandan yetenek yelpazelerini genişletirken, diğer yandan da günlük yaşamlarını kolaylaştırıp renklendirirler (Gürmen, 1997, s.6).”

Çocuk kitaplarında, sanatçılar tarafından sanatın insanı değiştiren, geliştiren ve yenileyen anlayışının yansıtılması, yaşamın, sanatçının duyarlılığı ile yeniden biçimlendirilip çocuğa sunulması, çocuğun farklı durumlarla ve kişilerle karşılaşmasını sağlar. Bu karşılaşma, çocuğun kendini ve başkalarını tanımasına imkân sağlar. Çocukların Milli Eğitim Temel Kanunu(1983)’nda da belirtilen dengeli, sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde, insan haklarına saygılı, çevresine karşı duyarlı, sorgulayan ve yaratıcı bir kişilik geliştirmesinde, nitelikli çocuk kitaplarının sağlayacağı katkı önemlidir.

2.1.6. Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkileri. Çizgi film; tamamen dijital dünyada yayınlanmak üzere oluşturulmuş, kendi içerisinde birkaç farklı metotla hazırlanan, çizgi, karakter ve metin (senaryo) doğrultusunda hareket ettirilmelerinden oluşan filmidir (Animasyon Sektörü Raporu, 2017). Başlangıçta yalnızca eğlence amacıyla yapılan çizgi filmler, bugün pek çok alana yayılmıştır. Bu dağılımda rol oynayan etken, çizgi filmin etki gücü ve düşsel dünyası olarak adlandırılabilir. Eğlenceden eğitime, reklam filmlerinden görsel efektlere kadar uzanan birçok alanda çizgi filmin etkinliği gün geçtikçe artmaktadır (Can, 1996, s.76). Türkiye’de çizgi filmciliğin ortaya çıkabilmesi karikatür sanatının gelişmesi ile olmuştur. Bu dönemde yabancılardan etkilenen karikatürcüler kâğıt üzerinde durağan biçimde yarattıkları tiplerin beyaz perdede canlandırılması yolunda çalışmalar yapmışlardır. Bunların başında da karikatürist Cemal Nadir gelmektedir. 1930 yılında Son Posta gazetesinde karikatürlerini çizmeye başladığında ilk Türk karikatür karakteri olarak kabul edilen “Amcabey”i yaratmıştır.

Cemal Nadir, 1930 yılında yarattığı “Amcabey” tiplerini kullanarak 1932 yılında “Amcabey Plajda” adını verdiği bir çizgi film denemesinde bulunmuştur. Sadece birkaç dakika sürecek bir film için 600 kadar resim çizmeye çalışır ancak böyle bir çalışmanın tek başına yapılamayacağını fark ettikten sonra çalışmasını yarıda bırakmıştır. Dönemin teknik alandaki eksikliklerinden dolayı da proje devam

ettirilememiştir (Can, 1995, s.13; Kaba, 2014; Ünlü, 2017, s.21). Türkiye’de 1960’lı yıllarda çizgi film reklam sektörünün çizgi filme yönelmesiyle uzun sürecek bir yükselişe geçer. Üretilen çizgi filmler bazı ürünlerin reklamını yapmak için hazırlanmıştır ve Türkiye’nin ilk animasyon filmi “Zeybek Oyunu” adlı kısa film bu dönemde Vedat Ar tarafından çekilmiştir. 1970-1980’lerde TRT Türk çizgi filmlerinin yer aldığı programlar yayımlamaya başlar.

TRT’den sonra 1990’lı yıllarda teknolojinin gelişmesi ve animasyon tekniklerinin ilerlemesiyle özel televizyon yayınları ortaya çıkmıştır (Ünlü, 2017, s.22-23). 2000’li yıllarda kanal sayılarının artmasıyla, kanallar yaş gruplarına göre ayrılmış, aynı yayın grubunun farklı çocukluk dönemlerine hitap eden çok sayıda kanalı olmaya başlamıştır. Türkiye’de özellikle 2007’den sonra Türkiye’de yayın yapan yabancı ve ulusal çocuk kanallarının sayılarında büyük bir artış olmuştur (Ankaralıgil, 2014). Türkiye’de ulusal yayın yapan kanallarda genellikle hafta içi sabah saatlerinde ve hafta sonları hem sabah saatlerinde hem de gün içerisinde çeşitli çizgi filmler yayınlanmaktadır. Bunun yanı sıra uydu aracılığıyla da yayın yapan kanallar arasında “Cartoon Network, TRT Çocuk” gibi sadece çocuklar için yayın yapan ve günün tamamında çizgi film yayınlayan kanallar da bulunmaktadır (Türkmen, 2012). Televizyon yayınlarının her gün sadece çocuklara yönelik 24 saat çizgi film yayınlaması, kanal sayısının çoğalması, programların çekici hale gelmesi, çizgi film ile çocuk arasındaki bağlarının giderek artmasını sağlamıştır (Işık vd., 2008, s.97). Çocukların çizgi filmlerden ne kadar etkilendiklerini araştırırken çizgi film seyretme alışkanlıklarının ne düzeyde olduğunu belirlenmesi de gerekmektedir.

Cesur ve Paker (2007)’in araştırmasına göre; çocukların TV’de en çok neyi seyretmekten hoşlandığı sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, araştırmaya katılanların % 41,6’sı çizgi filmi söylemişlerdir. Çocukların en sevdiği programların yaşla ilişkisine bakıldığında, çizgi film seyretme oranında yaşla birlikte bir yükselme, 10 yaştan itibaren de düşme görülmektedir. İnce’nin araştırmasına göre; televizyonda yayınlanmakta olan programlar arasında en beğenilen programların ne olduğu sorusuna yönelik cevaplarda % 38,9 oranında çizgi filmler ilk sırada yer almıştır (İnce, 1991, s.68). RTÜK’ün medya kullanma alışkanlıkları araştırmasına göre; televizyonda izlemekten hoşlandığınız program türleri sıralamasında % 28,7 oranıyla çizgi filmler ilk sırada yer almıştır (RTÜK, 2013, s.241). Çocukların en fazla taklit ettikleri kişiler

en çok gördükleri kişilerdir (Çelenk, 1995, s.47). Nitekim basına yansıyan haberler, çocukluk döneminde televizyon ve çizgi filmlerin çocukların hayatında ne kadar etkili olduğunu göstermesi açısından oldukça düşündürücüdür.

Gerçekten basında çıkan bir habere göre; Mersin’de yaşayan dört yaşındaki Ferhat Ağırbaş isimli çocuk, kendisini çizgi film kahramanı Pokemon zannederek, yaşadıkları evin 7. katından uçmaya kalkışması sonucunda 21 metre yükseklikten yumuşak zemine çakılan Ferhat’ın sadece ayağı kırılmıştır (Şen, 2000). Başka bir haberde ise; Kilis’te 7 yaşındaki Seda Aykanat isimli çocuk, “Ben süper Pokemon’um, şimdi Pokemon gibi uçacağım.” diyerek kendini apartmanın 5. katından aşağıya bıraktı. Yumuşak toprağa düşen ilkokul öğrencisi çocuğun sağ ayak bileğinin kırıldığı belirlendi (Çelebioğlu, 2000). Benzer haberlerden bir diğeri; İstanbul’da hayranı olduğu Örümcek Adam’ın gerçek olduğuna inanan 5 yaşındaki Abdullah Yaltırık isimli çocuk, “Ben de uçacağım.” diyerek 7. Kattaki evlerinin penceresinden atladı. Belden aşağısı kırıklar içinde olan ve felç kalma riski bulunan Abdullah, “Yine uçacağım.” demiştir (Çakır, 2007). Bir diğer haberde ise; Kayseri’de 7 yaşındaki M.Ş. kendini Örümcek Adam sanarak, pencereden balkona atlamak istedi. Ancak hedefi tutturamayarak 3.5 metre yükseklikten sert zemine düştü. Yaralanan M.Ş. hastaneye kaldırılarak tedavi altına alındı (İhlas Haber Ajansı, 2011).

Evlerinin balkonundan “Ben Pokemon’um.” diyerek atlayan Ferhat’ın ve benzer haberlerin basına yansması ve çok sayıda şikâyet üzerine; Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nce, televizyon kanallarında çocuklara yönelik programların içeriğini analiz etmek amacıyla, Çocuk Programları ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi adlı bir rapor hazırlanmıştır. Rapora göre incelenen çizgi filmlerde, karakterlerin problemlerini doğaüstü güçler kullanarak çözmelerine (%50) ve çocukta korku yaratacak görüntülere (%37) yer verildiği belirlenmiştir. Katılımcıların çocuklara ilişkin algılarına bakıldığında ise; çocukların her türlü mesaja açık olduğunu ve bu mesajlardan kolayca etkilendiklerini düşündükleri tespit edilmiştir (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2008, s. 151). Bunun üzerine de “Pokemon” adlı çizgi film yayından kaldırılmıştır. Çocukların çizgi filmlere bu denli kolayca bağlanabilmelerinin sebebi; hayal dünyalarının genişliği, tükenmeyen enerjileri, güce olan meraklarıdır. Ancak gerçeği değerlendirme yetileri sınırlıdır.

Çocukların gelişimsel özelliklerinden dolayı da onları etkileyebilecek türden çizgi filmler geliştirilmektedir (Hamarat, Işıtan, Özcan, Karaşahin, 2015, s.19).

Çizgi filmler ve çocuk programlarının çocuğun bilişsel, duygusal durumuna ve davranışlarına yakın olması ve çizgi film kahramanlarıyla kolayca özdeşleşebilmesi, çizgi filmlerin çocuklar tarafından genel olarak izlenme nedenidir. Erkek çocuklar; “Pokemon, Spider Man, Süperman” ve “Ben 10” kılığına girerken; kızlar “Barbie” ya da “Wings” kızlarından biriyle özdeşleşebilmektedir. İlk bakışta masum gibi görünen bazı çizgi filmler birbirleriyle veya başkalarıyla güç gösterisine girme, büyüsel güç ve etki altına alma, çocukların bilinçaltına şiddet saldırganlık, kıskançlık, mücadelede üstün gelme, doğaüstü güçlere sahip olma gibi mesajları içermektedir. Öldürmek veya yaralamak olağan bir olay gibi gösterilmektedir (Çelenk, 1995, s.47; Yazıcı, 2011, s.60). Gerek serüven gerek eğitsel yapıda olsun çizgi filmlerde genelde var olma savaşı vardır. İyi-kötü, otorite ilişkileri, kuvvetli-zayıf biçiminde konular yer almaktadır. Olaylar hiçbir zaman gerçekçi bir biçimde sunulmaz. Eylemde, karakterlerde, zaman ve mekânda simgesel bir anlatım söz konusudur. Ayrıca çizgi filmlerin hayvansal karakterlerle dolu olması da rastlantı değildir.

Hayvansal özellikler karakterlere bir masumiyet kazandırırken, doğada karmaşık toplumsal ilişkileri tümüyle kaplar ve belirler. Hayvanlar ya doğanın bir parçası olarak ya da olayların odak noktası olarak geçerler. Doğanın parçası olarak algılandığında, kendi özelliklerini yansıtmaktadırlar. Olayların odak noktasındaysalar tek fark konuşabilme yetilerinin de olmasıdır. Ayrıca hayvanlar çizgi filmlerde, insanlara yardım eden olarak da kullanılır. Her zaman haksızlığa uğrayan, doğru ve iyi olandan yanadırlar (Can, 1995, s.72). Çizgi filmler çocukların sosyalleşmesinde hem eğlendirici hem eğitici özellikleriyle önemli yer tutan bir medyadır. İçeriğin sunumunda kullanılan kavramlar bilgilendirici niteliktedir. Soyut kavramların (birliktelik, adalet, yardımlaşma vb.), somut olarak kişilerin davranışlarında gösterilmesi eğitim işlevinin gerçekleşmesine neden olmaktadır. Bir olay oluşum, devinim ve canlandırma yoluyla irdelenebilmekte ve simgelerle yalınlaştırılarak etkin bir öğrenme sağlanabilmektedir.

Çizgi filmde konu gerçekçi bir yaklaşımla verilebildiği gibi karikatürize edilerek de sunulabilmektedir. Böylece eğitim süreci sevimli bir hale dönüştürülerek, kişilik bilgisi isteği artırılabilir (Can, 1996, s.91; Yazıcı, 2011, s.61). Ayrıca kırtasiye

malzemesinden terliçe, patates cipsinden nevresime kadar çok sayıda ürün kahramanların maskotları çizgi filmler ile birlikte pazarlanmaktadır. Çocuklar bu tür ürünlere sahip olarak kendileri ile akranları arasında bir fark yaratmaya çalışmakta, tüketerek var olmak çabası içerisinde girerek tüketim toplumunun parçası olmaktadır (Yazıcı, 2011, s.62). Çizgi filmlerin izleyici kitlesinin çocuklar olması sebebiyle çizgi filmler aracılığıyla verilen iletilerin, rollerin, kavram ve değerlerin önemi büyüktür. Bu bağlamda kişisel, sosyal, bilişsel gelişimlerinde etkili olan çizgi filmler aracılığıyla verilen, iletiler ve sunulmuş şekillerini anlamının çocukları tanımamıza yardımcı olacağını söylemek mümkündür. Çizgi filmlerin ayrıca; güzel vakit geçirme, eğlenirken öğrenme, bilinmeyen evrenin kapılarını açma, gizil öğrenme imkânı sağlama, kendilerini tanımalarını sağlama, düşünme, sorgulama, değerlendirme gibi üst bilişsel davranışlarını geliştirmede bir araç olduklarını söylemek mümkündür (Ünlü, 2017, s. 19). Yetişkinlerin ve anne babaların ise; çocukları için uygun olmayan içerik konusunda dikkatli olması gerekmektedir. Çocukları çizgi filmlerin zararlı etkilerinden korumak, çocuklar için eğitici ve öğretici programların tespit edilerek izlenmesiyle gerçekleşecektir Bu noktada ailenin rehberliği oldukça önemlidir.

2.1.7. Çocuk gelişimi. Gelişim, döllenmeden başlayarak insan hayatının sona ermesine kadar devam eden içinde nitel ve nicel birçok değişimi içeren, öğrenme, yaşantı ve olgunlaşma sonucunda bireyde görülen biyo-psiko-sosyal bir süreçtir (Senemoğlu, 1997). Rogers bu sürecin insan hayatında karşılaşılan her yeni duruma uyum sağlama özelliğine sahip ve kişinin kendini sürekli geliştirme çabası içinde olması gerektiğini belirtmiştir. İnsan yaşamındaki gelişim ve değişime verilen bu önem, gelişim kuramlarında insanda bir ya da birden fazla alanda zaman içinde meydana gelen gelişim ve değişimleri ve bu alanlar arasındaki psikolojik etkinliklerin birbirleriyle ilişkilerindeki değişimi betimler (Eroğul veYurtal, 2014, s.15).

Gelişim psikolojisi organizmanın doğum öncesi, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi dönemlerde zamanla nasıl değişimler gösterdiğini ve bu değişimlerin nedenlerini açıklamaya çalışan bir alandır (Şahin, 2016, s.30).

2.1.8. Gelişim dönemleri. Gelişim dönemleri, döllenmeden başlayarak ölüme kadar devam eden bir başkalaşımdır. Her dönemin kendine özgü özellikleri vardır. Ait olduğu dönemde başlatılması veya başarılması gereken görevler bu dönemde başarılamaz veya başlatılamazsa kişide gelişim krizine sebep olabilir. Bu durum kişinin mutsuz olmasına uyum problemleri yaşamasına daha sonraki dönemlerde başarması gereken gelişim görevlerini başaramamasına neden olabilir (Eroğlu ve Yurtal, 2014, s.23,24).

Gelişim;

Doğum öncesi dönem (döllenme doğum),

Bebeklik-Erken çocukluk dönemi (0-3 yaş),

İlk çocukluk dönemi (3-6 yaş),

Son çocukluk dönemi (6-12 yaş),

Ergenlik dönemi (12-18 yaş),

Genç Yetişkinlik dönemi(19-29 yaş),

Yetişkinlik dönemi(30-60 yaş),

Yaşlılık dönemi(60 ve üzeri)

Olmak üzere 9 dönem halinde ele alınmaktadır.

2.1.9. Gelişim alanları.

2.1.9.1. Fiziksel ve psiko-motor gelişim. Fiziksel ya da bedensel gelişim; bedeni oluşturan tüm organların gelişmesini, boyun uzamasını, kilonun artışı, kemiklerin gelişimini, dişlerin çıkmasını ve değişmesini, kas, beyin ve tüm sistemlerle (sinir, sindirim, dolaşım, boşaltım, solunum vb.) duyu organlarının gelişimini kapsar. Bireyin fizyolojisinde meydana geldiği için ölçülmesi ve değerlendirilmesi kolaydır (MEB, 2011 s.24; Eroğlu vd, 2014, s.49). Araştırmamızın konusu son çocukluk (7-12 yaş) dönemini kapsadığından bu yaş dönemi fiziksel gelişim özellikleri üzerinde durulacaktır.

Bu dönemde bedensel değişim yavaşlar ve bedensel görünümde meydana gelen değişimler belirgin değildir ama psiko-motor beceriler mükemmelleşmeye başlar (Şahin vd, 2016, s.57). Çocuklar 7 yaşına geldiklerinde kaba motor becerilerinin birçoğunu güvenle kullanabilirler, yaşlarının ilerlemesiyle birlikte becerileri daha da hassaslaşacaktır. Okul görevlerinin çoğunda gereksinim duyulan ince motor becerileri bu dönemde gelişir (Bee ve Boyd, 2009, s.258).

Okul çağı çocuklarında kilo ve boy artışı sabit ve yavaştır. On yaşına kadar kız ve erkek çocukları boy ve kilo olarak birbirine yakinken on yaşından sonra kızlar erkeklere göre ergenliğe girmeye başlamasından dolayı daha uzun ve kiloları daha çoktur (Eroğul ve Yurtal, 2004, s.66).

İskelet ve kas sistemi de bu dönemde gelişimini sürdürür. Kemik ve iskelet sistemindeki gelişme kas sisteminden daha ileride olduğu için ağrılar ve çatlaklar meydana gelebilir. Beden görünümü açısından bebeklikteki toplu görünümünden ince ve uzun görünüme doğru bir geçiş vardır (Şahin, 2016, s.58). İskelet sistemi ağır eşyaları taşıyacak kadar gelişmediği için ağır eşyaları çantada taşımaları, ileride iskelet sisteminde gelişim bozukluklarına yol açabilir (Gündüz ve Çapri, 2015, 21).

2.1.9.2. Bilişsel gelişim. Bilişsel gelişim Piaget, Bruner, ve Vygotsky çocuğun çevresindeki dünyayı, değişik yaşlarda nasıl ve niçin böyle gördüğünü ve algıladığını belirlemeye çalışmışlardır (Senemoğlu, 1997, s.39). Piaget bu çalışmaların ve bilişsel gelişme kuramının belirleyicisi olmuştur. Biliş (cognition) terimi, çevremizi öğrenme ve anlamayı içeren zihinsel etkinlikler karşılığı olarak kullanılır ve hemen hemen düşünme (thinking) terimi ile eş anlamlıdır (Aydın, 2014, s.29). Zihinsel gelişim, beyin ve sinir sisteminin gelişmesiyle bireyin çevresine uyum sağlamasına yardımcı olan deneyimlerinin bir bileşimidir. Bilişsel güç insanı insan yapan özelliklerden biridir. Zihinsel gelişimle birlikte, soyut şekilde akıl yürütme, varsayımsal durumlar hakkında mantıksal düşünme, daha yüksek yapıda örgütlemektir. (Şahin, 2016, s.71).

Bilişsel süreçler; dikkat, algı, bellek, dil gelişimi, okuma ve yazma, problem çözme, anımsama, düşünme, akıl, yaratıcılık vb. kapsayan geniş bir terimdir. Biliş terimi bilgiyi, belleği, akıl yürütmeyi, sorun çözmeyi, kavramları ve düşünmeyi, yani zihni içine almaktadır. Bilişsel gelişim ise; algı, imgelem, bellek, usavurma gibi tüm zihinsel

faaliyetlerin bir bütün halinde gelişme sürecidir (Canbulat, 2009, s.16). Senemoğlu (1997, 32) ise “bireyin çevresindeki dünyayı anlama ve öğrenmesini sağlayan, aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime bilişsel gelişim” adını vermektedir. Ayrıca, bilişsel gelişimi; bebeklikten yetişkinliğe kadar çevreyi, dünyayı anlama yollarının daha karmaşık ve etkili hale gelmesi süreci olarak belirtmektedir. Wadsworth (2015, s.4) çocuğu ne olgunlaşmanın bir ürünü ne de tamamıyla dış faktörlerin kontrol ettiği bir makine olarak görür. Çocuk, bilim adamı, kaşif ve sorgulayıcıdır. Öğrenme ve gelişim motivasyonu temelde içseldir.

Zeka, psikologların üzerinde uzlaşmakta sıkıntı çektikleri bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Jean Piaget’in görüşüne göre, zekanın bir takım test maddeleriyle belirlenmesi yanlıştır. O’na göre zeka, organizmanın çevreye etkin şekilde uyum sağlamasına yardım eden bir unsurdur. Piaget, her canlının yaşayabilmek için kendine uygun koşulları bulması gerektiğine inanır. İşte burada bunu sağlayacak temel etkenin zeka olduğunu öne sürer (Morgan, 2000, 60).

Piaget’nin, ara değişken olarak adlandırdığı şemalar büyük öneme sahiptir. Kazanılan tüm bilgilerin temelini şemalarla açıklamıştır. Şema bireyin dünyayı anlaması, anlamlandırması, algılaması ve düşünme yollarının çeşitliliğini temsil etmektedir. Şemalar bireyin çevresini anlamak için geliştirdiği bilgisayar programı gibidir. Çocuklar farklı şemalara sahiptir. Çocuklar büyüdükçe şemaları değişir. Yeni doğan bebeklerin şemaları büyük oranda içsel reflekslerden, dünyayı tanıma ve anlamaya yönelik fiziksel hareketlerden ibaretken, çocuk büyüdükçe ve deneyim kazandıkça bilişsel etkinliklere bağlı şemalara geçer. Piaget bilişsel şemalara operasyon ismini verir. Örneğin, bebek başlangıçta küp blokları, emme şeması olarak algılamak, büyüdükçe onları birbirine vurabileceğini, üst üste koyabileceğini, köprü yapabileceğini kavrayarak yeni şemalar içinde küp blokları algılamaya devam eder (Fetsco ve McClure, 2005, 121).

Piaget, insanların doğuştan getirdikleri iki temel eğilim olduğunu belirtir. Bunlar: Örgütlenme ve uyum sağlama (adaptasyon). “Örgütlenme, süreçleri sistematik ve tutarlı sistemler haline getirme ve bu amaçla birleştirme, koordinasyon sağlama, fikirleri ve eylemleri birleştirme eğilimidir” (Yavuzer, 2005, 41). Piaget, uyum sağlamayla ilgili düşüncelerini ise, insanların çevreyle olan etkileşimlerini gözlemleyerek oluşturmuştur. Çevreyle olan etkileşim, bireyde değişmeye neden olabilir. Bilişsel

gelişim süreci içindeki çocuklar, çevrelerine adapte olmayı sürdürürler. Örneğin, çocuk ulaşamayacağı bir oyuncığa dokunmak için ona doğru hareket eder ya da yardım ister. Nesneye doğru hareket etmesi çocuğun konumunu değiştirmesine neden olurken, çocuğun çevreye adapte olduğunu gösterir. Çocuk yeni bilgiler kazandıkça, uyum sağlama şekillenir. O halde uyum sağlamayı, çevreye uyum sağlamak için organizmanın bir becerisi olarak tanımlamak mümkündür. Piaget, çocukların özümleme ve uyma şeklinde adapte olduklarını ifade eder.

Özümleme (asimilasyon) ve uyma (kendini uydurma, akomodasyon), şemaların oluşum ve gelişimini açıklar. Özümleme, çocuğun sahip olduğu düşünce ve alışkanlıkların içine yeni nesneleri katmasıdır. Başka bir tanımda ise özümleme, “eski bilgi ve alışkanlıkların yeni objelere uygulanması ve var olan şemanın bir parçası olarak yeni olguların kazanılmasıdır” şeklinde açıklanmıştır (Woolfolk, 2001, 29). Çocuk özümlemede mevcut olan şemayı yeni deneyime uygulamaya çalışır. Örneğin, bir bebek bir nesneyi sallama, atma şemalarını kazanmışsa yeni bir nesneye de aynı şemaları uygulayacaktır. Yeni aldığı nesneyi de atacak ve sallayacaktır. Yani onu özümseyecektir.

Özümleme, biyolojik bir eylem olan sindirime de benzetilmektedir. Yiyecekler sindirim sistemine alınır ve sindirim işlemi alınan yiyeceği biyolojik organizma için daha uygun bir forma dönüştürür. Bilişsel özümleme durumunda deneyimler, o deneyimleri geliştirmek için kullanılan şemalara uyarlanmaktadır (Fetsco ve McClure, 2005, 122). Piaget, çevredeki yeni deneyimlerden yararlanarak şemaları değiştirme yolu ile problem çözme durumunu uyma olarak tanımlamaktadır. Uyma, çocuğun yaşamında bebeklik döneminden itibaren keşfetme, deneme yanılma, soru sorma, deneyimlerde bulunma gibi etkin olaylar şeklinde görülmektedir. Örneğin, ilk kez kaplan gören bir çocuk, kaplanı kendisinde var olan kedi şemasıyla açıklamaya çalışmakta ve kaplanı büyük kedi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama çocuk için bir süre yeterli olmakta, bir süre sonra kedi şemasının yeterli olmadığını fark ederek zihninde yeni bir şema oluşturmakta ve onu anlamaya çalışmaktadır. Çocuğun kedi kavramını kullanmaya çalışması özümleme, kaplan şemasını oluşturma ise uyma işlevini göstermektedir. Çocuklar sahip oldukları kategoriler içine, yeni nesneleri özümseyerek yeni bir nesneye yeni bir anlam getirerek, yeni nesneyi kendine uydurarak (uyma) çevrelerine uyum (adaptasyon) sağlarlar (Wadsworth, 2014, 18).

Dengeleme, bireyin özümleme ve uyma yolu ile çevresine uyum sağlayarak dinamik bir dengeye ulaşma süreci dengeleme olarak ifade edilmektedir. Zihin her zaman denge halinde bulunamaz, bulunmamalıdır. Çünkü yeni öğrenilen bilgiler zihnin dengesini bozar. Gündelik dildeki ifadeyle, kişinin bazen kafası karışır ve “kafam karıştı, biraz düşünüyüm” diyen bir kişi dengesiz durumdadır ve dengeye ulaşmaya yani yeni bilgiler öğrenmeye, yapılandırmaya çalışmaktadır. Bilgi, bir deneyimden basitçe kopyalanamaz ya da yeniden üretilemez. Bilgi, çevreden edinilen bilginin mevcut şemalarla örtüşen yeni bilgiye dönüşümü yoluyla yapılandırılmaktadır (Wadsworth, 2014, 18).

Bu sürecin kesintisiz işlemesi uyum sağlamaya bağlıdır. Çocuklar dünyayı anlayabilmek için birtakım denemelerle deneyim kazanmaktadır ve bu deneyimlerle değişim ortaya çıkar. Bu süreçte çocuk, düşüncelerinden dolayı yaşadıkları anlaşmazlığı çözmekte ve düşüncelerinde dengeye ulaşmaktadır. Bunun sonucunda her çocuk çevresindeki olaylara bağlı olarak yeterli sayıdaki şemayı geliştirmekte ve çevresine uyum sağlamaya başlamaktadır. Ayrıca Piaget, dengelemeyle de bağlantılı olarak bilişsel gelişimi, “düşük düzeyde bir dengeden daha yüksek düzeyde bir dengeye ilerleme süreci olarak tanımlanmaktadır” (Wadsworth, 2014, s.25).

Somut işlemler döneminde görülen özellikleri Eroğul (2014, s.127-131) aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

- ✓ İşlemleri Tersine Çevirme: Çocuğun gittiği yoldan geri dönebilmesi, zihinsel olarak işlemleri önceki haline çevirebilirler.
- ✓ Dönüşümsel Düşünme: Çocukların geçmiş olayları zihinsel olarak yeniden kurabilmesini sağlayan düşünmedir. Bu düşünme ile çocuk artık geçmiş olayları zihninde canlandırarak işlemleri zihinsel olarak yapabilmektedir.
- ✓ Odaktan Uzaklaşma: Bu dönemde çocuklar daha az odaklanırlar ve benmerkezcilikten uzaklaşırlar. Çocukların uyarıcının tek bir özelliği ile değil de birden fazla özelliğini dikkate almaları odaktan uzaklaşma olarak ifade edilir.
- ✓ Çıkarımsanmış Gerçeklik: Çocuklar bu dönemde nesnelerin farklı görünümlerinin farkındadır, bir sonuca ulaşmadan önce daha fazla etkeni göz önünde bulundurabilirler.

- ✓ Sıralama: Bir dizi parçayı belirli bir ilişkiye göre düzene koyma yeteneğidir. Nesneleri en kısıdan en uzuna gibi mantıklı bir dizide sıraya koyabilme yeteneğini içerir.
- ✓ Geçişlik: İki nesne arasındaki ilişkiyi üçüncü bir nesneyle ilişkisini bilerek anlayabilir. Başka bir ifadeyle $B > A$ ve $C > B$ o zaman $C > A$ sonucuna çocuk ulaşabilir.
- ✓ Sınıflandırma: Nesne, kavram, düşünceleri ortak öğelerine göre gruplandırma işlemidir.
- ✓ Tümevarım: Nesneleri kategorilere göre sınıflama, çocukların kategori temelli tümevarım aracılığı ile bilgi dağarcığını genişletmelerini sağlamaktadır. Çocuklar bazı kategori üyeleri için doğru olan bir nitelik ya da özelliğin diğer kategori üyeleri için de doğru olabileceği sonucuna varırlar.
- ✓ Perspektif Alma: Çocukların başkalarının bir nesneye nasıl baktıklarını anlamasıdır.
- ✓ Korunum: Bir varlığın şeklindeki ya da fiziksel görünümündeki yüzeysel değişikliklere rağmen aynı kaldığı anlayışını içerir.

2.1.9.3. Duyuşsal gelişim. Duygu; Kişisel olarak önemli görülen bir duruma cevaben gösterilen belirli davranış tepkilerini içeren karmaşık bir durumdur. Çeşitli iç ve dış uyarımlar sonucu merkezi ve otonom sinir sisteminin beraber hareket ederek bireyde genel olarak hoşlanma ve üzüntü şeklinde ortaya çıkan tepkilerdir (Şahin vd, 2016, s.147).

Araştırmaya konu olan somut işlemler döneminde çocuk ilk kez tam olarak mantıksal işlemleri kullanmaya başlar. Diğer kişilerin duygularına olumlu ya da olumsuz tepkiler verirler. Eleştirilme ve alay edilme konusunda hassastırlar. Duygular çok çabuk değişir ve duygu patlamaları görülür. Çocuk yaşantısında var olan somut problemleri çözer. Bu dönemde çocuk başkalarının bakış açısını anlamaya başlar, duyuşsallıkta özerklik, karşılıklı saygı ortaya çıkar (Wadsworth, 2015, s109).Genel olarak bu duygular, Heyecan, haz, acı, öfke, korku, kıskançlık, sevgi çevresinde odaklanır.

2.1.9.4. Ahlak gelişimi. Toplumun, kendinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilmesi için, onu oluşturan insanların bazı kuralları içselleştirmesi gerekmektedir. Bu kurallardan bazıları, bireyin başkalarıyla nasıl etkili iletişim kuracağı, başkalarını incitmekten nasıl kaçınacağı, başkalarıyla nasıl iyi geçineceği, diğer bir deyişle çevresine nasıl etkin bir uyum sağlayacağı ile ilgilidir. Etkin bir uyum ifadesi, toplumca belirlenmiş olan bazı kuralların benimsenmesiyle birlikte, geçerliliğini yitirmiş kuralların atılması, gerekli olanların ise yeniden geliştirilmesine katkıyı kapsamaktadır. Buna göre, ahlak gelişimi toplumun tüm değerlerine kayıtsız şartsız edilgen bir uyma değil, topluma etkin bir uyumu sağlamak için değerler sistemi oluşturma sürecidir, bu sürece aktif olarak uyum sağlamaktır (Senemoğlu, 1997, s.68).

Ahlaki gelişim, kişilik gelişiminin en önemli değerlerinden biri olup çocuğun toplumsallaşma süreci içinde neyin iyi neyin kötü olduğu konusunda bir bilinç geliştirmesi ile ilgilidir. Ahlaki gelişimin önemli unsurları, kişinin sorumluluk sahibi olduğu çevresine, topluma yani iletişim içerisinde olduğu dünyaya karşı kendisini ne kadar sorgulayabildiği ve denetleyebildiğidir. Ahlaki gelişim ile birlikte kişinin, toplumun kuralları ve gelenekleri çerçevesinde kendisini denetleyebilmesi beklenir. Kişi, toplumsal kurallara uygun bir şekilde kendisini denetleyebiliyorsa, içten denetimli; çevresindeki kişilerin etkisiyle karar veriyorsa, dıştan denetimli bir ahlaki gelişim göstermektedir (Selçuk, 2007, s.115).

Kohlberg ahlak gelişiminin evler halinde ortaya çıktığını belirtmektedir. Bunlar;

Gelenek öncesi düzey: En alttaki gelişim düzeyidir, çocuğun ilk ahlaki kavramlarının oluşmaya başladığı dönem olarak belirtilir. Bu dönemde cezadan kaçınan çocuk ödüle odaklanır (Karataş, 2015, s.137).

Geleneksel düzey: Ahlaki gelişimin orta düzeyidir. Geleneksel toplumsal değerler benimsenir. Bu evrede çocuk içinde bulunduğu grubun beklentilerini dikkate almakta, grup tarafından beğenilmek, kabul edilmek, verdiği kararda çok etkilidir. Başkaları için yaşama, kanun ve düzen dönemi olarak belirtilebilir. Çocuk hala doğru ya da yanlış karar verirken başkalarının yargılamasına göre karar verir. Bu evrede birey kanun ve düzene uyma eğilimindedir (Karataş, 2015, s.138). Bu çalışma ilköğretim düzeyindeki çocukları kapsadığı için geleneksel düzeydeki ahlaki davranışlar çerçevesinde çalışılmıştır.

Gelenek Sonrası Düzey: Bu dönemde ahlaki inançlar esnektir. Çocuğun yararı göz önüne alındığında kuralların ahlaksal ölçüler çerçevesinde değişebileceği dönemdir. Bireyler, toplumsal standartlar ve içselleştirilmiş ideallerin bir arada bulunduğu davranış biçimlerine, başkaları tarafından eleştirilmekten daha çok, suçluluk duymaktan kaçındıkları için uyarlar (Karataş, 2015, s.139).

2.1.9.5. Kişilik ve sosyal gelişim. Bee ve Boyd, (2008, s.490) bir çocuğu ya da yetişkini diğerlerinden ayıran ve diğer insanlarla ilişkilerinde gözlenen, görece kalıcı tepki ve etkileşim örüntüleri olarak tanımlamaktadır. Kişilik, bireyi başkalarından ayıran doğuştan getirdiği ve sonradan kazanılan özelliklerin bütünüdür. Kişilik, bireyin zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel özelliklerinin süreklilik gösteren yönlerini içerir. Kişiliğin gelişim sürecini açıklamak için çok sayıda kuram geliştirilmiştir. Her bir gelişim kuramı, insan gelişiminin özellikle bir alanını odak noktası olarak kabul ederek bu gelişimi genel olarak diğer alanlarla da bütünleştirecek biçimde ortaya koymuşlardır. Kişilik ile ilgili birçok kuramın birleştiği görüşlerden biri yaşam sürecinde çocukluğun, özellikle ilk 5-6. yılın, kişiliğe olan etkisinin büyük olduğudur (Özdemir ve Ramazan, 2012).

Bee ve Boyd, (2008, s.506) öğrenme kuramcılarının çocukların kişilik örüntülerindeki farklılıklarının birincil nedeni olarak doğuştan gelen özelliklerinin değil yaşadığı toplum içindeki pekiştirme örüntülerini dikkate aldıklarını belirtir. Bandura ve diğer kuramcılar asıl etki kaynağının çevre olduğunu savunur. Bandura'nın çalışmalarında;

- ✓ Pekiştirme davranışları güçlendirir.
- ✓ Aralıklı pekiştirme davranışları, sürekli pekiştirmeye oranla çok daha güçlü ve sönmeye karşı dirençli yapar.
- ✓ Çocuklar yeni davranışları büyük oranda model alma yoluyla öğrenir.
- ✓ Çocuklar pekiştirme ve model alma yoluyla yalnızca açık davranışları değil, fikirleri, beklentileri, içsel standartları ve benlik kavramlarını öğrendiklerini belirtmektedir.

Bandura, tüm toplumsal davranışların öğrenilmesidoğrudan pekiştirmenin yanı sıra başkalarının davranışlarını izleme yoluyla öğrenildiğini savunur. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte, neyin nasıl yapıldığını fotoğraf, her türlü video

görüntüsü ve yapıldığı anda canlı olarak dünyanın her yerinden paylaşabilmektedir. Bu durumda insanlar istedikleri öğrenmek istediklerini izleme yoluyla hemen öğrenebilmektedir. Bu yenilikler, Bandura modellerinin gittikçe daha etkili olduğunun göstergesidir.

Sigmund Freud tarafından geliştirilmiş Psikoseksüel Kişilik Kuramı günümüzde bile bazı konuları açıklamada geçerliliğini sürdürmektedir. Freud'a göre insanın doğası doğuştan kötüdür. İnsan doğuştan cinsellik ve saldırganlık dürtüleri ile doğar. Özellikle çocuğun ilk altı yılında bilinçdışı öğrenmeler, fiziksel ve içgüdüsel dürtüler ve olumsuz ebeveyn tutumları kişilik oluşumunda önemli rollere sahiptir. Freud, id, ego, süperegö oluşumunu ve savunma mekanizmalar gelişiminin, yaşamın ilk 5 yılındaki psikoseksüel gelişimin seyrine bağlı olarak ortaya çıktığını belirtmektedir (Eroğul vd., 2014, s.239). Oral, anal, fallik evrelerin 6 yaş öncesinde oluştuğu daha sonra 6 yaşından ergenliğe kadar geçen dönem olan gizil(latent) evre ve bu evre sonrasında da ergenlik dönemini kapsayan genital evre gerçekleşir (Karataş, 2016, s.129).

Bu çalışma kişilik gelişiminde çocuklarda Latent dönem olarak belirtilen 6-12 yaş aralığındaki ilkökul döneminde yapılmıştır. Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminde önemli bilişsel ve duygusal ilerlemeler olur. Çocuğun bilişsel yetileri (algı, bellek, yargılama, vb.) gerçeğe daha uygun değerlendirmeler yapabilecek düzeye gelir. Zamanı, yeri, uzayı tanıması olgunlaşır. Neden-sonuç bağlantılarını gerçeğe uygun kurabilir. Kavramsal ve soyut düşünme yetisinin gelişmesi ile daha uygun ve geçerli genellemeler yapabilir. Ego bu dönemde hızla gelişmektedir. Özdeşim kurma önem kazanmıştır. Çocuk arkadaşı, öğretmeni ve diğer kişilerle özdeşim kurar. Ergenlik öncesi durgunluk dönemidir. Çocuk kendini oyuna verir. Karataş (2016, s.128) bu dönemi başarılı bir biçimde geçiren çocuklar aşağılık duygusu oluşmadan bağımsız bir kişilik yapısına sahip olurlar. Başarısız olanlarda çeşitli bozukluklar ve başarısızlık görülebileceğini ifade etmiştir.

2.1.9.6. Dil gelişimi. Sosyal bir varlık olarak insanların birbirleriyle etkileşimde bulunma ve iletişim kurma gereksinimleri vardır. İletişim kurmanın temelinde ise bireyin duygu ve düşüncelerini karşı tarafa açık ve anlaşılır bir biçimde

ifade etmesi bulunmaktadır. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği konuşabilmesidir. Türk Dil Kurumu dili; insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban şeklinde tanımlamıştır. Diğer bir tanımda ise dil; düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı olarak ifade edilmiştir (Türk Dil Kurumu, 2018). İnsanların birbirleri ile yaşarken birlikte bir şeyler paylaşması ve aralarında iletişim kurabilmesi için dile gereksinimi vardır. Dil gelişimi doğumdan itibaren başlar ve insanın tüm yaşamı boyunca devam eder. (Öztürk, 2005, s.15). Aksan (2000) dili; düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü ve gelişmiş bir dizge olarak tanımlamaktadır.

Dil, insanların birbirleri ile etkileşimlerini sağlamak, düşüncelerini aktarmak ve sosyal davranışlarını organize etmek amacıyla kullandıkları; sembollerden oluşan, karmaşık ve dinamik bir sistemdir. Başka bir deyişle dil; bir kültürün düşünme stillerinin, kültürde kullanılan sınıflandırmaların ve kavramların özünü oluşturmaktadır. Dil, kültürel çevre ile kurulan etkileşimlerde süregelen olay, olgu ve durumları anlama ve yorumlama sırasında kullanılan iletişim aracıdır. Bireylerin, içinde bulunduğu toplumun kültürel mirası olan inançlarını, değerlerini ve davranış örüntülerini anlama ve yorumlama sırasında dili kullanması, bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında dilin önemli bir toplumsal işleve sahip olduğunu göstermektedir. Bu işlevsellik; bireyler arasında karşılıklı anlayış ve güvenin oluşmasını, kuşaklar arası kültürel değerlerin yaşatılmasını, içinde yaşanılan toplum ile diğer toplumların sosyal ve kültürel gerçeklerinin kavranmasını sağlamaktadır (Kuhl, 2004, s.838; Barova ve Leong, 2010, s.109).

Dil gelişimi; kelimelerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılmasının gelişimi olarak tanımlanır. Dilin kendine özgü kuralları ve bu kurallar çerçevesinde gelişen bir sistemi vardır. Dil çocuğun öğrenmesinde önemli bir yer tutar. Dil gelişiminde sesin duyulması ve dili kullanma deneyimlerinin olması gerekir. Çocukların, yetişkin konuşmalarını taklit ederek dili öğrendikleri ileri sürülür. Çocuğun dil gelişiminin temelinde iletişim kurma, diğerlerinin dikkatini çekme, isteklerini duygu ve düşüncelerini iletme gereksinimi

bulunur. Çocukların dil gelişimlerini bilmek onların gelişimindeki aksaklıkları öğrenmede önemlidir (Güleryüz, 1990, s.3; Eroğul ve Yurtal, 2014, s.183).

Dil gelişimi; çocuğun, bilişsel, sosyal, duygusal gelişim alanlarında önemli bir etkiye sahiptir. Dil gelişim sürecinde; çocuğun konuşma becerisine katkı sağlamak, kendini ifade etmesine yardımcı olmak amacıyla bir takım yapılandırılmış etkinlikler hazırlanabilir. Çocuğun dil gelişimine yardımcı olacak bu etkinliklerin titizlikle seçilmesi, hem okulda uygulanan eğitim programına destek olmak hem de ebeveynlerle çocukların evde kaliteli zaman geçirmesini sağlamak açısından büyük önem taşır.

Davranışçı kuramda çocukların bazı sözel becerileri edinmelerinde çevre faktörünün etkili olduğunu öne sürülmektedir. Skinner'ın yapmış olduğu dil davranışları analizinde, araştırmaların öğrenme temelli olarak devam ettiği belirtilmiştir. Davranışçı kuramı destekleyen araştırmacılar, dil gelişimi üzerinde çevresel faktörlerin etkisinin olduğu sonucuna ulaşılan çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Birtakım temel çalışma Skinner'ın edimsel modeline yakınlık göstermektedir fakat genel olarak sosyal öğrenme yaklaşımı takip edilmektedir. Sosyal öğrenme kuramında gözleme dayalı öğrenme ile ilgili birtakım bilişsel süreçler yer almaktadır. Klasik öğrenme kuramı ile karşılaştırıldığında bu kuram daha fazla kabul görmektedir (Ergin, 2012, s.13). Davranışçılığın temel olarak “davranış” üzerinde çalışmaktadır. Bu yaklaşıma göre dil sözel bir davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır. Davranışçı kuramda temel olarak bir uyarana verilen tepkinin gözlenmesi davranışın açıklanmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşıma göre uyaran ve tepki arasındaki etkileşim davranışın bir göstergesi olmaktadır (Aslan, 2019, s.24).

Belli uyaranlar belli tepkilere yol açmaktadır. Bu uyaranlar ve verilen tepkiler arasındaki çağrışım alışkanlıkları meydana getirmektedir. Davranışçı yaklaşım düzenli davranışın alışkanlığın göstergesi olması nedeniyle alışkanlıklar üzerine odaklanmıştır. Davranışçılara göre öğrenme, alışkanlıkların oluşmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşıma göre öğrenme, koşullanma veya çağrışım ile gerçekleşmektedir. Dil edinim süreci de öğrenme süreci gibi bir alışkanlık oluşturmaktadır. Çocuk anadil ediniminde yetişkinlerin oluşturduğu sözcükleri taklit etmektedir. Bu taklitler ödül ve ceza süreçlerinden geçerek pekiştirilmektedir (Can, 2009, 25 s.16-17). Dili kullanmaya çabalamasının sonucunda doğru olan edinilmiş olur. Sonuç olarak dil

ediniminde taklit, pekiştirme ve alışkanlık oluşturma süreçlerinin yaşanması sonunda çocuk dil örüntülerini edinmektedir.

Doğuştancı kuram, çocukların dünyaya dili kullanma ile ilgili biyolojik olarak programlanmış olarak geldiğini vurgulamaktadır. Bu görüşün savunucularından Naom Chomsky'ye göre, çocuğun çevreyle etkileşimi sonucu doğuştan getirdiği dil yetisi, kendiliğinden gelişmektedir. Bu süreç içerisinde çocuk, etkileşimde bulunduğu dilin özelliklerini zihninde hazır bulunan dilbilgisi kuralları ile eşleştirerek anadilinin yapısını öğrenir. Diğer bir ifadeyle, çocukların zihninde olan dil donanımı, çevreden gelen uyarıcılarla etkileşerek harekete geçer ve dört yaş civarında çocuk dil edinir. Doğuştancı kuramda insanların dil gelişimine yatkın olarak bir mekanizma ile doğdukları ve konuşulani kolayca anlayabilecek nörolojik bir gizilgüce sahip oldukları düşünülmektedir. Doğuştancı kuramı savunan Chomsky, dil ediniminin zekâdan ayrı kendine özgü bağımsız olduğunu vurgulamaktadır (Eroğul ve Yurtal 2014, s.185).

Bilişsel Gelişim kuramında dil, bilişsel gelişimle ilişkili bir beceri olarak görülmektedir. Bilişsel kuramın öncüsü olarak kabul edilen Piaget'e göre bilişsel gelişim ancak belirli bir aşamaya geldiğinde dil edinimi gerçekleştirebilir. Dil ediniminin temelini bilişsel gelişim oluşturmaktadır. Çocuğun anadilini edinebilmesi için bilişsel gelişiminin belirli bir seviyede olması gerektiği savunulmaktadır. Dil ediniminin hızı bilişsel gelişimin ilerlemesine bağlı olarak değişmektedir. Dil gelişimine, hem doğanın hem de yetişmenin katkısı olduğunu belirtmektedirler. Dil gelişiminde, biyolojik ve çevre faktörlerinin etkileşimini vurgulamakta ve bunların çocuğun dil gelişiminde aktif rol oynadığını ileri sürmektedirler (Eroğul ve Yurtal, 2014, s.187).

Bu çalışmada somut işlemler döneminde olan çocuklara yönelik olarak hazırlanmış çizgi film ve çocuk kitaplarında onların dil gelişimlerine yönelik iletiler incelenmiştir. Bu dönemde çocuk;

- ✓ Nesneler veya olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurar.
- ✓ İşlemi tersine çevirir.
- ✓ Uzunluk, ağırlık ve kütle korunumu kavramlarını edinir.
- ✓ Dili kullanarak karşılaştırmalar yapar.
- ✓ Nesneleri birden çok özelliğine göre kategorize edebilir ve sergileme yapabilir.

2.1.9.7. Cinsel gelişim. Bee ve Boyd (2009, s.568) cinsiyet rolünü bir kültürde erkek ya da kadın olmaya uygun düşen davranış, tutum, hak görev ve sorumluluk olduğu belirtmiştir. Cinsel gelişim denildiğinde neredeyse herkesin aklına genital organların gelişimi ve cinsel aktivite gelmektedir. Sanılanın aksine cinsel gelişim sadece fizyolojik boyutları olan bir gelişim alanı değildir. Aksine, doğumdan itibaren başlayan cinsel gelişim, çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca değişmeye devam etmekte ve yetişkinlikteki cinsel davranış ve tutumlara yansımaktadır. Bu anlamda cinsel gelişim, fizyolojik, sosyal, duygusal ve bilişsel boyutları olan, üreme organlarının büyümesi, sesin kalınlaşması gibi fiziksel farklılaşmayı, cinsel kimlik oluşturmaya, cinsiyet rollerinin kazanılmasını, cinsel bilgi aktarımını anlamayı kapsayan bir gelişim alanı olarak tanımlanmaktadır.

Bir çocuğun cinsel kimliği aile bireylerini gözlemleyerek oluşur. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tavır ve tutumları çoğunlukla diğerlerinden öğrendikleri ya da geçmişten kendi anne babalarının tutum ve davranışları ile belirlenir. Son dönemlerde bazı ailelerde cinsiyete özgü beklentiler dışında çocuklarına kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için gerekli temel becerileri eşit şekilde öğrettikleri gözlenmektedir. Çocukta cinsel ilgi okul öncesi dönemde en yoğundur. Okula başladığında ilgi ve merakta bir azalma görülür (Karataş, 2015, s.148). İlkokul dönemi çocukların 6-10 yaş aralığındaki dönemdir. Bu çalışma ilkököl dönemi çocukları, özellikle ilkököl 3. Sınıf düzeyindeki öğrencilere yöneliktir. Bu dönemdeki çocukların çizgi film ve çocuk kitaplarında cinsel gelişimlerine yönelik iletiler incelenmiştir.

2.1.10. Çocuk kitapları, çizgi filmler ve televizyon alanında çocuk gelişimine yönelik yapılmış çalışmalar. Bu bölümde, çocuk edebiyatı, çizgi filmler, çocuk gelişimi, gelişimsel iletiler ile ilgili olarak yurtiçi ve yurtdışında yayınlanmış araştırmalar sunulmuştur. Seçilen araştırmalara, çevrimiçi veri tabanlarından ulaşılmıştır. Araştırmaların seçiminde konu ve uygulanan metot bağlamında tez çalışması ile ilgili olan ileti, iletişim araçları ve internet alanından çalışmalar bulunmaktadır.

2.1.10.1. Yurtiçi çalışmaları. Arslan (2018) “Okul Öncesi Çocukluk Dönemi Çizgi Filmlerinde Mantıksal Düşünme ve Bilişsel Beceriler: TRT Çocuk” çalışmasında TRT Çocuk Kanalı 3-5 yaş programları kategorisinde yer alan Pepee, Kuzucuk ve Elif’in Düşleri isimli çizgi filmlerinde, okul öncesi dönem çocuklarının mantıksal düşünmelerine katkı sağlayacak bilişsel becerileri barındırıp barındırmadığının ve hangi sıklıkta sunulduğunun karşılaştırmalı bir şekilde tespit edilmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çizgi filmlerde bulunan bilişsel becerileri ve bu becerilerin bulunma sıklığını tespit etmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Örneklemen seçiminde ise; amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini TRT Çocuk Kanalı tarafından 3-5 yaş programları kategorisinde yer alan on üç adet çizgi film, 01/09/2016 ile 01/09/2017 tarihleri arasında Reyting İzlenme Oranı (RTG) ile Share İzlenme Payı (SHR) en yüksek olan üç adet çizgi filmin toplam 230 çizgi film bölümü oluşturmuştur. İncelenen çizgi filmlerden elde edilen sonuçlara göre; Pepee, Kuzucuk ve Elif’in Düşleri çizgi filmleri arasında en yüksek frekansa sahip bilişsel becerilerin, Pepee çizgi filminde sunulduğu görülmüştür. En düşük frekansa sahip bilişsel becerilerin ise Kuzucuk çizgi filminde sunulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu çizgi filmlerdeki bilişsel beceriler karşılaştırıldığında, en fazla becerinin sorgulama yoluyla; en az becerinin ise parça bütün ilişkisi kurma yoluyla izleyiciye sunulduğu tespit edilmiştir.

Erdal ve Yılmaz (2018) “Saftirik Greg’in Günlüğü Serisinde Okul Yaşamı” adlı çalışmasında Saftirik serisinde yer alan Greg’in Günlüğü, Rodrick Kuralları, Türünün Son Örneği, İşte Şimdi Yandık, Ama Bu Haksızlık, Panik Yok, Ah Kalbim, Batsın Bu Dünya, Bende Bu Şans Varken, Hey Gidi Günler kitapları betimsel yöntemle incelenmiştir. İncelenen bu on kitap içerikleri, “Okul Yaşamı” “Ödevler”, “Öğretmenler”, “Arkadaşlar” başlıklarına göre sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucunda kitabın bol resimli, farklı yazıtiplerini içerdiği, çocuklar açısından kolay okunur olduğu görülmüştür. Kitabın çok beğenilmesinde çocukların bu kitapta ‘söylemek isteyip de söyleyemediği, yaşamak isteyip de yaşayamadığı şeyleri bulması olduğunu’ belirtmektedir.

Aydın (2018) “Türkiye’de Çocuk Televizyon Kanallarındaki Çizgi Filmlerin Çocukluğa Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi” çalışmasında Türkiye’de yayın yapan

çocuk televizyon kanallarındaki çizgi filmlerin içerik ve mesajlarının çocukluğa etkilerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda TRT Çocuk ve Disney Channel kanallarından seçilen 6 çizgi film yapımı araştırmamıza dâhil edilmiştir. Araştırmamızda nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Çizgi filmlerdeki içerik ve mesajların, yerli ve yabancı kaynaklı yapımlarda nasıl farklılaştığı üzerinde durulmuştur. Yabancı kaynaklı çizgi filmlerin, üretildiği Batı kültürünün izlerini taşıdığı ve sayılarının gün geçtikçe arttığı görülmektedir.

Bu yapımlar, kendi yaşam tarzlarına uygun kavramları çocuk dünyasına sunmuş, bireyselleşme, aşırı tüketim gibi öğeleri çizgi filmlerinde kullanmışlardır. Çizgi filmlerde sevgi, saygı, adil olma gibi evrensel doğruların işlendiği söylene de her karesinde Batı kültürüne ait öğelerin itina ile yerleştirilmiş olduğu görülmektedir. Bunun yanında yerli çizgi film yapımları üreten ulusal kanal olarak bir tek TRT Çocuk kanalı yayın yapmaktadır. Türkiye’de yerli çizgi film yapımlarında son yıllarda TRT Çocuk kanalının açılmasıyla birlikte artış görülmüştür. Çizgi filmlerde Türk kültür öğeleri, yaratılan Türk çizgi film karakterleri üzerinden çocuklarla buluşturulmuştur. Ancak yabancı kanalların ve yayınların daha fazla olması nedeniyle yetersiz kaldığı görülmektedir.

Sadioğlu, Turan, Dikmen, Yılmaz ve Muhtar (2018) “Değerlerin Öğretiminde Çizgi Filmler: Rafadan Tayfa Örneği” çalışmasında Türkiye’nin ulusal kanalı olan TRT Çocuk’ta öğrencilerin en çok izlediklerini belirttikleri “Rafadan Tayfa” adlı çizgi filmde yer alan değerlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. “Rafadan Tayfa” adlı çizgi filmin ilk 40 bölümü nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile Hayat Bilgisi Programı’nda yer alan değerler doğrultusunda incelenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen bölümlerde en çok yer alan değerlerin sırasıyla “Yardımseverlik”, “Dayanışma” ve “Bilimsellik” olduğu, en az yer alan değerlerin ise “Dürüstlük”, “Misafirperverlik”, “Hoşgörü” “Estetik” ve “Vatanseverlik” olduğu belirlenmiştir.

Ünlü (2017) “Okul Öncesi Çocukluk Dönemi Çizgi Filmlerinde Mantıksal Düşünme ve Bilişsel Beceriler: TRT Çocuk” çalışması sonucunda Kanaldaki çizgi filmler toplumsal cinsiyet rolleri bakımından incelenmiştir. Doküman analizi deseni kullanılan çalışmaya 5 çizgi film dâhil edilmiştir. Bu çizgi filmler Rafadan Tayfa, Canım Kardeşim, Maysa ve Bulut, Keloğlan Masalları, İstanbul Muhafızları çizgi filmleridir. Her çizgi film için özel form kullanılmış bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma

sonucunda toplumsal kalıp yargıların hemen her çizgi filmde yer aldığı görülmüştür. Çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet bakımından olumlu birtakım iletilere yer vermesine rağmen hemen her karakterde olumsuz davranış özelliği kazandıracak iletilerin mevcut olduğu saptanmıştır. Bu bakımdan aksi örnekleri görmek mümkün olsa da, TRT Çocuk kanalı çizgi filmlerinin toplumsal cinsiyet adına eşitlikçi bir anlayışa sahip olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yaralı ve Avcı (2017) “Bir çizgi filmin popüler kültür açısından incelenmesi: Rafadan Tayfa” adlı çalışmalarında, Rafadan Tayfa çizgi filminde bulunan popüler kültür öğelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Çalışma nitel modelde tasarlanmış ve çalışmada durum deseni kullanılmıştır. Doküman analizi tekniği kullanılan araştırmada içerik analizi ve göstergebilim analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda günümüz popüler kültürüne ait olan ‘selfie’, ‘oyun’, ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’, ‘Televizyon Programı’, ‘Ankara havası’, ‘futbol’, ‘müzik ve dans’ gibi popüler öğeleri içerdiği belirlenmiştir.

Erdal (2016) “Keloğlan masallarında çocukların eğitime yönelik iletiler” çalışmasında, Keloğlan masallarından seçilen örnek metinler çocuklara verdiği dersler açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Keloğlan masalları aracılığıyla çocuklara bir anda kolayca elde edilen servetin kalıcı olmadığı, hile ve tembelliğin kesinlikle bırakılması gerektiği anlatılabilir. Dirlik düzenlik ve barıştan yana olmanın, sevginin, iyiliğin, hoşgörünün insanlığı mutluluğa götüreceği, yalancının mumunun yatsıya kadar yanacağı, alın teri ile elde edilen her şeyin gerçek zenginliğimiz olacağı vurgulanabilir. Keloğlan masallarından seçilecek eğitici ve öğüt verici metinler, yeniden düzenlenerek çocuk edebiyatı malzemesi olarak kullanılabilir.

Gökçearslan ve Cerit (2016) ‘Türkiye’de Yayınlanan Türk Masal Kitaplarının Grafik Tasarım Öğeleri Açısından İncelenmesi Keloğlan Masalları Örneği’ çalışmalarında Bu çalışmada, Keloğlanın Rüyası (2008), Keloğlan ile Geyik Yavruları (2009), Keloğlan ile Büyülü Gömlek (2010), Keloğlan ve Solmayan Güller Çocuk Kulübü (2011), Keloğlan Hazine Arıyor (2012), Keloğlan Kargalar Şahı (2013), masal kitaplarında tipografi, illüstrasyon, illüstrasyon metin ilişkisi, renk, özgünlük, karakterlerin hareketleri (jest, mimik, duygu vs.), kültürel özelliklere yönelik alan uzmanı akademisyen ve illüstratör algıları araştırılmıştır. Nitel veriler 5 akademisyen ve 5

illüstratör ile yapılan yüz yüze görüşme sonucu toplanmıştır. Bulgulara göre, Türkiye’de yayınlanan Keloğlan masal kitaplarının illüstrasyon, renk, yazı fontu ve puntosu, özgünlük, karakterlerin jest, mimik ve duygu hareketleri, kültürel değerler, baskı ve cilt kalitesi açısından yeterince nitelikli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karakuş ve Baki(2015) “Keloğlan Çizgi Filminin Kalıplaşmış Dil Birimleri Yönünden Değerlendirilmesi” araştırmasında, Keloğlan isimli çizgi film Türkçe söz varlığı yönünden incelenerek, çocukların dil gelişimi üzerine katkısı araştırılmıştır. Sonuç olarak Keloğlan isimli çizgi filmde en çoktan en aza doğru deyimler, kalıp sözler, ikilemeler ve atasözleri şeklinde olduğu bulunmuştur.

Akıncı ve Gülhan (2014) Okul Öncesi Döneme Yönelik Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlere Ait Sözel İfadelerin Sunumu: Trt Çocuk Kanalı Örneği araştırmada, araştırmanın amacı çizgi filmlerde izleyiciye sunulan değerler ve bu değerlerin sunulma sıklıklarını tespit etmektir. Araştırma sonucunda çizgi filmlerde “Nezaket, Mutluluk, Özgüven, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük), Sevgi, Arkadaşlık, Paylaşma, İşbirliği, Sabır” değerlerine yer verildiği bulunmuştur.

Yıldız ve Seferoğlu (2014) “Dijital Çağın Çocukları: İlköğretim Öğrencilerinin Facebook Kullanımları ve İnternet Bağımlılıkları Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışmada, ortaokul beş ve altıncı sınıf öğrencilerinin farklı değişkenlere göre İnternet’e bağımlılık düzeylerini ve Facebook kullanım durumlarını belirleyerek, Facebook kullanım durumları açısından İnternet’e bağımlılık düzeylerini incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular katılımcıların %85,5’inin İnternet bağımlılık ölçeğinden alınan puanlara göre “Bağımlılık Göstermeyenler” grubunda olduğunu göstermektedir. Öte yandan İnternet bağımlılık ölçeğinden alınan puanlar erkeklerde (33.79) kadınlara (17.72) göre daha yüksektir. Yine benzer şekilde Facebook hesabı olanların İnternet bağımlılığı ortalamaları Facebook hesabı olmayanlara göre daha yüksektir. Ayrıca Facebook kullanma sıklığı ile İnternet bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

İşler (2014) “Kültürel Ekme Kuramı Bağlamında Türkiye Üretimi Çizgi Filmler ve Çocuk Bilincinin İnşası ” isimli çalışmada, Gerbner’in ekme kuramı bağlamında yerli üretim çizgi filmlerde ekilmeye çalışılan sosyo-kültürel değerler ele alınmıştır. Çocuk

kanallarında yayınlanan yerli ve yabancı çizgi filmler karşılaştırıldığında, dikkat çekici bir şekilde yerli çizgi filmlerin farklı temalara sahip olduğu görülmektedir. Makalede, seçilen üç yerli yapım çizgi film, Pepee, Canım Kardeşim, Biz İkimiz'in bir aylık zaman zarfı içindeki (Kasım, 2013) yayınlar incelenmiştir. İzlenen çizgi filmlerin temel fikirlerinin ve temalarının belirlenmesi amacıyla içerik analizi yapılmıştır. Gerbner'in ekme tezi kuramı yaklaşımıyla değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın temel varsayımı yerli üretim çizgi filmlerin kültürel inşada önemli bir rol oynadığıdır. Küresel olarak yayınlanan çizgi filmlerde, kültürel inşada, evrensel insani değerlere odaklanmaktadır. Ancak yerli üretim çizgi filmlerde yoğun olarak yerel kültür ekilmeye çalışılmaktadır. Bununla bağlantılı alt varsayım ise, açık görünen kültürel aktarımın yanı sıra örtük olarak da mal/ürün satmayı destekleyici promosyonel unsurlarla çocuk bilinci tüketime yönlendirilmesidir. Böylece çizgi filmler aracılığıyla çocuklar sorgulamaksızın tüketici olarak piyasa ilişkileri ile bütünleşmektedirler.

Mora (2014) "Gençlerde Medya Bağımlılığı" isimli çalışmada, özellikle bazı gençlerde kendini ifade ederken gözlemlenen, 1. Uygun sözcükleri bulamamak, 2. Düzgün cümle kuramamak, 3. Her anlatılana "Aynen" vb. bir yanıt vermek, 4. Yazı yazarken konuşma dilini kullanmak, sorunlarına farkındalık getirmektir. Çalışmada, derinlemesine mülakat tekniği ile 18-21 yaş arası üniversite öğrencileri arasından tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen öğrencilerle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, medya bağımlılığının gençleri, kendi toplumsal kültürüne yabancılaştırdığı. Dil, bellek ve yüz yüze iletişimle ilgili günlük yaşamı aksatacak, algısal, duygusal ve davranışsal sorunlara neden olduğu söylenebilir.

Sevim (2013, s.126) "Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması" adlı yüksek lisans tezinde üçü yerli, üçü yabancı yapım olmak üzere altı çizgi filmi içerdikleri değerler çerçevesinde incelemiştir. En çok rastlanan değerler sevgi, saygı, hoşgörü, işbirliği, adil olma, çalışkanlık, sorumluluk, temizlik, dürüstlük, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, sağlıklı olmaya önem verme, paylaşma değerleridir. Vatanseverlik ve barış değerlerine ise belirlenen çizgi filmlerin izlenen bölümlerinde rastlanmamıştır. Hem yerli yapım hem de yabancı yapım çizgi filmlerde en çok vurgulanan değer "Yardımseverlik" olduğunu saptamıştır.

Kılınç (2013). "Çizgi Filmlerdeki Temel Sosyal Değerler: Pepee ve Pocoyo Örneği" isimli çalışmada, Pepee ve Pocoyo isimli çizgi filmlerin içeriksel olarak barındırdıkları

evrensel değerler gerekçeleriyle birlikte belirtilmiştir. Bu bağlamda okul öncesi çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini araştırmak amacı ile Pepee ve Pocoyo isimli çizgi filmler içerik analizi yöntemi kullanılarak karşılıklı bir şekilde incelenmiştir. Araştırmanın yapıldığı Nisan 2013 tarihine kadar 80 bölüm Pepee'den 78 bölüm ise Pocoyo'dan olmak üzere toplamda 158 bölüm yayınlanmıştır. Bu bölümlerin hepsi izlenmiş olup, içlerinde farklı özellikleri ön plana çıkan 25'er bölüm analiz edilmiştir. Bu filmlerde okul öncesi çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayacak öğelerin var olup olmadığı karşılaştırmalı bir şekilde irdelenmiş ve bu öğeler kategorize edilmiştir. Sonuç olarak Türkiye'de yayınlanmakta olan Pepee ve Pocoyo çizgi filmlerinin toplumsal açıdan önem arz eden bazı değerlere ağırlıklı olarak yer verdiği görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre; her iki çizgi film için sorumluluk duygusunu geliştirici mesajların ortalaması %50 civarındadır. Pepee'de yardımseverlik oranı %39 iken, Pocoyo'da bu oran %61 civarındadır. Yani Pocoyo çizgi filminin yardımseverlik unsuruna daha çok önem verdiğiinden söz edebilmek mümkündür. Burada dikkat çeken unsurlardan biri de belirlenen 21 ölçüt içerisinde adalet duygusunu, batıl inançları, bireyciliği ve ahlak kurallarını geliştirici mesajların Pocoyo'da egemen olmasıdır. Pepee çizgi filminde adalet duygusunu geliştirmeye yönelik herhangi bir mesaj bulunamamıştır. Bunun yanı sıra bireyin kimlik ve benlik kavramı üzerinde söz sahibi olan özgüven duygusunu geliştirici mesajların dağılımına bakacak olduğumuzda %58 ile Pepee'nin öne çıktığı görülmektedir. Liderlik ve sorumluluk duygusuna yönelik mesajlar her iki çizgi filmde de bulunmaktadır.

Milli değerleri geliştirici mesajlar sadece Pepee'de bulunmaktadır. Çünkü Pepee, Türk yapımı bir çizgi filmken, Pocoyo İspanyol yapımıdır. Adalet duygusu, batıl inançlar, bireysel gelişim ve ahlak kurallarının gelişimini destekleyici mesajlar sadece Pocoyo çizgi filminde yer almaktadır. Yardımseverlik, dostluk, doğruluk, hayvan sevgisi, büyük sözünü dinlemeyi geliştirici mesajlar Pocoyo çizgi filmlerinde daha fazla ön plana çıkmaktadır. Özgüven ve saygı duygularını geliştirici mesajlar ise Pepee'ye oranla Pocoyo'da daha fazla sunulmaktadır. Her iki çizgi filmde de liderlik, sorumluluk, özdenetim, empati, toplumsal kuralları geliştirici mesajlar eşit biçimde aktarılmıştır.

Özcan (2013) "Modern Bir Öncü: Keloğlan" araştırmasında, türlerin trajedisi ve farklılaşması, insan ve dil merkezli ele alınarak tipolojik dönüşümün bir tesadüfün

ürünü olmaktan daha çok, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bir değişimin ürünü olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak Keloğlan'ın olaylar karşısındaki davranış tbiçimi, problem çözme yöntemi ve kullandığı dil dizgeleri modern bir görünüm sergilediği belirlenmiştir. Ayrıca Keloğlan'ın, modern insanın günümüzdeki akılcı tavrına yakın bir davranış tarzı geliştirdiğini aktarmaktadır.

Özarslan (2012, s.98) “Muzaffer İzgü'nün Çocuklara Yönelik Hikâye ve Romanlarındaki Eğitsel İletiler” isimli çalışması sonucunda Muzaffer İzgü'nün, ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencilerine yönelik yazdığı 10 hikâye kitabında 6 tema altında 49 eğitsel ileti; ilköğretim öğrencilerine yönelik yazdığı 10 romanında 7 tema altında 51 eğitsel ileti belirlenmiştir. Ulaşılan eğitsel ileti temaları: Kurallar, kendini ifade etme, iletişim, ilişkiler, değer/tutum/davranış, çevre/doğa ve sosyal. Elde edilen bulgular sonucunda, incelenen çocuk kitaplarının çocuklara tavsiye edilebilir nitelikte olduğu saptanmıştır.

Özdemir ve Ramazan (2012)'ın “Çizgi Filmlerin Çocukların Davranışları Üzerindeki etkisinin Anne Görüşlerine Göre İncelenmesi” isimli çalışması sonuçlarına göre çocukların tümü günde ortalama 1 veya 2 saat çizgi film programlarını seyretmektedir. Örneklemden anneler televizyonu birinci sırada ‘birden çok işlevi olan araç’, ikinci sırada ‘bilgilendirici araç’, üçüncü sırada ise ‘boş zamanı değerlendirici araç’ olarak algılamaktadır. Yaşı büyük olan çocukların çizgi film izlemeye ayırdığı süre, oyun ve diğer sosyal aktivitelere ayırdığı süreden daha fazla olduğu. Çocukların çoğunluğu belirli çizgi filmleri diğerlerine tercih etmekte ve düzenli olarak izlemektedir. Araştırmanın bulguları, okul öncesi dönem çocuklarının çoğunun insan karakterlerin yer aldığı çizgi filmler izlemeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Annelerin ifadelerine göre, ilköğretim çocukları çizgi filmdeki hayali kahraman, mekân ya da olayların gerçek olduğuna daha çok inanmaktadır. Çocukların kendilerini çizgi film kahramanları ile özdeşleştirme, çizgi filmde gördüğü hareketleri tekrar etme, çizgi filmde duyduğu kelimeleri ya da ifadeleri günlük hayatta kullanma davranışları açısından okul öncesi ve ilköğretim çocukları arasında fark görülmemektedir. Bunun yanı sıra elde edilen diğer bulgular, okul öncesi ve ilköğretim çocuklarının değişen oranlarda çizgi filmlerin içeriği ile ilişkili davranışlar sergilediklerini ortaya koymaktadır. Anketin son sekiz sorusuna annelerin verdikleri yanıtlara bakıldığında

hem okul öncesi hem de ilköğretim çocuklarının izledikleri çizgi filmler hakkında aile üyeleri ile konuştukları ve sorular sordukları anlaşılmaktadır.

Erdi (2008) “Türkiye’de 1980-1985 ve 2000-2005 Yılları Arasındaki Çocuk Kitaplarında Eğitsel İletiler “Karşılaştırmalı Bir Çalışma” isimli çalışmada, Türkiye’de, Türk yazarlar tarafından yazılan kitapların 1980-1985 arasında basılanlardan 90’ı ile 2000-2005’te basılanlardan 90’ı araştırma kapsamında incelemeye alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda, her iki dönemde yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal olayların, çocuk edebiyatı eserlerinde verilen eğitsel iletilere yansıdığını, dönemin özelliklerine göre bu iletilerin önceliklerinin ve içeriklerinin de değiştiği saptanmıştır. Dönemlerin özelliklerine göre değişen iletilerden biri fiziksel gelişim üzerinedir. 1980’lerden 2000’li yıllara geçişte Türkiye’de beslenme biçimlerinin değişmesi, yazılı ve görsel medyada dış görünüme ait kalıpların ideal olarak gösterilip, sık sık vurgulanması, çocukların fiziksel görünüşlerine daha fazla önem vermesine neden olmaktadır. Bu açıdan çocuğun kendi görüntüsü üzerinde farkındalık yaratacak iletilerin 2000’li yıllarda son derece arttığı, yazarların dış güzelliğin bir noktadan sonra önemli olmadığını, sağlıklı beslenmenin fiziksel görünüşü çeşitli yönlerden geliştirdiği üzerinde sıklıkla durduğu görülmektedir. Bir diğer kategori olan cinsiyet ve roller üzerine verilen iletilerin oranları 2000’li yıllara geçişte düşse de nitelik açısından olumlu yönde farklılık göstermektedir. 1980’li yıllarda yazılan çocuk kitaplarında eğitim almış anne oranı %10’ken, eğitim almamış anne oranının %27,8 olduğu ve bu kadınların yalnızca %13,3’nün kentte, %22,2’sinin de köyde yaşadığı saptanmıştır. 2000’li yıllarda kadının konumunda görülen değişimlerin çocuk kitaplarına da yansıdığı görülmektedir. Buna göre eğitilmiş anne oranı %24,4 olarak yer alırken, eğitimsiz anne ise %11,1’dir. Köyde yaşayan anne %6,7 oranındayken, kentte yaşayan anne %28,9 oranında arttığı görülmektedir. 1980’li ve 2000’li yıllarda yazılan çocuk kitaplarında göçlerin ve kentleşmenin toplum üzerinde yarattığı olumlu ya da olumsuz etkilerine değinilmektedir. Fakat 80’li yıllarda kentleşme ve bununla birlikte gelen toplumsal değişim yazarların eleştirilerinde sık sık yer almaktadır.

2.1.10.2. Yurtdışı çalışmaları. Clark ve Taravainen, (2017) ‘Children's and Young People's Reading in 2016: Findings from Our Annual Literacy Survey 2016

[2016'da çocukların ve gençlerin okumaları, 2016 yıllık okuryazarlık anketimizden bulgular]' çalışmalarında İngiltere'de internet üzerinden yapılan ankete 8 ila 18 yaş arası 42.406 çocuk ve genç katılmıştır. Araştırmaya katılan çocuklar 2015 yılındaki çalışmada %61 kitap ve hikâye okuduklarını bildirirken, 2016 yılında bu oran %58,1 gerilemiştir. Çocukların en çok okudukları kitap sorusuna, 1.sırada Saftirik Grek 'in günlüğü 2.sırada Harry Potter ve 3.sırada Tom Gates olduğunu bildirmektedir. Ayrıca aynı çalışmada çocukların günde serbest zamanlarında ortalama olarak 32,99 dakika kitap okurken, 85,22 dakika çevrimiçi bir şeylerle uğraştıklarını belirtmişlerdir.

Risa (2014) *Ambition Of Greg Heffley Reflected In Jeff Kinnery Diary Of Wimpy Kid 2 Novel* (2008): A Psychoanalytic Approach [Saftirik Grek'in Günlüğü 2 romanında hırsın yansıtılması psikoanalitik bir yaklaşım] adlı nitel çalışmasında kitapta ana karakter olan Greg'in bir şey yapmak için hırsın olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca bu romanın çok iyi bir yönü olarak, herkesin başarı için desteklenmesi yönünde çok iyi bir araç olabileceği ve yazar romanda hayatın zorlukları ile başa çıkmak için nasıl bir hırsın olması gerektiğini gösterdiğini bildirmektedir. Aynı zamanda bu kitapta ana karakter olan Greg'in eğik, düzensiz el yazısını belirtiyor. Ayrıca, kitapta Gerek'in gelecekteki durumlarını belirten komik resimler olduğu belirtiliyor. Bu kitabın hırs konusunda öğrencilere ilham verebileceği bildirmiştir.

Kirkorian, Wartella ve Anderson (2014) "Medya ve Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların Öğrenmesi" isimli çalışmasında medyanın olumlu etkilerini en üst düzeye çıkarmak ve olumsuz etkileri en aza indirmek amacıyla önerilerde bulunmak için bir çalışma yapmışlardır. Yazarların odak noktalarından biri, televizyonun iki yaşın altındaki çocuklar üzerindeki benzersiz etkisidir. Araştırmalar, iyi tasarlanmış, yaşa uygun televizyonunun okul öncesi çağıdaki çocukların eğitimine yararlı olabileceği, okul öncesi çağıdaki çocukların, video ve televizyon aracılığı ile yapabildiklerinden daha çok gerçek yaşam deneyimlerini iyi anlayabileceklerini ve öğrenebileceklerini belirtiyor. Ayrıca, bazı araştırmalar, ilk birkaç yıl boyunca televizyona maruz kalmanın yaşam süresi içinde daha zayıf bilişsel gelişim ile ilişkili olabileceğini ortaya koyuyor. Erken çocukluk döneminde bir eğitim müfredatı uygun olarak tasarlanmış yaşa uygun programa maruz kalma, bilişsel ve akademik başarıyı ilişkilendirilirken, sadece eğlenceye ve özellikle şiddet içeren programlara maruz kalan çocuklar, zayıf bilişsel gelişim ve daha düşük akademik başarı ile ilişkilendirilir.

Fingon (2012) *Nontraditional Texts and the Struggling/Reluctant Reader* [Geleneksel olmayan metinlerle başa çıkmak/İsteksiz okuyucular] çalışmasında Jeff Kenney'in Saftirik Greg'in günlüğü kitap serisinin önemli noktalarını vurgular. Eğitimcilerin ve öğrencilerin kelime gelişimini ve okuduğunu anlamalarını geliştirmek için okuma ve dil sanatları müfredatında bu kadar görsel ve geleneksel olmayan metinleri entegre etmekte nasıl yararlanabileceğini tartışmıştır. Makale, sınıf öğretmenlerinin gençleri dinlerken öğrenmenin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca bu çalışma ile sınıf öğretmenlerinin gençleri dinlemek, okumakla mücadele etmek ve İngilizce dil öğrenenler de dahil olmak üzere ne öğrenebileceklerinin ve okuma ilgi alanları hakkında söyleyeceklerinin neler olduğunu ve Saftirik Greg'in günlüğü kitaplarının okuma sürecine dahil olmaları için görsel destek olarak kullanılmasının önemi üzerinde durulmuştur. Araştırma üniversite okuma kliniğinde orta düzey okuması olan çocukların Saftirik Greg 'in Günlüğü kitapları hakkında görüşme yapıldı. Araştırmada veriler beşinci sınıfta bir kız ve bir erkek, altıncı sınıfta iki erkek ve yedinci sınıfta bir erkek olmak üzere 5 öğrenciden toplanmıştır. Öğrencilerin söz ettikleri birkaç kitaptan şimdiye kadar en çok sevdikleri Saftirik Greg 'in Günlüğü kitapları oldu. Çünkü kitapları müthiş, çok komik ve tamamını kolaylıkla okuyabildikleri kitap olarak nitelendirdiler. Kitaplar hakkında, kendi kişisel hayatları ile bağlantı kurması ve kitapları anlayabildikleri ile ilgili söyleyecek çok şey vardı. Öğrencilerin en çok sevdikleri bölümleri okumaları istendi. Kitapların en sevilen ayrıntısı ise sayfalarda görsellerle desteklenen diyaloglardı. Metinlerde okunanı anlamayı arttırdığı görülmektedir. Görüşmeler boyunca, öğrenciler kendinden emin ve okulda nadiren yaşadıklarını tartışmaya ve örneklemeye istekliydiler. Saftirik Greg 'in Günlüğü serisi, benzersiz bir metin ve çizgi film benzeri bir kombinasyon sunan bir örneği temsil ediyor. Kitaplar aile ilişkileri, sorumluluk almak, büyümek, akran baskısı, kendinden büyüklerin sözleri gibi konularda tartışma için kullanılabilir. Öğrenciler ses balonları kullanarak en sevdikleri bölümleri çizebilir bu onların düşüncelerini ifade etme ve ayrıntılara odaklanmalarını arttırabilir. Kitaplar okuma sürecini görsel olarak destekler niteliktedir.

Giffard (2011) *Middle Grade Tell-Alls: Wimpy Kid Read-Alikes* [Orta Seviye Okuması Olanın Wimpy Kid Okumayı Sevmesi]. çalışmasında iki yıldan fazla bir süredir "New York Times" Çocukların En Çok Satanları listesinde, Jeff Kinney'in

"Saftirik Grek'in Günlüğü" hala çocuk kitapları grubunda "şimdiye kadarki en iyi kitap" olmaya devam ettiğini belirtmiştir. En çok satanlar listesinde olmasının ilk sebebi olarak, hikâye anlatım biçimi ve olayı doğrudan anlatma biçimi, çocukların Greg Heffley'nin tıpkı onlar gibi gerçek bir çocuk olduğunu ve çocukların onun gerçek günlüğünü okuduğunu sanıyor olmasıdır. İkincisi, Kinney'in kahraman olmadığı, her zaman başını belaya sokan, popüler olmayan, istisnai bir çocuk olarak sunulmasıdır. Bu durumların mizahı son derece çekici olduğunu ve Greg'in güvenilir bir anlatıcı olarak rolü, okuyucuların kendilerini biraz üstün olduklarına inanmalarına izin veriyor olması şeklinde bildirmiştir. Üçüncüsü, çocuk dostu düzen ve resimlerin metne oranı, okuma becerileri hala yetersiz olan çocuklar için kitapların rahat okunabilir olmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Belki de "Saftirik Grek'in" in en önemli yönü, hikâyeyi anlatırken metin ve resimler arasındaki ilişki ve orta düzeydeki okuyucular için kitabın biraz daha farklı ve yeni bir kavram oluşturduğunu bildirmektedir.

Dyches, Prater ve Leininger, (2009) Education and Training in Developmental Disabilities Ameri Birleşik Devletleri Brigham Young University'de yaptıkları çalışmada çocuk kitaplarında gelişimsel engelli karakterler (Developmental Disabilities) çoğu zaman birçok çocuğun karşılaştığı ilk görüntüler olduğundan, onların doğru ve çok boyutlu tasvirinin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle araştırmada 41 çocuk kitabında DD'li karakterlerin tasviri incelenmiştir. Bu kitaplar son iki yılda Dolly Gray Çocuk Edebiyat Ödülü'ne layık görülen ve 2004-2007 yılları arasında yayınlanan kitaplardır. Kitaplar betimleyici nitel veri analizi ile incelenmiştir. Veriler gelişimsel yetersizliği olan karakterin, kitaptaki diğer karakterlerle ilişkileri, gelişimsel yetersizliği olmayan karakterdeki değişiklikler ve gelişimsel yetersizliği olan karakterle ilgili özel konular olmak üzere dört ana tema için analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda karakterlerin sanat yapmak, satranç oynamak, müzik dinlemek ve arkadaşlarla oynamak gibi eğlenceli aktivitelere önceki çalışmalara göre daha çok dahil edildiği görülmüştür. Daha önceki çalışmalarda eğitim çalışmalarının gelişimsel yetersizliği olan karakter %46' sına dâhil edilirken şimdi bu oran %54 yükselmiştir. Bu oran Amerika'da çocuklar arasındaki gelişimsel eksikleri olan bireylerin oranından daha çoktur. Her geçen yıl kültürel açıdan daha farklı ve olumlu gelişimsel yetersizlik karakter içeren daha çok kitap yayınlandığı görülmüştür.

Bu çocuk kitapları gelişimsel eksikleri olan bireylere diğer bireylerin yardım ve öğretici rolleri konusunda daha çok rol model gösterir ve sonuçta gelişimsel eksigi olan bireyler arkadaş olarak seçimi, onlara nasıl yardımcı olacakları konusunda okuyuculara yol gösterir.

Fouts, Callan, Piasentin, Lawson (2006) çocukların Kanada’da yaptıkları ‘Demonizing in Children's Television Cartoons and Disney Animated Films’ [Televizyon çizgi filmleri ve disney animasyonlarındaki şeytanlaştırma] çalışmalarında çocukların kullandığı iki medyada şeytanlaştırmanın yaygınlığını değerlendirmişlerdir. 34 Walt Disney animasyon filmi ve okul sonrası izlenen 41 televizyon çizgi film kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Okul sonrası filmleri daha geniş bir yaş aralığına hitap eder ve aynı bölümler haftada birkaç kez tekrar edilir. Herhangi birinin canavar, şeytan gibi kötü kelimelerin kullanılması, yani şeytanlaştırılması kodlanmıştır. Disney filmlerinin %74 kötü referanslar içerdiği görülmüştür. En yaygın kullanılan şeytanlaştırıcı kelimeler kötülük, kötü, iblis olarak belirlenmiştir. Okul sonrası çizgi filmler ise bu oran %44 olduğu görülmektedir. En yaygın kullanılan şeytanlaştırıcı kelimeler canavar, kötülük, şeytan ve kötü ruhlu kimse olarak belirlenmiştir. Çocukların tekrar tekrar animasyon çizgi filmlere ve okul sonrası çizgi filmlere maruz kalmaları kötü davranış olan şeytanlaştırmayı öğrenmeleri ile sonuçlanmaktadır. Bunu sonucunda çocuklar başkalarına karşı ön yargıları ve ayrımcılık yapmayı geliştirebilir. İzlenen bu filmler sonucunda çocukların şeytanlaştırılan herhangi bir şeye karşı şiddet uygulamasını kolaylaştırabilir.

Yukarıda yer verilen araştırmalar çocukların, internet televizyon gibi iletişim araçlarını çok yaygın bir şekilde kullandıklarını göstermektedir. Bu iletişim araçlarının yanı sıra çocuk edebiyatı ürünlerinin de çocukların hayatındaki önemini sürdürmektedir. Özellikle son dönemlerde ortaya çıkan çizgi film ve internet yayınlarında, önce çocuk edebiyatı alanında ortaya çıkan kitapların teknolojinin gelişmesi bağlamında çizgi film ve bilgisayar oyunları şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir. Çocukların özellikle okul yaşamlarının önemli bir bölümü bu iletişim araçları ve çocuk edebiyatı ürünleri ile etkileşim halinde oldukları görülmektedir. Bu durum çocukların her alandaki gelişimlerini etkilediği ifade edilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

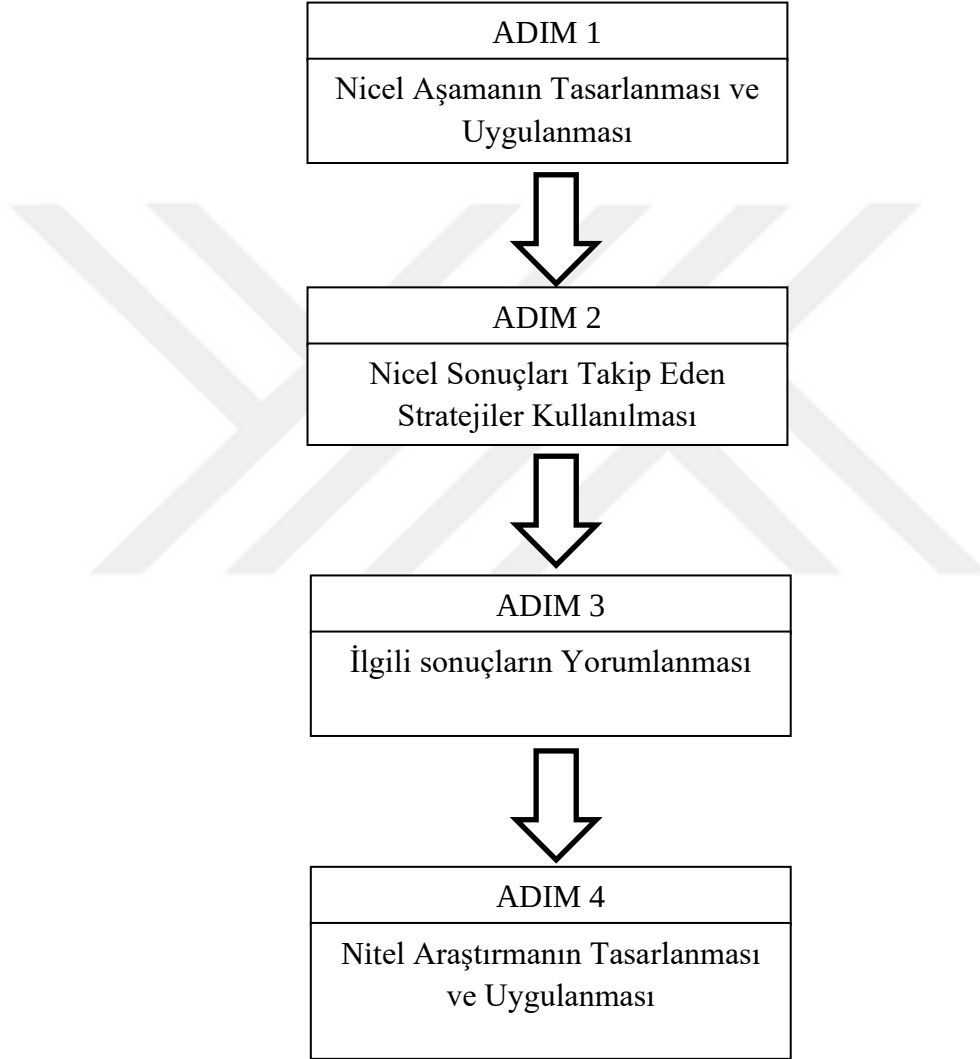
Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, evreni ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin istatistiksel analizi üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada uygun veriler elde edebilmek için araştırma yöntemlerinden karma yöntem seçilmiştir. Baki ve Gökçek (2012) karma yöntem tek bir araştırma içerisinde nicel ve nitel verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanmasından oluştuğunu belirtmişlerdir. Karma yöntemde, araştırmacılar nicel ve nitel yöntem arasında tercih yapmak yerine iki yöntemin üstünlüklerini kullanmayı amaçlar. Karma araştırmada araştırma deseninin oluşturulmasında, nitel ve nicel yöntemlerin eş zamanlı ya da sıralı olmasına göre önemlidir. Bu çalışmada önce nicel sonra nitel çalışma yapıldığından dolayı sıralı bir karma yöntem çalışmasıdır (Johnson ve Christensen, 2014, s.438). Karma yöntem en az bir nicel ve bir nitel yöntem kullanılarak yapılan çalışmalardır. Bu çalışmada açıklayıcı sıralı desen kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Her iki tür veri araştırmacının önceliği ve ihtiyacına bağlı olarak ilk olarak toplanabilir. Bu araştırmada önce incelenecek çocuk kitapları ve çizgi filmlerin belirlenebilmesi için öğrenci ve velilere anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmalarının sonuçlarına göre belirlenen çocuk kitapları ve çizgi filmler nitel yöntem kullanılarak inceleneceğinden dolayı açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Bu desende araştırma sorusuna birinci öncelikle karşılık veren nicel verilerin toplanması ve çözümlenmesiyle başlar. Bu aşamadan sonra nitel verilerin toplanması ve çözümlenmesi gelir (Creswell, J.W., Clark V L. P., 2014, s.185).

Bu çalışmada önce öğrencilerin okudukları kitaplar ve izledikleri çizgi filmler bir anket aracılığı ile belirlenmiştir. Nicel araştırma sonunda belirlenen kitaplar ve çizgi filmler nitel yöntemlerden içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizinde araştırmacı tarafından geliştirilen “Dokümanlarda Gelişimsel İletişim Değerlendirme Formu (7-11

yaş)” kullanılmıştır. Nitel araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" türü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.215). Araştırma basamakları şekil 1 de görülmektedir.

Şekil 1. Araştırma basamakları

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Nicel evren ve örneklem. Nicel veriler ilkokul 3. sınıf öğrenci ve öğrenci velilerine anket uygulanarak toplanmıştır. Nicel verileri toplamak için ölçüt

olarak ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin ve velilerinin belirlenmesinde uzman görüşüne başvurulmuş ve somut işlemler dönem özelliklerini en iyi derecede 3. sınıf öğrencilerinin yansıttığı belirlenmiştir.

Çalışma evrenini Burdur ili genelinde 2015-2016 eğitim-öğretim yılında ilkokul 3. sınıflarında 185 sınıfta, 1520'si erkek ve 1458'i kız öğrenci olmak üzere toplam 2978 öğrenci ve öğrenci velilerinden oluşmaktadır. Bu öğrencilerden 1161'i erkek ve 1094'ü kız öğrenci toplamda 2255 öğrenci şehir merkezlerindeki okullarda bulunurken; 359'u erkek ve 364'ü kız öğrenci toplamda 723 öğrenci köy okullarında bulunmaktadır (MEB, 2016). Nicel verileri toplamak için amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir amaçlı örneklem, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen grupların (öğrenciler, veliler, okullar) seçilmesidir (Johnson ve Christensen, 2014). Burdur ili sınırları içindeki ilkokullardan köy, ilçe ve şehir okulları belirlenerek her yerleşim biriminden okulun araştırmaya katılması sağlanmaya çalışılmıştır. İl merkezinden 7, köy okullarından 5, ilçe merkezlerinden 5 olmak üzere 17 okuldaki öğrenci ve veliler örneklem olarak belirlenmiştir.

Ankete katılan öğrenci ve velilerin cinsiyetleri tablo 1 ve tablo 2 de görülmektedir.

Tablo 1.

Örnekleme Giren Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Öğrenci	f	%
Kız	309	50.1
Erkek	308	49.9
Toplam	617	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin yüzde 50,1 kız ve yüzde 49,9'u erkek öğrencilerden oluştuğu Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 2.

Örnekleme Giren Velilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Veli	f	%
Kadın	444	67.8
Erkek	211	32.2
Toplam	655	100

Araştırmaya katılan velilerin, yüzde 67.8’i kadın ve yüzde 32.2’si erkek velilerden oluştuğu Tablo 2’de görülmektedir.

3.2.2. Nitel veri kaynakları. Nitel çalışmada kullanılacak örneklem, nicel çalışma sonucunda ulaşılan verilerin analizi sonucunda oluşmuştur. Çocuk kitabı olarak incelenecek kitaplar: 2016 yılı II. döneminde, Burdur ilinde ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin severek okudukları çocuk kitapları anketi uygulanarak belirlenmiştir. Buna göre en çok okunan çocuk kitaplarında ilk üç sırayı “Saftirik Greg’in Günlüğü, Keloğlan ve Levent” almıştır. Bu çalışmada ilk iki sırayı alan “Saftirik Greg’in Günlüğü” ve “Keloğlan” kitapları incelenmiştir. İkinci sırada yer alan Keloğlan, birçok yayın evi tarafından birçok farklı basımı yapılmış, herhangi bir standardı olmayan anonim bir halk kahramanı olarak ortaya çıkmış bir çocuk kitabıdır. Kitapların tümü incelendikten sonra örneklem seçilerek ve belirlenen kitapların analizi için “çocuk gelişimine yönelik çocuk kitapları ileti değerlendirme formu” ile betimsel analiz yapılmıştır. Kitap ve çizgi filmlerde araştırmanın daraltılması amacı ile 6 kitap ve 6 çizgi filminden oluşması uygun bulunmuştur.

Keloğlan masal kitapları, internet kitap satış siteleri ve kitapçılardan edinilerek öğrencilerin beğenisine sunulmuş ve öğretmenlerce incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğrencilerce en çok beğenilen ve öğretmenler tarafından dili, resimleri ve kitap kalitesi bakımından Damla Yayınlarının 6’lı set olarak basılmış “Damla Yayınlarının Keloğlan Serisi” kitaplarının incelenmesine karar verilmiştir. Kitaplar 1. hamur kâğıda basılmış, 19X27 cm boyutunda her biri 12 sayfadan oluşmaktadır. Ayrıca kitapta anlatılan hikâyeler tüm sayfayı kaplayacak büyük renkli resimlerle desteklenmiştir. Keloğlan kitapları geçmişten günümüze birçok kimsenin katkı

sağladığı halka mal olmuş bir eser olduğundan dolayı yazarı kolektif olarak tanımlanmaktadır.

Keloğlan kitapları;

1. Keloğlan ile Devler
2. Keloğlan ile Kardeşi
3. Keloğlan ile Değirmenci
4. Keloğlan ile Cüceler
5. Keloğlan ile Cambazlar
6. Keloğlan ile Padişahlar

Anket sonuçlarında en çok sevilen çocuk kitaplarında ilk sırada yer alan “Saftirik Greg’in Günlüğü”nün yazarı, aynı zamanda online oyun geliştiricisi ve The New York Times gazetesi yazarı Jeff Kinney’dir. Kitabın yazarı Jeff Kinney New York Times’in en çok satan kitap yazarıdır. Beş kez Nickelodeon Kids Choice Award en sevilen kitap ödülünü kazandı. Ayrıca Time dergisi tarafından dünyanın en etkili 100 kişisinden biri olarak seçildi (Kinney, 2016a, s.224). Bu seri 14 kitaptan oluşmaktadır. İlk 12 kitap öğrencilerin okuması, 13. kitap öğrencilerin yazmaları ve 14. kitap da serinin filminin tanıtılması, anlatılması için hazırlanmıştır. İngilizceden dilimize çevrilmiştir. Ülkemizde “Epsilon Kitapevi” tarafından yayınlanmıştır. Kitaplar sert karton ciltli, 13,5 x 21 cm ebadında, her biri 224 sayfadan oluşmaktadır. Kitap bir dizi kurgu kitaptır. Tüm ana kitaplar ana karakter Greg Heffley’in dergileridir. Bir gencin günlüğüne uygun olan kitaplar, elle yazılmış notlar ve Greg’in günlük maceralarının basit çizimleri ile doldurulur. Ayrıca “Saftirik Greg’in Günlüğü” kitabında siyah beyaz karikatür, konuşma balonlarıyla ve ilgiyi arttıran farklı yazı tipleriyle desteklenmiştir. Bu seriden ilk 6 kitap incelenmiştir. Kitaplar:

1. Saftirik 1 - Greg'in Günlüğü
2. Saftirik 2 - Rodrick Kuralları
3. Saftirik 3 - Türünün Son Örneği
4. Saftirik 4 - İşte Şimdi Yandık
5. Saftirik 5 - Ama Bu Haksızlık
6. Saftirik 6 - Panik Yok

Araştırma kapsamında incelenen veri kaynağı; çizgi film olarak TRT çocuk kanalında 2016 yılı II. döneminde, Burdur ilinde İlkokul 3. Sınıf öğrencilerinin severek izledikleri çizgi filmler anket uygulanarak belirlenmiştir. Nicel çalışma sonucunda ulaşılan verilerin analizi ile en çok izlenen çizgi filmler sırasıyla “Rafadan Tayfa, Keloğlan ve Harika Kanatlar” olmuştur. Bu filmlerden yerli film olarak “Rafadan Tayfa”, yabancı film olarak “Harika Kanatlar” incelenmiştir. Belirlenen filmlerin incelenmesi için “Dokümanlarda Gelişimsel İletişim Değerlendirme Formu (7-11 yaş)” ile içerik analizi yapılmıştır. Bu filmlerin tüm bölümleri izlendikten sonra örneklem olarak belirlenen bölümler için içerik analizi yapılmıştır.

Harika Kanatlar (Super Wings), Güney Kore yapımı bir çizgi filmidir. Filmin yapımcısı Gil Hoon Jung’dur. Filmin her bölümü 12 dakikadan oluşmaktadır. Toplam 2016 yılına kadar 52 bölüm yayınlanmıştır (Wikipedia). Sevimli Kargo Uçağı Jet’in işi kuryeliktir. Dünyanın her yerindeki çocuklara paketlerini tam zamanında ulaştırmasıyla ünlüdür. Gittiği yerlerin kültürünü öğrenmeyi ve oralarda yeni arkadaşlar edinmeyi de çok seviyor. En çok da teslim ettiği paketlerin çocukları mutlu etmesi onu da mutlu etmektedir. Onlara hem paketlerini ulaştırmakta hem de Jumbo ve arkadaşlarının da yardımını alarak sorunlarını çözmektedir (TRT Çocuk).

Yeni bölümleri de çekilen ve TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Harika Kanatlar” çizgi filminde 52 bölümden rastgele 6 bölüm seçilerek incelenmiştir:

1. Prensesin Yavru Köpekleri
2. Madenci Sorunu
3. Muhteşem Gondollar
4. Küçük Muhafız
5. Muhteşem Morthiz
6. Çöl Kızıağı

Birçok kişi tarafından bugüne kadar yapılmış en iyi yerli çizgi film olduğu belirtilen “Rafadan Tayfa”, 1980’li yılların başında İstanbul’un o eski mahallelerinden birinde yaşayan afacan çocukların maceralarını anlatmaktadır. Ankaralı bir animasyon ekibi tarafından yapılan “Rafadan Tayfa”, TRT Çocuk kanalında yayınlanmaktadır.

Rafadan Tayfa 1 Aralık 2014'te TRT Çocuk'ta yayınlanmaya başlayan Türk yapımı bir animasyondur. "ISF Studios" tarafından yapılmıştır. Yapımcılığını ve yönetmenliğini İsmail Fidan'ın üstlendiği çizgi film, Ankara'da yapılmaktadır. 2016 yılında iki sezon halinde 76 bölümden oluşmaktadır. Hikâye, "Rafadan Tayfa" adındaki arkadaş grubunun yaşadığı maceralardan oluşur. 90'lı yılların mahalle hayatını, samimi insan ilişkilerini yansıtmaktadır. Arkadaş grubunun ismi ise filmin bir bölümünde gruplarına bir isim ararlarken Hayri'nin, "Kafadan Tayfa" yerine açıklıktan "Rafadan Tayfa" demesi ve onun çarpıcı bir isim olduğu için kabul edilmesiyle oluşur. Bu kadar çok beğenilmesinin sebebi kuşkusuz senaryonun iyi yazılması diyebiliriz.

Çizgi filmlerden 2016 yılında yayınlanan bölümler içinden rastgele seçilen 6 bölüm incelenmiştir. Belirlenen "Rafadan Tayfa" bölümleri:

1. Ekmek Teknesi
2. Kadın İşi
3. Tiyatro Kulübü
4. Salça Zamanı
5. Yanlış anlama
6. Oyun Makinesi

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada sırasıyla nicel ve nitel veriler toplandığından, nitel ve nicel veri toplama süreçleri ayrı ayrı başlıklar altında açıklanmıştır.

3.3.1. Nicel veri toplama araçları. Çocukların severek izledikleri çizgi filmlerin ve severek okudukları çocuk kitaplarının belirlenmesi için anket yöntemi kullanılmıştır.

3.3.1.1. Nicel verilerin toplanması çocukların sevdikleri çizgi filmleri ve çocuk kitaplarını belirleme anketi. Herhangi bir konuda durum saptaması yapmak amacıyla bu grubu oluşturan kişilerin bilgilerini, görüşlerini ve tutumlarını ortaya

çıkarmak için hazırlanan veri toplama aracıdır. Belli bir konuda belirlenmiş amaç ya da sorulara bağlı olarak bir evren ya da örneklemini oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle sistemli veri toplama tekniğidir. Ankette az ya da çok soru olabilir. Bunlar, genellikle geniş kitlelere uygulanırlar ve sonuçlar üzerinde istatistik değerlendirmeler yapılır (Balcı, 2007, s.54; Neuman, 2010, s.248).

Çocukların severek izledikleri çizgi filmlerin ve severek okudukları çocuk kitaplarının belirlenmesi, nicel veri toplama yöntemlerinden anket kullanılarak gerçekleştirildi. Anket maddeleri araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilmiştir. Ön uygulama yapılarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve ankete son şekli verilmiştir.

Ankette seçenek olarak verilen çizgi filmler reyting kuruluşlarının internet üzerinden yayınladıkları en çok izlenen çizgi filmlerin sıralaması göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Anket, veliler ve çocuklar için ayrı ayrı oluşturulmuştur. Çocuklar ve veliler için oluşturulan ankette 3 soru kişisel bilgilerle ilgili olmak üzere toplam 10 soru bulunmaktadır. Çocukların severek okudukları kitapları, veli ve çocukların anketlerinde seçenek sunmadan kendilerinin yazması istenmiştir. Ayrıca ankette öğrencilerin ve velilerin istedikleri çizgi filmleri yazabilmesine imkân verilmiştir. Kitaplar için herhangi bir ölçüt belirlenmemiştir. Bundan dolayı öğrenciler ve veliler çocukların severek okudukları kitapları tamamen kendileri belirlemişlerdir. Anket formları Ek 2’de verilmiştir.

3.3.2. Nitel veri toplama araçları. Çizgi filmlerin ve çocuk kitaplarının içerik analizi incelenmesinde araştırmacı tarafından geliştirilen “Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formu” kullanılmıştır.

3.3.2.1. Dokümanlarda gelişimsel ileti değerlendirme formu (7-11 yaş).

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Film, video gibi görsel malzemeler de nitel araştırmalarda kullanılabilir. Film ve videoların araştırmacılara sunduğu birkaç önemli avantaj vardır. Bunlardan birisi yüz ifadeleri, vücut hareketleri ve mimikler gibi sözel olmayan davranışları, orijinal formunda ve belirli bir süreklilik içinde saptamak olanağıdır. İkincisi, araştırmacı tarafından birden fazla ve değişik aralıklarla aynı

davranışları izleme olanağıdır. Üçüncüsü, tekrar edilmesi zor veya nadiren oluşan olay ve olguların saptanması mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmada, TRT Çocuk kanalında Burdur il genelinde 2016 yılı II. döneminde severek izlenen çizgi filmler ve 2016 yılı II. döneminde Burdur il genelinde severek okunan çocuk kitapları araştırmanın dokümanlarını oluşturmuştur. İlgili çizgi filmler ve çocuk kitapları ürünlerinin değerlendirilmesi amacıyla “Dokümanlarda Gelişimsel İletişim Değerlendirme Formu (7-11 yaş)” hazırlanmıştır.

Dokümanlarda Gelişimsel İletişim Değerlendirme Formu (7-11 yaş) geliştirilmesi aşamasında incelenecek kitaplar için ayrı ayrı formlar geliştirilmesi düşünülmüş ama iki formda da çocuk gelişim alanları yer alacağı için bir form geliştirilmesine karar verilmiştir. Formun oluşturulması için önce alanla ilgili kitaplar okunmuş ve incelenmiştir. Konu ile ilgili araştırmalar incelenerek bu çalışmalar ışığında madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan maddelerde, uzman görüşleri çerçevesinde gerekli değerlendirmeler yapılmıştır. Uzman görüşünden önce 115 olan toplam madde sayısı, uzman görüşlerine değerlendirmesinden sonra 23 madde elenerek 92 madde olarak belirlenmiştir.

Formun geliştirilmesi sırasında ilgili literatür incelenmiş, 7-11 yaş dönemi çocukların farklı gelişim alanları (Bee ve Boyd, 2009; Eroğul, vd., 2014; Şahin, vd., 2016; Yavuzer, 2000) göz önünde bulundurularak kategoriler halinde gruplandırılmıştır:

Çocuğun:

1. Bilişsel gelişimine yönelik içerikler
2. Duyuşsal gelişimine yönelik içerikler
3. Kişilik ve sosyal gelişimine yönelik içerikler
4. Ahlak gelişimine yönelik içerikler
5. Dil gelişimine yönelik içerikler
6. Fiziksel ve Psiko-Motor gelişimine yönelik içerikler
7. Cinsel gelişimine yönelik içerikler

Yukarıdaki başlıklar altında bir madde havuzu oluşturulmuş ve uzman görüşleri çerçevesinde düzenlenmiştir.

3.3.2.2. Dokümanlarda gelişimsel ileti değerlendirme formu (7-11 yaş) hakkında uzman görüşleri arasındaki tutarlılığın belirlenmesi. Oluşturulan aracın geçerliliğinin sağlanması için ölçek maddelerinin uygulanan bireylere uygunluğu, maddelerinin anlaşılabilirliği gibi durumlar göz önünde bulundurulmuştur. Bunların yanında uzman görüşleri arasındaki uyum/uyumsuzluk, aynı zamanda kapsam geçerliliği ve yapı geçerliliği için bir gösterge olarak kullanılmaktadır.

Uygulama formunda bulunan ifadelerin amaca uygunluğu konusunda uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşlerinin uyumuna dair hesaplamalarda Lawshe formülü kullanılmıştır. Kapsam geçerlilik oranlarına (KGO) ilişkin olarak Lawshe (1975 akt. Yurdugül, 2005, s.2) tarafından geliştirilmiştir.

Bu süreç:

Alan uzmanları grubunun oluşturulması,

Aday ölçek formlarının oluşturulması,

Uzman görüşlerinin elde edilmesi,

Maddelere ilişkin kapsam geçerlilik oranlarının (KGO) elde edilmesi,

Ölçeğe kapsam geçerlilik indeksinin (KGI) hesaplanması,

Madde elemelerinin yapılarak ölçeğe son şeklinin verilmesi şeklindedir.

Lawshe tekniğinde, en az 5 en fazla 40 uzman görüşüne ihtiyaç vardır. Bu teknikte kapsam geçerlik oranları (KGO), herhangi bir maddeye ilişkin “Gerekli” görüşünü belirten uzman sayılarının, maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısına oranının 1 eksiği ile elde edilir.

KGO değerleri, negatif ya da 0 değer içeriyorsa böyle maddeler ilk etapta elenen maddelerdir. KGO değerleri, pozitif olan maddeler için istatistiksel ölçütler ile anlamlılıkları test edilirler. $\alpha=,05$ anlamlılık düzeyinde KGO’ların minimum değerleri (Kapsam Geçerlik Ölçütleri) Veneziano ve Hooper (1997) tarafından tabloya dönüştürülmüştür. Tablo 3’te uzman sayısına bağlı olarak kapsam geçerlilik ölçütlerinin minimum değerleri görülmektedir. Bu çalışmada 7 uzman olduğundan minimum değer ,05 anlamlılık düzeyinde ,99 olması gerektiği Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3.

= ,05 anlamlılık düzeyinde KGO'ları için minimum değerler

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	,99	13	,54
6	,99	14	,51
7	,99	15	,49
8	,78	20	,42
9	,75	25	,37
10	,62	30	,33
11	,59	35	,31
12	,56	40	,29

Kapsam geçerlik indeksi (KGİ) =,05 düzeyinde anlamlı olan ve nihai forma alınacak maddelerin toplam KGO ortalamaları üzerinden elde edilir. KGO değerleri alt boyutlar için geçerli olup, her bir alt boyut için, alt boyutta yer alan maddeler dikkate alınarak elde edilmektedir (Yurdugül, 2005).

Bu çalışmada kullanılan Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formu (7-11 yaş) iki Çocuk Gelişimi alan uzmanı, bir Çocuk Edebiyatı alan uzmanı, dört Rehberlik ve Psikolojik Danışma alan uzmanı olmak üzere yedi uzman tarafından incelenmiştir.

Bilişsel Gelişim, Duyuşsal Gelişim, Kişilik ve Sosyal Gelişim, Ahlak Gelişimi, Dil Gelişimi, Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim, Cinsel Gelişime yönelik olarak uzman görüşleri çerçevesinde maddelere ilişkin kapsam geçerlilik oranları (KGO) ve kapsam geçerlilik indeksleri (KGİ) aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Bilişsel gelişim alanına yönelik gelişimsel ileti değerlendirme formu uzman görüşleri KGO değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO VE KGİ Değerleri

İfadeler	Yapıyı Ölçüyor	İlişkili/Gereksiz	Yapıyı Ölçmez	Kapsam Geçerliliği Oranları(KGO)
Bilişsel Gelişim				
1-Nesneleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	7			1
2-Kavramları ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	7			1
3-Düşünceleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	7			1
4-Geçmişte yaşadığı olayları ve yaptığı işlemleri hatırlayarak içinde bulunduğu duruma uyarladığı iletiler vardır.	6	1		,71*
5-Hayal gücünü geliştirecek anlatımlar içeren iletiler vardır.	6	1		,71*
6-Eleştirel düşünmesini destekleyen iletiler vardır.	6	1		,71*
7-Yaratıcılığını destekleyen iletiler vardır.	7			1
8-Karar verme becerisini kazandırmaya yönelik iletiler vardır.	7			1
9-Başkalarının bakış açısına değer vermesini destekleyici iletiler vardır.	6	1		,71*
10-Nesneleri çeşitli özelliğine göre (renk, büyüklük, şekil gibi) sınıflamasına yönelik iletiler vardır.	7			1
11-Tersine çevirme işlemine ilişkin olay, görüntü, şekil gibi durumları anlatan iletiler vardır (2+2=4 4-2=2 gibi)	7			1
12-Sıralama yapabilmesine ilişkin iletiler vardır. (uzunlukları farklı 5 adet çubuğu küçükten büyüğe doğru sıralama gibi)	7			1
13-Tümevarımsal düşünmesini destekleyici iletiler vardır.	7			1
14-Var olan ilişkilerden yeni bağlantılar kurabilmesine ilişkin iletiler vardır.	6	1		,71*
15-Kendi yaşantısı ile ilişkilendirebileceği türde olaylar vardır.	5	2		,42*
16-İşbirliğine dayalı olarak akran öğretimini destekleyici iletiler vardır.	4	1	2	,14*
17-Kendi düşüncesinin doğru olup olmadığını sorgulayıcı iletiler vardır.	7			1
18-Bir varlığın içinde ya da üzerinde bulunduğu kap ve mekân değişse de nesnenin miktarının değişmeyeceği fikrini veren iletiler vardır.	5	1	1	,42*
19-Eldeki bütün kanılardan yola çıkarak neyin gerçekçi olduğunu çıkarımsayabileceği iletiler vardır.	5	1	1	,42*
20-Bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen iletiler vardır.	7			1
21-Akademik becerilerinin geliştirilmesine yönelik iletiler vardır.	7			1

Tablo 4'te görüldüğü gibi Kapsam Geçerlilik Ölçütü(KGÖ): ,99

Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGİ): 1,0

4, 5, 6, 9, 14, 15, 16, 18, 19. maddeler kapsam geçerlilik ölçütünden daha düşük değer aldıkları için formdan çıkarılmıştır.

$KGİ \geq KGÖ$ olduğu için oluşturulan tüm ölçeğin kapsam geçerliliği istatistiksel olarak anlamlıdır.

Duyuşsal gelişim alanına yönelik gelişimsel ileti değerlendirme formu uzman görüşleri KGO değerleri tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.

Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO VE KGİ Değerleri

İfadeler	Yapıyı Ölçüyor	İlişkili/Gereksiz	Yapıyı Ölçmez	Kapsam Geçerliliği Oranları(KGO)
Duyuşsal Gelişim				
1. Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.	7			1
2. Sevgiyi geliştirici iletiler vardır.	7			1
3. Nefreti geliştirici iletiler vardır.	7			1
4. Öfkeyi geliştirici iletiler vardır.	7			1
5. Tiksinnmeyi geliştirici iletiler vardır.	7			1
6. Üzüntüyü geliştirici iletiler vardır.	7			1
7. Karamsarlığı geliştirici iletiler vardır.	7			1
8. Kıskançlığı geliştirici iletiler vardır.	7			1
9. Haz almayı geliştirici iletiler vardır.	7			1
10. Acıma duygusunu geliştirici iletiler vardır.	7			1
11. Heyecan duymayı geliştirici iletiler vardır.	3	2	2	-,14*
12. Duygu patlamaların görüldüğü iletiler vardır.	7			1

Tablo 5’te görüldüğü gibi Kapsam Geçerlilik Ölçütü(KGÖ): ,99

Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGİ): 1,0

11. madde kapsam geçerlilik ölçütünden daha düşük değer aldığı için formdan çıkarılmıştır.

$KGİ \geq KGÖ$ olduğu için oluşturulan tüm ölçeğin kapsam geçerliliği istatistiksel olarak anlamlıdır.

Kişilik ve sosyal gelişim alanına yönelik gelişimsel ileti değerlendirme formu uzman görüşleri KGO değerleri tablo 6 ‘da verilmiştir.

Tablo 6.

Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO VE KGİ Değerleri

İfadeler	Yapıyı Ölçüyor	İlişkili/Gereksiz	Yapıyı Ölçmez	Kapsam Geçerliliği Oranları(KGO)
Kişilik ve Sosyal Gelişim				
1. Toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği iletiler vardır.	7			1
2. Bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler vardır.	7			1
3. Başarı ile bitirilen bir görevden sonra övülmesine ilişkin iletiler vardır.	7			1
4. Entelektüel becerilerinin geliştirilmesine yönelik iletiler vardır.(bu entelektüel beceriyi hocanla düşünürseniz ne ise açık yazalım)	5	1	1	,42*
5. Görevini yerine getiremeyip başarısız olması durumunda bile yeniden denemesini destekleyici iletiler vardır.	7			1
6. Ailesinden takdir gördüğü iletiler vardır.	7			1
7. Öğretmeninden takdir gördüğü iletiler vardır.	7			1
8. Arkadaşlarından takdir gördüğü iletiler vardır.	7			1
9. Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurduğunu gösteren iletiler vardır.	7			1
10. Toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği iletiler vardır.	7			1
11. Herhangi bir şeyi başardığını gösteren iletiler vardır.	5	1	1	,42*
12. Gerçekçi hedeflere yönelmesini destekleyen iletiler vardır.	7			1
13. Kendi başlarına kaldıklarında bir şeyler yapabildiğini gösteren iletiler vardır.	7			1
14. Kendisiyle barışık olduğunu gösteren iletiler vardır.	7			1
15. Özgüvenini geliştirici iletiler vardır.	7			1
16. Liderliğini geliştirici iletiler vardır.	7			1
17. Özdenetimini geliştirici iletiler vardır.	7			1
18. Sabrını geliştirici iletiler vardır.	7			1
19. Saygısını geliştirici iletiler vardır.	7			1
20. Dostluğunu geliştirici iletiler vardır.	7			1
21. Yardımseverliğini geliştirici iletiler vardır.	7			1
22. Takım oyunlarına katılmasına ilişkin iletiler vardır.	7			1
23. Duygusal arkadaşlık kurduğu iletiler vardır	7			1
24. Arkadaşlık kurması fikrini geliştirici iletiler vardır.	7			1

Tablo 6’da görüldüğü gibi Kapsam Geçerlilik Ölçütü(KGÖ): ,99

Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGİ): 1,0

4. ve 11. maddeler kapsam geçerlilik ölçütünden daha düşük değer aldıkları için formdan çıkarılmıştır.

$KGİ \geq KGÖ$ olduğu için oluşturulan tüm ölçeğin kapsam geçerliliği istatistiksel olarak anlamlıdır.

Ahlak gelişimi alanına yönelik gelişimsel ileti değerlendirme formu uzman görüşleri KGO değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO VE KGİ Değerleri

İfadeler	Yapıyı Ölçüyor	İlişkili/Gereksiz	Yapıyı Ölçmez	Kapsam Geçerliliği Oranları(KGO)
Ahlak Gelişimi				
1. Güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	7		1	
2. Sadakatin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	7		1	
3. Farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren iletiler vardır.	7		1	
4. Minnet duymanın önemli olduğunu anlatan iletiler vardır. (bunu çıkarabiliriz)	5	1	1	,42
5. Kurallara başkalarının onayı için uyulduğunu gösteren iletiler vardır.	4	2	1	,14
6. Kurallara uymanın gerekliliğini gösteren iletiler vardır.	7		1	
7. Davranışlarının toplumsal sistemin yasal kurallarına ve normlarına uygun olması gerekliliğini gösteren iletiler vardır.	5	1	1	,42
8. İyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren iletiler vardır.	7		1	
9. Doğru davranışının, otoriteye uygun davranış olduğu fikrini veren iletiler vardır.	4	2	1	,14
10. Doğru davranışının, sosyal düzene uygun davranış olduğu fikrini destekleyici iletiler vardır.	7		1	

Tablo 7’de görüldüğü gibi Kapsam Geçerlilik Ölçütü(KGÖ): ,99

Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGİ): 1,0

4., 5., 7. ve 9. maddeler kapsam geçerlilik ölçütünden daha düşük değer aldıkları için formdan çıkarılmıştır.

$KGİ \geq KGÖ$ olduğu için oluşturulan tüm ölçeğin kapsam geçerliliği istatistiksel olarak anlamlıdır.

Dil gelişimi alanına yönelik gelişimsel ileti değerlendirme formu uzman görüşleri KGO değerleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO VE KGİ Değerleri

İfadeler	Yapıyı Ölçüyor İlişkili/Gereksiz	Yapıyı Ölçmez Kapsam Geçerliliği Oranları(KGO)
Dil Gelişimi		
1. Soyut kelimeler kullanmasını destekleyici metin iletileri kullanılmıştır.	7	1
2. Somut kelimeler kullanmasını destekleyici iletiler kullanılmıştır.	7	1
3. Yaş grubuna uygun dil kullanımını destekleyici iletiler kullanılmıştır.	7	1
4. Çevresindeki dilin farklı kullanım özelliklerini gösteren iletiler kullanılmıştır.(ağız şive gibi).	7	1
5. Dili öğrenmesini destekleyici sloganların kullanıldığı iletiler vardır.	7	1
6. Bilgisini çağrışım yolu ile hafızada tutmasını sağlayan ve dil öğrenmesini destekleyici pekiştirilmiş sıfatlar kullanılan iletiler vardır	7	1
7. Anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir.	7	1
8. Dilde komik sözcükler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	7	1
9. Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	7	1
10. Türkçenin doğru kullanımını fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	7	1
11. Dili doğru kullanıldığında davranışın devamını sağlayan cesaretlendirici ifadeleri içeren iletiler vardır.(Aferin, Çok güzel gibi)	7	1
12. Çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.	7	1
13. Taklit aracılığı ile dili öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.	7	1
14. Dış uyaranların etkisiyle iç tepkilerin açık sözel tepkilere dönüştüğünü görmesini sağlayan ifadeler vardır.	7	1

Tablo 8’de görüldüğü gibi Kapsam Geçerlilik Ölçütü (KGÖ): ,99

Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGİ): 1,0

Çıkartılan madde olmamıştır.

KGİ>=KGÖ olduğu için oluşturulan tüm ölçeğin kapsam geçerliliği istatistiksel olarak anlamlıdır.

Fiziksel ve psiko-motorl gelişim alanına yönelik gelişimsel ileti değerlendirme formu uzman görüşleri KGO değerleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO VE KGİ Değerleri

İfadeler	Yapıyı Ölçüyor İlişkili/Gereksiz	Yapıyı Ölçmez	Kapsam Geçerliliği Oranları(KGO)
Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişimi			
1. İnce motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	7		1
2. Öz bakım becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	7		1
3. Kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	7		1
4. El göz koordinasyonuna ilişkin yapabileceği etkinlikler içeren iletiler vardır.	7		1
5. Psikomotor gelişimine uygun olarak Enstrüman çalabilmesine ilişkin iletiler vardır.	7		1
6. El sanatlarını yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.	7		1
7. Boy gelişimine yönelik iletiler vardır.	7		1
8. Ağırlık gelişimine yönelik iletiler vardır.	7		1
9. Beden oranındaki değişime yönelik iletiler yer almaktadır.	7		1
10. Vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler vardır	7		1
11. Kas sisteminin gelişimine yönelik iletiler vardır.	7		1
12. Büyüme ile birlikte çatlak gelişimi ve ağrı olabileceğini ifade eden iletiler vardır.	6	1	,71
13. Bebeklik dişlerinin yerine kalıcı dişlerinin gelişeceğine ilişkin iletiler vardır.	6	1	,71
14. Fiziksel gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır	7		1
15. Psikomotor gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır	7		1
16. Tehlikeli durumlardan kendini ve başkalarını koruyabileceğine yönelik iletiler vardır.	7		1
17. Öz bakımını geliştirecek iletiler vardır.	7		1
18. İnce motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	7		1

Tablo 9’da görüldüğü gibi Kapsam Geçerlilik Ölçütü (KGÖ): ,99

Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGİ): 1,0

12. ve 13. maddeler kapsam geçerlilik ölçütünden daha düşük değer aldıkları için formdan çıkarılmıştır.

$KGİ \geq KGÖ$ olduğu için oluşturulan tüm ölçeğin kapsam geçerliliği istatistiksel olarak anlamlıdır.

Cinsel gelişim alanına yönelik gelişimsel ileti değerlendirme formu uzman görüşleri KGO değerleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10.

Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formuna Ait (7-11 yaş) Uzman Görüşlerine Bağlı Olarak Hesaplanan KGO ve KGI Değerleri

İfadeler	Yapıyı Ölçüyor	İlişkili/Gereksiz	Yapıyı Ölçmez	Kapsam Geçerliliği Oranları(KGO)
Cinsel Gelişim				
1. Cinselliğini çağrıştıran iletiler vardır.	5		2	,42
2. Fiziksel cinselliğe ait iletiler vardır.(sarılma, öpüşme vs.)	5		2	,42
3. Cinselliğini vurgulayıcı kıyafetler içeren iletiler vardır.	5		2	,42
4. Gelişim düzeyine uygun olan cinsel modellerle karşılaştığı iletiler vardır.	7			1
5. Kendi cinsiyetinden çocuklarla oynamayı tercih ettiği iletiler vardır.	7			1
6. Kendi cinsiyet rollerini pekiştiren ifadeler içeren iletiler vardır.	7			1
7. Kız ve erkek arkadaşlarının bir arada oynadığı iletiler vardır.	7			1
8. Kendi bedenini tanımaya çalıştığı iletiler vardır.	7			1
9. Karşı cinsin bedenini tanımaya çalıştığı ifadeler vardır.	7			1
10. Cinsel gelişiminin sağlıklı olmasına yönelik iletiler vardır.	5	1	1	,42
11. Cinsellikle ilgili merakını artırıcı iletiler vardır.	7			1
12. Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.	7			1
13. Erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.	7			1
14. Androjen (Kadınsallık ve erkeksiliği bir arada barındıran) toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır	7			1
15. Erkek olmayı üstün tutan iletiler vardır	7			1
16. Kadın olmayı aşağılayıcı iletiler vardır	7			1

Tablo 10’da görüldüğü gibi Kapsam Geçerlilik Ölçütü (KGÖ): ,99

Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGI): 1,0

1., 2., 3. ve 10. maddeler kapsam geçerlilik ölçütünden daha düşük değer aldıkları için formdan çıkarılmıştır. Ayrıca 14. madde, nitel çalışma sırasında cinsel gelişim iletilisine rastlanmadığı için maddelerden çıkarılmıştır.

KGI>=KGÖ olduğu için oluşturulan tüm ölçeğin kapsam geçerliliği istatistiksel olarak anlamlıdır.

Bilişsel gelişim, duyuşsal gelişim, kişilik ve sosyal gelişim, ahlak gelişimi, dil gelişimi, fiziksel ve psiko-motor gelişim, cinsel gelişime yönelik olarak uzman görüşleri çerçevesinde maddelere ilişkin Kapsam Geçerlilik Oranlarının (KGO) ve Kapsam Geçerlilik İndeksler (KGİ) Kapsam Geçerlilik Ölçütlerine (KGÖ) göre gerekli maddeler çıkartıldıktan sonra son şekli Ek 1’de verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

3.4.1. Nicel verilerin toplanması ve analizi. Nicel verilerin toplanmasında anket uygulaması için Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Anketler veli ve öğrencilere hazırlanan program çerçevesinde araştırmacı tarafından ulaştırılmış ve geri toplanmıştır. Nicel olarak toplanacak veriler için anketler okul idarelerine araştırmacı tarafından ulaştırılmıştır. Anketlerin nasıl ve kimler tarafından doldurulacağı araştırmacı tarafından idareci ve öğretmenlere anlatılmıştır. Öğretmenler ve okul idaresinin katkıları ile anketler velilerin evlerine ulaştırılarak doldurulmaları sağlanmış sonrasında da araştırmacı tarafından okullardan toplanmıştır.

Hatalı ve eksik doldurulan anketler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak 645 öğrenci anketinin 38’i değerlendirme dışı bırakılarak 607’si ve 703’ü veli anketinin 48’i değerlendirme dışı bırakılarak 655’i değerlendirilmeye alınmıştır.

Verilerin SPSS programına girişi yapıldıktan sonra frekans analizi ve yüzde analizleri yapılmıştır. En çok izlenen çizgi filmler ve en çok okunan kitaplar frekans tablosu şeklinde hazırlanmıştır.

3.4.2. Nitel verilerin toplanması ve analizi. Nitel verilerin toplanmasında “Dokümanlarda Gelişimsel İletim Değerlendirme Formu” kullanıldı. Bu formda belirlenen bilişsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal gelişim, ahlaki gelişim, dil gelişimi, psiko-motor ve cinsel gelişime yönelik iletiler üç ayrı araştırmacı tarafından ayrı ayrı belirlenen filmlerde ve çocuk kitaplarında incelendi. İnceleme sonunda üç araştırmacının verileri birleştirilerek formda belirlenen iletilerin kitap ve çizgi filmlerdeki varlığı belirlendi

Çalışmada daha önce geliştirilmiş olan “Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formu” çerçevesinde veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelendi. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.227; Neuman, 2010, s.663).

Betimsel analiz, dört aşamada gerçekleşmektedir. Birinci aşamada araştırmacı araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden hareket ederek veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Böylece verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiş olur. Ardından, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu süreçte verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. Bu aşamadan sonra araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. Bu sürecin sonunda araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, ilişkilendirir ve anlamlandırır. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Ardından, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu süreçte verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. Bu aşamadan sonra araştırmacı, düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. Bu sürecin sonunda araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, ilişkilendirir ve anlamlandırır. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Bu çalışmada nitel verilerin geçerliliğini sağlamak için, toplanan veriler ve yapılan kodlamalar hakkında uzman görüşü alınmıştır. Merriam (2013, s.205), nitel çalışmalarda inanılrlığı arttırmak için en çok bilinen ve uygulanan tekniğin üçgenleme

tekniki olduğunu belirtmiştir. Birden fazla araştırmacının aynı çalışmada yer alıp veri toplama ve analiz süreçlerine katılması ile araştırmacı üçgenlemesi gerçekleşmiş olur. Yine bu çalışmada üç araştırmacının katılımı ve ortaya çıkan sonuçların karşılaştırma, kontrol etme ve onaylamasından yararlanılmıştır. Verilerin toplanmasında incelenen kitap ve filmler üç ayrı araştırmacı tarafından geliştirilen “Dokümanlarda Gelişimsel İleti Değerlendirme Formu”nda bulunan kategoriler içerik analizi ile incelenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006; Bogdan ve Biklen, 1998). Araştırmacılar ilgili kavramların hangi sıklıkta tekrar edildiğini saptayıp, bulguları bir araya getirmiştir. Araştırmanın inandırıcılığını arttırmak için üçgenleme tekniği kapsamında nitel verileri rastgele seçilen bir çizgi film ve bir çocuk kitabı üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Ayrıca kodlayıcılar arasındaki uyum yüzdesi, Güvenirlik= $\frac{\text{Uzlaşma Sayısı}}{\text{Uzlaşma Sayısı} + \text{Uzlaşmama Sayısı}}$ formülünden yararlanılarak (Tavşancıl ve Aslan, 2001) test edilmiştir. Bu test sonucunda araştırmacılar arasındaki güvenilirliğin %70’in üzerinde olması beklenir. “Prensesin Yavru Köpekleri” çizgi filmi için güvenirlilik= .927 olarak bulunmuştur. “Keloğlan ve Cambazlar” çocuk kitabı için güvenirlilik= .910 bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar ile kodlayıcılar arası tutarlılık anlamındaki güvenirliliği sağlandığı görülmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde öğrencilerin ve velilerin görüşlerine göre çocukların severek izledikleri çizgi filmler ve severek okudukları çocuk kitapları, alt problemlere uygun bir sırada sunulmuştur.

4.1. Öğrencilerin En Çok İzledikleri Çizgi Filmler ve Okudukları Kitaplara İlişkin Bulgular

Öğrenciler ve velilere göre çocuklarının en çok izledikleri çizgi filmler ve okudukları kitaplara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Öğrenci ve veli görüşlerine göre, öğrencilerin severek okudukları yabancı kaynaklı çocuk kitapları frekansları (f) Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11.

Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek okunan yabancı kaynaklı çocuk kitapları.

Kitaplar	f	
	Öğrenci	Veli
Saftirik Greg’in Günlüğü	78	58
Canavar Peşinde	55	44
Pinokyo	22	-

Tablo 11’de görüldüğü gibi öğrenci(f=78) ve veli(f=58) görüşlerine göre severek okunan yabancı kaynaklı çocuk kitaplarında en yüksek frekans “Saftirik Greg’in Günlüğü” olarak belirlenmiştir.

Öğrenci ve velilerin görüşlerine göre, öğrencilerin severek okudukları yerli kaynaklı çocuk kitaplarının frekansları (f) Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.

Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek okunan yerli kaynaklı çocuk kitapları.

Kitaplar	f	
	Öğrenci	Veli
Keloğlan	65	57
Levent	65	44
Nasrettin hoca	51	52
Şirin	-	14

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğrenci(f=65) ve veli(f=57) görüşlerine göre severek okunan yerli kaynaklı çocuk kitaplarında en yüksek frekans “Keloğlan” olarak belirlenmiştir.

Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek izlenen yabancı çizgi filmlerin frekansları (f) Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13.

Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek izlenen yabancı çizgi filmleri

Filmler	f	
	Öğrenci	Veli
Harika Kanatlar	254	307
Arı Maya	234	278

Tablo 13’de görüldüğü gibi öğrenci(f=254) ve veli(f=307) görüşlerine göre severek izlenen yabancı kaynaklı çizgi film “Harika Kanatlar” olarak belirlenmiştir.

Öğrencilerin görüşlerine göre severek izlenen yerli çizgi filmlerin frekansları (f) Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14.

Öğrenci ve veli görüşlerine göre severek izlenen yerli kaynaklı çizgi filmler

Filmler	f	
	Öğrenci	Veli
Rafadan Tayfa	489	511
Keloğlan	370	428
Canım Kardeşim	218	237

Tablo 14’te görüldüğü gibi öğrenci(f=489) ve veli(f=511) görüşlerine göre severek izlenen yerli kaynaklı çizgi film “Rafadan Tayfa” olarak belirlenmiştir.

Frekans analizleri sonucunda yabancı kaynaklı çocuk kitaplarında severek okunan çocuk kitaplarında öğrenci (f=78) ve veli (f=58) görüşlerine göre ilk sırayı “Saftirik Greg’in Günlüğü” bulunmuştur. Yerli kaynaklı severek okunan çocuk kitaplarında öğrenci görüşlerine göre ilk sırayı “Keloğlan” ve “Levent” (f=65) alırken veli görüşlerine göre ise sadece “Keloğlan” (f=57) almaktadır.

Yabancı kaynaklı çizgi filmlerde öğrenci (f=254) ve veli (f=307) görüşlerine göre ilk sırayı “Harika Kanatlar” almıştır. Yerli kaynaklı çizgi filmlerde ise öğrenci (f=489) ve veli (f=511) görüşlerine göre ilk sırayı “Rafadan Tayfa”nın aldığı ortaya çıkmıştır.

Ankette çocuklar ve öğrenci velileri çizgi filmlere ve çocuk kitaplarına istedikleri cevapları yazmışlardır. Bu durum çok farklı ve çeşitli film ve çocuk kitabı adı yazmalarına neden olmuştur. Bundan dolayı ankete katılan sayısı ile film ve çocuk kitabı sayısı birbiri ile eşleşmemiştir. Ayrıca gereksiz yer kaplamaması için bu veriler Ek-3’te verilmiştir. Öğrenci görüşlerine göre ve öğrenci velilerinin görüşlerine göre okunan çocuk kitapları ve izlenen çizgi filmlere ilişkin bulguların birbiri ile örtüştüğü görülmekte. Bu da öğrencilerin ve velilerin ankete verdikleri cevapların güvenilirliğinin yüksek olduğunu gösterirken aynı zamanda velilerin çocuklarının boş zamanlarında hangi çocuk kitaplarını okuduklarını ve hangi çizgi filmleri izlediklerini yakından takip ettiklerini gösterir. Böylelikle velilerin çocukları üzerinde bir denetim yaptığı ve çocukları ile ilgili olduklarını göstermektedir.

4.2. Seçilen Çocuk Kitaplarında Bilişsel, Duyuşsal, Kişilik ve Sosyal, Ahlak, Dil, Psiko-Motor ve Cinsel Gelişim İletilerine Yönelik Bulgular

4.2.1. Keloğlan hikâyelerine ilişkin bulgular. Keloğlan hikâyelerinde bilişsel gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15.

Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans (f) Bulguları

Sıra no	Bilişsel Gelişim İletileri	Keloğlan Hikâyeleri						Toplam
		Keloğlan ile Devler	Keloğlan ile Kardeşi	Keloğlan ile Döğirmenci	Keloğlan ile Cüceler	Keloğlan ile Cambazlar	Keloğlan ile Padişahlar	
1	Nesneleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	5	2	1	2		2	12
2	Kavramları ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	1						1
3	Düşünceleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	1			1			2
4	Yaratıcılığını destekleyen iletiler vardır.	7		5		6	6	24
5	Karar verme becerisini kazandırmaya yönelik iletiler vardır.	7	5	4	1	4	2	23
6	Nesneleri çeşitli özelliğine göre (renk, büyüklük, şekil gibi) sınıflamasına yönelik iletiler vardır.		1	1	4	1	2	9
7	Tersine çevirme işlemine ilişkin olay, görüntü, şekil gibi durumları anlatan iletiler vardır.			1	1			2
8	Sıralama yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.							0
9	Tümevarımsal düşünmesini destekleyici iletiler vardır.	4		5	1	3	5	18
10	Kendi düşüncesinin doğru olup olmadığını sorgulayıcı iletiler vardır.	2	1	3	2	5	2	15
11	Bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen iletiler vardır.	2	1	4	2	2	6	17
12	Akademik becerilerinin geliştirilmesine yönelik iletiler vardır.			1				1
	Toplam	29	10	25	14	21	25	124

Tablo 15'te görüldüğü gibi bilişsel gelişim iletileri açısından yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan hikâyelerine ilişkin toplam 124 (f=124) ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=29) “Keloğlan ve Devler” hikâyesinde en az (f=10) “Keloğlan ile Kardeşi” hikâyesinde bulunmuştur. Bilişsel ileti maddelerinden 4. madde olan “yaratıcılığını destekleyen ileti” maddesi (f=24) en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmıştır. 8. madde olan “sıralama yapabilmesine ilişkin ileti” maddesi ise hiç bulunmamıştır.

“Keloğlan ve Devler” adlı kitapta (s.4) Keloğlan tahta kılıcı “bir vuruşta on tane can aldı” sözüyle öldürdüğü sinekleri söylemiştir. Devlere bu durumu gerçekte varmış gibi anlatarak onları korkutmuştur. Ayrıca gece yatarken yatağına bir kütük koyarak devler Keloğlan’ı öldürmek için geldiklerinde ona vurmuşlar ve öldüğünü düşünmüşlerdir. Fakat sabah olduğunda devler Keloğlan’ı sapasağlam gördüklerine şaşırılmışlardır. Keloğlan’a “Bu gece nasıl uyudun?” sorusunu sormuşlar. Keloğlan’ın “Yatak hem yumuşak hem de çok rahattı ama birazcık pire vardı. Çok kaşındım.” ifadesi üzerine devler çok şaşırılmışlar. Burada Keloğlan zor durumlarda kaldığında yaratıcı fikirleri

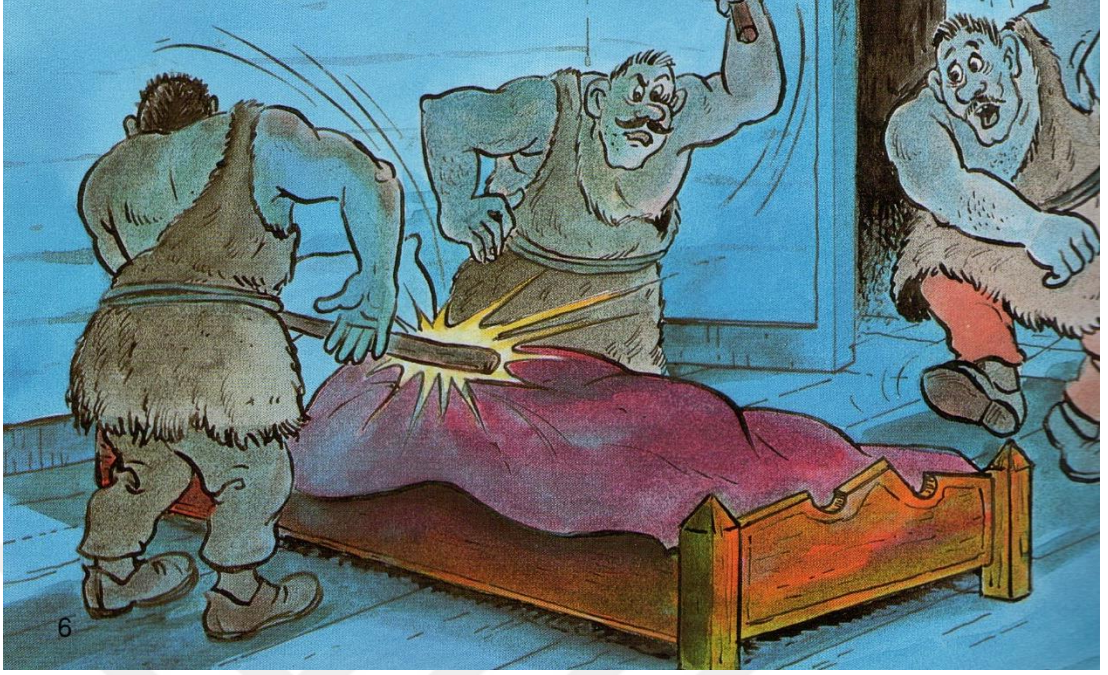
ile ortaya çıkmaktadır. Bu fikirler çocuklara zor durumlarda yaratıcılıkları ile bu durumdan kurtulabileceklerini anlatarak (s.6) çocukların yaratıcılığını destekleyen iletiler olarak görülebilir. Diğer hikâyelerde de buna benzer örnekler bulunmaktadır.

Şekil 2. Keloğlan kılıcının gücünü devlere anlatıyor

Şekil 3. Keloğlan kütüğü yatağa yerleştiriyor

Şekil 4. Devler Keloğlanın yatağa koyduğu kütüğü öldürmek için vuruyorlar

Yaratıcı olma konusunda Keloğlan hikâyelerinin çeşitli içeriğe sahip olmasına karşın, kavramları ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği, akademik becerilerinin geliştirilmesine yönelik, sıralama yapabilmesine yönelik, düşünceleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler yönünden fakir sayılabileceği söylenebilir.

Keloğlan hikâyelerinde duyuşsal gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16.

Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Sıra no	Duygusal Gelişim İletileri	Keloğlan Hikâyeleri						Toplam
		Keloğlan ile Devler	Keloğlan ile Kardeşi	Keloğlan ile Değirmenci	Keloğlan ile Cüceler	Keloğlan ile Cambazlar	Keloğlan ile padişahlar...	
1	Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.	2	3	3	1	5	2	16
2	Sevgiyi geliştirici iletiler vardır.	2	1		2		2	7
3	Nefreti geliştirici iletiler vardır.	3		2		3		8
4	Öfkeyi geliştirici iletiler vardır.	3	2		3	4	2	14
5	Tiksinmeyi geliştirici iletiler vardır.							0
6	Üzüntüyü geliştirici iletiler vardır.	2	1	2	1	3	1	10
7	Karamsarlığı geliştirici iletiler vardır.	4	2	4	1		2	13
8	Kıskançlığı geliştirici iletiler vardır.				1			1
9	Haz almayı geliştirici iletiler vardır.	1			2			3
10	Acıma duygusunu geliştirici iletiler vardır.	2			3			5
11	Duygu patlamaların görüldüğü iletiler vardır.	1	1					2
	Toplam	20	10	11	14	15	9	79

Tablo 16’da görüldüğü gibi duyuşsal gelişim iletileri açısından yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan hikâyelerine ilişkin toplam 79 ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=20) “Keloğlan ve Devler hikâyesinde en az (f=9) “Keloğlan ile Padişahlar” hikâyesinde bulunmuştur. Duyuşsal ileti maddelerinden 1. madde olan “mutluluğu geliştirici ileti” maddesi (f=16) en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmıştır. İletilerde 5. madde olan “tiksinmeyi geliştirici ileti” maddesine ilişkin hiç ileti bulunamamıştır.

Keloğlan hikâyelerinde en çok tekrar eden madde olan mutluluğu geliştirici iletilere ilişkin örnek olarak: “Keloğlan ve Cambazlar” adlı hikâyede, Keloğlan’ın eşeği satması, cambazların sevinçten el şaklatıp oynamaları, Keloğlan’ın tavşanı satması, Keloğlan’ın cambazlara dersini vermesi, mutlu olduğunu bildiren ifadeler olarak belirlenmiştir. “Keloğlan ile Kardeşi” hikâyesinde Keloğlan’ın ve kardeşinin çoban olarak iş bulması (s.2), altın eşya ve silahlara sahip olması (s.11) ve hazineyi köylülere dağıtması (s.12) mutluluğu geliştirici iletiler olarak belirlenmiştir.

Şekil 5. Keloğlan ve kardeşinin çoban olarak iş buldukları için mutlulukları

Keloğlan hikâyelerinin mutluluk, öfke, üzüntü ve karamsarlık duyguları üzerine kurulmuş olduğu söylenebilir. Bu duygular, bu yaş grubu çocuklarında her zaman görülen duygular olduğundan dolayı çocukların ilgisini çekmektedir. Duygu patlaması, kıskançlık, tikslenme gibi duyguların Keloğlan hikâyelerinde çok az yer aldığı söylenebilir.

Keloğlan hikâyelerinde kişilik ve sosyal gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17.

Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları.

Sıra no	Kişilik ve Sosyal Gelişim İletileri	Keloğlan Hikâyeleri						Toplam
		Keloğlan ile Devler	Keloğlan ile Kardeşi	Keloğlan ile Değirmenci	Keloğlan ile Cüceler	Keloğlan ile Cambazlar	Keloğlan ile Padişahlar	
1	Toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği iletiler vardır.	1		1	1			3
2	Bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler vardır.	4	1	2	1	5	3	16
3	Başarı ile bitirilen bir görevden sonra övülmesine ilişkin iletiler vardır.	1		1				2
4	Görevini yerine getiremeyip başarısız olması durumunda bile yeniden denemesini destekleyici iletiler vardır.			1		2		3
5	Ailesinden takdir gördüğü iletiler vardır.	1		1				2
6	Öğretmeninden takdir gördüğü iletiler vardır.							0
7	Arkadaşlarından takdir gördüğü iletiler vardır.							0
8	Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurduğunu gösteren iletiler vardır.	1			1			2
9	Gerçekçi hedeflere yönelmesini destekleyen iletiler vardır.	2	1					3
10	Kendi başlarına kaldıklarında bir şeyler yapabildiğini gösteren iletiler vardır.	2		3	1	1		7
11	Kendisiyle barışık olduğunu gösteren iletiler vardır.	2	2	4		3	1	12
12	Özgüvenini geliştirici iletiler vardır.	3	2	3			1	9
13	Liderliğini geliştirici iletiler vardır.	5	2	4		1	2	14
14	Özdenetimini geliştirici iletiler vardır.	3	2	2				7
15	Sabrını geliştirici iletiler vardır.	3		2	1			6
16	Saygısını geliştirici iletiler vardır.	1	2	2		2	1	8
17	Dostluğunu geliştirici iletiler vardır.			1			1	2
18	Yardımsızlığını geliştirici iletiler vardır.	1			1			2
19	Takım oyunlarına katılmasına ilişkin iletiler vardır.	1					1	2
20	Duygusal arkadaşlık kurduğu iletiler vardır.	1						1
21	Arkadaşlık kurması fikrini geliştirici iletiler vardır.				1			1
	Toplam	32	12	27	7	14	10	102

Tablo 17’de görüldüğü gibi kişilik ve sosyal gelişim iletileri açısından yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan hikâyelerine ilişkin toplam 102 ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=32) “Keloğlan ve Devler” hikâyesinde en az ise (f=7) “Keloğlan ile Cüceler” hikâyesinde bulunmuştur. Keloğlan hikâyelerinde kişilik ve sosyal gelişim iletilerden 2. madde olan “bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin ileti” maddesi (f=16) en çok tekrar eden madde olarak bulunmuştur. Hiçbir iletinin bulunmadığı maddeler ise 6. madde olan “öğretmeninden takdir görme ve 7. madde olan “arkadaşlarından takdir görme iletileri” maddeleri olarak ortaya çıkmıştır.

En fazla tekrar eden madde olan “bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin ileti” maddesine ilişkin, “Keloğlan ile Cambazlar” hikâyesinde cambazları, normal bir eşiği altın yaptığına inandırarak onlara satmış (s.3) görevini yerine

getirmiştir. Ayrıca özel yeteneklerinin olduğuna inandırarak tavşanı satması (s.7), cambazların elinden kurtulması (s.11) ve cambazlara dersini vermesi (s.12) görevlerin başarı ile tamamlanmasına örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 6. Keloğlan eşiği cambazlara satarken

Keloğlan hikâyelerinde dokümanlarda kişilik ve sosyal gelişim iletileri değerlendirildiğinde 6. ve 7. maddelerle ilgili hiç iletiye rastlanmamıştır. Kişilik ve sosyal gelişim açısından Keloğlan hikâyelerinin çocuklara gelişimsel olarak az ileti verdiği söylenebilir.

Keloğlan hikâyelerinde ahlak gelişimi alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18.

Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Sıra no	Ahlak Gelişimi İletileri	Keloğlan Hikâyeleri						Toplam
		Keloğlan ile Devler	Keloğlan ile Kardeşi	Keloğlan ile Değirmenci	Keloğlan ile Cüceler	Keloğlan ile Cambazlar	Keloğlan ile Padişahlar	
1	Güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	6	5	10	3	7	1	32
2	Sadakatın önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	1	5	6	2			14
3	Farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren iletiler vardır.		2					2
4	Kurallara uymanın gerekliliğini gösteren iletiler vardır.		2				1	3
5	İyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren iletiler vardır.		2	3			1	6
6	Doğru davranışının, sosyal düzene uygun davranış olduğu fikrini destekleyici iletiler vardır.		4		1		1	6
	Toplam	7	20	19	6	7	4	63

Tablo 18’de görüldüğü gibi ahlak gelişimi iletileri açısından yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan hikâyelerine ilişkin toplam 63 ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=20) “Keloğlan İle Kardeşi” hikâyesinde, en az (f=4) “Keloğlan ile Padişahlar” hikâyesinde bulunmuştur. Ahlak gelişimi ileti maddelerinden 1. madde olan “güvenin önemli olduğu fikrini veren ileti” maddesi (f=32) en fazla tekrar eden madde olarak ortaya çıkmaktadır. En az tekrar (f=2) eden 3. madde olan “farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren ileti” maddesi olarak belirlenmiştir.

En fazla tekrar eden madde olan güvenin önemli olduğu fikrini veren iletilere örnek olarak, “Keloğlan ile Değirmenci” hikâyesinde Keloğlan’ın babasının ölürken “hem boyu kısalar hem de köselerle alışveriş etme” sözüne güvenmesi (s.2) sonucunda değirmeni terk etmesi ve değirmenciye güvenmemesi (s.2). Babasının sözüne güvendiği için başka değirmene gitmesi (s.3) ve babasının söylediklerine güvenmesi sonucunda onu kandırmaya çalışan değirmenciye dersini verebilmesi (s.11) güvenin önemli olduğunu belirtmektedir.

Şekil 7. Keloğlan değirmenciye görünce babasının sözünü hatırlaması ve değirmenden ayrılması

Keloğlan hikâyelerinde dokümanlarda ahlak gelişimi ileti değerlendirme formu değerlendirildiğinde 63 iletinin 46 tanesinin güven ve sadakatin önemi ile ilgili olduğu görülmektedir. Keloğlan hikâyelerinde güven ve sadakatin önemli olmasının nedeni, kültürel olarak sorgulama ve eleştirmenin saygısızlık olarak nitelenmesi bunun yerine, her şeye rağmen güven ve sadakatin ön plana çıkması olduğu söylenebilir.

Keloğlan hikâyelerinde dil gelişimi alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19.

Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Sıra no	Dil Gelişimi İletileri	Keloğlan Hikâyeleri						Toplam
		Keloğlan ile Devler	Keloğlan ile Vardarlı	Keloğlan ile Değirmenci	Keloğlan ile Cüceler	Keloğlan ile Cambazlar	Keloğlan ile Padişahlar	
1	Soyut kelimeler kullanmasını destekleyici metin iletileri kullanılmıştır.	4	3	4	4	1	2	18
2	Somut kelimeler kullanmasını destekleyici iletiler kullanılmıştır.	1	5	3	6	3		18
3	Yaş grubuna uygun dil kullanımını destekleyici iletiler kullanılmıştır.	1	6	4	6	3	2	22
4	Çevresindeki dilin farklı kullanım özelliklerini gösteren iletiler kullanılmıştır.(ağız şive gibi).		1		2			3
5	Dili öğrenmesini destekleyici sloganların kullanıldığı iletiler vardır.	1						1
6	Bilgisini çağırışım yolu ile hafızada tutmasını sağlayan ve dil öğrenmesini destekleyici pekiştirilmiş sıfatlar kullanılan iletiler vardır	1	4	6	2	2	1	16
7	Anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir.		1					1
8	Dilde komik sözcükler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	1	1		1			3
9	Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	1				1		2
10	Türkçenin doğru kullanımını fark etmesini sağlayan iletiler vardır.					1	3	4
11	Dili doğru kullanıldığında davranışın devamını sağlayan cesaretlendirici ifadeleri içeren iletiler vardır.(Aferin, Çok güzel gibi)							0
12	Çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.			3		1		4
13	Taklit aracılığı ile dili öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.							0
14	Dış uyaranların etkisiyle iç tepkilerin açık sözel tepkilere dönüştüğünü görmesini sağlayan ifadeler vardır.				3			3
	Toplam	10	21	20	24	12	8	95

Tablo 19’da görüldüğü gibi dil gelişimi iletileri açısından yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan hikâyelerine ilişkin toplam 95 ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=24) “Keloğlan İle Cüceler” en az (f=8) “Keloğlan ile Padişahlar” hikâyesinde bulunmuştur. Dil gelişimi ileti maddelerinden 1. madde olan “yaş grubuna uygun dil kullanımını destekleyici ileti” maddesi (f=22) en çok tekrar eden madde olarak bulunmuştur. Hiç iletinin olmadığı maddeler ise 1. madde olan “dili doğru kullanıldığında davranışın devamını sağlayan cesaretlendirici ifadeleri içeren ileti (aferin, çok güzel gibi)” ve 13. madde olan “taklit aracılığı ile dili öğrenmesini sağlayan ileti” maddeleri olarak ortaya çıkmaktadır.

En fazla tekrar eden madde olan “yaş grubuna uygun dil kullanımı”na ilişkin olarak, “Keloğlan ile Kardeşi” hikâyesinin tamamında yaş grubuna uygun dil kullanılmasına örnek olarak “(...) Sakın bütün elmaları yemeyin (s.4). (...)Şu değirmen taşını aşağı bırak (s.8). (...) Sabah giderken tekrar alırsın (s.8). (...) İki kardeş fukara anacıklarının yolunu tutmuşlar (s.11). (...) Başlarından geçenleri analarına anlatmışlar (s.12). (...) Paraları fakir köylülere dağıtmışlar (s.12).” ifadeleri gösterilebilir.

Keloğlan hikâyeleriyle ilgili dokümanlarda yapılan dil gelişimi ileti değerlendirme formu incelendiğinde iki maddeye ilişkin hiç ileti olmadığı, en fazla tekrar eden maddeye ilişkin 22 ileti olduğu belirlenmiştir. İletilerin en fazla tekrar ettiği üç madde: yaş grubuna uygun dil, somut kelimelerin kullanımı ve soyut kelimelerin kullanımı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Keloğlan hikâyelerinde fiziksel ve psiko-motor gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20.

Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Sıra no	Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişimi İletileri	Keloğlan Hikâyeleri						Toplam
		Keloğlan ile Devler	Keloğlan ile Kardeşi	Keloğlan ile Değirmenci	Keloğlan ile Çiğdem	Keloğlan ile Cambazlar	Keloğlan ile Padişahlar	
1	İnce motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	1	2	1		1	2	7
2	Öz bakım becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	1	3				1	5
3	Kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	3	2	1	2	3	1	12
4	El göz koordinasyonuna ilişkin yapabileceği etkinlikler içeren iletiler vardır.	3	1	2	1		3	10
5	Psikomotor gelişimine uygun olarak Enstrüman çalabilmesine ilişkin iletiler vardır.				1			1
6	El sanatlarını yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.	1						1
7	Boy gelişimine yönelik iletiler vardır.			3	1			4
8	Ağırlık gelişimine yönelik iletiler vardır.							0
9	Beden oranındaki değişime yönelik iletiler yer almaktadır.				2			2
10	Vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler vardır.		1	1	3			5
11	Kas sisteminin gelişimine yönelik iletiler vardır.		3			1	1	5
12	Fiziksel gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır.			1			1	2
13	Psikomotor gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır.			1				1
14	Tehlikeli durumlardan kendini ve başkalarını koruyabileceğine yönelik iletiler vardır.		4		1	1		6
15	Öz bakımını geliştirecek iletiler vardır.							0
	Toplam	9	16	10	11	6	9	61

Tablo 20’de görüldüğü gibi fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri açısından yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan hikâyelerine ilişkin toplam 61 ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=16) “Keloğlan ile Kardeşi” hikâyesinde, en az ise (f=6) “Keloğlan ile Cambazlar” hikâyesinde bulunmuştur. Fiziksel ve psiko-motor gelişim ileti maddelerinden 3. madde olan “kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin ileti” maddesi (f=12) en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmaktadır. Hiçbir iletinin bulunmadığı maddeler 8. madde olan “ağırlık gelişimine yönelik ileti” maddesi ve 15. madde olan “öz bakımını geliştirecek ileti” maddeleridir.

Keloğlan hikâyelerinde en çok tekrar eden kaba motor becerilerine yönelik olarak, “Keloğlan ile Devler” hikâyesinde “mangaldaki külleri eşeler”, “tahta kılıcı vurmuş”, “gülle fırlatmış” gibi kaba motor becerilere ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Şekil 8. Keloğlan ve devlerin gülle atması

Keloğlan hikâyeleriyle ilgili dokümanlarda yapılan fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri değerlendirilmesinde, iletilerin el-göz koordinasyonu ve kaba motor becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir. İki maddede ise hiç iletiye rastlanmamıştır. Keloğlan hikâyelerinin fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri yönünden yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

Keloğlan hikâyelerinde cinsel gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21.

Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Keloğlan Hikâyelerine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Sıra no	Cinsel Gelişimi İletileri	Keloğlan Hikâyeleri						Toplam
		Keloğlan ile Devler	Keloğlan ile Kardeşi	Keloğlan ile Değirmenci	Keloğlan ile Cüceler	Keloğlan ile Çantabuldu	Keloğlan ile Padişahlar	
1	Gelişim düzeyine uygun olan cinsel modellerle karşılaştığı iletiler vardır.							0
2	Kendi cinsiyetinden çocuklarla oynamayı tercih ettiği iletiler vardır.				1			1
3	Kendi cinsiyet rollerini pekiştiren ifadeler içeren iletiler vardır.				1			1
4	Kız ve erkek arkadaşlarının bir arada oynadığı iletiler vardır.							0
5	Kendi bedenini tanımaya çalıştığı iletiler vardır.							0
6	Karşı cinsin bedenini tanımaya çalıştığı ifadeler vardır.							0
7	Cinsel gelişiminin sağlıklı olmasına yönelik iletiler vardır.							0
8	Cinsellikle ilgili merakını arttırıcı iletiler vardır.							0
9	Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.	1			2	3		6
10	Erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.	4			3			7
11	Erkek olmayı üstün tutan iletiler vardır							0
12	Kadın olmayı aşağılayıcı iletiler vardır							0
	Toplam	5	0	0	7	3	0	15

Tablo 21’de görüldüğü gibi cinsel gelişim iletileri açısından yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan hikâyelerine ilişkin toplam 19 ileti bulunmuştur. Bu iletilerin en fazla (f=9) yer aldığı “Keloğlan ile Devler” hikâyesidir. “Keloğlan ile Kardeşi”, “Keloğlan ile Değirmenci” ve “Keloğlan ile Padişahlar” hikâyelerinde cinsel gelişimle ilgili hiç ileti bulunamamıştır. Cinsel gelişim maddelerinden 3. madde olan “erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ileti” maddesi (f=7) en çok iletinin bulunduğu maddedir. Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır (f=6), kendi cinsiyetinden çocuklarla oynamayı tercih ettiği iletiler vardır (f=1) ve kendi cinsiyet rollerini pekiştiren ifadeler içeren iletiler vardır (f=1) en çok tekrar eden maddeler olarak belirlenmiştir. Diğer maddelere ilişkin ileti bulunamamıştır.

En çok tekrar eden madde olan “erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ileti”lere örnek olarak: “Keloğlan ve Devler” hikâyesinde evden keloğlanın kovalanması, tahta kılıcın üzerine bir vuruşta on can alan Keloğlan yazması (s.3), güçlü olması (s.3),

devleri yenmesi (s.9), eve altın getirmesi (s.12) ve evde sözünün dinlenmesi (s.11), erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Keloğlan hikâyelerinde dokümanlarda cinsel gelişim iletileri incelendiğinde 12 maddeden 4’ünde ileti bulunmuş, 8 maddeye ilişkin hiç bir iletiye rastlanmamıştır. Keloğlan hikâyelerinin bu konuda çok az iletiye sahip olduğu söylenebilir.

4.2.2. Saftirik Greg’in Günlüğü kitap serisine ilişkin bulgular. Saftirik Greg’in Günlüğü kitaplarında bilişsel gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22.

Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg’in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları

		Saftirik Greg’in Günlüğü						
Sıra no	Bilişsel Gelişim İletileri	Saftirik 1 Greg’in Günlüğü	Saftirik 2 Rodrick Kuralları	Saftirik 3 Tütünün Son Örneği	Saftirik 4 İşte Şimdi Yandık	Saftirik 5 Ama Bu Haksızlık	Saftirik 6 Panik Yok	Toplam
1	Nesneleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	3	3	2	4	2	4	18
2	Kavramları ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	4	1	1	3	2	2	13
3	Düşünceleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	1	3	3	4	4	2	17
4	Yaratıcılığını destekleyen iletiler vardır.	11	8	6	10	15	12	62
5	Karar verme becerisini kazandırmaya yönelik iletiler vardır.	10	8	7	7	12	9	53
6	Nesneleri çeşitli özelliğine göre (renk, büyüklük, şekil gibi) sınıflamasına yönelik iletiler vardır.	5	4	3	3	6	5	26
7	Tersine çevirme işlemine ilişkin olay, görüntü, şekil gibi durumları anlatan iletiler vardır.	2	5	1	2	4	1	15
8	Sıralama yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.	3	6	1	8	4	2	24
9	Tümevarımsal düşünmesini destekleyici iletiler vardır.	7	9	10	9	10	5	50
10	Kendi düşüncesinin doğru olup olmadığını sorgulayıcı iletiler vardır.	14	13	10	9	14	9	69
11	Bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen iletiler vardır.	8	12	8	8	17	11	64
12	Akademik becerilerinin geliştirilmesine yönelik iletiler vardır.	3	19	6	5	6	4	43
	Toplam	71	91	58	72	96	66	454

Tablo 22’de görüldüğü gibi bilişsel gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg’in Günlüğü” serisine ilişkin toplam 454 ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=96) “Saftirik 5, Ama Bu Haksızlık” kitabında, en az ileti (f=58) “Saftirik 3, Tütünün Son Örneği” kitabında bulunmuştur. “Saftirik Greg’in Günlüğü” serisinde bilişsel gelişim ileti maddelerinden 10. madde olan “kendi düşüncesinin

doğru olup olmadığını sorgulayıcı ileti” maddesi (f=69) en çok tekrar eden madde olarak bulunmuştur. En az tekrar eden madde ise (f=13) 2. madde olan “kavramları ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği ileti” maddesidir.

En çok tekrar eden madde olan 10. maddeye ilişkin olarak: “Saftirik 5, Ama Bu Haksızlık” kitabında “(...) Tatlı meltem reklamlarının gerekliliklerini yerine getirmek için bol bol okulu ekebilirim (s.30).” “(...) Sekiz dokuz yaşlarına kadar aile toplantılarının yıldızı bendim. Hiç kimse bana doyamıyordu sanki. Aslında uzun zamandır böyle şeyler olmuyor (s.38).” “Annesinin güzel kokması için verdiği deodorantı çöpe atması (s.56)” ifadeleri yer almaktadır.

“Saftirik Greg’in Günlüğü” serisi açısından yapılan bilişsel gelişim iletileri incelendiğinde, tüm maddelere ilişkin iletilerin bulunması kitabın bu konuda zengin bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir.

Saftirik Greg’in Günlüğü kitaplarında duyuşsal gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23.

Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg’in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Sıra no	Duyuşsal Gelişim İletileri	Saftirik Greg’in Günlüğü						Toplam
		Saftirik 1 Greg’in Günlüğü	Saftirik 2 Rodrick Kuralları	Saftirik 3 Türlünün Son Örneği	Saftirik 4 İşte Şimdi Yandık	Saftirik 5 Ama Bu Haksızlık	Saftirik 6 Panik Yok	
1	Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.	4	8	5	9	9	10	45
2	Sevgiyi geliştirici iletiler vardır.	2	5	3	3	4	4	21
3	Nefreti geliştirici iletiler vardır.	6	4	3	6	6	1	26
4	Öfkeyi geliştirici iletiler vardır.	5	10	13	12	13	11	64
5	Tiksinmeyi geliştirici iletiler vardır.	5	5	3	4	4	5	26
6	Üzüntüyü geliştirici iletiler vardır.	10	6	5	5	8	12	46
7	Karamsarlığı geliştirici iletiler vardır.	4	4	5	5	3	2	23
8	Kıskançlığı geliştirici iletiler vardır.	4	3	2	1	3	1	14
9	Haz almayı geliştirici iletiler vardır.	1	7	3	1	1	2	15
10	Acıma duygusunu geliştirici iletiler vardır.	1	3	2	1	4	1	12
11	Duygu patlamaların görüldüğü iletiler vardır.	2	7	2	3	6	2	22
	Toplam	44	62	46	50	61	51	314

Tablo 23’de görüldüğü gibi duyuşsal gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg’in Günlüğü”ne ilişkin toplam 314 (f=314) ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=62) “Saftirik 2, Rodrick Kuralları” kitabında en az (f=44)

“Saftirik 1, Greg'in Günlüğü” kitabında bulunmuştur. Duyuşsal gelişim ileti maddelerinden 4. madde olan “öfkeyi geliştirici ileti” maddesi (f=64), en çok tekrar eden madde olarak bulunmuştur. En az tekrar eden madde ise (f=12) 10. madde olan “acıma duygusunu geliştirici ileti” maddesi olmuştur.

En çok tekrar eden madde olan “öfkeyi geliştirici ileti”ye ilişkin örnekler “Saftirik 2, Rodrick Kuralları” kitabında “Yemek biter bitmez üst kata, banyoya çıkıyor ve bir saat orada kamp kuruyor. O tekrar aşağı indiğinde ben işi bitirmiş oluyorum. Ama ne zaman annemle babama şikâyet etsem Rodrick aynı bahaneyi öne sürüyor (s.20).” Bu durumla ilgili olarak aşağıdaki şekil 9’da Rodrick’in bahanelerine öfkelenen Greg görülmektedir.

Şekil 9. Saftirik 2 Rodrick Kuralları kitabından karikatür. Greg abisinin yaptığı davranışa öfkeleniyor

“Saftirik 2, Rodrick Kuralları” kitabında, “Evin önündeki yolda bir sürü genç toplanmıştı. Babam yoldaki gençleri duyunca ÇILDIRDI. Polis çağırmak istedi. Annem gençlerin Rodrick’in müziğini takdir ettiklerini belitti (s.43).” bu örnekte babanın öfkesi ve annenin bu öfkeyi durdurması öfke gelişimine bir örnektir. Ayrıca aynı kitapta (s.67) Greg, “Chirag” adlı bir arkadaşına yokmuş gibi davranır. Bu davranış sonucu çileden çıkan Chirag, onu müdür Roy’a şikâyet eder. Müdür Roy, bu olaya çok öfkelenir ve sonuçta Greg’in Chirag’dan özür dilemek zorunda kalması öfke gelişimine yönelik bir ileti olarak söylenebilir.

Dokümanlarda duyuşsal gelişim ileti değerlendirme formuna göre “Saftirik Greg’in Günlüğü”nde duyuşsal iletiler değerlendirildiğinde, kitabın tüm maddelere yönelik ileti barındırmasıyla dikkat çekmektedir. Gelişim iletilerinin “öfke, üzüntü ve mutluluk” maddeleri üzerinde yoğunlaştığı da gözlenmektedir.

Akıncı ve Gülhan (2014)’ın çizgi filmlerde değerler üzerinde yaptıkları çalışma bulgularında en çok “Nezaket” değerine yer verildiği, bunu sırasıyla “mutluluk, sorumluluk” değerlerinin takip ettiği saptanmıştır. Bu araştırmada da mutluluk iletilisinin Akıncı ve Gülhan’ın araştırma bulgularıyla örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca Güler (2014) çizgi filmlerin izleyiciye “iyilik, güzellik, doğruluk, yardımseverlik” gibi değerleri verdiğini belirterek, bu tür değerleri de hep iyi-kötü, güzel-çirkin, melek-şeytan gibi karşıtlıklar dizgesi ile gösterdiğini belirtmiştir. İncelenen “Saftirik Greg’in Günlüğü” kitabında duyuşsal ileti frekansları sırasıyla “öfke, üzüntü, mutluluk” şeklindedir. İki araştırmada da zıt duygular üzerinde durulması birbirini destekler niteliktedir.

Saftirik Greg’in Günlüğü kitaplarında kişilik ve sosyal gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24.

Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Sıra no	Kişilik ve Sosyal Gelişim İletileri	Saftirik Greg'in Günlüğü						Toplam
		Saftirik 1 Greg'in Günlüğü	Saftirik 2 Rodrick Kuralları	Saftirik 3 Türünün Son Örneği	Saftirik 4 İşte Şimdi Yandık	Saftirik 5 Ama Bu Haksızlık	Saftirik 6 Panik Yok	
1	Toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği iletiler vardır.	7	11	6	6	9	6	45
2	Bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler vardır.	2	3	2	5	1	2	15
3	Başarı ile bitirilen bir görevden sonra övülmesine ilişkin iletiler vardır.	1	3	1	1	1	3	10
4	Görevini yerine getiremeyip başarısız olması durumunda bile yeniden denemesini destekleyici iletiler vardır.	1	4	2	1	4	5	17
5	Ailesinden takdir gördüğü iletiler vardır.	3	5	3	3	1	2	17
6	Öğretmeninden takdir gördüğü iletiler vardır.		3	1	1	1	4	10
7	Arkadaşlarından takdir gördüğü iletiler vardır.	1	3	3	1	1	1	10
8	Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurduğunu gösteren iletiler vardır.	7	6	4	4	10	8	39
9	Gerçekçi hedeflere yönelmesini destekleyen iletiler vardır.	2	5	6	7	3	2	25
10	Kendi başlarına kaldıklarında bir şeyler yapabildiğini gösteren iletiler vardır.	5	3	3	7	3	8	29
11	Kendisiyle barışık olduğunu gösteren iletiler vardır.	5	4	3	3	4	3	22
12	Özgüvenini geliştirici iletiler vardır.	5	7	5	5	4	5	31
13	Liderliğini geliştirici iletiler vardır.	3	3	2	1	1	6	16
14	Özdenetimini geliştirici iletiler vardır.	1	3	4	4	11	5	28
15	Sabrını geliştirici iletiler vardır.	5	7	6	4	4	6	32
16	Saygısını geliştirici iletiler vardır.	2	2	2	1	6	2	15
17	Dostluğunu geliştirici iletiler vardır.	3	4	2	2	3	4	18
18	Yardıms severliğini geliştirici iletiler vardır.	5	3	2	1	2	12	25
19	Takım oyunlarına katılmasına ilişkin iletiler vardır.	2	3	4		1	4	14
20	Duygusal arkadaşlık kurduğu iletiler vardır	1	3	10	4	2	1	21
21	Arkadaşlık kurması fikrini geliştirici iletiler vardır.	2	4	5	4	7	3	25
	Toplam	63	87	76	65	79	92	462

Tablo 24'de görüldüğü gibi kişilik ve sosyal gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan "Saftirik Greg'in Günlüğü"ne ilişkin toplam 462 ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=92) "Saftirik 6, Panik Yok" kitabında, en az ileti (f=63) "Saftirik 1, Greg'in Günlüğü" kitabında bulunmuştur. Saftirik Greg'in Günlüğü'nde kişilik ve sosyal gelişim maddelerinden 1. madde olan "toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği ileti" maddesi (f=45) en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmıştır. En az tekrar eden maddeler ise (f=10) 3. madde olan "başarı

ile bitirilen bir görevden sonra övülmesine ilişkin ileti”, 6. madde olan “öğretmeninden takdir gördüğü ileti” ve 7. madde olan “arkadaşlarından takdir gördüğü ileti” maddeleri olmuştur.

En çok tekrar eden madde olan “toplumsal kurallar hakkında bilinçleneceği ileti”ye örnek olarak “Saftirik 6, Panik Yok” kitabında yer alan “Bu yıl okulumuzda şiddete eğilimli tek tip var aslında, adı Dennis Root. Her yerde asılı tabela ve afişleri gördükçe eminim o da mesajı alıyordur (s.18).” sözleriyle, afişlerin arkadaşları tarafından dikkate alınmasıyla okulda şiddetin önlenebileceği düşünülmüştür. Aşağıdaki şekilde okulda bu konu ile ilgili afişlere ait bir resim örnek olarak verilmiştir.

Şekil 10. Saftirik 6 Panik Yok kitabından karikatür

Aynı kitapta, “Toplumsal kurallar konusunda bilinçlenebileceğine ilişkin ileti” örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Annem CD’yi aldığı dükkâna götürdü ve satıcıyı, çocuklar için ‘uygunsuz’ şeyler sattıklarını söyleyerek bir güzel azarladı (s.42).”

“Rowley’in insanlarla el sıkışmak gerektiğini tam olarak anladığını sanmıyorum. Çünkü kadın ‘selametle’ dediğinde, Rowley onu yanağından ıslak ıslak öptü (s.64).”

“Saftirik Greg’in Günlüğü” serisinde kişilik ve sosyal gelişim iletilerine ilişkin iletiler çoğunlukla bulunmaktadır. Kitabın kahramanı olan Greg, çok rahat ve kurallara uymayan bir karakter olarak ortaya çıkmasına rağmen “toplumsal kurallara ilişkin iletiler” ve “arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurduğu iletiler” yönünden zengindir. Bu durum, kazandırılmak istenen davranışın hayatta sadece alınan doğru kararlarla değil,

yanlış kararlar sonucu çıkarılan dersler aracılığı ile de öğrenilebileceğini göstermektedir.

Saftirik Greg'in Günlüğü kitaplarında ahlak gelişimi alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25.

Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Saftirik Greg'in Günlüğü								
Sıra no	Ahlak Gelişimi İletileri	Saftirik 1 Greg'in Günlüğü	Saftirik 2 Rodrick Kuralları	Saftirik 3 Türlün Son Örneği	Saftirik 4 İşte Şimdi Yandık	Saftirik 5 Ama Bu Haksızlık	Saftirik 6 Panik Yok	Toplam
1	Güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	6	13	3	5	7	6	40
2	Sadakatın önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	4	7	3	3	4	4	25
3	Farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren iletiler vardır.		4	3	2	3	2	14
4	Kurallara uymanın gerekliliğini gösteren iletiler vardır.	7	10	11	3	8	7	46
5	İyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren iletiler vardır.	5	5	4	3	3	10	30
6	Doğru davranışının, sosyal düzene uygun davranış olduğu fikrini destekleyici iletiler vardır.	5	7	6	6	4	5	33
	Toplam	27	46	30	22	29	34	188

Tablo 25'te görüldüğü gibi ahlak gelişimi iletileri açısından yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan "Saftirik Greg'in Günlüğü"ne ilişkin toplam 188 ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=46) "Saftirik 2, Rodrick Kuralları" kitabında, en az ileti (f=22) "Saftirik 4, İşte Şimdi Yandık" kitabında bulunmuştur. Saftirik Greg'in Günlüğü'nde ahlak gelişimi maddelerinden 4. madde olan "kurallara uymanın gerekliliğini gösteren ileti" maddesi (f=46), en çok tekrar eden madde olarak göze çarpmaktadır. En az tekrar eden madde ise (f=14) 3. madde olan "farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren ileti" maddesi olarak ortaya çıkmıştır.

"Saftirik 2, Rodrick Kuralları" kitabında; "Bu gece, Chirag'ın babası annemi aradı. Bay Gupta anneme, oğluna karşı bir oyun çevirdiğimizi, benim de elebaşı olduğumu anlattı. Annem özür dilemem için beni Chirag'lara götürdü (s.79)". Aynı kitapta

“Geçen yıl annem beni yalan söylerken yakalamıştı, ben de bunun cezasını çekmiştim (s.82).” “Rodrick, parti verdiğimizizi inkâr etmeye çalıştı. Ama her şey fotoğrafta meydandaydı. Bu yüzden boşuna çırpındı durdu. Annemle babam Rodrick’in arabasının anahtarlarını aldılar ve ona bir ay boyunca evden çıkmasının yasak olduğunu söylediler (s.164).”

Saftirik Greg’in Günlüğü serisinin, ahlak gelişimine ilişkin iletiler bakımından zengin bir kaynak olduğu söylenebilir. Kitaptaki kahraman çok rahat ve kurallara uymayan birisi olmasına rağmen, kitaplarda en fazla “kurallara uymaya yönelik ileti”nin olması tezat bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Saftirik Greg’in Günlüğü kitaplarında dil gelişimi alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26.

Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları

Sıra no	Dil Gelişimi İletileri	Saftirik Greg'in Günlüğü						Toplam
		Saftirik 1 Greg'in Günlüğü	Saftirik 2 Rodrick Kuralları	Saftirik 3 Türünün Can Annesi	Saftirik 4 İşte Şimdi Yandık	Saftirik 5 Ama Bu Haksızlık	Saftirik 6 Panik Yok	
1	Soyut kelimeler kullanmasını destekleyici metin iletileri kullanılmıştır.	1	5	4	8	4	5	27
2	Somut kelimeler kullanmasını destekleyici iletiler kullanılmıştır.	1	3	2	1	4	4	15
3	Yaş grubuna uygun dil kullanımını destekleyici iletiler kullanılmıştır.	1	3	3	1	5	4	17
4	Çevresindeki dilin farklı kullanım özelliklerini gösteren iletiler kullanılmıştır.(ağız şive gibi).	1	1	1	2	2	1	8
5	Dili öğrenmesini destekleyici sloganların kullanıldığı iletiler vardır.	1	3	2	2	4	6	18
6	Bilgisini çağrışım yolu ile hafızada tutmasını sağlayan ve dil öğrenmesini destekleyici pekiştirilmiş sıfatlar kullanılan iletiler vardır	2	6	4	1	5	3	21
7	Anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir.		2	2	2	2	1	9
8	Dilde komik sözcükler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	4	4	3	2	3	4	20
9	Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	6	9	10	6	4	6	41
10	Türkçenin doğru kullanımını fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	2	2	1	1	5	5	16
11	Dili doğru kullanıldığında davranışın devamını sağlayan cesaretlendirici ifadeleri içeren iletiler vardır.(Aferin, Çok güzel gibi)	2	2	1	3	3	3	14
12	Çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.	4	3	3	1	9	7	27
13	Taklit aracılığı ile dili öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.	3	3	2		2	5	15
14	Dış uyaranların etkisiyle iç tepkilerin açık sözle tepkilere dönüştüğünü görmesini sağlayan ifadeler vardır.	8	8	4	3	6	5	34
	Toplam	36	54	42	33	58	59	282

Tablo 26'da görüldüğü gibi dil gelişimi iletileri açısından yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg'in Günlüğü” ne ilişkin toplam 282 (f=282) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=46) “Saftirik 6, Panik Yok” kitabında, en az ileti (f=33) “Saftirik 4; İşte, Şimdi Yandık” kitabında bulunmuştur. Saftirik Greg'in Günlüğü'nde dil gelişimi ileti maddelerinden 9. madde “dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan ileti” maddesi (f=41), en çok tekrar eden madde ve en az tekrar eden madde ise (f=8) 4. madde olan “çevresindeki dilin farklı kullanım özelliklerini gösteren ileti” maddesi olarak ortaya çıkmıştır.

“Saftirik 6, Panik Yok” kitabında “dile dayalı gülmece iletileri”ne örnek olarak “Anaokulundayken Cody teneffüste köpek pisliğine basmıştı. O zamandan beri insanlar onu ‘Kakadi’ diye çağırıyorlar (s.20).” “Babam, Pis Don’un kapısını çaldı. Anne babasının gelip kapıyı açmasını bekledik. Ama kapıyı Pis Don açtı. Rowley ile ben de tabanları yağlayıp kaçtık. Kadın oğlunun daha 5 yaşında olduğunu ve zaman zaman yaramazlık yaptığını söylemiş (s.26).” “Bu kitaplarda, boşlukları doldurup komik ifadeler oluşturuyorsun. Oluşturduğumuz ifadeler gerçekten çok komikti (s.57).” ifadeleri gösterilebilir.

Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg’in Günlüğü Serisi çerçevesinde incelendiğinde tüm maddeleri içine alacak şekilde iletilerin olduğu görülmektedir. Bu bakımdan dil gelişimi açısından yabancı kaynaklı çocuk kitabında çok ileti bulunduğu söylenebilir. Saftirik Greg’in Günlüğü kitaplarında fiziksel ve psiko-motor gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27.

Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg'in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları

		Saftirik Greg'in Günlüğü						
Sıra no	Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişimi İletileri	Saftirik 1 Greg'in Günlüğü	Saftirik 2 Rodrick'ın Günlüğü	Saftirik 3 Tüünün Son Örneği	Saftirik 4 İşte Şimdi Yandık	Saftirik 5 Ama Bu Haksızlık	Saftirik 6 Panik Yok	Toplam
1	İnce motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	7	9	9	7	5	6	43
2	Öz bakım becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	2	8	6	7	10	4	37
3	Kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	11	4	16	9	3	3	46
4	El göz koordinasyonuna ilişkin yapabileceği etkinlikler içeren iletiler vardır.	6	5	9	9	6	5	45
5	Psikomotor gelişimine uygun olarak Enstrüman çalabilmesine ilişkin iletiler vardır.	2	5		2	2	2	13
6	El sanatlarını yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.	2	2	1				5
7	Boy gelişimine yönelik iletiler vardır.	1	4		3	8		16
8	Ağırlık gelişimine yönelik iletiler vardır.	6	3	1	3	7		20
9	Beden oranındaki değişime yönelik iletiler yer almaktadır.	1	2			4		7
10	Vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler vardır	9	6	20	10	8	18	71
11	Kas sisteminin gelişimine yönelik iletiler vardır.	11	6	17	5	3	4	46
12	Fiziksel gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır	6	5	19	4	11	8	53
13	Psikomotor gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır	5	7	17	4	13	4	50
14	Tehlikeli durumlardan kendini ve başkalarını koruyabileceğine yönelik iletiler vardır.	4	2	6	12	5	6	35
15	Öz bakımını geliştirecek iletiler vardır.	2	7	17	14	26	7	73
	Toplam	75	75	138	89	111	67	515

Tablo 27’de görüldüğü gibi fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg’in Günlüğü”ne ilişkin toplam 515 ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=138) “Saftirik 3, Tüünün Son Örneği” kitabında, en az sayıda (f=67) ise “Saftirik 6, Panik Yok” kitabında bulunmuştur. Saftirik Greg’in Günlüğü’nde, fiziksel ve psiko-motor gelişim maddelerinden 10. madde olan “vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı ileti” (f=71) en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmaktadır. En az tekrar eden madde ise (f=5) 6. madde olan “el sanatlarını yapabilmesine ilişkin ileti” maddesi bulunmuştur.

“Saftirik 6, Panik Yok” kitabında 10. madde “vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler”e ilişkin olarak “ (...) saklambaç oynamak (s.59), (...) çömelmek ve ayağa kalkmak (s.63), (...)bahar temizliği yapmak (s.69)” ifadeleri kullanılmıştır.

“Saftirik Greg’in Günlüğü” adlı kitap serisinde fiziksel ve psiko-motor gelişim iletilerinin bütün maddelerinin yer aldığı görülmektedir. Buradan hareketle, bu çocuk kitabının fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri yönünden zengin olduğu söylenebilir. Çocukların fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri açısından zengin olan kitapları sevdikleri çıkarımında bulunulabilir. Çocukların gelişimlerine uygun bu kitaplarda, kendileriyle ilgili hareketler buldukları için bu kitapları okumayı sevdikleri yorumu da yapılabilir.

Saftirik Greg’in Günlüğü kitaplarında cinsel gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28.

Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Saftirik Greg’in Günlüğü Serisine İlişkin Frekans(f) Bulguları

		Saftirik Greg’in Günlüğü						
Sıra no	Cinsel Gelişimi İletileri	Saftirik 1 Greg’in Günlüğü	Saftirik 2 Rodrick Kuralları	Saftirik 3 Türünün Son Örneği	Saftirik 4 İşte Şimdi Yandık	Saftirik 5 Ama Bu Haksızlık	Saftirik 6 Panik Yok	Toplam
1	Gelişim düzeyine uygun olan cinsel modellerle karşılaştığı iletiler vardır.	1	1	1	9	4	2	18
2	Kendi cinsiyetinden çocuklarla oynamayı tercih ettiği iletiler vardır.	6	4	3	5	7		25
3	Kendi cinsiyet rollerini pekiştiren ifadeler içeren iletiler vardır.	1	2	2	8	6		19
4	Kız ve erkek arkadaşlarının bir arada oynadığı iletiler vardır.	1	4	2	2	2		11
5	Kendi bedenini tanımaya çalıştığı iletiler vardır.	1			4	8	1	14
6	Karşı cinsin bedenini tanımaya çalıştığı ifadeler vardır.	3	3	1	6	5	1	19
7	Cinsel gelişiminin sağlıklı olmasına yönelik iletiler vardır.	1	1	3	4	6		15
8	Cinsellikle ilgili merakını artırıcı iletiler vardır.	4	4	5	7	10		30
9	Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.	4	2		4	8		18
10	Erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.	4	3		7	12		26
11	Erkek olmayı üstün tutan iletiler vardır					1		1
12	Kadın olmayı aşağılayıcı iletiler vardır	1			1			2
	Toplam	27	24	18	57	68	4	198

Tablo 28’de görüldüğü gibi cinsel gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg’in Günlüğü”ne ilişkin toplam 198 ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla ileti (f=68) “Saftirik 5, Ama Bu Haksızlık” kitabında, en az ileti ise (f=4) “Saftirik 6, Panik Yok” kitabında bulunmuştur. “Saftirik Greg” kitaplarının cinsel gelişim iletilerinden 8. madde olan “cinsellikle ilgili merakını arttırıcı ileti” (f=30) en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmaktadır. En az iletinin bulunduğu madde ise (f=1) 11. madde olan “erkek olmayı üstün tutan ileti” maddesi olarak bulunmuştur.

“Saftirik 5, Ama Bu Haksızlık” kitabındaki “(...) Tyson fena biri değil, ikimiz aynı bilgisayar oyunlarını seviyoruz. Ama pisuarı kullanırken pantolonunu aşağı kadar indiriyor. Bunu görmezden gelebilir miyim bilmem (s.9). (...) Bu yıl herkes ‘İleri Sağlık Bilgisi’ dersi almak zorunda. Derste, bazı gizli bilgiler verilecek. Şimdiye kadar bunları öğrenmeye hazır olmadığımızı düşünüyorlardı sanırım (s.23). (...) Sağlık dersinde ‘Hayatın Gerçekleri’ adında yeni bir ünite başlatıyorlar. Evlerimize izin kâğıtları gönderdiler. Bu üniteyi işledikleri için gerçekten çok memnunum; çünkü bu konularla ilgili sormak istediğim bir sürü soru var ama güvenilir cevapları nereden alabileceğimi bilmiyorum (s.90).” ifadeler örnek olarak gösterilebilir.

Saftirik Greg’in Günlüğü, Dokümanlarda Cinsel Gelişim İletileri açısından incelenen tüm veri kaynakları içinde en fazla iletiye sahip olan veri kaynağıdır. Saftirik Greg’in Günlüğü’nde cinsel gelişim iletilerinin tamamı bulunmaktadır. Bu çocuk kitabının, cinsel gelişim yönünden zengin bir gelişimsel ileti kaynağı olduğu söylenebilir.

4.3. Seçilen Çizgi Filmlerde Bilişsel, Duyuşsal, Kişilik ve Sosyal, Ahlak, Dil, Fiziksel ve Psiko-Motor, Cinsel Gelişim İletilerine Yönelik Bulgular

4.3.1. Rafadan Tayfa çizgi filmine ilişkin bulgular. Rafadan Tayfa çizgi filminde bilişsel gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29.

Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Bilişsel Gelişim İletileri	Rafadan Tayfa						Toplam
		Ekmek Teknesi	Kadın işi	Tiyatro Kulübü	Salça Zamanı	Yanlış Anlama	Oyun Makinası	
1	Nesneleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.			1	2			3
2	Kavramları ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.		2	2				4
3	Düşünceleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.		1					1
4	Yaratıcılığını destekleyen iletiler vardır.	2	1	2	4	3	1	13
5	Karar verme becerisini kazandırmaya yönelik iletiler vardır.	3	2	4	6	1	3	18
6	Nesneleri çeşitli özelliğine göre (renk, büyüklük, şekil gibi) sınıflamasına yönelik iletiler vardır.	1						1
7	Tersine çevirme işlemine ilişkin olay, görüntü, şekil gibi durumları anlatan iletiler vardır.							0
8	Sıralama yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.						1	1
9	Tümevarımsal düşünmesini destekleyici iletiler vardır.	2	1	2	4	1	1	11
10	Kendi düşüncesinin doğru olup olmadığını sorgulayıcı iletiler vardır.	2	3	3	1	2	3	14
11	Bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen iletiler vardır.	2	8	4	10	4	2	30
12	Akademik becerilerinin geliştirilmesine yönelik iletiler vardır.			3	2		1	6
	Toplam	12	18	20	29	11	12	102

Tablo 29’da görüldüğü gibi bilişsel gelişim iletileri açısından yerli kaynaklı çizgi film olan “Rafadan Tayfa”ya ilişkin toplam 102 ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=29), “Salça Zamanı” çizgi filminde bulunmuştur. En az ileti (f=11), “Yanlış Anlama” çizgi filminde bulunmuştur. Rafadan Tayfa çizgi filminde bilişsel gelişim iletilerinden 11. madde olan “bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen ileti” maddesi (f=30) en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmıştır. Hiç iletileri bulunmayan madde (f=0) 7. madde olan “tersine çevirme işlemine ilişkin olay, görüntü, şekil gibi durumları anlatan ileti” maddesi olarak bulunmuştur.

“Salça Zamanı” çizgi filminde 11. maddede “bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen ileti” maddesine ilişkin olarak; Kamil’in spor yapmadan önce ısınmasını izlerken “Böyle ısınırken bir gün dibi tutacak (1dk.28s).” sözü, Hayri’nin Kamil’in bu ısınma durumuna “Zeytinyağlı taze fasulye gibi tam kıvamındayız

(1dk.36s).” yorumu ve Hayri’nin havayı koklamasının nedeninin salça yapılan domateslerin kokusundan bahsetmesi (4dk.13s) örnek gösterilebilir. Aşağıdaki resimde Hayri’nin havayı koklayarak domates kokusunu aldığı görülmektedir.

Şekil 11.Salça Zamanı çizgi filminden görüntü

Rafadan Tayfa’da bilişsel gelişim ile ilgili 12 madde vardır. Bu maddelerden 11’ine ilişkin iletiler filmde yer almıştır. Böylece Rafadan Tayfa çizgi filmi bilişsel iletiler açısından zengindir, denilebilir.

Rafadan Tayfa çizgi filminde duyuşsal gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30.

Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Duygusal Gelişim İletileri	Rafadan Tayfa						Toplam
		Ekmek Teknesi	Kadın işi	Tiyatro Kulübü	Salça Zamanı	Yanlış Anlama	Oyun Makinası	
1	Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.	3	2	5	5	3	7	25
2	Sevgiyi geliştirici iletiler vardır.	1	1	1	2	1		6
3	Nefreti geliştirici iletiler vardır.		1		1			2
4	Öfkeyi geliştirici iletiler vardır.	5	5	1		2	1	14
5	Tiksinmeyi geliştirici iletiler vardır.	1	1		1		1	4
6	Üzüntüyü geliştirici iletiler vardır.	2	1	1	1	2	4	11
7	Karamsarlığı geliştirici iletiler vardır.	1	2	2		2	1	8
8	Kıskançlığı geliştirici iletiler vardır.					2		2
9	Haz almayı geliştirici iletiler vardır.	1	1		1			3
10	Acıma duygusunu geliştirici iletiler vardır.		1			1	1	3
11	Duygu patlamaların görüldüğü iletiler vardır.	1	2	2		1	3	9
	Toplam	15	17	12	11	14	18	87

Tablo 30’da görüldüğü gibi duyuşsal gelişim iletileri açısından yerli kaynaklı çizgi film olan “Rafadan Tayfa”ya ilişkin toplam 87 ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=18), “Oyun Makinası” çizgi filminde, en az ileti ise(f=11), “Salça Zamanı” çizgi filminde bulunmuştur. Rafadan Tayfa çizgi filminde duyuşsal gelişim maddelerinden 1. madde olan “mutluluğu geliştirici ileti” maddesi (f=25) en çok tekrar eden madde yer almaktadır. En az tekrar eden maddeler ise (f=2) 3. madde olan “nefreti geliştirici ileti” ve 8. madde olan “kıskançlığı geliştirici ileti” maddeleri olarak bulunmuştur.

“Oyun Makinası” çizgi filminde mutluluğu geliştirici iletiler, her bölümde filmin başlangıcında söylenen ‘mutlu, neşeli hem de heyecanlı (0dk.25s.)’ kısmında yer almaktadır. Aşağıda, çizgi film kahramanlarının oyun oynarken mutlu olduklarını gösteren resimlere yer verilmiştir.

Şekil 12. Oyun Makinası çizgi filminden görüntü

Şekil 12’de (1dk.33s.) Oyun konsolunun geldiğini duyan çocukların neşesi.

Şekil 13. Oyun Makinası çizgi filminden görüntü (Akın’ın kazanma sevinci.) (4dk.10s.)’de Akın’ın kazanma sevinci örnek olarak belirlenmiştir.

Rafadan Tayfa çizgi filminde kişilik ve sosyal gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31.

Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Kişilik ve Sosyal Gelişim İletileri	Rafadan Tayfa						Toplam
		Ekmek Teknesi	Kadın işi	Tiyatro Kulübü	Salça Zamanı	Yanlış Anlama	Oyun Makinası	
1	Toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği iletiler vardır.	3	5	2	2	1	1	14
2	Bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler vardır.	2	2	3	5		1	13
3	Başarı ile bitirilen bir görevden sonra övülmesine ilişkin iletiler vardır.	3	3	3	5		1	15
4	Görevini yerine getiremeyip başarısız olması durumunda bile yeniden denemesini destekleyici iletiler vardır.			2		6		8
5	Ailesinden takdir gördüğü iletiler vardır.		2		3			5
6	Öğretmeninden takdir gördüğü iletiler vardır.							0
7	Arkadaşlarından takdir gördüğü iletiler vardır.		1	1	2		2	6
8	Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurduğunu gösteren iletiler vardır.	3	1	3	1	1	5	14
9	Gerçekçi hedeflere yönelmesini destekleyen iletiler vardır.	2	1	3	2	4		12
10	Kendi başlarına kaldıklarında bir şeyler yapabildiğini gösteren iletiler vardır.	1	1	1	1	1	1	6
11	Kendisiyle barışık olduğunu gösteren iletiler vardır.		1	1		1	2	5
12	Özgüvenini geliştirici iletiler vardır.	2	2	1	3	3	3	14
13	Liderliğini geliştirici iletiler vardır.	1	1	1	1	1	1	6
14	Özdenetimini geliştirici iletiler vardır.	1	2	1	2	1	2	9
15	Sabrını geliştirici iletiler vardır.	3	1	2	1	1	4	12
16	Saygısını geliştirici iletiler vardır.	1	3	2	2		1	9
17	Dostluğunu geliştirici iletiler vardır.	3	1	1	2	2	1	10
18	Yardımseverliğini geliştirici iletiler vardır.	2	8	5	5	2	1	23
19	Takım oyunlarına katılmasına ilişkin iletiler vardır.	2		3	6			11
20	Duygusal arkadaşlık kurduğu iletiler vardır.	1						1
21	Arkadaşlık kurması fikrini geliştirici iletiler vardır.	1	1	1	1	1		5
	Toplam	33	35	36	44	25	26	199

Tablo 31’de görüldüğü gibi kişilik ve sosyal gelişim iletileri açısından yerli kaynaklı çizgi film olan Rafadan Tayfa’ya ilişkin toplam 199 ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=44), “Salça Zamanı” çizgi filminde, en az ileti ise (f=25), “Yanlış Anlama” çizgi filminde bulunmuştur. Rafadan Tayfa çizgi filminde kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden 18. ileti olan “yardımseverliğini geliştirici ileti” maddesi (f=23) en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmıştır. En az tekrar eden madde ise (f=0) 6. madde olan “öğretmeninden takdir gördüğü ileti” maddesidir.

Rafadan Tayfa çizgi filminde kişilik ve sosyal gelişim iletileri açısından 18. ileti olan “yardımseverliğini geliştirici ileti” tüm bölümlerde giriş şarkısında “yardımı da sever, çevresine faydalı (0dk.32s.)” sözleriyle verilmektedir. Ayrıca “Salça Zamanı” çizgi filminde “Rafadan Tayfa mahallenin hizmetinde (6dk.27s.)” sözleriyle verilmiştir. Aşağıdaki resimde mahallenin hazırladığı salçalarla çocukların ilgilenmesi görülmektedir.

Şekil 14.Salça Zamanı çizgi filminden görüntü

Şekil 14’de (7dk.20s.) salçaların taşınmasına ilişkin görüntülerle belirtilmiştir.

Rafadan Tayfa, “dokümanlarda kişilik ve sosyal gelişim ileti” yönünden incelendiğinde “yardımseverlik” en önemli ileti olarak karşımıza çıkmaktadır. Yardımseverlik, genellikle çocuklara yönelik tüm filmlerde ortaya çıkmaktadır. Sadioğlu vd. (2018, s.243) “Değerlerin Öğretiminde Çizgi Filmler: Rafadan Tayfa Örneği” çalışmasında çocuklara en çok verilen değer yardımseverlik olduğunu bildirmektedir. Ayrıca Sevim (2013) “Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde üçü yerli, üçü yabancı yapım olmak üzere altı çizgi filmi içerdikleri değerler çerçevesinde incelemiş, hem yerli yapım hem de yabancı yapım çizgi filmlerde en çok vurgulanan değer “yardımseverlik” olduğunu saptamıştır. Buradan her iki araştırmanın da bu araştırmada elde edilen bulguları desteklediği görülmektedir. Buna ek olarak kişilik ve sosyal gelişim iletileri bakımından “Rafadan Tayfa”da bir madde dışında tüm maddelere ilişkin iletilerin

bulunması bu çizgi filmin kişilik ve sosyal gelişim açısından zengin olduğunu göstermektedir.

Rafadan Tayfa çizgi filminde ahlak gelişimi alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32.

Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Ahlak Gelişimi İletileri	Rafadan Tayfa						Toplam
		Ekmek Teknesi	Kadın işi	Tiyatro Kulübü	Salça Zamanı	Yanlış Anlama	Oyun Makinesi	
1	Güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	2	2	2		1		7
2	Sadakatin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	2	1	1	1	1		6
3	Farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren iletiler vardır.	2	3	3	1	1	2	12
4	Kurallara uymanın gerekliliğini gösteren iletiler vardır.	1	2	2		1	1	7
5	İyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren iletiler vardır.	2	2	3	4	1	1	13
6	Doğru davranışının, sosyal düzene uygun davranış olduğu fikrini destekleyici iletiler vardır.	2	1	1	1			5
	Toplam	11	11	12	7	5	4	50

Tablo 32’de görüldüğü gibi ahlak gelişimi iletileri açısından yerli kaynaklı çizgi film olan Rafadan Tayfa’ya ilişkin toplam 50 (f=50) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=12) “Tiyatro Kulübü” çizgi filminde bulunmuştur. En az ileti ise (f=4), “Oyun Makinesi” çizgi filminde bulunmuştur. Rafadan Tayfa çizgi filminde ahlak gelişimi maddelerinden 5. madde olan “iyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren ileti” (f=13) en fazla yer alan ileti olarak bulunmuştur. En az tekrar eden madde ise (f=5) 6. madde olan “doğru davranışının sosyal düzene uygun davranış olduğu fikrini destekleyici ileti” maddesi olarak bulunmuştur.

“Tiyatro Kulübü” çizgi filminde ahlak gelişimi iletileri açısından “iyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren ileti” maddesi Mert’in “Bak ne güzel okula bir faydamız olacak (3dk.24s.)” sözü ile ifade edilmiştir. Ayrıca Hayri’nin “Yardım ederiz tabi (3dk.40s.)” sözü bu iletiyi desteklemektedir. Ve de Hale’nin “Sen yeter ki yardım edecek ol (3dk.34s.)” sözü yine aynı iletiyi vermektedir.

Rafadan Tayfa, dokümanlarda ahlak gelişimi iletileri göre değerlendirildiğinde, bu yaş grubu çocuklarının özelliklerini yansıtan en önemli ifade olan “iyi insan olmak

topluma yararlı olmak anlamına gelir” ifadesinin en çok görülen ileti olarak ortaya çıkması, filmin bu yaş grubu çocuklarına yönelik olduğunu göstermektedir. Ayrıca farklılıklara saygı duymanın önemine yönelik olan 3. maddenin en çok görülen ikinci ileti olması, filmin ahlaki gelişim açısından çocuklara doğru iletiler verdiği sonucunu göstermektedir. Rafadan Tayfa çizgi filminin ahlak gelişimi açısından tüm maddelere ilişkin iletilere sahip olması ahlak gelişimi iletileri açısından zengin olduğunu da göstermektedir.

Rafadan Tayfa çizgi filminde dil gelişimi alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 33’de verilmiştir.

Tablo 33.

Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Dil Gelişimi İletileri	Rafadan Tayfa						Toplam
		Ekmeç Teknesi	Kadın işi	Tiyatro Kulübü	Salça Zamanı	Yanlış Anlama	Oyun Makinası	
1	Soyut kelimeler kullanmasını destekleyici metin iletileri kullanılmıştır.	3	2	2	4	4	1	16
2	Somut kelimeler kullanmasını destekleyici iletiler kullanılmıştır.			1				1
3	Yaş grubuna uygun dil kullanımını destekleyici iletiler kullanılmıştır.			1		1		2
4	Çevresindeki dilin farklı kullanım özelliklerini gösteren iletiler kullanılmıştır.(ağız şive gibi).			1	1			2
5	Dili öğrenmesini destekleyici sloganların kullanıldığı iletiler vardır.			1		1		2
6	Bilgisini çağrışım yolu ile hafızada tutmasını sağlayan ve dil öğrenmesini destekleyici pekiştirilmiş sıfatlar kullanılan iletiler vardır	2	2	2	1	1	1	9
7	Anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir.							0
8	Dilde komik sözcükler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	1	1	3	1	1	2	9
9	Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.	2	4	4	5	1	2	18
10	Türkçenin doğru kullanımını fark etmesini sağlayan iletiler vardır.			1		1		2
11	Dili doğru kullanıldığında davranışın devamını sağlayan cesaretlendirici ifadeleri içeren iletiler vardır.(Aferin, Çok güzel gibi)			1				1
12	Çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.			1	1			2
13	Taklit aracılığı ile dili öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.		1	2				3
14	Dış uyaranların etkisiyle iç tepkilerin açık sözel tepkilere dönüştüğünü görmesini sağlayan ifadeler vardır.	3	1	2	5	2	1	14
	Toplam	11	11	22	18	12	7	81

Tablo 33’de görüldüğü gibi dil gelişimi iletileri açısından yerli kaynaklı çizgi film olan Rafadan Tayfa’ya ilişkin olarak toplam 81 (f=81) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla iletinin (f=22) “Tiyatro Kulübü” çizgi filminde, en az iletinin (f=7) “Oyun Makinesi” çizgi filminde bulunmuştur. Rafadan Tayfa çizgi filminde dil gelişimi maddelerinden 9. madde olan “dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan ileti” maddesi (f=18), en çok tekrar eden madde olarak bulunmuştur. En az tekrar eden madde ise (f=0) 7. madde olan “anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir” maddesi olarak bulunmuştur.

Tiyatro Kulübü çizgi filminde dil gelişimi iletileri açısından “Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler”e örnek olarak isim, şehir, hayvan, bitki isimleri yazılırken “Mirket”in hayvan ismi olup olmadığının (1dk.44s.) tartışılması verilebilir. Şekil 15 (5dk.15s.)’de Hayri’nin yorgun olduğunu belirtmesi arkadaşlarını güldürmüştür. Aşağıda çocukların bu duruma ilişkin resimler verilmiştir.

Şekil 15. Tiyatro kulübü çizgi filminden görüntü (Hayri’nin arkadaşlarını güldürmesi)

Şekil 16’da (6dk.00s.) da Hayri’nin elbisenin arkasında kendini padişah sanması örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 16. Tiyatro Kulübü çizgi filminden görüntü (Hayri'nin kendini padişah sanması)

Rafadan Tayfa'nın dokümanlarda dil gelişimi ileti değerlendirme formu maddelerinden olan "anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir" 7. maddesine ilişkin ileti dışında tüm maddeleri içerdiği görülmektedir. Bu maddeye yönelik iletinin bulunamaması filmin çocukların dil seviyesine uygun olduğunu gösterir. Çizgi filmin hemen bütün dil gelişim maddelerine ilişkin iletiler içermesi filmin, çocukların dil gelişimi yönünden zengin bir içeriğe sahip olduğu göstermektedir.

Rafadan Tayfa çizgi filminde fiziksel ve psiko-motor gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34.

Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişimi İletileri	Rafadan Tayfa						Toplam
		Ekmek Teknesi	Kadın işi	Tiyatro Kulübü	Salça Zamanı	Yanlış Anlama	Oyun Makinası	
1	İnce motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	3	2	5	4		1	15
2	Öz bakım becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	2	2	1	1			6
3	Kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	4	2	5	10	2	3	26
4	El göz koordinasyonuna ilişkin yapabileceği etkinlikler içeren iletiler vardır.	2	2	5	9		2	20
5	Psikomotor gelişimine uygun olarak Enstrüman çalabilmesine ilişkin iletiler vardır.							0
6	El sanatlarını yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.			2				2
7	Boy gelişimine yönelik iletiler vardır.	1						1
8	Ağırlık gelişimine yönelik iletiler vardır.	2	1					3
9	Beden oranındaki değişime yönelik iletiler yer almaktadır.							0
10	Vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler vardır	5	1	6	10	3	2	27
11	Kas sisteminin gelişimine yönelik iletiler vardır.	2	1	3	4	1	3	14
12	Fiziksel gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır	3	1	2	5	1	4	16
13	Psikomotor gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır	1	2	4	6		4	17
14	Tehlikeli durumlardan kendini ve başkalarını koruyabileceğine yönelik iletiler vardır.	5			1			6
15	Öz bakımını geliştirecek iletiler vardır.	2	4	1	2			9
	Toplam	32	18	34	51	7	19	161

Tablo 34’te görüldüğü gibi fiziksel ve psiko-motor gelişimi iletileri açısından yerli kaynaklı çizgi film olan Rafadan Tayfa’da toplam 161 (f=161) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla (f=51) “Salça Zamanı” çizgi filminde bulunmuştur. En az ileti (f=7) “Yanlış Anlama” çizgi filminde bulunmuştur. Fiziksel ve psiko-motor gelişim iletilerinden 10. madde olan “vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı ileti” maddesi (f=27) en çok tekrar eden madde olarak yer almıştır. Hiç fiziksel ve psiko-motor gelişimi iletilerinin bulunamadığı maddeler ise (f=0) 5. madde olan psiko-motor gelişimine uygun olarak “enstrüman çalabilmesine ilişkin ileti” ve 9. madde olan “beden oranındaki değişime yönelik ileti” maddeleri olarak bulunmuştur.

“Salça Zamanı” çizgi filminde fiziksel ve psiko-motor gelişimi iletileri açısından 10. madde olan “vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler”e örnek olarak

(1dk.11s.) Şekil 17’de Kamil’in resimdeki hareketi yapması gösterilebilir. Aşağıda fizikler hareketlere ilişkin resimler verilmiştir.

Şekil 17.Salça Zamanı çizgi filminden görüntü (Kamil’in hareketleri)

Şekil 18’de (2dk.9s.) de kolların sinirli bir şekilde kavuşturulması.

Şekil 18.Salça Zamanı çizgi filminden görüntü (Sevim’in hareketleri)

Şekil 19’da (2dk.47s.) da halat çekme yarışması görülmektedir.

Şekil 19. Salça zamanı çizgi filminden görüntü (Halat çekme yarışması)

Fiziksel ve psiko-motor gelişim alanında toplam 15 madde bulunmaktadır. Rafadan Tayfa çizgi filmi incelemesinde 15 maddenin 12'sine yönelik ileti bulunmuştur. Bundan dolayı Rafadan Tayfa'nın dokümanlarda fiziksel ve psiko-motor gelişimi iletileri açısından zengin olduğunu söylenebilir. Rafadan Tayfa karakterleri çok hareketli kahramanlardan oluşmaktadır. Çizgi karakterlerin hareketli olmaları fiziksel ve psiko-motor gelişimi iletileri açısından zenginliği getirmiştir. Ayrıca mahalledeki çocukların mahalle hayatını canlı bir biçimde yansıttığı görülmektedir. Film kahramanlarının gerçek hayatta yaşanan olay ve hareketlerinin yanı sıra insanüstü hareketleri de göze çarpmaktadır.

Rafadan Tayfa çizgi filminde cinsel gelişim alanına yönelik iletilerin frekanslar (f) Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35.

Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Rafadan Tayfa Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Cinsel Gelişimi İletileri	Rafadan Tayfa					
		Ekmek Teknesi	Kadın is	Tiyatro Kulübü	Salça Zamanı	Yanlış Anlama	Oyun Makinesi
1	Gelişim düzeyine uygun olan cinsel modellerle karşılaştığı iletiler vardır.			1	3		4
2	Kendi cinsiyetinden çocuklarla oynamayı tercih ettiği iletiler vardır.	1	1	1			1
3	Kendi cinsiyet rollerini pekiştiren ifadeler içeren iletiler vardır.			3	1		1
4	Kız ve erkek arkadaşlarının bir arada oynadığı iletiler vardır.		1	3	2	1	7
5	Kendi bedenini tanımaya çalıştığı iletiler vardır.				1		1
6	Karşı cinsin bedenini tanımaya çalıştığı ifadeler vardır.						0
7	Cinsel gelişiminin sağlıklı olmasına yönelik iletiler vardır.						0
8	Cinsellikle ilgili merakını artırıcı iletiler vardır.						0
9	Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.		1	4	3		1
10	Erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.			4	3		7
11	Erkek olmayı üstün tutan iletiler vardır		3		1		4
12	Kadın olmayı aşağılayıcı iletiler vardır		3		1		4
	Toplam	1	9	16	15	1	3

Tablo 35’te görüldüğü gibi cinsel gelişimi iletileri açısından yerli kaynaklı çizgi film olan Rafadan Tayfa’ya ilişkin toplam 45 (f=45) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=16) “Tiyatro Kulübü” çizgi filminde ve en az ileti (f=1) “Oyun Makinesi” ve “Ekmek Teknesi” çizgi filmlerinde bulunmuştur. Rafadan Tayfa çizgi filminde cinsel gelişimi maddelerinden 9. madde olan “kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ileti” maddesi (f=9) en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Hiç iletinin tespit edilemediği maddeler ise (f=0) 6. madde olan “karşı cinsin bedenini tanımaya çalıştığı ifadeler”, 7. madde olan “cinsel gelişiminin sağlıklı olması” ve 8. madde olan “cinsellikle ilgili merakını artırıcı ileti” maddeleridir.

Tiyatro Kulübü çizgi filminde cinsel gelişim iletileri açısından “kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler”e Hayri’nin “Söküğü, yırtığı ben nasıl dikeyim bizlik bir iş değil ki (3dk.33s.)” ifadesi örnektir. Şekil 20’de Kamil’in iğneye ipliği geçirmeye çalışmasına, Sevim’in “Bırak biz yapalım.” demesi örnek olarak

belirlenmiştir (6dk.20s.). Aşağıdaki resimde erkek çocukların kadınların görevi olarak görülen işleri yaptıklarına ilişkin resimler verilmektedir.

Şekil 20. Tiyatro Kulübü çizgi filminden görüntü (Kamil'in iğneye iplik geçirmesi)

Şekil 21. Tiyatro Kulübü çizgi filminden görüntü (Hale'nin dikiş dikmesi)

Şekil 21 halenin dikiş dikmesi belirlenmiştir (8dk.00s.).

Rafadan Tayfa'nın dokümanlarda cinsel gelişim ileti değerlendirme çalışmasında en yüksek düzeyde "kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler" in yer aldığı belirlenmiştir. Burada kadının dikiş dikmesi, erkeklerin bunları becerememesi ve klasik kadın rollerinin işlendiği bazı bölümlerde kadınların yaptıkları işlerin kolay işler olmadığı, erkeklerin de bu işleri yapması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Burada kadın cinsiyet rollerine ilişkin baskın bir ileti olmasına karşın, erkeklerin de bu işlerin

ne kadar zor olduğu konusunda bilinçlenmesine ilişkin iletilerin de olduğu söylenebilir.

4.3.2. Harika Kanatlar çizgi filmine ilişkin bulgular. Harika Kanatlar çizgi filminde bilişsel gelişim alanına yönelik iletilerin frekanslar (f) Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36.

Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Bilişsel Gelişim İletileri	Harika Kanatlar						Toplam
		Prensesin Yavru Köpekleri	Madenci Sorunu	Muhteşem Gondollar	Küçük Muhafız	Muhteşem Morthiz	Çöl Kızıağı	
1	Nesneleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	1		1				2
2	Kavramları ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.	1			1			2
3	Düşünceleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.							0
4	Yaratıcılığını destekleyen iletiler vardır.	2	3	4	7	2	3	21
5	Karar verme becerisini kazandırmaya yönelik iletiler vardır.	1	7	3	2	5	5	23
6	Nesneleri çeşitli özelliğine göre (renk, büyüklük, şekil gibi) sınıflamasına yönelik iletiler vardır.							0
7	Tersine çevirme işlemine ilişkin olay, görüntü, şekil gibi durumları anlatan iletiler vardır.							0
8	Sıralama yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.	1					1	2
9	Tümevarımsal düşünmesini destekleyici iletiler vardır.		1	1	1	1	1	5
10	Kendi düşüncesinin doğru olup olmadığını sorgulayıcı iletiler vardır.	1	1	1			1	4
11	Bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen iletiler vardır.	2	1	1	1	2	2	9
12	Akademik becerilerinin geliştirilmesine yönelik iletiler vardır.		2	2	2	3	2	11
	Toplam	9	15	13	14	13	15	79

Tablo 36’da görüldüğü gibi bilişsel gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’a ilişkin toplam 79 (f=79) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla ileti (f=15) “Madenci Sorunu” ve “Çöl Kızıağı” çizgi filmlerinde bulunmuştur. En az iletinin ise (f=9) “Prensesin Yavru Köpekleri” çizgi filminde olduğu görülmektedir. Bilişsel gelişim iletilerinden 5. madde olan “karar verme becerisini kazandırmaya yönelik ileti” maddesinin (f=23) yer aldığı görülmektedir. Hiç iletinin bulunmadığı maddeler ise (f=0) 3. madde olan “düşünceleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabilmesi” 6. madde olan “nesneleri çeşitli özelliğine göre

(renk, büyüklük, şekil gibi) sınıflaması” ve 7. madde olan “tersine çevirme işlemine ilişkin olay, görüntü, şekil gibi durumları anlatan ileti” maddeleri olarak bulunmuştur.

Madenci Sorunu çizgi filminde bilişsel gelişim iletilerinden “karar verme becerisini kazandırmaya yönelik iletiler” maddesine şu sahnelerde rastlanmaktadır: Filmde yer alan çocuk, paket gelmeden aramaya çıkamayacağını söylüyor (2dk.20s.). Köpeğin madenin içinde olduğuna karar verip madene giriyorlar (4dk.07s.). Aşağıda madenin girişinde karar verme için toplanmalarına ilişkin resimler verilmiştir.

Şekil 22. Madenci Sorunu çizgi filminden görüntü (Madene girme kararı)

Şekil 23’te (7dk.45s.) de Jet aracı durdurmak için harekete geçmeye karar verir.

Şekil 23. Madenci Sorunu çizgi filminden görüntü (Jet’in karar vermesi)

Harika Kanatlar çizgi filminde dokümanlarda bilişsel gelişim iletilerinden “karar verme ve yaratıcılık iletileri”nin daha çok yer aldığı görülmektedir. İletilerden bazıları hiç bulunamamıştır. Bu film, mutluluk üzerine kurulduğu için bilişsel iletilerin az yer aldığı söylenebilir. Film basit, kolay anlaşılır ve hep mutlu olaylar üzerine kurulmuş; bilişsel gelişime yönelik içeriklere az yer verilmiştir.

Harika Kanatlar çizgi filminde duyuşsal gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37.

Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Duygusal Gelişim İletileri	Harika Kanatlar						Toplam
		Prensesin Yavru Köpekleri	Madenci Sorunu	Muhteşem Gondollar	Küçük Muhafız	Muhteşem Morthiz	Çöl Kızıağı	
1	Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.	4	3	4	1	5	7	24
2	Sevgiyi geliştirici iletiler vardır.	4			2			6
3	Nefreti geliştirici iletiler vardır.				1			1
4	Öfkeyi geliştirici iletiler vardır.			1				1
5	Tiksinmeyi geliştirici iletiler vardır.							0
6	Üzüntüyü geliştirici iletiler vardır.	1	2		1		3	7
7	Karamsarlığı geliştirici iletiler vardır.			2	2		2	6
8	Kıskançlığı geliştirici iletiler vardır.							0
9	Haz almayı geliştirici iletiler vardır.							0
10	Acıma duygusunu geliştirici iletiler vardır.							0
11	Duygu patlamaların görüldüğü iletiler vardır.						2	2
	Toplam	9	5	7	7	5	14	47

Tablo 37’de görüldüğü gibi duygusal gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’a ilişkin olarak toplam 47 (f=47) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla iletinin (f=14) “Çöl Kızıağı” çizgi filminde olduğu görülmektedir. En az ileti (f=5) “Madenci Sorunu” ve “Muhteşem Morthiz” çizgi filmlerinde bulunmuştur. Duygusal gelişim iletilerinden 1. madde olan “mutluluğu geliştirici ileti” maddesi 24 defa (f=24), en çok tekrar eden madde olarak bulunmuştur. Hiç iletinin bulunmadığı maddeler ise (f=0) 5. madde olan “tiksinmeyi geliştirici ileti”, 8. madde olan “kıskançlığı geliştirici ileti”, 9. madde olan “haz almayı geliştirici ileti” ve 10. madde olan “acıma duygusunu geliştirici ileti” maddeleri bulunmuştur.

Çöl Kızıağı çizgi filminde duygusal gelişim iletileri açısından “mutluluğu geliştirici iletiler” (2dk.52s.) Şekil 17 ve 18’de çocuğun amcasına şaka yaparak mutlu olmaya çalıştığı sahnede, (3dk.56s.) şekil 18’de kargosu gelen çocuğun “yaşasın sonunda geldi” ifadesiyle mutluluk yaşadığı sahnede verilmektedir. Jet’in sevincine ilişkin resim aşağıda verilmiştir.

Şekil 24. Çöl Kızıağı çizgi filminden görüntü

Şekil 25. Çöl Kızıağı çizgi filminden görüntü (Çocuğun mutluluğu)

Şekil 25.de (5dk.29s.) çölde kızak kayan çocuğun mutluluğu görülmektedir.

Harika Kanatlar çizgi filminde kişilik ve sosyal gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38.

Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Kişilik ve Sosyal Gelişim İletileri	Rafadan Tayfa						Toplam
		Prensesin Yavru Köpekleri	Madenci Sorunu	Muhteşem Gondollar	Küçük Muhafız	Muhteşem Morthiz	Çöl Kızağı	
1	Toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği iletiler vardır.		1	1	1		1	6
2	Bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler vardır.	2	2	2	4	4	2	16
3	Başarı ile bitirilen bir görevden sonra övülmesine ilişkin iletiler vardır.	2	1	3	3	3		12
4	Görevini yerine getiremeyip başarısız olması durumunda bile yeniden denemesini destekleyici iletiler vardır.				1		1	2
5	Ailesinden takdir gördüğü iletiler vardır.		1			2		3
6	Öğretmeninden takdir gördüğü iletiler vardır.							0
7	Arkadaşlarından takdir gördüğü iletiler vardır.	1	1		2		1	5
8	Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurduğunu gösteren iletiler vardır.	1	2	1	3	3	1	11
9	Gerçekçi hedeflere yönelmesini destekleyen iletiler vardır.					1	1	2
10	Kendi başlarına kaldıklarında bir şeyler yapabildiğini gösteren iletiler vardır.		1			1	1	3
11	Kendisiyle barışık olduğunu gösteren iletiler vardır.							0
12	Özgüvenini geliştirici iletiler vardır.	3		1	1	1		6
13	Liderliğini geliştirici iletiler vardır.			1		1		2
14	Özdenetimini geliştirici iletiler vardır.							0
15	Sabırını geliştirici iletiler vardır.		1	1				2
16	Saygısını geliştirici iletiler vardır.				1			1
17	Dostluğunu geliştirici iletiler vardır.	2					1	3
18	Yardıms severliğini geliştirici iletiler vardır.	2	2	3	1	2	1	11
19	Takım oyunlarına katılmasına ilişkin iletiler vardır.	2				1		3
20	Duygusal arkadaşlık kurduğu iletiler vardır							0
21	Arkadaşlık kurması fikrini geliştirici iletiler vardır.	1		1				2
	Toplam	18	12	14	17	19	10	90

Tablo 38’de görüldüğü gibi kişilik ve sosyal gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’a ilişkin olarak toplam 90 (f=90) ileti bulunmuştur. Bu iletiler, en fazla (f=14) “Muhteşem Morthiz” çizgi filminde, en düşük (f=10) “Çöl Kızağı” çizgi filminde bulunmuştur. Kişilik ve sosyal gelişim ileti

maddelerinden 2. madde olan “bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin ileti” ($f=16$) en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Hiç tekrar edilmeyen maddeler ise ($f=0$) 6. madde olan “öğretmeninden takdir gördüğü ileti” 11. madde olan “kendisiyle barışık olduğunu gösteren ileti” 14. madde olan “özdenetimini geliştirici ileti” ve 20. madde olan “duygusal arkadaşlık kurduğu ileti” maddeleri olarak belirlenmiştir.

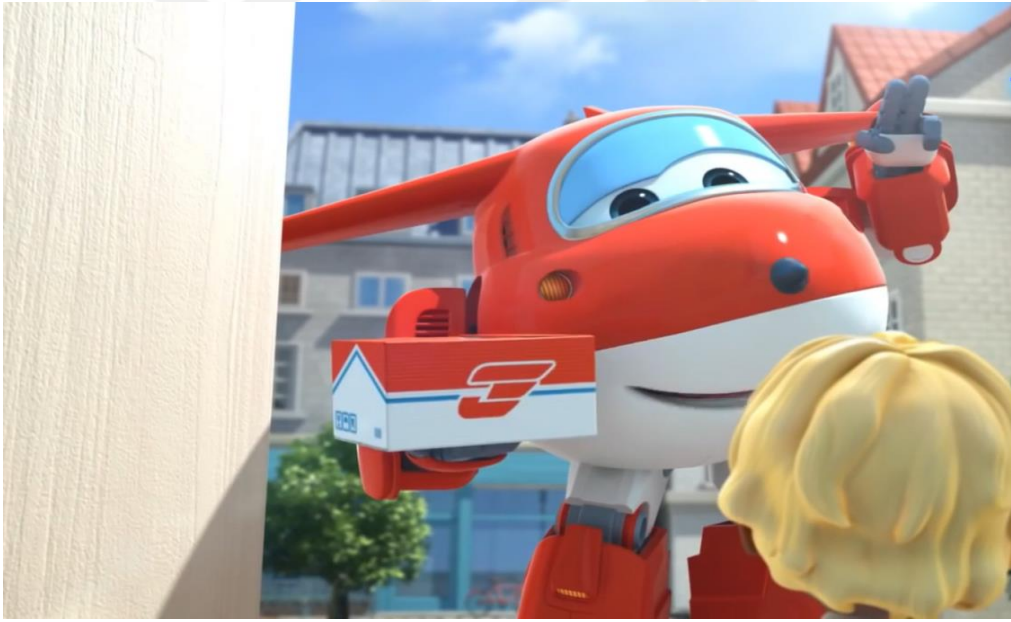
Muhteşem Morthiz çizgi filminde kişilik ve sosyal gelişim iletileri açısından bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler: Şekil 19-20’de (5dk.29s.) görüldüğü gibi (2dk.26s.)’de elindeki mendili yok ederek sihirbazlık yapmasıyla verilmektedir.

Şekil 26. Muhteşem Morthiz çizgi filminden görüntü (Sihirbazlık gösterisi)

Şekil 27. Muhteşem Morthiz çizgi filminden görüntü (Mendilin yok olması)

Şekil 28. Muhteşem Morthiz çizgi filminden görüntü (Jet'in teslimat yapması)

Şekil 28'de kargoyu tam vaktinde getiren Jet'in başarı ile tamamlanan görevden sonraki doyumunu görülmektedir (3dk.31s.).

Şekil 29. Muhteşem Morthiz çizgi filminden görüntü (Jet'in piyanoyu kurtarması)

Şekil 29'da kurtarma helikopterinin Jet'i ve piyanoyu kurtarmasına ilişkin görüntüler vardır(9dk.30s.).

Harika Kanatlar çizgi filmi dokümanlarda kişilik ve sosyal gelişim iletileri açısından değerlendirildiğinde, bütün işlerin ve görevlerin sonuçta başarıya ulaştırılması konusuna odaklanıldığı görülmektedir. Hep iyi ve güzel işlerin başarıldığı bir çizgi filmidir. İnsanlara yardım edilen, arkadaşlarıyla hep iyi geçinilen ve başarılı yapılan görev iletileri en yüksek çıkarak filmin konusu ile eşleşmektedir. Bu durum araştırma sonucunda ortaya çıkan 2. madde olan “bir görevi başarı ile bitirme”, 3. madde olan “başarılı bitirilen bir görevden sonra övülme”, 8. madde olan “arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurma” ve 18. madde olan “yardımseverliğini geliştirme” maddeleri diğer maddelere daha çok tekrar etmiştir. Bu durum, çizgi filmin senaryosu ile araştırma sonuçlarının birbirini desteklediğini göstermektedir.

Harika Kanatlar çizgi filminde ahlak gelişimi alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39.

Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Ahlak Gelişimi İletileri	Harika Kanatlar						Toplam
		Prensesin Yavru Köpekleri	Madenci Sorunu	Muhteşem Gondollar	Küçük Muhafız	Muhteşem Morthiz	Cöl Kızı	
1	Güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.	1	2	1		1	1	6
2	Sadakatın önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.				3			3
3	Farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren iletiler vardır.							0
4	Kurallara uymanın gerekliliğini gösteren iletiler vardır.	2		1	1		2	6
5	İyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren iletiler vardır.	1		1			1	3
6	Doğru davranışının, sosyal düzene uygun davranış olduğu fikrini destekleyici iletiler vardır.	2						2
	Toplam	6	2	3	4	1	4	20

Tablo 39’da görüldüğü gibi ahlak gelişimi iletileri açısından yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’a ilişkin olarak toplam 20 (f=20) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla iletinin (f=6) “Prensesin Yavru Köpekleri” çizgi filminde, en az iletinin (f=1) “Muhteşem Morthiz” çizgi filminde yer aldığı görülmektedir. Harika kanatlar çizgi filminde ahlak gelişimi maddelerinden 1. madde olan “güvenin önemli olduğu fikrini veren ileti” ve 4. madde olan “kurallara uymanın gerekliliğini gösteren ileti” 6 kez tekrarlanarak (f=6) en çok tekrar eden maddeler olarak belirlenmiştir. Hiç iletinin bulunmadığı maddeler ise (f=0) 6. madde olan “farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren ileti” maddesi olarak bulunmuştur.

Prensesin Yavru Köpekleri çizgi filminde en çok tekrar eden ahlak gelişimi iletilerinden “güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler” maddesi; prensesin köpeklerinin içeri girmelerine yardım etmesi için Jet’e güvenmesi (6dk.6s.), Madenci Sorunu çizgi filminde Jet’in kargoyu zamanında teslim ederek güvenli bir teslimatçı olduğunu belirtmesi (3dk.17s.) ve Jet’in arkadaşlarının onu kurtaracağına kesinlikle güvenmesi (8dk.35s.) sahneleriyle verilmiştir.

Harika Kanatlar çizgi filminde dokümanlarda ahlak gelişimi iletileri açısından toplam 20 ileti bulunmuştur; bu değer, incelenen diğer tüm kaynaklardan daha düşük

olduğundan incelenen kaynaklar göz önüne alındığında filmin, bu konuda yeterince zengin olmadığı söylenebilir.

Harika Kanatlar çizgi filminde dil gelişimi alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 40’da verilmiştir.

Tablo 40.

Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formuna (7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Dil Gelişimi İletileri	Harika Kanatlar						Toplam
		Prensesin Yavru Köpekleri	Madenci Sorunu	Muhteşem Gondollar	Küçük Muhafız	Muhteşem Morthiz	Çöl Kızı	
1	Soyut kelimeler kullanmasını destekleyici metin iletileri kullanılmıştır.	2			1			3
2	Somut kelimeler kullanmasını destekleyici iletiler kullanılmıştır.							0
3	Yaş grubuna uygun dil kullanımını destekleyici iletiler kullanılmıştır.	3				1		4
4	Çevresindeki dilin farklı kullanım özelliklerini gösteren iletiler kullanılmıştır.(ağız şive gibi).							0
5	Dili öğrenmesini destekleyici sloganların kullanıldığı iletiler vardır.			2		1		3
6	Bilgisini çağrışım yolu ile hafızada tutmasını sağlayan ve dil öğrenmesini destekleyici pekiştirilmiş sıfatlar kullanılan iletiler vardır				1			1
7	Anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir.							0
8	Dilde komik sözcükler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.							0
9	Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.		1	1	1	1	1	5
10	Türkçenin doğru kullanımını fark etmesini sağlayan iletiler vardır.				1		1	2
11	Dili doğru kullanıldığında davranışın devamını sağlayan cesaretlendirici ifadeleri içeren iletiler vardır.(Aferin, Çok güzel gibi)							0
12	Çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.	2	4	3	2	2	4	17
13	Taklit aracılığı ile dili öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.		2	2	2		1	7
14	Dış uyaranların etkisiyle iç tepkilerin açık sözel tepkilere dönüştüğünü görmesini sağlayan ifadeler vardır.		5	3	3	1	4	16
	Toplam	7	12	11	11	6	11	58

Tablo 40’ta görüldüğü gibi dil gelişimi iletileri açısından yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’a ilişkin olarak toplam 58 (f=58) ileti bulunmuştur. Bu iletiler en fazla (f=12) “Madenci Sorunu” çizgi filminde, en az iletinin (f=6) “Muhteşem Morthiz” çizgi filminde olduğu görülmektedir. Harika Kanatlar çizgi filminde dil gelişimi maddelerinden 12. madde olan “çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlaması” (f=17) en çok tekrar eden madde olarak bulunmuştur. Hiç ileti

bulunmayan maddeler ise ($f=0$) 2. madde olan “somut kelimeler kullanmasını destekleyici”, 4. madde olan “çevresindeki dilin farklı kullanım özelliklerini gösteren ileti(ağız şive gibi)”, 7. madde olan “anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir”, 8. madde olan “dilde komik sözcükler olduğunu fark etmesini sağlayan ileti” ve 11. madde olan “dili doğru kullandığında davranışın devamını sağlayan cesaretlendirici ifadeleri içeren ileti (aferin, çok güzel gibi)” maddeleri olarak ortaya çıkmıştır.

Madenci Sorunu çizgi filminde, dil gelişimi iletileri açısından en çok tekrar eden madde olan “çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler”e; “Jet’in Bolivya ile ilgili çeşitli yer adlarını öğrenmesi (1dk.00s.), Bolivya’da İspanyolca konuşulduğu ve merhabanın nasıl söylendiğini öğrenmesi (1dk.38s.), Jet’in Bolivya’da uçarken yer adlarını öğrenmesi (2dk.42s.)” örnek olarak verilebilir.

Harika Kanatlar çizgi filminde dil gelişimi açısından incelendiğinde “çevresi ile iletişim kurarak yeni kelimeler öğrenmesi” maddesi açık ara en çok tekrar eden madde olmuştur. Filmde “dünyanın her yerine teslimat yapan Jet’in her gittiği ülkeye ilişkin dil ve önemli ifadeleri öğrenmesi” 12. maddenin çok tekrar etmesinin sebebi olabilir. Filmde dil gelişimine yönelik 5 maddeye dair hiç ileti bulunmamasının sebebi görsel öğelere daha çok yer verilmesi olabilir.

Harika Kanatlar çizgi filminde fiziksel ve psiko-motor gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 41’de verilmiştir.

Tablo 41.

Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim İleti Değerlendirme Formuna(7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişimi İletileri	Harika Kanatlar						Toplam
		Prensesin Yavru Köpekleri	Madenci Sorunu	Muhteşem Gondollar	Küçük Muhafız	Muhteşem Morthiz	Çöl Kızıağı	
1	İnce motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	2		2		2	3	9
2	Öz bakım becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.							0
3	Kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.	3		2	3	2	3	13
4	El göz koordinasyonuna ilişkin yapabileceği etkinlikler içeren iletiler vardır.		2	2	3		3	10
5	Psikomotor gelişimine uygun olarak Enstrüman çalabilmesine ilişkin iletiler vardır.					3		3
6	El sanatlarını yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.					1		1
7	Boy gelişimine yönelik iletiler vardır.							0
8	Ağırlık gelişimine yönelik iletiler vardır.							0
9	Beden oranındaki değişime yönelik iletiler yer almaktadır.							0
10	Vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler vardır			3	3	3	4	13
11	Kas sisteminin gelişimine yönelik iletiler vardır.						3	3
12	Fiziksel gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır	2		3	2		3	10
13	Psikomotor gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır			3	2	2	3	10
14	Tehlikeli durumlardan kendini ve başkalarını koruyabileceğine yönelik iletiler vardır.		4	2	3	1	2	12
15	Öz bakımını geliştirecek iletiler vardır.							0
	Toplam	7	6	17	16	14	24	84

Tablo 41’de görüldüğü gibi fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri açısından yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’da toplam 84 (f=84) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla iletinin (f=24) “Çöl Kızıağı” çizgi filminde, en az iletinin (f=7) “Prensesin Yavru Köpekleri” çizgi filminde olduğu görülmektedir. Harika Kanatlar çizgi filminde fiziksel ve psiko-motor iletilerinden 3. madde olan “kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin ileti” ve 10. madde olan “vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı” (f=13) maddeleri en çok tekrar eden maddeler olarak belirlenmiştir. En az tekrar eden maddeler (f=0) 2. madde olan “öz bakım becerilerini yapabildiğine ilişkin ileti”, 7. madde olan “boy gelişimine yönelik ileti”, 8. madde olan “ağırlık gelişimine yönelik iletiler vardır”, 9. madde olan “beden oranındaki değişime yönelik ileti” ve 15. madde olan “öz bakımını geliştirecek ileti” maddeleri olarak bulunmuştur.

Çöl Kızağı çizgi filminde fiziksel ve psiko-motor iletileri açısından kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler:

Şekil 30. Kızağı çizgi filminden görüntü(Ali'nin kayması)

Şekil 30'da daha uzun bir tepeden yine kızak ile çölde kayma hareketleri yapmaktadır (5dk.25s.).

Şekil 31. Çöl Kızağı çizgi filminden görüntü

Şekil 31'de Ali, Jet ve Çöl Tilkisi'nin koşma hareketleri görülmektedir (6dk.36s.).

Harika Kanatlar adlı çizgi filmlerde hareket ve psiko -motor gelişim açısından daha çok normal hayatta karşılaşılan “kaba motor becerileri, çeşitli hareketler yapma,

tehlikeli durumlarda kendini koruma” iletilerine rastlanmıştır. “El sanatları, boy gelişimi, ağırlık gelişimi” gibi çocukların kendilerini daha iyi tanınmasına yardımcı olacak iletilerin bulunmadığı görülmektedir. Bu durum, çizgi filmde hareket ve psiko-motor gelişime yönelik iletilerin zayıf olduğunu göstermektedir.

Harika Kanatlar çizgi filminde cinsel gelişim alanına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42.

Dokümanlarda Cinsel Gelişim İleti Değerlendirme Formuna(7-11 yaş) Göre Harika Kanatlar Çizgi Filmine İlişkin Bulgular

Sıra no	Cinsel Gelişimi İletileri	Harika Kanatlar						Toplam
		Prensesin Yavru Köpekleri	Madenci Sorunu	Muhteşem Gondollar	Küçük Muhafız	Muhteşem Mordhiz	Çöl Kızağı	
1	Gelişim düzeyine uygun olan cinsel modellerle karşılaştığı iletiler vardır.							0
2	Kendi cinsiyetinden çocuklarla oynamayı tercih ettiği iletiler vardır.							0
3	Kendi cinsiyet rollerini pekiştiren ifadeler içeren iletiler vardır.							0
4	Kız ve erkek arkadaşlarının bir arada oynadığı iletiler vardır.	1		1	1	2		5
5	Kendi bedenini tanımaya çalıştığı iletiler vardır.							0
6	Karşı cinsin bedenini tanımaya çalıştığı ifadeler vardır.							0
7	Cinsel gelişiminin sağlıklı olmasına yönelik iletiler vardır.							0
8	Cinsellikle ilgili merakını artırıcı iletiler vardır.							0
9	Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.	3						3
10	Erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.				2			2
11	Erkek olmayı üstün tutan iletiler vardır							0
12	Kadın olmayı aşağılayıcı iletiler vardır							0
	Toplam	4	0	1	3	2	0	10

Tablo 42’de görüldüğü gibi cinsel iletiler açısından yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’a ilişkin olarak toplam 10 (f=10) ileti bulunmuştur. Bu iletilerden en fazla iletinin (f=4) “Prensesin Yavru Köpekleri” çizgi filminde, en az iletinin (f=0) “Madenci Sorunu” ve “Çöl Kızağı” çizgi filmlerinde olduğu görülmektedir. Harika Kanatlar çizgi filminde cinsel iletilerden 4. madde olan “kız ve erkek arkadaşlarının bir arada oynadığı ileti”nin beş kez(f=5), 9. madde olan “kadın toplumsal cinsiyet

rollerine ilişkin ileti”nin üç kez ($f=3$), 10. madde olan “erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ileti”nin iki kez ($f=2$) yer aldığı belirlenmiştir. Diğer maddelerde cinsel ileti tespit edilememiştir.

Prensesin Yavru Köpekleri çizgi filminde, cinsel iletiler açısından kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin (6dk.36s.) “masalar kadınlar tarafından düzenlenir iletisinin verildiği” Şekil 32’de görülmektedir.

Şekil 32. Prensesin Yavru Köpekleri çizgi filminden görüntü

Küçük Muhafız çizgi filminde cinsel iletiler açısından “kız ve erkek arkadaşların bir arada oynadığı iletiler” (7dk 01s.) Şekil 33’te görülmektedir.

Şekil 33. Küçük Muhafız Köpekleri çizgi filminden görüntü

Muhteşem Gondollar çizgi filminde cinsel iletiler açısından “kız ve erkek arkadaşlarının bir arada oynadığı iletiler” (9dk 55s.) Şekil 34’te görülmektedir.

Şekil 34. Muhteşem Gondollar Köpekleri çizgi filminden görüntü

Cinsel iletiler yönünden birçok maddeye ilişkin ileti bulunmamasına rağmen “Harika Kanatlar” adlı çizgi filmin incelenen bölümlerinde, cinsel gelişim ile ilgili iletilerde “geleneksel toplumlarda kadının rolü ile ilgili klasik anlayış, ev işlerinin kadının görevi olduğu iletisi”nin verildiği görülmektedir.

4.4. Çizgi Filmlerde ve Çocuk Kitaplarında Gelişim Alanlarına Yönelik İletilerin Benzerlik ve Farklılıklarına İlişkin Bulgular.

Bu bölümde çocuk gelişimine yönelik iletiler, başlıklar altında frekansları birbiriyle karşılaştırılarak incelenmiştir.

Çocuk kitapları ve çizgi filmlerde; bilişsel, duyuşsal, ahlaki, kişilik ve sosyal gelişim, dil gelişimi, fiziksel ve psiko-motor, cinsel gelişim alanlarına yönelik iletilerin frekansları (f) Tablo 43’te verilmiştir.

Tablo 43.

Çocuk Kitapları ve Çizgi Filmlerine Gelişim Alanlarına Göre İletilere İlişkin Bulgular

		Gelişimsel İletiler							
		Bilişsel	Duyuşsal	Kişilik ve Sosyal	Ahlak	Dil	Fiziksel ve Psikomotor	Cinsel	Toplam
Keloğlan Çocuk Kitapları	Keloğlan ile Devler	29	20	32	7	10	9	5	102
	Keloğlan ile Kardeşi	10	10	12	20	21	16	0	89
	Keloğlan ile Değirmenci	25	11	27	19	20	10	0	112
	Keloğlan ile Cüceler	14	14	7	6	24	11	7	83
	Keloğlan ile Cambazlar	21	15	14	7	12	6	3	78
	Keloğlan ile Padişahlar	25	9	10	4	8	9	0	65
	Toplam	124	79	102	63	95	61	15	529
Saftirik Çocuk Kitapları	Saftirik 1 Greg'in Günlüğü	71	44	63	27	36	75	27	343
	Saftirik 2 Rodrick Kuralları	91	62	87	46	54	75	24	439
	Saftirik 3 Türünün Son Örneği	58	46	76	30	42	138	18	408
	Saftirik 4 İşte Şimdi Yandık	72	50	65	22	33	89	57	388
	Saftirik 5 Ama Bu Haksızlık	96	61	79	29	58	111	68	502
	Saftirik 6 Panik Yok	66	51	92	34	59	67	4	373
	Toplam	454	314	462	168	282	555	198	2453
Rafadan Tayfa Çizgi Filmi	Ekmek Teknesi	12	15	33	11	11	32	1	115
	Kadın işi	18	17	35	11	11	18	9	119
	Tiyatro Kulübü	20	12	36	12	22	34	16	152
	Salça Zamanı	29	11	44	7	18	51	15	175
	Yanlış Anlama	11	14	25	5	12	7	1	75
	Oyun Makinası	12	18	26	4	7	19	3	89
	Toplam	102	87	199	50	81	161	45	725
Harika Kanatlar Çizgi	Prenesin Yavru Köpekleri	9	9	18	6	7	7	4	60
	Madenci Sorunu	15	5	12	2	12	6	0	52
	Muhteşem Gondollar	13	7	14	3	11	17	1	66
	Küçük Muhafız	14	7	17	4	11	16	3	72
	Muhteşem Morthiz	13	5	19	1	6	14	2	60
	Çöl Kızağı	15	14	10	4	11	24	0	74
	Toplam	79	47	90	20	58	84	10	384

Tablo 43'te görüldüğü gibi bilişsel gelişim alanı dikkate alındığında frekanslar yüksekten aza doğru; Saftirik Greg'in Günlüğü (f=454), Keloğlan (f=124), Rafadan Tayfa (f=102) ve Harika Kanatlar (f=79) olarak sıralanmaktadır.

Duyuşsal gelişim alanı dikkate alındığında frekanslar çoktan aza doğru; Saftirik Greg'in Günlüğü (f=314), Rafadan Tayfa (f=87), Keloğlan (f=79) ve Harika Kanatlar (f=47) olarak sıralanmaktadır.

Kişilik ve sosyal gelişim alanı dikkate alındığında frekanslar çoktan aza doğru; Saftirik Greg'in Günlüğü (f=462), Rafadan Tayfa (f=199), Keloğlan (f=102), ve Harika Kanatlar (f=99) olarak sıralanmaktadır.

Ahlak gelişim alanı dikkate alındığında frekanslar çoktan aza doğru; Saftirik Greg'in Günlüğü (f=168), Keloğlan(F=63), Rafadan Tayfa (F=50) ve Harika Kanatlar(f=20) olarak sıralanmaktadır.

Dil gelişimi alanı dikkate alındığında frekanslar çoktan aza doğru; Saftirik Greg'in Günlüğü (f=282), Rafadan Tayfa (f=95), Keloğlan(f=81), ve Harika Kanatlar(f=58) olarak sıralanmaktadır.

Fiziksel ve Psiko-motor gelişimi alanı dikkate alındığında frekanslar çoktan aza doğru; Saftirik Greg'in Günlüğü (f=555), Rafadan Tayfa (f=161), Harika Kanatlar(f=84) ve Keloğlan(f=61) olarak sıralanmaktadır.

Cinsel gelişim alanı dikkate alındığında frekanslar çoktan aza doğru; Saftirik Greg'in Günlüğü (f=198), Rafadan Tayfa (f=45), Keloğlan(f=15), ve Harika Kanatlar(f=10) olarak sıralanmaktadır.

Bu sonuçlar ışığında en yüksek frekansa sahip ileti, yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan "Saftirik Greg'in Günlüğü" kitap serisinde fiziksel ve psiko-motor gelişim alanında olduğu görülmektedir. Kitap ve gelişim alanıyla ilgili olarak kitabın sayfa sayısının diğer kitaptan çok olması, kitaptaki anlatımların çeşitli karikatürlerle desteklenmesinin etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca bu dönem çocuklarının fiziksel ve psiko-motor alan mesajlarına karşı ilgi duyduklarını göstermektedir. Bu kitabın kahramanı, günümüzde çocukların hemen hepsinin yaşadığı ev-okul-tatil ekseninde bir hayat yaşamaktadır. Bu kitabı okuyan çocukların; kitabın kahramanına ait yaşantıda kendi yaşantılarından, düşündüklerinden, hayallerinden, hareketlerinden, duygularından, kişiliklerinden, sosyal hayatlarından, değer yargılarından bir şeyler buldukları için bu kitabı severek okudukları söylenebilir. Bütün bunlara ek olarak çocuklara yönelik gelişimsel iletilerin yüksek frekansta olduğu kitapların çocuklar tarafından sevilerek okunduğu söylenebilir. Bu konuda Erdal ve Yılmaz (2018) çalışmalarında Saftirik kitabının çocuklar tarafından sevilerek okunmasının nedenini:

“Kitabın bol resimli ve resimlerin de karikatür şeklinde olması; kitapta kullanılan yazı karakteri, kitabı öncelikle kolay okunur hale getirmektedir. Günümüz çocukları da daha çok kolay okuyacakları kitaplara yönelmektedirler. Ancak bu kitabın çocuklar tarafından beğenilmesini sadece şekil özellikleri ile açıklamak doğru değildir. Kitabın ana kahramanı olan Greg de kişiliği, davranışları, hayalleri, özlemleri, yaşam tarzı ile çocuklara cazip gelmiş olabilir. Aslında Saftirik’i okuyan çocuk bu kitapta, yaşamak isteyip de yaşayamadıklarını, söylemek isteyip de söyleyemediklerini bulmaktadır.”

şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeler, araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. En düşük frekansa sahip olan ileti ise yabancı kaynaklı çizgi film olan “Harika Kanatlar” filminde cinsel gelişim alanıdır. Yine “Saftirik Greg’in Günlüğü” çocuk kitabı hariç tüm kaynaklarda cinsel gelişim alanı en düşük frekansa sahip alandır. Karataş (2015, s.154) bu durumu, bu yaş grubunun cinsel gelişimi açısından “Bu dönem, diğer dönemlere göre daha sakin bir evredir. Cinsel enerji başka yönlere kaymıştır. Çocuk için yeni bir dönem olan okul süreci başlamıştır. Bu dönemde çocuklar genelde kendi cinsiyetinden olanlara odaklanırlar. Karşı cinsten olanlarla çok fazla ilişki kurdukları görülmez.” şeklinde belirtmiştir. Cinsel iletilerin, bu yaş grubundaki çocuklar tarafından çok ilgi görmediği söylenebilir. Ayrıca Saftirik Greg’in Günlüğü kitabında cinsel iletilerin daha çok olması, bu kitabın yaş grubu olarak ortaokul düzeyine daha yakın olduğu anlamı çıkarılabilir. Kitaptaki anıların ortaokul düzeyinde bir öğrencinin anıları olması bunu desteklemektedir. Erdal ve Yılmaz (2018) çalışmasında “Saftirik Greg’in Günlüğü” kitabında kahramanı, çevresindeki tüm kızlara ilgi duyan bir tip olarak değerlendirmektedir.

Tablo 43’te görüldüğü gibi çocuk gelişimine yönelik iletilerin en yüksek frekansta yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan Saftirik serisinde (f=2453), ikinci sırada yerli kaynaklı çizgi film olan Rafadan Tayfa’da (f=725), üçüncü olarak yerli kaynaklı çocuk kitabı Keloğlan serisinde (f=529) ve son sırada yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’da (f=384) yer aldığı bulunmuştur. Saftirik serisinin frekansının açık ara yüksek olmasını; kitabın sayfa sayısının çok olması, kitap içinde anlatılan olayların karikatür ve konuşma balonlarıyla desteklenmesi etkilemiş olabilir. Kitapta geçen olayların gerçek hayata yakın olması, kitapta çocuk gelişimine yönelik iletilerin daha çok olmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu gerçekçilikten yola çıkılırsa çocuk gelişimi, hayalden ve

gerçek dışı olaylardan farklı olarak insanları doğrudan etkilemektedir. Diğer Rafadan Tayfa, Harika Kanatlar çizgi filmi ve Keloğlan çocuk kitabında doğaüstü varlık ve olaylar bulunmaktadır. Doğaüstü olay ve varlıklar gelişimsel iletileri içerseler de gerçek hayatı, konusu içine alan eserler kadar gelişimsel iletileri içermeyebilecekleri düşünülebilir.

Tablo 43'te yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan'ın en yüksek frekansa ($f=124$) sahip olduğu gelişimsel ileti alanının "bilişsel gelişim alanı" olduğu bulunmuştur. Yabancı kaynaklı çocuk kitabında bu alan Saftirik çocuk kitabında en yüksek frekansa ($f=555$) sahip gelişimsel ileti "fiziksel ve psiko-motor gelişim alanı" olarak ortaya çıkmıştır. Yerli kaynaklı çizgi film olarak incelenen Rafadan Tayfa'da en yüksek frekansa ($f=199$) sahip gelişimsel ileti alanı ise "kişilik ve sosyal gelişim alanı" olarak belirlenmiştir. Yabancı kaynaklı çizgi film olarak incelemesi yapılan Harika Kanatlar çizgi filminde en yüksek frekansa ($f=90$) sahip olan gelişimsel ileti alanı yine "kişilik ve sosyal gelişim alanı" olarak ortaya çıkmıştır.

Çocukların kişilik ve sosyal gelişim alanı iletileri olan çizgi filmleri daha çok sevdikleri söylenebilir. Ayrıca çizgi filmler açısından bakıldığında kişilik ve sosyal gelişimden hemen sonra en yüksek frekansa sahip alanın iki çizgi filmde de "fiziksel ve psiko-motor alan" olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum, bu yaş grubu çocuklarının genel özellikleri arasında yer alan somut işlemler dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Çocuk kitaplarında insanüstü olayların olduğu Keloğlan çocuk kitaplarında daha çok bilişsel iletilere yer verildiği anlaşılmaktadır. İnsanüstü varlıkları ve olayları ele alan çocuk kitaplarında bilişsel iletilerin daha yoğun olduğu göze çarpmaktadır. Çocukların severek okudukları kitaplarda Saftirik çocuk kitabının açık ara daha çok sevilmesinde, çocukların gerçek hayatta yaşadıkları ve yaşayabilecekleri olay ve kişileri içeren kitapları daha çok sevmelerinin etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca fiziksel ve psiko-motor iletileri olan kitapları, bu yaş grubu çocuklarının daha çok severek okudukları sonucuna varılabilir. Gerçek yaşama daha yakın olan Saftirik kitabında fiziksel ve psiko-motor iletiler bulunmuştur.

Tablo 43 incelendiğinde Saftirik Greg’in Günlüğü kitap serisi, Rafadan Tayfa ve Harika Kanatlar çizgi filmlerinde en fazla tekrar eden gelişimsel alan iletileri, “kişilik ve sosyal gelişim ile hareket ve psiko-motor gelişim alanı” olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, bu yaş grubu çocukların bu alanlara yönelik iletilere daha çok sahip olan ürünlerden hoşlandıkları sonucuna varılabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç Tartışma

Bu araştırma, çocuk kitaplarında ve çizgi filmlerinde gelişim alanlarına göre (bilişsel gelişim, duygusal gelişim, kişilik ve sosyal gelişim, ahlak gelişimi, dil gelişimi, fiziksel ve psiko-motor ve cinsel gelişim) verilen iletileri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Miller (2015), televizyonda yayımlanan reklamlar ve programların özelliklerine göre araştırmalar bulunmasına rağmen çocuk gelişimine yönelik çizgi film ve çocuk kitaplarının iletilerinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmadığını belirtmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların gelişimsel iletilerin daha çok olduğu çizgi film ve çocuk kitaplarını daha çok sevdikleri belirlenmiştir. Araştırmada incelenen çocuk kitaplarında en çok gelişimsel ileti alanlarından “bilişsel gelişim alanı”nın “Keloğlan” çocuk kitabında bulunurken “fiziksel ve psiko-motor gelişim alanı”nın da “Saftirik Grek’in Günlüğü” çocuk kitaplarında bulunmuştur. Araştırmada incelenen çizgi filmlerde ise hem “Rafadan Tayfa”da hem de “Harika Kanatlar”da “kişilik ve sosyal gelişim alanı”na yönelik iletilerin en fazla olduğu çocuk gelişimine yönelik alan olduğu tesbit edilmiştir.

Çalışmanın birinci alt problemi “Öğrencilerin en çok izledikleri çizgi filmler ve okudukları kitaplar nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Yapılan anket çalışmaları sonucunda çocukların severek okudukları yerli kaynaklı çocuk kitabının “Keloğlan”, yabancı kaynaklı çocuk kitabının da “Saftirik Grek’in Günlüğü” olmuştur.

Bu sonuçlar çerçevesinde ister çizgi film ister kitap olsun 7-11 yaş grubu özelliklerine göre gelişimsel iletilerin fazlaca yer verildiği çocuklara yönelik yapıtların sevilme oranının da daha yüksek olduğu görülmüştür. Buradan hareketle yapımcı ve

yazarların, çocukların gelişimsel özelliklerini dikkate alarak oluşturdukları her ürünün çocuklar tarafından daha çok sevileceği söylenebilir. Bu çalışma sonuçlarında da görüldüğü gibi, son yıllarda ülkemizde çocuk kanallarında yerli çizgi filmlerin izlenme oranları yabancı kaynaklı çizgi filmlerden daha yüksektir. Bu sonuç, yerli çizgi film yapımcılarının çocukların gelişimsel özelliklerini dikkate aldıklarını ve çocuk gelişimine önem verdiklerini göstermektedir.

“Saftirik Greg’in Günlüğü” kitabında siyah beyaz karikatür; konuşma balonları gibi sayfa düzenlemeleri ilgiyi arttıran farklı yazı tipleriyle desteklenmiştir. Ayrıca Saftirik Greg’in Günlüğü, bir çocuğun gerçek hayatında yaşadıklarını konu edinerek günlük hayatta yaşanan olayları bir çocuğun gözünden esprili bir dil kullanılarak anlatılmaktadır. Bu durum, çocukların ilgisini daha çok çekmektedir. Yapılan bu çalışmada hem veli anketinde hem öğrenci anketinde en çok okunan kitap olarak “Saftirik Greg’in Günlüğü” ilk sırada yer almıştır. Bu yabancı kaynaklı çocuk kitabı sadece Burdur’daki ankette değil Clark ve Taravainen (2017) yaptıkları araştırmada da İngiltere’de 8-18 yaş arası en çok okunan kitabın “Saftirik Greg’in Günlüğü” olduğu tesbit edilmiştir.. Ayrıca Giffard (2011)’a göre ABD’de iki yıldan fazla bir süredir “New York Times” çocuk kitaplarının en çok satanları listesinde o tarihe kadar ki en iyi kitap olma durumunu devam ettirmesi, bu serinin çok sevildiğini göstermektedir.

Erdal ve Yılmaz (2018) “Saftirik”, çocuklar tarafından sevilerek okunan bir kitaptır. Kitabın bol resimli ve resimlerin de karikatür şeklinde olması, kitapta kullanılan yazı karakteri, kitabı öncelikle kolay okunur hale getirmektedir. Günümüz çocuklarının da daha çok kolay okuyacakları kitaplara yöneldiklerini bildirmektedir. Erdal ve Yılmaz’ın (2018) “Saftirik Greg’in Günlüğü” kitaplarına ilişkin görüşleri bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Araştırmacı bu kitapla ilgili olarak:

“Saftirik, çocuklar tarafından sevilerek okunan bir kitaptır. Kitabın bol resimli ve resimlerin de karikatür şeklinde olması; kitapta kullanılan yazı karakteri, kitabı öncelikle kolay okunur hale getirmektedir. Günümüz çocukları da daha çok kolay okuyacakları kitaplara yönelmektedirler. Ancak bu kitabın çocuklar tarafından beğenilmesini sadece şekil özellikleri ile açıklamak doğru değildir. Kitabın ana kahramanı olan Greg de kişiliği, davranışları, hayalleri, özlemleri, yaşam tarzı ile çocuklara

cazip gelmiş olabilir. Aslında Saftirik'i okuyan çocuk bu kitapta, yaşamak isteyip de yaşayamadıklarını, söylemek isteyip de söyleyemediklerini bulmaktadır.” şeklinde belirtmiştir.

Bu çalışma ve ifadelere dayalı olarak Saftirik Greg'in Günlüğü serisi kitaplarının öğrenciler tarafından sevilerek okunan ve ilgi uyandıran kitaplar olduğu, başka çalışmalar sonucunda da bu çalışmaya benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Keloğlan kitaplarının seçiminde, piyasada bulunan Keloğlan kitaplarının öğretmen ve öğrencilerin beğenisine sunularak içlerinden en çok tercih edilenler içinden seçilmiştir. Keloğlan kitapları 16 sayfa, renkli ve büyük resimlerle desteklenmiştir. Buna rağmen hemen bütün Keloğlan kitaplarının fiziksel yapısı ve konu olarak çocukların ilgilerini daha az çektikleri söylenebilir. Bu konuda Gökçearsan ve Cerit (2016, s.49) "Türkiye'de Yayınlanan Türk Masal Kitaplarının Grafik Tasarım Öğeleri Açısından İncelenmesi Keloğlan Masalları Örneği" çalışmasında estetik ve sanattan yoksun tasarımlar olduğu, yazı fontu ve puntosunun hedef kitle profiline uygun olmadığı, rengin bilinçli kullanılmadığı, illüstrasyon, renk, özgünlük, karakterlerin jest, mimik ve duygu hareketleri, kültürel değerler, baskı ve cilt kalitesi açısından yeterince nitelikli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, araştırmada gözlemlenen çok çeşitli ama günümüzde çocuklara hitap etme konusunda Keloğlan kitaplarında eksiklikler olduğunu desteklemektedir. Keloğlan çocuk kitabı gelişimsel iletilerin dağılımı ve çeşitliliği yönünden de yabancı kaynak olan Saftirik Greg'in Günlüğünden frekans olarak daha düşüktür. Ayrıca Gökçearsan ve Cerit (2016, s.64) Türk kültürünü yansıtan masal kitaplarında Türk motiflerinden yararlanmak yerine, bilgisayarda bulunan hazır motiflerden yararlanılarak tasarımlar yapıldığını ve bu nedenle özgünlük kavramından bahsetmenin mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Yukarıda sözü edilen çalışmalardan da anlaşıldığı "Saftirik Greg'in Günlüğü"nın öğrenciler tarafından sevilerek okunmasına ve özgün bir yapısı olmasına karşın, "Keloğlan" kitaplarının çok okunmakla birlikte çocuklar arasında özgünlük ve sevilerek okunma anlamında yabancı kaynak kadar ilgi görmediği ortaya çıkmaktadır.

TRT Çocuk kanalında çocukların en çok severek izledikleri yerli kaynaklı çizgi filmin "Rafadan Tayfa", yabancı kaynaklı çizgi filmin ise "Harika Kanatlar" olduğu yapılan çalışma sonucu belirlenmiştir. Sadioğlu vd. (2018,s.185) 'Değerlerin Öğretiminde

Çizgi Filmler: “Rafadan Tayfa Örneği” çalışmasında çocukların en çok sevdiği çizgi filmi belirlemek için yaptığı ankette, en çok sevilen çizgi filmin “Rafadan Tayfa” olduğunu belirlenmiştir. Ayrıca Yaralı ve Avcı (2017), çalışmalarında Rafadan Tayfa çizgi filminde çeşitli popüler kültür öğelerinin yer aldığını belirtmişlerdir. Yukarıda belirtilen çalışma sonuçları ışığında Rafadan Tayfa çizgi filminin çocukların ilgilerini çekecek, onların gelişim özelliklerini göz önüne alan öğeler içerdikleri görülmektedir. Rafadan Tayfa çizgi filminin bu araştırmada da severek izlenen çizgi film olarak belirlenmesi ile benzerlik göstermektedir.

Yabancı kaynaklı çizgi film olan “Harika Kanatlar” basit ve tamamen sorunları çözen uçaklardan oluşmaktadır. Uçaklar ülkelere giderek oradaki çocuklara kargolarını teslim etmekte, bu sırada yaşanan sorunları çocuklarla birlikte çözmektedirler. Bu sorunların çözümü ile birlikte o ülkeye özgü özellikler de anlatılmaktadır. Çocukların bir yapıtta kendilerinin içinde oldukları ve onların da hikâye ya da olaya dâhil oldukları yapıtları daha çok sevdiği gözlemlenmiştir. Özellikle teknolojinin gelişmesi ile birlikte interaktif olarak insanların yapılan çalışmalara dâhil olmaları sağlanmaktadır. Bu durum son zamanlarda çocuk kitaplarında da ortaya çıkmaktadır.

Çocuklar, önce merak uyandıran daha sonra sorunları çözmede kendi yaşantısından parçalar olan, kendilerinin karar verme aşamasında yer aldığı kitap ve çizgi filmleri daha çok sevmektedirler. İncelemeye dâhil olan “Keloğlan, Saftirik Grek’in Günlüğü” kitapları ve “Rafadan Tayfa, Harika Kanatlar” çizgi filmlerinde ana tema sorunlar ve bu sorunların çözülmesine dayanmaktadır. Bu durumda olay, çocukların yaşadıkları dönemde onların yaşantılarına ne kadar yakın ise o kadar çok sevildikleri söylenebilir. Ayrıca çocukların içlerinden geçen fakat toplum içinde açık açık ifade edemedikleri, yapamadıkları düşünce ve meraklarını ne kadar çok içeriyorsa o kadar çok sevildikleri söylenebilir. Bu durumda çocukların gelişimsel özellikleri göz önüne alındığında, çocukların gelişimsel özelliklerine yönelik ve doğru biçimde ne kadar çok ileti içerirse o kadar çok sevildiğini belirtmek gerekir.

Nicel çalışma sonucunda bulunan sevilen çocuk kitapları “Saftirik Grek’in Günlüğü” ve “Keloğlan Masalları” olmuştur. Aynı çocuk kitaplarında gelişimsel iletilere ilişkin frekanslar incelendiğinde yine aynı sıralama oluşmaktadır. Nicel çalışma sonucunda bulunan sevilen çizgi filmler “Rafadan Tayfa” ve “Harika Kanatlar” olmuştur. Aynı

çizgi filmlerdeki gelişimsel iletilere ilişkin frekanslar incelendiğinde benzer sıralama oluşmaktadır. Çizgi filmleri ve çocuk kitaplarını hep birlikte incelediğimizde nicel çalışmada oluşan frekans sıralaması “Saftirik Grek’in Günlüğü, Rafadan Tayfa, Keloğlan Masalları ve Harika Kanatlar” şeklinde oluşmaktadır. Bu sıralama, nitel çalışmada incelediğimiz gelişimsel iletilerin frekanslarında da oluşmuştur. Buradan hareketle, çocukların gelişimsel iletilerin daha çok olduğu çocuklara yönelik yapıtları daha çok sevdikleri söylenebilir. Sonuç olarak iletilerin yazı ile belirtilmesinden daha çok çocukların içinde olduğu, yani karar verme aşamalarına katıldığı bilişsel gelişim; çeşitli duyguları yaşadığı duyuşsal gelişim; yardımseverlik, dostluk, arkadaşlık bir görevi başarma kişilik ve sosyal gelişim sürecini içine alan iletiler yoluyla anlatılması etkili olmaktadır. Bunun yanında güven, sadakat, farklılıklara saygı, ahlak gelişimi; dile dayalı gülmece, soyut kelime, somut kelime dil gelişimi; vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı fiziksel ve psiko-motor gelişim; gelişim düzeyine uygun cinsel modellerle karşılaştığı cinsel gelişim alanları, eserlerin içinde uygun bir şekilde güncel olaylarla gelişime uygun olan iletilerle verilmesinin çocukların gelişimlerinde daha etkili olduğu söylenebilir.

Seçilen çocuk kitaplarında gelişimsel iletiler nelerdir?

Bilişsel iletiler en yüksek frekansta “Keloğlan ve Devler” hikâyesinde bulunmuştur. Bilişsel iletilerden “Yaratıcılığını destekleyen iletiler vardır.” 4. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Duyuşsal iletiler de en yüksek frekansta yine “Keloğlan ve Devler” hikâyesinde bulunmuştur. Duyuşsal iletilerden “Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.” 1. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Kişilik ve sosyal gelişim iletileri açısından en yüksek frekans da “Keloğlan ve Devler” hikâyesinde bulunmuştur. Kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden “Bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler vardır.” 2. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Ahlak gelişimi iletileri en yüksek frekansta “Keloğlan İle Kardeşi” hikâyesinde bulunmuştur. Ahlak gelişimi iletilerinden “Güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.” 1. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri en yüksek frekansta “Keloğlan İle Kardeşi” hikâyesinde bulunmuştur. Fiziksel ve psiko-motor gelişim iletilerinden “Kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler

vardır.” 3. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Cinsel gelişim iletileri açısından en yüksek frekans “Keloğlan İle Devler” hikâyesinde bulunmuştur. Cinsel gelişim iletilerinden “Erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.” 3. maddesi (f=11), Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır (f=6) en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Özcan (2013) masal türü içerisinde yer almasına rağmen Keloğlan’ın olaylar karşısındaki davranış tarzı, problem çözme yöntemi ve kullandığı dil dizgelerinin modern bir görüntü sergilediğini bildirmektedir. Ayrıca Keloğlan’ın, modern insanın günümüzdeki akılcı tavrına yakın bir davranış tarzı geliştirdiğini aktarmaktadır. Araştırmada belirlenen bilişsel iletilerde en çok tekrar eden “yaratıcılığı destekleyen iletiler” ve kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden “bir görevi başarı ile tamamlamanın verdiği haz” belirtilen problem çözme ve akılcı tavır becerisi ile ilişkilendirilebilir.

Keloğlan hikâyelerinde dokümanlarda ahlak gelişimi ileti değerlendirme formu değerlendirildiğinde 63 iletinin 46 tanesinin güven ve sadakatin önemi ile ilgili olduğu görülmektedir. Keloğlan hikâyelerinde güven ve sadakatin önemli olmasının nedeni; kültürel olarak sorgulama ve eleştirmenin saygısızlık olarak nitelenmesi, bunun yerine her şeye rağmen güven ve sadakatin ön plana çıkıyor olması söylenebilir. Buna karşın Erdal (2016), masallarda genelde hazırcı bir tip olarak çizilen Keloğlanın verdiği sözde durmayan, yalan söyleyen, iyilik gördüğü kişiye kötülük yapan bir karakter olarak yansıtıldığını ifade eder. Buna rağmen Keloğlan, âdeta ödüllendirilir ve hep karşısına onun hayatını kolaylaştıran biri çıkar. Hile ve aldatma ile sorun çözme ve başarıya ulaşmanın, çocuklara önerilen bir yaşam felsefesi olmaması gerektiğini belirtmektedir. Yapılan bu yorumun aksine bu araştırmada “sadakat ve güven” ileti maddelerinin yüksek düzeyde olması Keloğlan’ın sorunlarını hile ve aldatma ile çözse bile güven ve sadakate önem verdiğini gösterir. Ayrıca “farklılıklara saygı duyma” maddesinin en az olması da toplumumuzda oluşan ön yargılardan dolayı, farklılıklara karşı tahammülsüzlükten kaynaklandığı söylenebilir.

Keloğlan hikâyeleriyle ilgili dokümanlarda yapılan dil gelişimi ileti değerlendirme formu incelendiğinde iki maddeye ilişkin hiç ileti olmadığı, en fazla tekrar eden maddeye ilişkin 22 ileti bulunduğu görülmektedir. İletilerin en fazla tekrar ettiği üç

madde “yaş grubuna uygun dil, somut kelimelerin kullanımı ve soyut kelimelerin kullanımı” olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan Karakuş ve Baki (2015), TRT Çocuk kanalında yayınlanmakta olan, 3-13 yaş grubu çocuklara hitap ettiği düşünülen çizgi filmlerde Türkçenin sadeliği ve zenginliğinin dikkat çekici olduğunu bildirmişlerdir. Dildeki sadelik çocukların anlamakta zorlanmayacağı anlamına geldiğinden, bu araştırmada en fazla yer alan ileti olan “yaş grubuna uygun, somut sözcük ve soyut sözcük kullanımı” anlamında araştırmayı destekler niteliktedir.

Bilişsel gelişim iletileri, yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg’in Günlüğüne” ilişkin en yüksek frekansta “Saftirik 5, Ama Bu Haksızlık” kitabında bulunmuştur. Bilişsel gelişim iletilerinden “Kendi düşüncesinin doğru olup olmadığını sorgulayıcı iletiler vardır.” 10. maddesi en çok tekrar eden madde olarak ortaya çıkmaktadır. Kitaptaki olayları anlatan Greg, kendi düşüncesini çoğu zaman sorgular. Olaylar ve insanların tavırlarına göre değerlendirmeye çalışır. Bazen çok yanlış sonuçlara ulaşsa da anlatımında kendi düşüncesini bir sorgulama vardır.

Cinsel gelişim açısından bakıldığında Erdi (2008, s.171)’nin incelenen çocuk kitaplarında cinsiyet üzerine doğrudan verilen mesajlar neredeyse hiç yok gibidir, şeklindeki ifadesi bu çalışmada da yerli kaynaklı kitaplarda cinsel gelişim iletilerinin çok az olmasını desteklemektedir. İleti bulunan maddeler incelendiğinde en çok iletinin “erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler” olduğu göze çarpmaktadır. Keloğlan hikâyelerinde, erkeklerin toplumsal rolleri konusunda yoğun iletilerin olduğu söylenebilir.

Kılıç ve Eyüp (2011), ders kitaplarında kadın ve erkeklere sunulan toplumsal cinsiyet rollerinin, geleneksel anlayışın etkisinde kaldığı belirtmiştir. Kitaplarda, erkeklerin kadınlardan daha fazla yer aldığı, meslek rollerinde erkeklerin kadınlara oranla daha farklı ve çeşitli meslek grupları içerisinde sunulduğu ve aile içi rollerde kadınların daha fazla temsil edildiği belirlenmiştir. Kitaplarda ev işleriyle ilgili rollerde kadın evin içinde, erkek ise evin dışında ve evin geçimini sağlayan aile bireyi olarak sunulmuştur. Kişilikle ilgili cinsiyet rollerinde ise kadınların zayıf ve pasif, erkeklerin ise güçlü ve zeki bireyler olarak gösterilmesi bu araştırmada ulaşılan sonuçları destekler niteliktedir.

Duyuşsal gelişim iletileri açısından en yüksek frekans “Saftirik 2, Rodrick Kuralları” kitabında bulunmuştur. Bilişsel gelişim iletilerinden “Öfkeyi geliştirici iletiler vardır.” 4. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Kişilik ve sosyal gelişim iletileri en yüksek frekansta “Saftirik 6, Panik Yok” kitabında bulunmuştur. Kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden “Toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği iletiler vardır.” 1. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Ahlak gelişimi iletileri en yüksek frekansta “Saftirik 2, Rodrick Kuralları” kitabında bulunmuştur. Ahlak gelişimi iletilerinden “Kurallara uymanın gerekliliğini gösteren iletiler vardır.” 4. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Dil Gelişimi iletileri en yüksek frekansta “Saftirik 6, Panik Yok” kitabında bulunmuştur. Dil gelişimi iletilerinden “Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.” 9. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Erdi (2008, s.244), okulların sınav kaygısı yüzünden bilişsel becerilere yönelik etkinliklere gereken önemi göstermediğini bundan dolayı çocuk edebiyatı yazarlarının bu gelişime katkı sağlayacak iletilerle, önemli bir açığı kapatabilecekleri üzerinde durmaktadır. Bu araştırmaya konu olan Saftirik Greg’in Günlüğü kitap serisi de bu açığın kapatılmasına katkı sağlayabilir. Çocuklara yönelik bu tür eserlerin konu edildiği olaylar içinde bilişsel becerilere yönelik etkinliklere yer verilmesi çocukların, zorlanmadan, severek bilişsel gelişimlerinin desteklenmesinde etkili olabileceği söylenebilir.

Saftirik Grek’in Günlüğü kitaplarında en çok tekrar eden “dile dayalı gülmece” maddesi olduğundan kitabın çocukları güldürerek eğlendirdiği söylenebilir. Buna karşın Erdal ve Yılmaz (2018) Saftirik serisini çocuklar için cazip kılan özellikleri arasında “içinde küfür ve argo ifadeler bulunması” olduğunu belirtmişlerdir. Oysa kitaplar, çocukları eğlendirirken argo ya da küfre yer vermemeli, argoyu güldürü aracı olarak kullanmamalı, dilin en doğru uygulama alanı olmalıdır. Bu nedenle çocuk kitaplarındaki kahramanların olaylar karşısındaki sözlerine dikkat edilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Bununla birlikte yabancı kaynaklı bir kitapta o kültürde gayet normal karşılanacak bir konuşma, hareket ve olayın başka çocukların yaşadıkları toplumun

kültürlerinde farklı algılanabileceğinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Burada çocukların yaşadıkları toplumun kültürünü iyi öğrenmeleri ve okudukları kitapları eleştirel bakış açısı ile okuyarak doğru ve yanlış algılayabilmelerinin sağlanması açısından önemlidir. Aksi takdirde her okuduğunu ve izlediğini taklit eden çocuk, kendi dil ve konuşma becerisini edinmede zorluklar yaşayabilir.

Fiziksel ve psiko-motor gelişim iletileri en yüksek frekansta “Saftirik 3, Türünün Son Örneği” kitabında ortaya çıkmıştır. Fiziksel ve psiko-motor gelişim iletilerinden “Vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler vardır.” 10. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Cinsel gelişim iletileri açısından en yüksek frekans “Saftirik 5, Ama Bu Haksızlık” kitabında bulunmuştur. Cinsel gelişim iletilerinden “Cinsellikle ilgili merakını arttırıcı iletiler vardır.” 8. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Erdal ve Yılmaz (2018) çalışmalarında Greg’i, çevresindeki tüm kızlara ilgi duyan ve kızlar arasında popüler olmayı hedefleyen bir tip olarak betimlediler. Ayrıca cinsellikle ilgili olarak Erdal ve Yılmaz (2018) Saftirik Greg serisinde kahramanın çevresindeki tüm kızlara ilgi duyan ve kızlar arasında popüler olmayı hedefleyen bir tip olarak nitелеmektedir. Okula, kampa, yüzme kursuna, partiye her yere gitme nedeni sadece bir kızla tanışma ya da yakınlaşma olasılığı için olduğunu bildirmektedir. Bu tip davranışların çocuklarda olumsuz cinsel gelişim bozukluklarına yol açabileceğini belirtilmektedir. İletiler, yabancı bir kültür ve yaşam tarzından kaynaklı olmasından dolayı, kendi gelenek ve kültürümüz tarafından benimsenmeyebilir. Buna rağmen bu konuda yeterli düzeyde ve çocukların ilgilerini çekecek eserler ortaya konulmaması, yabancı kaynakların çocuklar tarafından beğenilerek okunmasına devam edileceğini göstermektedir. Yapılan çalışmada da çizgi filmler dâhil olmak üzere cinsel gelişim iletilerinin en çok “Saftirik Greg’in Günlüğü” serisinde bulunması belirtilen araştırma ile benzerlik göstermektedir.

Risa (2014) çalışmasında Saftirik Greg’in Günlüğü kitaplarının ana karakteri olan Greg’in hırs konusunda öğrencilere ilham verebileceğini, kitabın herkesin başarısının desteklenmesi yönünde çok iyi bir araç olabileceğini ve hayatın zorlukları ile başa çıkma konusunda yardım edebileceğini belirtmektedir. Ayrıca Greg’in çok kötü bir yazısı olmasına karşın istekli olduğu konularda çok çaba harcadığını bildirmektedir.

Adı geçen araştırmada belirtilen hırs, bu araştırmada kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden “çocukların özgüveni, liderliği ve sabrını geliştirici iletiler”le ilişkilendirilebilir. Zorluklarla karşılaşan kahraman, bu zorlukları aşmak için elinden gelen çabayı göstermektedir. Çocuklar, Greg’in bu çabalarından esinlenerek çeşitli konularda yanlış yapsalar bile çalışmalarına devam etmeleri gerektiğini düşünebilirler. Ayrıca Risa (2014), çalışmasında başarının desteklenmesi konusunda yine kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden “başarı ile bitirilen bir görevden sonra övülmesine, ailesinden, arkadaşlarından, öğretmeninden takdir gördüğü iletiler”e işaret etmektedir. Bu sonuçlar, araştırma sonucunda geliştirilen ölçütlerin başka çalışmaların da üzerinde durmaya çalıştıklarını göstererek geliştirilen ölçütlerinin önemini belirtmektedir.

Fingon (2012) çalışmasında, okuma ve anlama konusunda Saftirik Grek’in Günlüğü kitaplarının görsellerle desteklenen diyaloglarla çocukların okuma anlamalarının geliştirildiği vurgulanmıştır. Bu durum dokümanlarda dil gelişimi iletilerinin hemen hepsini kapsayan bir durumdur. Çünkü okuma-anlama, dil gelişimi açısından çok önemlidir. Fingon (2012) araştırmasında, öğrencilerin kitabın kendi kişisel hayatları ile bağlantı kurduğunu böylece daha iyi anlayabildiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç Erdal ve Yılmaz (2018)’in çalışmalarıyla ve bu çalışmayla da benzerlik göstermektedir. Fingon (2012) çalışmasında, öğrencilerin kitapları müthiş ve çok komik bulmaları, bu araştırmada geliştirilen dil gelişimi iletilerinden “dilde komik sözcükler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler” ve “dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler”e karşılık gelmektedir. Çalışmada ayrıca “dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesi iletileri” Fingon (2012) çalışmasına paralel olarak en çok tekrar eden ileti olarak karşımıza çıkarak araştırma sonuçlarını ve gelişimsel ileti değerlendirme formunu desteklemektedir. Fingon (2012) çalışmasında, Saftirik Grek’in Günlüğü kitaplarının okullarda çok karşılaşılan aile ilişkileri, sorumluluk almak, büyümek, akran baskısı, kendinden büyüklerin sözleri gibi durumlarda tartışma için kullanılabileceğini belirtmiştir. Aile ilişkileri, akran baskısı ve sorumluluk almak başlıkları bu çalışmada geçen kişilik ve sosyal ilişkiler ileti değerlendirme maddelerine işaret etmektedir. Büyümek, fiziksel ve psiko-motor gelişimin yanı sıra cinsel gelişim iletilerine de işaret eder. Kendinden büyüklerin sözleri ise ahlak gelişimi iletileri ile kişilik ve sosyal gelişim iletilerine işaret etmektedir. Bunlara ek olarak bu araştırmada, Saftirik Grek’in Günlüğü kitaplarında

en fazla görülen ilk iki ileti “fiziksel ve psiko-motor gelişim ile kişilik ve sosyal gelişim” alanlarında bulunmuştur. Bu sonuçlar, Fingon (2012) çalışması ile benzerlik göstererek araştırma sonuçlarını ve gelişimsel ileti değerlendirme formunu desteklemektedir.

Çocuk kitapları; çocukların karar vermelerinde, çeşitli değerlerin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Kitaplar, bunu çocuklara kurgu içerisinde çeşitli iletiler yardımıyla kazandırır. Dyches, Prater ve Leininger (2009) çalışmalarında, gelişimsel yetersizliği olan karakterlerin kitaplardaki diğer karakterlerle olan ilişkilerinin bulunduğu kitapların artmasıyla gelişimsel yetersizliği olan bireylerin eğitim çalışmalarına dâhil edilme durumlarının önemli oranda arttığını bulmuşlardır. Bu tür yayınlar, bireylerin gelişimsel eksikleri olan bireylere nasıl yardımcı olacaklarına yol gösterebilir. Bu durum, tüm insani değerler için geçerlidir. Bütün bunlardan dolayı çocuklara yönelik yayınlar çok dikkatli bir biçimde hazırlanmalıdır.

Burada yabancı kaynaklı bir kitabın ortaya çıktığı ülkeden farklı bir kültür olan Türkiye’de, çocukların hayatları ile ilgili içeriklerin buldurduğu anlamına gelmektedir. Sonuçta öğrencilerin yabancı kültürlerde olan birçok durumu biz farkında olmadan benimsedikleri görülmektedir. Çocukların kendi kültürlerini öğrenmeleri ve benimsemeleri konusunda ne kadar uğraş verilse de küreselleşen bir iletişim dünyasında bundan etkilenmemek imkânsızdır. İşler (2014) çalışmasında, küresel olarak yayınlanan çizgi filmlerde kültürel inşada evrensel değerlere odaklanarak kültürel aktarımın gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu sadece çizgi film değil tüm iletişim araçları ile gerçekleşmektedir. Bu etkileşimi iyi yönetebilmek ve farkında olabilmek çok önemlidir. Aslında çocuklar, hayatlarının bir parçası olan iletişim araçlarından düşünülenden çok daha fazla etkileniyorlar ama bundan çoğu zaman haberdar bile olunmuyor. Bu çalışmanın, bu değişim ve etkileşime ilişkin farkındalık yaratması beklenmektedir.

Seçilen çizgi filmlerde gelişimsel iletiler nelerdir?

Bilişsel gelişime yönelik iletiler, çocukların gelişimleri açısından çok önemlidir. Bu konuda Güler (2014), çizgi filmlerin çocuklara düşünme, sorgulama ve eleştirme fırsatı verdiğini, nesne ve objeleri tanıttığını, kavramları belirttiğini ve bunların şarkılarla yenilenmesi öğretme yöntemi ile de çocuğun müzik duygusunu

geliştirildiğini belirtmiştir. Aksi durumda çizgi filmlerde bilişsel işlevlerinin azalmasının, çocukların gerçeklikten kopmasına neden olabileceğini bildirmektedir. Rafadan Tayfa çizgi filmi, bilişsel açıdan çocuklara verdiği iletilerle çocukların gelişimine katkı sağlamakta ve çocukların gerçeklikten kopmasına engel olmaktadır. Rafadan Tayfa'nın dokümanlarda duyuşsal gelişim ileti değerlendirilmesi sonucunda bütün duyuşsal ileti maddelerinin filmde olduğu görülmektedir. Buna göre duyuşsal iletiler yönünden "Rafadan Tayfa" çizgi filminin zengin iletiler içerdiği söylenebilir. Filmde duyuşsal iletilerin genellikle "mutluluk, öfke ve üzüntü" duygularında yoğunlaştığı görülmektedir. Çocukların bu duyuşsal iletileri diğerlerine göre daha fazla yaşadıkları söylenebilir. Akıncı ve Gülhan (2014), çizgi filmler üzerinde yaptıkları çalışmalarında araştırmaya konu olan ikisi Türk yapımı olmak üzere dört çizgi filmde en çok "Nezaket" değerine yer verildiğini, bunu sırasıyla "mutluluk, sorumluluk, özgüven, empati, sevgi, cesaret, doğruluk (dürüstlük), yardımlaşma, arkadaşlık, işbirliği, temizlik, paylaşma ve sabır" değerlerinin takip ettiğini saptamışlardır. Bu çalışmada da "mutluluk" iletinin çok tekrar etmesi araştırma bulgularını desteklemektedir.

Çizgi filmler, çocukların hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Etkileri düşünüldüğünde bile çok olabilir. Bu filmlerin, bazı çocukların hayatlarının sonlanmasına bile yol açtığı görülmektedir. Kirkorian, Wartella ve Anderson (2014) araştırmalarında, özellikle erken yaşta eğlence ve şiddet içeren çizgi filmlere maruz kalan çocukların zayıf bilişsel gelişim ve zayıf akademik başarı ile ilişkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan yaşa uygun ve iyi tasarlanmış programların çocuklara yararlı olabileceğini belirtmişlerdir. Öte yandan Fouts ve diğerleri (2006) araştırmasında, tekrar tekrar medyada şeytanlaştırma mesajlarına maruz kalmaları çocukların ön yargılı olmalarına ve ayrımcılık yapmalarına neden olduğu sonucuna varmışlardır. Bu sonuçlar, çocuklarda çizgi filmlerin etkisini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Bilişsel gelişim iletileri, yerli kaynaklı çizgi film olan Rafadan Tayfa'da en yüksek frekansta "Salça Zamanı" çizgi filminde bulunmuştur. Bilişsel gelişim iletilerinden "Bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen iletiler vardır." 11. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Duyuşsal gelişim iletileri, en yüksek frekansta “Oyun Makinası” çizgi filminde bulunmuştur. Gelişimsel iletilerinden “ Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.” 1. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Kişilik ve sosyal gelişim iletileri, en yüksek frekansta “Salça Zamanı” çizgi filminde bulunmuştur. Kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden “ Yardımseverliğini geliştirici iletiler vardır.” 18. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Sadioğlu vd. (2018, s.249) değerlerin öğretiminde çizgi filmler: “Rafadan Tayfa Örneği” çalışmasında da en çok tekrar edilen değer “yardımseverlik ve dayanışma” değeri olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular, kişilik ve sosyal gelişim maddelerinden “yardımseverliği geliştirici iletiler”in en çok tekrar etmesi ile benzerlik göstermektedir.

Ahlak gelişimi iletileri, en yüksek frekansta “Tiyatro Kulübü” çizgi filminde bulunmuştur. Ahlak gelişimi iletilerinden “ İyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren iletiler vardır.” 5. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Dil gelişimi iletileri, en yüksek frekansta “Tiyatro Kulübü” çizgi filminde bulunmuştur. Dil gelişimi iletilerinden “Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.” 5. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Fiziksel ve psiko-motor gelişimi iletileri, en yüksek frekansta “Salça Zamanı” çizgi filminde bulunmuştur. Fiziksel ve psiko-motor gelişimi iletilerinden “Vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler vardır.” 10. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Yaralı ve Avcı (2017)’nin “Bir Çizgi Filmin Popüler Kültür Açısından İncelenmesi: Rafadan Tayfa” çalışmasında, çizgi filmdeki çocuk kahramanların da birçok oyunda yer aldığını belirtmektedir. Ayrıca halat çekme, misket, topaç çevirme oyunları da çizgi filmde yer aldığı belirtmiştir. Buna paralel olarak bu araştırmada “çocukların vücudunu kullanarak çeşitli hereketler yapmaları” maddesi en çok tekrar eden madde olmuştur.

Cinsel gelişimi iletileri, en yüksek frekansta “Tiyatro Kulübü” çizgi filminde bulunmuştur. Cinsel gelişimi iletilerinden “ Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.” 9. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Yaralı ve Avcı (2017) çalışmalarında Rafadan Tayfa çizgi filminde toplumsal cinsiyet eşitliğine

vurgu yapıldığını belirtmektedir. Burada kadınların yaptıkları işleri erkeklerin de yapmaları gerektiği, bu işlerin sadece kadınların işleri olmadığına ilişkin vurgulama yapılmaktadır. Özellikle kadın işi bölümünde bu konu üzerinde özellikle çocukları bilinçlendirmeye yönelik iletiler bulunmaktadır. Harika kanatlar çizgi filminde dokümanlarda duygusal gelişim iletileri açısından mutluluk iletilerinin yoğun olduğu görülmektedir. Açık ara en yüksek iletinin “mutluluğu geliştirici iletiler” olduğu görülmektedir. Bu çizgi filmde, bütün olaylar iyilik ve mutluluk üzerine kurulmuştur. Araştırma maddeleri bunu çok net yansıtmaktadır. Güler (2014) çizgi filmlerin izleyiciye “iyilik, güzellik, doğruluk, yardımseverlik” gibi değerleri verdiğini belirterek, bu tür değerleri de hep iyi-kötü, güzel-çirkin, melek-şeytan gibi karşıtlıklar dizgesi ile gösterdiğini belirtmiştir. Bu durum, Rafadan Tayfa ve Harika Kanatlar çizgi filmlerinden elde edilen bulgularda da en çok tekrar eden iki maddenin “mutluluk ve üzüntü” olması araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.. Harika kanatlar çizgi filmi, yoğun olarak teslimat yapılan ülkenin yerel kültür öğelerini içermektedir.

Bilişsel gelişim iletileri, yabancı kaynaklı çizgi film olan Harika Kanatlar’a ilişkin en yüksek frekansta “Madenci Sorunu” ve “Çöl Kızıağı” çizgi filmlerinde belirlenmiştir. Bilişsel gelişimi iletilerinden “Karar verme becerisini kazandırmaya yönelik iletiler vardır.” 5. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Duyuşsal gelişim iletileri, en yüksek frekansta “Çöl Kızıağı” bölümünde belirlenmiştir. Duygusal gelişim iletilerinden “Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.” 1. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Kişilik ve sosyal gelişim iletileri, en yüksek frekansta “Muhteşem Morthiz” bölümünde belirlenmiştir. Kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden “Bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler vardır.” 2. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Ahlak gelişimi iletileri, en yüksek frekansta “Prensesin Yavru Köpekleri” bölümünde belirlenmiştir. Ahlak gelişimi iletilerinden “Güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır ve Kurallara uymanın gerekliliğini gösteren iletiler vardır.” maddeleri en çok tekrar eden maddeler olarak belirlenmiştir.

Dil gelişimi iletileri, en yüksek frekansta “Madenci Sorunu” bölümünde belirlenmiştir. Dil gelişimi iletilerinden “Çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.” 12. madde en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Fiziksel ve psiko-motor iletileri, en yüksek frekansta “Çöl Kızıağı” bölümünde belirlenmiştir. Fiziksel ve psiko-motor iletilerinden “Çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.” 12. maddesi en çok tekrar eden madde olarak belirlenmiştir.

Cinsel gelişim iletileri, en yüksek frekansta “Prensesin Yavru Köpekleri” bölümünde belirlenmiştir.

Sevim (2013, s.125)’in araştırmasında, yerli ve yabancı çizgi filmleri değerler açısından incelediğinde en çok “sevgi, saygı, hoşgörü, çalışkanlık, sorumluluk” gibi değer öne çıkmıştır. Hem yerli hem de yabancı filmlerde en çok vurgulanan değer “yardımseverlik” olarak bulunmuştur. Sevim (2013, s.124)’in çalışmasına paralel olarak bu çalışmada da duyuşsal gelişim alanında hem yabancı hem de yerli çizgi filmde en çok tekrar eden madde “mutluluk” olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Rafadan Tayfa çizgi filminde, kişilik ve sosyal gelişim iletilerinden “Yardımseverliği geliştirici iletiler vardır.” maddesi en çok tekrar eden madde olması ile çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Seçilen çizgi filmler ve çocuk kitaplarında gelişimsel iletilerin benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

Yerli kaynaklı çocuk kitabı olan Keloğlan’ın en yüksek frekansa sahip olduğu gelişimsel ileti alanının bilişsel gelişim alanı olduğu bulunmuştur. Yabancı kaynaklı çocuk kitabı Saftirik Grek’in Günlüğü’nde en yüksek frekansa sahip gelişimsel ileti fiziksel ve psiko-motor gelişim alanı olarak ortaya çıkmıştır. Yerli kaynaklı çizgi film olan Rafadan Tayfa’da en yüksek frekansın ise kişilik ve sosyal gelişim alanı olduğu görülmektedir. Yabancı kaynaklı çizgi film Harika Kanatlar’da en yüksek frekans kişilik ve sosyal gelişim alanı olarak bulunmuştur.

En çok izlenen çizgi filmlerin hem yabancı hem yerli filmde kişilik ve sosyal gelişim alanları bulunmuştur. Çizgi filmlerin, (7-11) yaş dönemi çocukların kişilik

ve sosyal gelişim alanlarını daha çok etkilediği söylenebilir. Bu dönem, çocukların somut işlemler döneminden yavaş yavaş soyut işlemler dönemine geçmeye başladığı bir dönemdir. Bu dönemde, kişilik ve sosyal gelişim alanına yönelik çizgi filmlerin çocukların ilgisini daha çok çektiği söylenebilir.

Demir (2013, s.248), canlandırma filmlerin toplumsallaşmaya etkisinin 12-13 yaş grubu çocuklarda en fazla olduğunu ve bu yaştaki çocukların bilişsel olgunluk düzeyinin de bu sonuçta etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çizgi filmlerin toplumsallaşmaya etkisinin, 4. sınıf çocuklarında en yüksek düzeyde olduğunun bulunması çalışmaların sonuçlarının birbirini desteklediğini göstermektedir.

Severek izlenen çizgi filmler “Rafadan Tayfa ve Harika Kanatlar”ın kültürel, sosyal, tarihi olarak birbirine yakın sayılabilecek Türk ve Kore kültürü yapımları olduğu için gelişimsel alanlarda yakın sonuçların çıktığını söylenebilir.

Aydın (2018, s.59), “Türkiye’de çocuk televizyon kanallarındaki çizgi filmlerin çocukluğa etkisi üzerine bir içerik analizi” çalışmasında incelediği ABD ve Avrupa yapımı çizgi filmlerle ilgili olarak filmlerde karakterlerin başına buyruk, özgür, çılgın hayatları ön plana çıkardığını ve bireycilik vurgusu ile kişisel çıkarlar ve özel hayatı öncelikli konuma getirdiğini belirtmektedir. Bu durum, kültürel olarak çizgi filmlerin yapıldığı toplumun değerlerinden etkilendiğini göstermektedir.

Çalışmada cinsel gelişimle ilgili olarak baktığımızda yerli kaynaklı olan “Keloğlan” çocuk kitabında genellikle “erkek toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili gelişimsel iletiler”in olduğu görülmektedir. Yabancı kaynaklı çocuk kitabı olan “Saftirik Greg’in Günlüğü” kitaplarında cinsel iletilerin tamamı görülmektedir. Çizgi filmlerde bulunan cinsel iletiler karşılaştırıldığında, kadın ve erkek içinde geleneksel kadın erkek rollerine ilişkin iletiler olmasına rağmen özellikle “Rafadan Tayfa” çizgi filminde erkeklerin geleneksel kadın rollerinde görülen ev işlerinin erkekler tarafından da yapılmasının önemli olduğunu, bu işlerin zor ve yorucu olduğunu erkek çocuklara gösteren iletiler vardır.

Nicel ve nitel olarak yapılan bu çalışmaya ilişkin olarak nicel ve nitel sonuçların birbirini desteklediği görülmektedir. Bu duruma işaret eden en önemli bulgu, nicel çalışmada en çok sevilen çocuk kitapları ve çizgi filmlerin nitel çalışmada elde edilen gelişimsel bulgularla benzer olmasıdır. Nicel olarak en çok sevilen çocuk

kitabı ve çizgi filmde, nitel olarak en çok gelişimsel ileti bulunmuştur. Buna ek olarak daha çok sevilen çocuk kitapları ve çizgi filmlerde, gelişimsel iletilerin bütün gelişim alanlarını kapsadığı görülmektedir. Ayrıca en az sevilenlerinde de gelişimsel iletilerin azaldığı görülmektedir.

Nitel çalışma sonunda, daha çok sevilen çizgi film ve çocuk kitaplarının nitel incelemesinde ilk iki sırayı “fiziksel ve psiko-motor” ile “kişilik ve sosyal gelişim” alanlarının aldığı görülmektedir. Bu durum, yabancı ve yerli oluşuna göre farklılık göstermemektedir. Bu durum, araştırılan ilkökul çağı yaş grubu çocuklarının özelliklerini göstermektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara yönelik öneriler:

1. Çocuk kitapları ve çizgi filmler ile doğrudan ve dolaylı olarak ilgili olan yapımcı senaryo yazarı, yazar, öğretmen veli gibi tüm kesimlerin, çocukların gelişimsel özelliklerini dikkate almaları gerektiği söylenebilir.
2. Çocuk kitapları ve çizgi filmlerde, onların hayal dünyası ile birlikte, bulundukları zamana ilişkin gerçek yaşantılarında karşılaştıkları olayları içermesi, kitapların ve çizgi filmlerin ilgi çekici olmasını sağlayabilir.
3. Çocukların gelişimsel özellikleri bakımından, çocuk kitapları ve çizgi filmlerde dünya çocuklarının hemen hepsinin dünyasına erişebilen yapıtların evrensel değerlerin yanı sıra kendi yerel değerlerine ilişkin değerlerini de bu ürünler vasıtası ile çocuklara aktardığı göz önünde bulundurularak çocuklara bu konuda gerekli açıklamalar yapılmalıdır.
4. Çocuklar, doğal olarak birbirlerinden farklı özelliklere sahiptir. Bazıları bilişsel, bazıları fiziksel, bazıları duygusal iletilerle daha çok ilgi duyabilirler. Çocuklara yönelik film ve kitaplarda, çocukların sadece bir alan özelinde değil; tüm gelişimsel alanları içine alan iletilerle beslenmesi, farklı özellikleri olan çocukların bu ürünlerden yararlanması bakımından önemli olduğu ürün geliştirenlerin bu durumu dikkate almaları gerektiği söylenebilir.
5. Çocuk kitapları ve filmlerde geliştirilen gelişimsel ileti değerlendirme formları kullanılarak ürünler değerlendirilip, hangi gelişimsel iletiler yönünden

zengin olduğu belirlenerek, çocukların gelişim özelliklerine göre çocuklara film ve kitap tavsiyesi yapılabilir.

6. Çocuk kitaplarında, çocukların seviye ve gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak, kitaplarda çocukların seviye ve gelişim düzeylerine uygun sembol ve işaretler kullanılması ile çocuk, veli ve öğretmenlerin bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.

7. Gelişimsel ileti değerlendirme formu kullanılarak yazar, yapımcı, öğretmen ve program hazırlayanlar çocuklarda eksiklikleri belirlenen gelişimsel ileti alanlarına yönelik ürünler hazırlayabilirler.

İleriye dönük araştırmalara yönelik öneriler.

1. Geliştirilen ölçütler, şu an çocuklar tarafından okunan kitaplar ve izlenen filmlerde kullanılarak gelişimsel iletiler yönünden bir durum değerlendirmesi yapılabilir.

2. Gelişimsel ileti değerlendirme formu; ortaokul, lise düzeyindeki filmler ve kitaplara yönelik olarak uyarlanıp geliştirilebilir.

3. Gelişimsel ileti formu; çocukların bilgisayar, cep telefonu, tablet aracılığı ile kullandıkları oyun eğitim gibi içeriklerin gelişimsel ileti bakımından değerlendirilmesi için uyarlanıp bu alandaki ürünlerin geliştirilmesinde kullanılabilir.

4. Gelişimsel iletiler, çeşitli öğrenme ve öğretme yaklaşımları açısından incelenebilir.

5. Hangi gelişimsel iletilerin, çocukların düşünce ve davranışlarında ne gibi değişiklikler yaptığı incelenebilir.

KAYNAKÇA

Ağzıbüyük, Ç. (2008). “*Anneannemin akıl almaz maceraları*” serisinde arkadaşlık kavramının çocuk gelişimi açısından değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sayfasından erişilmiştir>.

Aile ve Sosyal Politikalar Genel Müdürlüğü (2008). Çocuk Programları ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması. <https://www.aile.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Animasyon Sektörü Raporu, (2017). <https://www.bebka.org.tr/admin/datas/yayins/150/1496672765.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Ankaralığıl, N. (2014). Türkiye’de çocuklara yönelik televizyon yayınlarının ticarileşmesi ve çocuk televizyon kanalları. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 9(2), 107-126. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/186656> sayfasından erişilmiştir.

Akıncı, A. ve Gülhan, G. (2014) Okul öncesi döneme yönelik çizgi filmlerde yer alan değerlere ait sözel ifadelerin sunumu: TRT Çocuk kanalı örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Sayı:16 Cilt:5. http://www.ijoess.com/Makaleler/2082640594_429-445%20g%c3%bclhan%20g%c3%bcven.pdf sayfasından erişilmiştir.

Aksan, D. (2000). *Her yönüyle dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Arslan, A. (2018). *Okul öncesi çocukluk dönemi çizgi filmlerinde mantıksal düşünme ve bilişsel beceriler: TRT Çocuk Kanlı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Aslan, H. S. (2019). *48-66 aylık çocuklarda dil gelişimi ve sosyal beceri ile ilişkili değişkenlerin araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Aydın, B. (2018). *Türkiye’de çocuk televizyon kanallarındaki çizgi filmlerin çocukluğa etkisi üzerine bir içerik analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Balıkesir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Aydın A. (2014). *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim*. Ankara: Pegem Yayınları.

Badrova, E. & Leong, D.J. (2010). *Zihin araçları erken çocukluk eğitiminde Vygotsky yaklaşımı*. (G. Haktanır, Çev.). Ankara: Anı Yayınevi.

Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.

Bandura, A. (2002). *Social learning theory*. <https://www.simplypsychology.org/bandura.html> sayfasından erişilmiştir.

Baki A. ve Gökçek T.(2012) Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/70397> sayfasından erişilmiştir.

Bee, H., Boyd, H. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Bilgen, M. (2018). Çocuk edebiyatı türleri ve çocuk eğitime katkıları. S. Gülerer (Ed.), *Çocuk edebiyatı* (s. 90-180). İstanbul: Lisans yayıncılık.

Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research for education an introduction to theory and methods*. Third Edition. Allynand Bacon.

Bonnin, A. C., Gilbert, S., Rousseau, E., Mason, P., Maheux, B. (1991). *Television and the 3 to 10 year old child*. Pediatrics. 88 (1).48-54.

Boratav P.N. (1992). *Zaman zaman içinde*. İstanbul: Adam Yayınları.

Burdur Eğitim İstatistikleri öğrenci sayıları. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf sayfasından alınmıştır.

Canbulat, T. (2009). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin bilişsel gelişim alanındaki bilgi düzeyleri ile öğrencilerinin akademik başarıları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Manisa. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Can, D.T. (2014). *Çocuk edebiyatı kuramsal yaklaşım*. Konya: Eğitim Yayınevi

Can, A. (1996). *Çocuk ve çizgi film*. Konya: Öz Eğitim.

Can, A. (1995). *Okul öncesi çocuklara yönelik televizyon programları içinde çizgi filmlerin çocukların gelişimine ve iletişimine yönelik etkileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Can, E. (2009). *İşitme kayıplı Türk çocuklarda alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Cesur, S., & Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: Çocukların tv programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/69921> sayfasından erişilmiştir.

Cesur, E. ve Baş, B. (2015). Mavisel Yener'in çocuklara yönelik öykülerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 64-76. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/download/article-file/14930> sayfasından erişilmiştir.

Clark, C. ve Taverian A. (2017). Children's and Young People's Reading in 2016: Findings from Our Annual Literacy Survey 2016. *National Literacy Trust*. Swire House, 59 Buckingham Gate, London. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED587442.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Corrigan, C. (2010). *The impact of television effect on young children*. (Unpublished Doctoral Thesis). Wright Institute Graduate School of Psychology.

Çakır, E. (2007, Mayıs 27). Yine Uçacağım. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yine-ucacagim-6591665> sayfasından erişilmiştir.

Çelebioğlu, R. (2000, Kasım 25). Dişi Pokemon'da yumuşak indi. *Milliyet*. <http://www.milliyet.com.tr/2000/11/25/yasam/yas05.html> sayfasından erişilmiştir.

Çelenk, E. (1995). *Televizyonda gösterilen çizgi filmlerin ilkökul çağı çocukları üzerindeki etkileri*. (Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Creswell, J.W., Clark V L. P. (2014). Karma yöntem araştırmaları. (Y. Dede ve S. B. Demir(Ed.). *Karma yöntem desen seçimi* (A. Delice, Çev) içinde (s.61-116) Ankara, Anı Yayıncılık.

Çılgın, A. S. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Demir, Ö. (2013). *Türk televizyonlarında yayınlanan çizgi filmlerin ilköğretim çağı çocuklarının toplumsallaşma sürecine etkilerinin değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Doktora. Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Grafik Eğitimi Bilim Dalı, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Dilidüzgün, S.(2002). *Çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Dyches, T. T., Prater, M. A. ve Leininger, M. (2009) Education and Training in Developmental Disabilities, v44 n3 p304-317. http://daddcec.org/Portals/0/CEC/Autism_Disabilities/Research/Publications/Education_Training_Development_Disabilities/2009v44_Journals/ETDD_2009_09v44n3p304317_Juvenile_Literature_Portrayal_Developmental_Disabilities.pdf sayfasından 12.06.2019 sayfasından erişilmiştir.

Ergin, B. (2012). *5-6 Yaş çocuklarının dil gelişim düzeyleri ile sosyal kabul durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Erdoğan, İ. (2010). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın.

Erdal, K. (2016). Keloğlan masallarında çocukların eğitime yönelik iletiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5/4 2016 s. 1805-1822. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/265074> sayfasından erişilmiştir.

Erdal, K. ve Yılmaz, H. Y. (2018). Saftirik greg'in günlüğü serisinde okul yaşamı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), 1126-1147. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/503692> sayfasından erişilmiştir.

Erdi, A. (2008). *Türkiye'de 1980-1985 ve 2000-2005 Yılları arasındaki çocuk kitaplarında eğitsel iletiler (karşılaştırmalı bir çalışma)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana

Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Eroğul, R. Ç. ve Yurtal, F. (2014). *Eğitim psikolojisi el kitabı*. Ankara: Mentis Yayıncılık.

Fetsco, T. ve Mc Clure J. (2005). *Educational psychology*. Boston: Pearson Education. Child Psychiatry Hum Dev.

Fingon, C.J. (2012). Nontraditional Texts and the Struggling/Reluctant Reader. California State University, Los Angeles. *National Council of Teachers of English*. 1111 West Kenyon Road, Urbana, Voices From the Middle, Volume 19 <https://rdlg579.files.wordpress.com/2015/06/nontraditional-texts-and-the-stuggling-reader.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Fouts, G., Callan, M., Piasentin, K., Lawson, A. (2006). Demonizing in Children's Television Cartoons and Disney Animated Films. *Department of Psychology, University of Calgary*. T2N 1N4 Calgary, Alberta: Canada. <https://eric.ed.gov/?q=cartoon+film++cognitive+development&pg=2&id=EJ746942> sayfasından erişilmiştir.

Giffard, S. (2011). Middle Grade Tell-Alls: Wimpy Kid Read-Alikes. *Library Journals, LLC*. Available from: Media Source, Inc. 160 Varick Street 11th Floor, New York, NY 10013. <https://eric.ed.gov/?id=EJ940122> sayfasından erişilmiştir.

Gökçearslan, A.ve Cerit, E. (2016) Türkiye’de yayınlanan Türk masal kitaplarının grafik tasarım öğeleri açısından incelenmesi: keloğlan masalları örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*. Cilt:0 Sayı:17 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/227600> sayfasından erişilmiştir.

Gökmen, B. (2017) *Ödüllü çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Programı, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Güler, A.D. (2014). *Prof. Dr. Deniz A. Güler ile çizgi filmlerin kültürel işlevleri üzerine mülakat. İletişim ve Demokrasi*. T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Ankara. <http://www.iletisimvediplomasi.com/prof-dr-deniz-a-guler-ile-cizgi-filmlerin-kulturel-islevleri-uzerine-mulakat/> sayfasından erişilmiştir.

Güleryüz, H. (2013). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Edge Akademi Yayınları.

Güleryüz, F. (1990). *48–60 aylar arasındaki Türk çocuklarının dil yapılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gündüz, B. ve Çapri, B. (2015). *Eğitim Psikolojisi*. Adana: Karahan Kitabevi.

Gürmen, A. (1997). *Okunan kitapların ardından çocuklarda kalanlar ve günlük yaşamlarına yansıyanlar*. Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu. Ankara Üniversitesi Tömer Dil Merkezi. <http://www.tomer.sakarya.edu.tr/upload/yayinlar/3.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Hamarat, D., Işıtan, S., Özcan, A., Karaşahin, H. (2015) Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmler üzerine bir inceleme: Caillou ve Sünger Bob örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c18s33/75-91.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Işık, M. (2008). *Medya ve çocuk rehberi*. Konya: Eğitim Kitabevi.

İhlas Haber Ajansı. (2011, Ağustos 15). Kendini Örümcek Adam sandı yaralandı. <http://www.ihb.com.tr/haber-kendini-orumcek-adam-sandi-yaralandi-188640/> sayfasından erişilmiştir.

İnanç, B.Y. (2017). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Adana Nobel Kitabevi.

İnce, M. (1991). *Çizgi filmlerin 6-18 yaş grubu bireylerin yaşantılarında yeri ve önemi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

İşler, E.İ.K. (2014). Kültürel ekme kuramı bağlamında Türkiye üretimi çizgi filmler ve çocuk bilincinin. *İletişim ve Diplomasi* Sayı 2. Ankara: Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü. <http://www.iletisimvediplomasi.com/kulturel-ekme-kurami-baglaminda-turkiye-uretimi-cizgi-filmler-ve-cocuk-bilincinin-insasi-yrd-doc-dr-esra-i-keloglu-isler/> sayfasından erişilmiştir.

Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları nicel nitel ve karma yaklaşımlar*. (S. B. DEMİR, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.

Kaba, F. (2014). Çizgi filmlerde grafik ifade ve konu açısından kültürel etkiler: Türk çizgi film örnekleri. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 8(3), 163-181.

Kardaş, C. ve Alp, D. (2013). *Çocuk edebiyatı ve medya*. Ankara: Eğiten Kitap.

Karakuş N. ve Baki, Y. (2015). Keloğlan çizgi filminin kalıplaşmış dil birimleri yönünden değerlendirilmesi. *International Journal of Languages Education and Teaching*. <http://www.ijlet.com/DergiTamDetay.aspx?ID=441> sayfasından erişilmiştir.

Karataş, Z. (2015). *Eğitim Psikolojisi*. Adana: Karahan Kitabevi.

Kavak, S. (2018). Koray Avcı Çakman'ın hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Programı. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Kavcar, C., Oğuzkan, F., Aksoy, Ö. (2003). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kılıç, L. K. ve Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. <http://sobiad.odu.edu.tr> sayfasından erişilmiştir.

Kinney, J. (2016a). *Saftirik Greg'in günlüğü-1, Greg'in günlüğü*. (İ. Akın, çev.). İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Kinney, J. (2016b). *Saftirik Greg'in günlüğü-2, Rodrick kuralları*. (İ. Akın, çev.). İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Kinney, J. (2016c). *Saftirik Greg'in günlüğü-3, türünün son örneği*. (İ. Akın, çev.). İstanbul: Epsilon Yayınevi

Kinney, J. (2016d). *Saftirik Greg'in günlüğü-4, işte şimdi yandık!* (İ. Akın, çev.). İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Kinney, J. (2016e). *Saftirik Greg'in günlüğü-5, ama bu haksızlık!* (İ. Akın, çev.). İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Kinney, J. (2016f). *Saftirik Greg'in günlüğü-6, panik yok!* (Kenan Özgür, çev.). İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Kılınç, F. (2013). *Çizgi filmlerdeki temel sosyal değerler: Pepee ve Pocoyo örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk kitap seçim kriteri ve 1997 yılını kapsayan bir değerlendirme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Kirkorian, A., L. Wartella, and Daniel R. Anderson, (2014). Media and young children's learning. *The future of children*. Published by Princeton University Vol. 18 / No. 1 / Spring. https://www.princeton.edu/futureofchildren/publications/docs/18_01_03.pdf sayfasından erişilmiştir.

Kuhl, P.K. (2004). Early language acquisition: Cracking the speech code. *Nature Reviews Neuroscience*. 5, 831-843. https://faculty.washington.edu/losterho/kuhl_nature_neuroscience_reviews_2004.pdf sayfasından erişilmiştir.

MEB, (2016). http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf sayfasından erişilmiştir.

MEB, (1983). Milli Eğitim Temel Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma*. İstanbul: Nobel Yayın

Miller, R. (2015) Çocuklar için moleküler medya. TRT 4. *Çocuk Medyası Konferansı*. 23-24 Kasım 2015, İstanbul. <http://2015.trtcocukmedyasikonferansi.com/> sayfasından erişilmiştir.

Mora, N. (2014). Gençlerde medya bağımlılığı. *İletişim ve Diplomasi*. Sayı 2. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü. Ankara. <http://www.iletisimvediplomasi.com/genclerde-medya-bagimliliği-prof-dr-necla-mora/> sayfasından erişilmiştir.

Morgan, C. T. (2000). *Psikolojiye giriş*. (S. Karakaş, çev.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü yayınları No:1

Nas, R. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Yayıncılık.

Neuman, W.L. (2010). *Toplumsal araştırma yöntemleri*. (Sedef Özge, çev.) İstanbul: Yayın Odası Yayıncılık.

Neydim, N. (1998). *Çocuk ve edebiyat - çocukluğun kısa tarihi, edebiyatta çocuk figürleri*. İstanbul: Bu Yayınevi

Oğuzkan, A.F. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Özarslan, P. (2012). *Muzaffer İzgü'nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Burdur.

Özcan, T. (2013). Modern bir öncü: Keloğlan. *Bilig*, 65, 247. <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2416-published.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Özdemir, A. A. ve Ramazan O., (2012). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. Yıl: 2012, Sayı: 35, Sayfa: 157-173

Öztürk, A. (2005). *Okul öncesi eğitim kurumlarında anadili etkinlikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Rafadan Tayfa, https://tr.wikipedia.org/wiki/Rafadan_Tayfa Sayfasından alınmıştır.

- Risa, W. (2014). *Ambition Of Greg Heffley Reflected In Jeff Kinney Diary Of Wimpy Kid 2 Novel. A Psychoanalytic Approach*. Department of English Education, School of Teacher Training and Education Muhammadiyah University of Surakarta, Malasiya. <http://eprints.ums.ac.id/id/eprint/28592> sayfasından erişilmiştir.
- RTÜK (2006). *İlköğretim çağındaki çocukların televizyon izleme alışkanlıkları Araştırması*. <http://www.rtuk.org.tr/Icerik/DownloadReport/3688> sayfasından erişilmiştir.
- RTÜK (2013). Türkiye’de çocukların medya kullanma alışkanlıkları araştırması. <http://www.rtuk.org.tr/Icerik/DownloadReport/13> sayfasından erişilmiştir.
- Sadioğlu, Ö., Turan, M., Dikmen, N., Yılmaz, N., Muhtar, Y. (2018). Değerlerin öğretiminde çizgi filmler: rafadan tayfa örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 19, Sayı 3 ss. 240-251. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/603986> sayfasından erişilmiştir.
- Schunk, D.H. (2011). *Öğrenme teorileri*. (M.Y. Demir, K. Celasun, M. Şahin, çev.). Ankara: Nobel Yayın.
- Selçuk, Z. (2007). *Eğitim psikolojisi*. Ankara, Nobel Yay.14.baskı.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Spot Matbaası.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sevim, Z. (2013). *Çizgi filmlerin değerler eğitimi bakımından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Şahin, C. (2016). *Eğitim Psikolojisi (Gelişim-Öğrenme –Öğretim)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Şen, A. (2000, Ekim 30). *İşte Gerçek Pokemon!* Milliyet. <http://www.milliyet.com.tr/2000/10/30/haber/hab08.html> sayfasından erişilmiştir.

Şimşek, T. (2014). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Türker, İ.H. (2011) Canlandırmanın tarihçesi ve Türk canlandırma sanatı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. ISSN: 1309-9876 E-ISSN:1309-9884 Cilt/Vol.1 Sayı/No.2 (2011): 227-241 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/799450> sayfasından erişilmiştir.

TRT Çocuk. <http://www.trtcocuk.net.tr/harikakanatlar>. Sayfasından erişilmiştir.

Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 36(2), 140-158. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/49901> sayfasından alınmıştır.

Yalçın, H. (2010). *Çocuk gelişimi*. Ankara: Nobel Yayın.

Yardımcıel, F. (2015). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak aysel gürmen' in eserleri üzerinde ilettiği değerler bakımından incelemeler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Erzurum. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Yavuzer, H. (2005). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Yazıcı, E. (2011). *Televizyon yayınlarının olumsuz etkilerinden çocukların korunmasına yönelik düzenlemeler*. (Uzmanlık tezi). <https://www.rtuk.gov.tr/> sayfasından alınmıştır.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, H. ve Seferoğlu, S.S. (2014) Dijital çağın çocukları: ilköğretim öğrencilerinin facebook kullanımları ve internet bağımlılıkları üzerine bir araştırma. *İletişim ve Diplomasi*. Sayı 2. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü. Ankara. <http://www.iletisimvediplomasi.com/dijital-cagin-cocuklari-ilkogretim-ogrencilerinin-facebook-kullanimlari-ve-internet-bagimliliklari-uzerine-bir-arastirma-doc-dr-suleyman-sadi-seferoglu-uzman-hatice-yildiz/> sayfasından alınmıştır.

Yörükoğlu, A. (1997). *Çocuk Ruh Sağlığı* (21. Baskı), İstanbul: Özgür Yayınları.

Yurdugül, H. (2005), Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliliği İçin Kapsam Geçerlilik İndekslerinin Kullanılması. *Denizli XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/PamukkaleBildiri.pdf> sayfasından alınmıştır.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Yaralı, K. ve Avcı, N. (2017). Bir çizgi filmin popüler kültür açısından incelenmesi: Rafadan Tayfa. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 449-470. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/256664> sayfasından alınmıştır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <http://www.tdk.gov.tr/> . Sayfasından erişilmiştir.

Türkçe Sözlük (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Türkmen, N. (2012). Çizgi Filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Vol 36 No:2

Ulusoy, A. (2009) *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Ünlü, A.S. (2017). *Toplumsal cinsiyet rolleri bakımından trt çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Erzincan. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.

Veneziano L, Hooper J. A (1997) *Method for quantifying content validity of health-related questionnaires*.

Wadsworth, B.J. (2015) *Piaget'nin duyuşsal ve bilişsel gelişim kuramı*. (Z. Selçuk, çev.). Ankara: Pegem Akademi.

Woolfolk, A. (2001). *Educational psychology*. Boston: Pearson Education.

Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Super_Wings sayfasından erişilmiştir.

Ek 1.**Gelişimsel İleti Değerlendirme Formları Son Hali.***Dokümanlarda Bilişsel Gelişim İleti Değerlendirme Formu (7-11 yaş)*

Bilişsel Gelişim	
1.	Nesneleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.
2.	Kavramları ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.
3.	Düşünceleri ortak ve farklı özelliklerine göre gruplandırabileceği iletiler vardır.
4.	Yaratıcılığını destekleyen iletiler vardır.
5.	Karar verme becerisini kazandırmaya yönelik iletiler vardır.
6.	Nesneleri çeşitli özelliğine göre (renk, büyüklük, şekil gibi) sınıflamasına yönelik iletiler vardır.
7.	Tersine çevirme işlemine ilişkin olay, görüntü, şekil gibi durumları anlatan iletiler vardır (2+2=4 4-2=2 gibi)
8.	Sıralama yapabilmesine ilişkin iletiler vardır. (uzunlukları farklı 5 adet çubuğu küçükten büyüğe doğru sıralama gibi)
9.	Tümevarımsal düşünmesini destekleyici iletiler vardır.
10.	Kendi düşüncesinin doğru olup olmadığını sorgulayıcı iletiler vardır.
11.	Bir olayı ya da nesneyi farklı açılardan görmesini destekleyen iletiler vardır.
12.	Akademik becerilerinin geliştirilmesine yönelik iletiler vardır.

Dokümanlarda Duyuşsal Gelişim İleti Değerlendirme Formu(7-11 yaş)

Duyguları Tanıma	
1.	Mutluluğu geliştirici iletiler vardır.
2.	Sevgiyi geliştirici iletiler vardır.
3.	Nefreti geliştirici iletiler vardır.
4.	Öfkeyi geliştirici iletiler vardır.
5.	Tiksinmeyi geliştirici iletiler vardır.
6.	Üzüntüyü geliştirici iletiler vardır.
7.	Karamsarlığı geliştirici iletiler vardır.
8.	Kıskançlığı geliştirici iletiler vardır.
9.	Haz almayı geliştirici iletiler vardır.
10.	Acıma duygusunu geliştirici iletiler vardır.
11.	Duygu patlamalarının görüldüğü iletiler vardır.

Dokümanlarda Kişilik ve Sosyal Gelişim İleti Değerlendirme Formu(7-11 yaş)

Kişilik ve Sosyal Gelişim

1. Toplumsal kurallar konusunda bilinçleneceği iletiler vardır.
2. Bir görevi başarı ile tamamlamasının verdiği doyuma ilişkin iletiler vardır.
3. Başarı ile bitirilen bir görevden sonra övülmesine ilişkin iletiler vardır.
4. Görevini yerine getiremeyip başarısız olması durumunda bile yeniden denemesini destekleyici iletiler vardır.
5. Ailesinden takdir gördüğü iletiler vardır.
6. Öğretmeninden takdir gördüğü iletiler vardır.
7. Arkadaşlarından takdir gördüğü iletiler vardır.
8. Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurduğunu gösteren iletiler vardır.
9. Gerçekçi hedeflere yönelmesini destekleyen iletiler vardır.
10. Kendi başlarına kaldıklarında bir şeyler yapabildiğini gösteren iletiler vardır.
11. Kendisiyle barışık olduğunu gösteren iletiler vardır.
12. Öz güvenini geliştirici iletiler vardır.
13. Liderliğini geliştirici iletiler vardır.
14. Özdenetimini geliştirici iletiler vardır.
15. Sabrını geliştirici iletiler vardır.
16. Saygısını geliştirici iletiler vardır.
17. Dostluğunu geliştirici iletiler vardır.
18. Yardımseverliğini geliştirici iletiler vardır.
19. Takım oyunlarına katılmasına ilişkin iletiler vardır.
20. Duygusal arkadaşlık kurduğu iletiler vardır.
21. Arkadaşlık kurması fikrini geliştirici iletiler vardır.

Dokümanlarda Ahlak Gelişimi İleti Değerlendirme Formu (7-11 yaş)

Ahlak Gelişimi

1. Güvenin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.
2. Sadakatin önemli olduğu fikrini veren iletiler vardır.
3. Farklılıklara saygı duymanın önemli olduğunu gösteren iletiler vardır.
4. Kurallara uymanın gerekliliğini gösteren iletiler vardır.
5. İyi bir insanın topluma katkı sağladığı fikrini veren iletiler vardır.
6. Doğru davranışının, sosyal düzene uygun davranış olduğu fikrini destekleyici iletiler vardır.

Dokümanlarda Dil Gelişimi İleti Değerlendirme Formu (7-11 yaş)

Dil Gelişimi

1. Soyut kelimeler kullanmasını destekleyici metin iletileri kullanılmıştır.
2. Somut kelimeler kullanmasını destekleyici iletiler kullanılmıştır.
3. Yaş grubuna uygun dil kullanımını destekleyici iletiler kullanılmıştır.
4. Çevresindeki dilin farklı kullanım özelliklerini gösteren iletiler kullanılmıştır.(ağız şive gibi).
5. Dili öğrenmesini destekleyici sloganların kullanıldığı iletiler vardır.
6. Bilgisini çağrışım yolu ile hafızada tutmasını sağlayan ve dil öğrenmesini destekleyici pekiştirilmiş sıfatlar kullanılan iletiler vardır
7. Anlayamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerir.
8. Dilde komik sözcükler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.
9. Dile dayalı gülmeceler olduğunu fark etmesini sağlayan iletiler vardır.
10. Türkçenin doğru kullanımını fark etmesini sağlayan iletiler vardır.
11. Dili doğru kullanıldığında davranışın devamını sağlayan cesaretlendirici ifadeleri içeren iletiler vardır.(Aferin, Çok güzel gibi)
12. Çevresi ile iletişim kurarak yeni sözcükler öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.
13. Taklit aracılığı ile dili öğrenmesini sağlayan iletiler vardır.
14. Dış uyaranların etkisiyle iç tepkilerin açık sözel tepkilere dönüştüğünü görmesini sağlayan ifadeler vardır.

Dokümanlarda Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişimi İleti Değerlendirme Formu (7-11 yaş)

Fiziksel ve Psiko-Motor Gelişim

1. İnce motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.
2. Öz bakım becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.
3. Kaba motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.
4. El göz koordinasyonuna ilişkin yapabileceği etkinlikler içeren iletiler vardır.
5. Psikomotor gelişimine uygun olarak Enstrüman çalabilmesine ilişkin iletiler vardır.
6. El sanatlarını yapabilmesine ilişkin iletiler vardır.
7. Boy gelişimine yönelik iletiler vardır.
8. Ağırlık gelişimine yönelik iletiler vardır.
9. Beden oranındaki değişime yönelik iletiler yer almaktadır.
10. Vücudunu kullanarak çeşitli hareketler yaptığı iletiler vardır
11. Kas sisteminin gelişimine yönelik iletiler vardır.
12. Fiziksel gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır
13. Psikomotor gelişimini olumlu etkileyecek iletiler vardır
14. Tehlikeli durumlardan kendini ve başkalarını koruyabileceğine yönelik iletiler vardır.
15. Öz bakımını geliştirecek iletiler vardır.
16. İnce motor becerilerini yapabildiğine ilişkin iletiler vardır.

Dokümanlarda Cinsel Gelişimi İleti Değerlendirme Formu (7-11 yaş)

Cinsel Gelişim
1. Gelişim düzeyine uygun olan cinsel modellerle karşılaştığı iletiler vardır.
2. Kendi cinsiyetinden çocuklarla oynamayı tercih ettiği iletiler vardır.
3. Kendi cinsiyet rollerini pekiştiren ifadeler içeren iletiler vardır.
4. Kız ve erkek arkadaşlarının bir arada oynadığı iletiler vardır.
5. Kendi bedenini tanımaya çalıştığı iletiler vardır.
6. Karşı cinsin bedenini tanımaya çalıştığı ifadeler vardır.
7. Cinsel gelişiminin sağlıklı olmasına yönelik iletiler vardır.
8. Cinsellikle ilgili merakını arttırıcı iletiler vardır.
9. Kadın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.
10. Erkek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iletiler vardır.
11. Erkek olmayı üstün tutan iletiler vardır
12. Kadın olmayı aşağılayıcı iletiler vardır

Ek 2.

Veli ve Öğrenci Anket Formları

Sevgili Çocuklar;

Bu çalışma severek izlediğiniz çizgi filmleri ve okuduğunuz kitapları belirlemek için yapılmaktadır. Araştırmada sizden hiçbir kimlik bilgisi istenmemektedir. Elde edilecek bilgiler gizli tutulacak ve genel bir çerçevede değerlendirilecektir.

Lütfen size en uygun seçeneğe (x) işareti koyunuz. Seçenek olmayan sorularda istenen bilgiyi boşluğa yazınız.

Araştırmaya zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Ruhi UYSAL

Senif Öğretmeni ve MAKÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi

A)KİŞİSEL BİLGİLER

1.Cinsiyetin: Kız() Erkek ()

2.Okulunun adı:.....

3.Annenin öğrenim düzeyi nedir?

() Okur-Yazar Değil

() Sadece Okur-Yazar

() İlkokul Mezunu

() Ortaokul Mezunu

() Lise Mezunu

() Yüksekokul veya Üniversite Mezunu

() Yüksek Lisans

() Doktora

4.Babanın öğrenim düzeyi nedir?

() Okur-Yazar Değil

() Sadece Okur-Yazar

() İlkokul Mezunu

() Ortaokul Mezunu

() Lise Mezunu

() Yüksekokul veya Üniversite Mezunu

() Yüksek Lisans

() Doktora

B)

5. Günde kaç saat televizyon izliyorsun?

() 1-2 saat

() 3-4 saat

() 5-6 saat

() 7 saat ve daha fazla

6. Severek izlediğin çizgi filmler hangileridir?

() Rafadan Tayfa

Diğer:.....

() Keloğlan Masalları

.....

() Arı Maya

.....

() Canım Kardeşim

.....

() Harika Kanatlar

.....

7. Günde kaç saat kitap okuyorsun?

() yarım saat

() 1 saat

() 1,5 saat

() 2 saat ve daha fazla

8. Severek okuduğun kitapları yazabilir misin?

1:.....

2:.....

3:.....

4:.....

5:.....

9. Günde kaç saat internet kullanıyorsun?

() yarım saat

() 1 saat

() 2 saat

() 3 saat

() 4 saat ve daha fazla

10.İnterneti ne yapmak için kullanıyorsun?

() Film izleme

Diğer:.....

() Oyun oynama

.....

() Araştırma yapma ve ders çalışma.

.....

Değerli veliler;

Bu çalışma çocuklarınızın sevak izlediği çizgi filmleri ve okuduğu kitapları belirlemek için yapılmaktadır. Araştırmada sizden hiçbir kimlik bilgisi istenmemektedir. Elde edilecek bilgiler gizli tutulacak ve genel bir çerçevede değerlendirilecektir.

Lütfen size en uygun seçeneğe (x) işareti koyunuz. Seçenek olmayan sorularda istenen bilgiyi boşluğa yazınız. Araştırmaya zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Ruhi UYSAL

Sınıf Öğretmeni ve MAKÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi

A)KİŞİSEL BİLGİLER

1.Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

2.Çocuğunuzun okuduğu okulun adı :.....

3.Çocuğunuzun cinsiyeti: Kız () Erkek ()

4.Öğrenim düzeyiniz nedir?

() Okur-Yazar Değil

() Sadece Okur-Yazar

() İlkokul Mezunu

() Ortaokul Mezunu

() Lise Mezunu

() Yüksekokul veya Üniversite Mezunu

() Yüksek Lisans

() Doktora

B)

5. Çocuğunuz günde kaç saat televizyon izler?

() 1-2 saat () 3-4 saat () 5-6 saat () 7 saat ve daha fazla

6. Çocuğunuzun sevak izlediği çizgi filmler hangileridir?

() Rafadan Tayfa

Diğeri:.....

() Keloğlan Masalları

.....

() Arı Maya

.....

() Canım Kardeşim

.....

() Harika Kanatlar

.....

7. Çocuğunuz günde kaç saat kitap okur?

() yarım saat () 1 saat () 1,5 saat () 2 saat ve daha fazla

8. Çocuğunuzun sevak okuduğu kitapları yazabilir misiniz?

1:.....

2:.....

3:.....

4:.....

5:.....

9. Çocuğunuz günde kaç saat internet kullanıyor?

() yarım saat () 1 saat () 2 saat () 3 saat () 4 saat ve daha fazla

10.Çocuğunuz interneti hangi amaçla kullanıyor?

() Film izleme

Diğeri:.....

() Oyun oynama

.....

() Araştırma yapma ve ders çalışma.

.....

Ek 3.**En Çok Okunan Çocuk Kitapları ve Çizgi Filmler.**

En çok okunan kitaplar

101 Dalmaçyalı

15 Yaşında Kaptan

365 Günde Peygamberim

3 Kaçak Yolcu

80 Günde Devri Alem

Afacan Dedektif

Ak Gül Al Gül

Aklını Arayan Çocuk

Alaaddin'in Sihirli Lambası

Ala Geyik

Alis Harikalar Diyarında

Allah Beni Seviyor

Allah'ın İyileri

Altın Çocuk

Altın Işık

Altın Kuş

Altın Saçlı Kız

Anadolu'ya Can Verenler

Andersen'den Masallar

Annem

Annemin Karnındaki Kim

Aslan Avcısı

Aslan Kral

Avatar

Ayakkabıcı Ve Cin

Ayşe

Babaannem Bir Gangster

Baba Bir Masal Anlat

Bahar Ve Kelebek

Bahçedeki Yılan

Bale Okulu

Balıkçı Ve Karısı

Barış Ülkesi

Batık Kent

Bayan Beton Çivi

Bebek Annem

Benekli Karaca

Benim Adım Messi

Beyaz Diş

Beyaz Rüzgar

Bilal Habeşi

Bilmece

Bir Garip Dünya

Bir Gen Ç Kızın Gizli Defteri

Bir Hilal Uğruna

Bir Şey Sorabilir Miyim?

Bizim Okul Acayip

Böğürtlen Kokulu Masallar

Bremen Mızıkacıları

Büyük Dağlar

Büyülü Parmak

Cadı Lili

Canavar Peşinde

Can Can

Can Dostum

Canım Arkadaşım

Cennet Melekleri

Cici Bici

Cici Masallar

Cimcime

Cimri Adam

Cimri Balık

Çuf Çuf

Cuk Cuk

Çal Çene Gelin

Çanakkale

Çanakkale 1915

Çanakkale Destanı

Çek Çekmece

Çılgın Mucitler

Çikolata Fabrikası

Çikolata Kokulu Masallar

Çiçek Kokulu Masallar

Çirkin Kız

Çirkin Kurbağa

Çirkin Ördek Yavrusu

Çizgi Çocuk

Çizmeli Kedi

Çocuk Kâşifler

Çocuk Kalbi

Çöp Kutusu

Çuf Çuf

Halamın Doğum Günü

Dede Korkut

Dedektif Kuru Kafa

Dedem Sivrisinek Avında

Demir Maske

Demiryolu Çocukları

Dikkat İcat Çıkabilir

Doktor Can

Düt Düt

Dünyanın Merkezi

Düşündüren Öyküler

Eğiten Masallar

Ejderha Kuyusu

Ejderha Okulu

Ejderha Peşinde

Elif Abla

Elif Şafak

Elma Kokulu Hikayeler

En Güzel Pasta

En İyi Arkadaşım

Ezineli Yahya

Ezop Masalları

Fadiş

Fareli Köyün Kavalcısı

Fatih Sultan Mehmet

Fatmacık

Fil İle Papağan

Futbol

Gemim

Geveze Sinekler

Gizli Ajan

Görünmezlik İksiri

Grim Masalları

Gülen Güvercin

Güliver Masalları

Gümüş Balık

Güneş Amca

Güneş Köprü

Güneşi Kışkandıran Kız

Güzel Ve Çirkin

Güzel Kokulu Menekşeler

Hababam Sınıfı

Hacivat Ve Karagöz

Hansel Ve Grate

Nasrettin Hoca

Hayvanlar Konuşuyor

Hayvanlar Okulu

Hazarfenle Bir Gün

Hediye Fil

Heidi

Hem Eğlen Hem Öğren

Hiç Güleceğim Yoktu

Işık Işık Masallar

İbn-İ Sina

İnatçım Keçi

İnternet Peşinde

İpsiz Recep

İstanbul Sarayları

İstanbul'da Bir Fok

İstanbul Macerası

İstanbul'un Büyüsü

İyilik Eden İyilik Bulur

İyilik Ekmeği

Kadın Kahramanlar

Kamp

Kanatsız Melek

Kaptan Düşük Don

Kara Kuş

Kara Oklar Çetesi

Kar Beyaz

Kardan Adam

Kardeş Sevgisi

Karlar Kraliçesi

Karlar Ülkesi

Kartal Sesi

Kaşığı

Kayadaki Tilki

Kedilerin Kaybolması

Keloğlan Masalları

Kepçe Ve Arkadaşları

Keşif

Kıkır Kıkır

Kırmızı Başlıklı Kız

Kızıl Ejderha

Kızın Adı Candan

Kibirli Fare

Kibritçi Kız

Komik Ama Çok Komik

Komik Kitaplar

Korkutan Tavşan

Korku Kulübü

Kötü Kedi

Kralın Kızı

Küçük Prens

Kuşu Gölü

Kuran

Kurt

Kutup Yıldızı

Kuyudaki Kedi

Küçük Denizkızı

Küçük Karabalık

Küçük Kız Ve Kurbağa

Küçük Prenses

Küçük Şeyler

Kül Kedisi

La Fonten

Lassie

Lavanta Kokulu Masallar

Leonardo

Levent

Limon Kız

Limon Kokulu Masallar

Macera

Masal

Masal Adası

Masalıcı Baba

Masal Dünyası

Masallar

Masal Diyarı

Masal Sandığı

Masal Treni

Masal Dünyası

Mavi Işık

Mavinin Mutluluğu

Meraklı

Mert Komiser

Messi

Mevsimler

Midasın Altınları

Mimar Sinan

Minik Şirin

Monte Kristo Kontu

Mumya Dersleri

Mutlu Prens

Nasrettin Hoca

Nene Hatun

Neymar

Nil Çocukları

Okulda Panik

On Üç Kardeş

Ormandaki Kulübe

Oscar Wilde

Osmanlı Tarihi

Oyuncak Dükkânı

Oz Büyücüsü

Öğretmeler Çıldırđı

Ökkeş

Ömercik

Ömer Seyfettin

Pamuk Dede

Pamuk Prenses Ve Yedi Cüceler

Parmak Çocuk

Parmak Kız

Patates

Pati Pati

Perili Köşk

Peter Pan

Peygamberin Kutlu Hayatı

Pinokyo

Polyanna

Prenses Koleji

Prenses Kalesi

Puf Puf

Rabin Hood

Robinson Kruzo

Robotik

Rüzgar Dev

Saftirik

Sakız Sardunya

Sefer Vakti

Sefiller

Sevgili Dostum

Sevgili Peygamberim

Seyit Onbaşı

Sihirli Masallar

Sihirli Gül

Sihirli Krallık

Sihirli Taş

Sihirli Tavuk

Sinbat

Sol Ayağım

Son Pişmanlık Fayda Vermez

Su Perisi

Sultanlar

Sümerler

Sünnet Düğünü

Süper Ajan

Süper Babaannem

Şerif Sakin

Şımarık Prenses

Şirin

Şirinin Maceraları

Şirin Kız

Şirinler

Şirin Öyküler

Şövalye

Şu Acayip Atom

Şu Acayip Virüsler

Şurup İksiri

Tahsin

Tatlı Melek

Tır İvrin Şeyler

Tilki İle Tavşan

Tom Amcanın Kulübesi

Tombul Günler

Tuş Beyinli

Uçan Karınca

Uçan Kız

Unutulmaz Zafer

Uzakta Bir Ülke

Uzman Çavuş

Uzun Saçlı Kız

Üç Prens

Üç Silahşor

Üşütük

Vay Be Dünya

Yalnız Fil

Yankılı Kayalar

Yalnız Fil

Yarasa Vampir

Yaşlı Dede

Yazı Kovan

Yedi Başlı Ejder

Yeşil Deniz Kabuğu

Yıldız Tozu

Yok, Daha Neler

Yörük Ali Efe

Yunus

Zaman Geçiyor

Zodyak Kızlar

En çok izlenen filmler.

4x4

Adventure Time

Arka Sokaklar

Barbie

Ben10

Bulmaca Kulesi

Cembal

Cesur Kızlar

Cesur Kuşlar

Çirkin Ördeler

Deney Fareleri

Deney Man

Dizi

Ejderha

Elifin Düşleri

Ersarengiz Kasaba

Gambil Darwin

Ggo Futbol

Gumball

İşte Benim Sitem

Kafadar

Karlar Ülkesi

Kar Partileri

Kiralık Kask

Koyun

Maşa

Maysa

Mickey Mouse

Mini Ninjalar

My Little Pony

Oggy

Oskar öllerde

Oyun Cakdükkanı

Prenses Safin

Prenses Sofia

Regular Show

Skbydo

Sunanın Bilim Dünyası

Şirin

Tayo

Tel Ali

Transformers

Uğur Böceğı

Vinie Thepooh

Vinx

Winx Barbie

Winx

Yarışçı

Ek 4.

Araştırma izin belgesi

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 29958266-600-B.3305283
Konu: Bilimsel ve Eğitimsel Amaçlı tez
Çalışması (Rubi UYSAL)

23.03.2016

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
BURDUR

İlgi: 09.01.2016 tarih ve 3445 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği
Doktora öğrencisi Rubi UYSAL'ın "Çocuk Kitapları ve Çizgi Filmlerle Çocuk Gelişimine
Yönelik İhtiyaçların İncelenmesi" konulu tez araştırması ile ilgili çalışmasını Müdürlüğümüze
bağlı ilkokulların 3. Sınıflarında öğrenim gören öğrencilere ve 3. Sınıfta çocukları okuyan
öğrenci velilerine uygulama isteğinin uygun görüldüğüne dair Müdürlüğümüzün 22.03.2016
tarih ve 3287013 sayılı Oluru yazınız ekinde görülmüştür.

İhtiyaçlarınızı arz ederim.

Mahmut BAYRAM
İl Millî Eğitim Müdürü

EKİ: Olur (1 sayfa)

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Başkanlık Mh. Seker Çarşı
15100 BURDUR

Açıklama: İlgi Ö.ÜNAT Şİ- 561
Telefon : (0348) 337 1 13-135
Faks : (0348) 241 13 41

Bu belge güvenli elektronik ortamda imzalanmıştır. <http://www.milliegitim.gov.tr> adresinde 5615-2053-3710 8304-0789 numarasıyla doğrulanabilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ruhi UYSAL

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Programı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı 2000- Halen Çalışıyor.

İletişim

E-Posta Adresi uysal.ruhi@gmail.com

